8.52.B.1 Cas. miss. C.R.

DISPVTATIONES ADVERSVS PROTESTATIONEM TRIGINTAQVATTVOR HAERETICORVM, AVGVſtanæ Confeſsionis:

HABITÆ A GASPARO CARDILLO Villalpandeo, Hiſpano, Segobienſi, Doctore Theologo, pro ſacra œcumenica Synodo Tridentina.

Simul etiam redditur ratio multorum, quæ in eadem ſacra Synodo contigerunt.

Ad Ill. & Reu. D. CAROLVM BORROMAEVM S. R. E. Presbyterum Cardinalem.

Coll. Rom. Societ. Jesu

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS, M D LXIIII.

Ex Officina Dominici Guerrij, & Io. Baptiſt. Fratrum.

AD ILL.VM ET REV.VM D.VM

CAROLVM BORROMAEVM S. R. E. PRESBYTERVM CARDINALEM.

GASPAR CARDILLVS Villalpandeus Hiſpanus Segobienſis, Doctor Theologus S. D. N. *Pij IIII. et Vicarius D. Aluari Men doza Epiſcopi Abulēſis in Concilio Tridentino.*

QVANQVA'M Concilii Tridentini auctoritas, dignitasq́;, ſatis per ſe ipſam clara, atque illuſtris paſſim habeatur, apud eos maximè, qui ueritatis ſtudio ducuntur, neque peruerſis opinionibus agi, ſe, præcipites ſinunt, cum eidem, mo

re ſuo, calumniam hæretici intendant, ut eius ſplendorem, ſuffuſis tenebris, quouis modo poſſint, obſcurent, ipſa ratio, & Chriſtiani hominis, præſertim Theologi, officium poſtulat, ut temerè iudicantium, & contra maieſtatem Synodi obloquentium, pro uirili noſtra portione, perditis conatibus obuiam eamus: ne, quod aliquando fit, ſilentio noſtro, bonam cauſam deſeruiſſe, aut perdidiſſe potius exiſtimemur.

Superioribus diebus, quod tu probè noſti clariſſimè uir, poſt Vergerium improbum hominē, & Chriſtianæ Religionis deſertorem, Ioannes Fabritius Montanus aduerſus ſanctam Synodum Tridentinam, conuiciis, maledictis, & blaſphemiis refertiſſimam orationē in uulgus dedit. cæterum, cum intelligeret, parum eam, ad ueritatem, cui parabat inſidias, euertendam ualere per ſe, collegit hæreticorum copioſam manum,

&,

&, quod eius infamis libelli initio, faciendum innuerat, iunctis copiis Concilium Tridentinum eſt aggreſſus: ut, quod ratione, nullo modo efficere poterat, turba ſaltem aſſequeretur, atque præſtaret. etenim communi, ut apparet, conſilio, à triginta Euangelii, Martini Lutheri miniſtris, aut uerius mancipiis Sathanæ, magnis, ſcilicet uiris, proteſtatio quædam compoſita eſt, in qua, dum ſe excuſare uolunt, quòd Tridentum non acceſſerint peſtilens animi uirus. quo plurimum conſtare uidentur, in Pontificem Maximum euomunt, aut potius in terreſtrem, atque mortalem Deum, in ſanctiſſimos etiam patres, in uniuerſos Principes Chriſtianos, in ipſam denique ſanctam Synodum, & uniuerſalem Eccleſiam, ſine ullo pudore debacchãtur, conuitiis eã exagitant, maledictis onerant, atq; eius rationes omnes ſuggillant. cum enim aduerſarii

noſtri hæretici cæteris in rebus mirabiliter ſecum pugnẽt, & opinionibus atq; ſententiis maximè uariẽt, ubi eſt aduerſus Eccleſiam illis dimicãdum, ſunt omnino animis coniuratis, & quodam quaſi Syncretiſmo utuntur.

Ego uerò, cùm primum proteſtationem hanc, aut ſentinam rectius maledicentiarum, atq; omnis generis mendaciorum inuulgatam eſſe noui, rei ipſius indignitate permotus, quem etenim tam atrox, atque horrendum facinus non moueat? ſtatui apud animũ meum uſqueadeò inſignes calumnias diluere, & Concilii auctoritatem, aduerſus Lutheranos, quantum in me ſitum eſt, ſartam tectam tueri. quem laborem, ſi labor cenſeri debet, is, qui ueritatis, innocentiæ, & religionis cauſa, contra mendaces homines, uiolatores innocentiæ,& Chriſtianæ religionis deſer tores ſuſcipitur, eò libentius adiui, quòd exiſtimarem, fore, ut meo

exem-

exemplo, plurimi alii inflammarentur, qui hanc ipſam defendendi Synodum, aduerſus hæreticos, prouinciam, multò quàm nos, accuratius, & plenius obire poſſint. neque admodum difficile, aut arduum duco, hoc, quicquid officii eſt Catholicæ Eccleſiæ præſtare. tùm, quòd ueritati impenditur, quæ, tametſi interdum premi ab improbis ſoleat, nunquam ſanè opprimi poteſt. neque magno negotio è tenebris, in quibus illa ſepulta iacet, in lucem tandem emergit: & caput attollit. tùm etiam, quòd nugæ illæ atque mendacia, quibus tota ferè proteſtatio plena eſt, tàm ſunt manifeſta, ut facilè à quouis, qui uel mediocriter norit Chriſtianæ Reipub. diſciplinam refelli queant: nè dum ab eo, qui Fabritii Montani peſtilentem orationem, eiſdem penè calumniis conſtantem olim excuſſit, confutauitq́;: atq; eaſdem ferè quæſtiones exercuit, & ſtilo ſuo eſt perſe-

 quutus.

quutus. ſed non eandem prorſus in præſentia, ſcribendi rationem ineundam atque ſeruandam eſſe cenſuimus: quam, cum aduerſus Montanum ageremus, ſequuti ſumus. ſingula etenim Montani uerba Apologiæ noſtræ inſeruimus, & explorauimus ſcrupulosè: quod non fuit nimium factu difficile, propter eius orationis exiguitatem. nunc uerò, quoniam proteſtatio longiſſima eſt, & horrendis conuitiis, maledictisq; tota ſcatet, rationes tantum exploramus ſingulas, quibus aduerſarii noſtri nituntur. tùm, nè liber, ſi ſingula uelimus excutere, in immenſum abeat, tum uel ea cauſa maximè, ne, qui noſtra legerint uiri boni, blaſphemiis hæreticorũ, quibus, uelut aliis, proteſtationem infarciunt, atque coinquinant, ulla ratione ledi, aut offendi poſſint. & quoniam, me illa Auguſtini ſententia magnopere delectat, cum ait, ego, quando cuique dicendò

do uel ſcribendo reſpondeo, etiam contumelioſis criminationibus laceſſitus, quantum mihi Dominus donat, frenatis atque coercitis uanæ indignationis aculeis, auditori, lectori'ue conſulens, non ago ut efficiar homini conuitiando ſuperior, ſed errorem conuincendo ſuperior, a conuitiis, & maledictis regerendis in aduerſarios, quantum in me ſitum eſt, linguam tempero: quod Chriſtianis ſemper ſcriptoribus, ſed præſertim hoc tempore, faciendum exiſtimo: ne cum hæreticis de maledicẽtia contendere, & quod in iis improbamus maximè, probare uideamur. quòd ſi ex more, & conſuetudine, ab ipſo etiam ortu, & diuina progenie, ut princeps loquitur eloquentiæ, ad hæc uſque tempora perducta, ingenii monumentis, patronus quærendus eſt, qui auctoritate ſua ualeat plurimum, haud dubiè nullum ego alium, aut debui, aut potui optare, quàm te unũ

Clariſſi-

Clariſſime Borromæe, qui nobilitate atque ſplendore gentis tuæ, propria dignitate, magnarum rerum uſu, bonarum artium notitia, humanitate, candore animi, pietate, innocentia, religione, omni denique genere uirtutum ſic effulges, ut bonorum uirorum iudicio, cũ quibus es familiariter uerſatus, aut quibus uel fama notus es, ipſa natura ad eximia, & maxima quæq; effectus eſſe uidearis. accipe igitur princeps clariſſimè has ipſas uigilias, & lucubrationes meas, quas tibi uni debere, me, iure fateor: tum propter eã, quam dixi, rationẽ: quæ ſtudioſos omnes bonarum artium potuit impellere, ut ingeniorum monumenta ſuorum, tibi nuncuparent: tùm, quòd ad Concilii dignitatem, & maieſtatem tuendam proximè pertineant: cuius, tu quidem magna ſemper fuiſti pars, dum ſanctiſſimo Pontifici adſtas, atque ad hos ſolemnes, ſacroſq; conuentus celebran-

lebrandos, & inſtaurandam, aliqua ex parte collapſam Chriſtianæ Reipu blicæ diſciplinam, ſponte currenti cal caria addis. tum demum, ut memoris animi ſignificationem aliquam, eius inſignis beneficii, quod abs te mihi collatum eſt, orbi terrrarum exhibeam. cum enim in Concilio Tridentino Aluari Mendozæ Reuerendiſs. Abulenſis Epiſcopi, uiri nobiliſſimi partes agerem, à beatiſſimo Pontifice noſtro, auunculo tuo impetraſti, ut me, Tridenti Doctorem ſuum, nihil ſimile cogitantem, deſignaret, ac Petro Sotto uiro admodum religioſo, doctoq; ſufficeret: qui, Tridẽto, uita functus, in æthereas ſedes, & mentium beatarum domicilium paulò antè commigrarat. exigua hæc ſunt, fateor, ſi rem conſideres ampliſſime Card. magna tamen, ſi animum, unde illa prodeunt, contempleris. quem, ſi tibi addictiſſimum putaris, ac me beneuolentia tua ſubleuare

leuare uelis, efficies, profectò me, ad perſequēda hæc ipſa ſtudia longè alacriorē. Vale diu felix Borromæe Clariſſime cum beatiſſimo Domino Noſtro, ut tuis auſpiciis, quæ benè cœpta ab Eccleſia in Conc. ſunt, feliciſſimè procedant, atque exitum ha beant multò feliciorem.

Tridento, Idibus Nouemb. 1563.

Nos *Ioannes Epiſcopus Præneſtinus, Moronus, Staniſlaus Tituli Sancti Pancratij, Varmienſis, Ludouicus, Tituli Sancti Cyriaci in Thermis, Simoneta, ac Bernardus Tituli Sancti Nicolai inter Imagines, Nauagerius Vulgariter nuncupati, Presbyteri S. R. E. Cardinales, ſacroſancti, œcumenici, & generalis Concilij Tridentini Præſidentes, et Apoſtolici de latere Legati, quæ eruditè, Catholicè, & magno quodam ſtudio ueritatis ſcripſit aduerſus proteſtationem triginta quattuor Theologorũ Auguſtanæ Confeſſionis pro ſacro Concilio Tridentino Gaſpar Cardillus Villalpãdus, Doctor Theologus Sanctiſſimi Domini Noſtri, & Vicarius Epiſcopi Abulenſis in hoc ſacro Concilio, concedimus libenter, ac deſideramus, ut typis mandẽtur: ad quod nos, præter ea quæ uidimus ipſi, & cognouimus in publicis diſputationibus, in hoc ſacro Concilio, de eius Catholica doctrina, eruditione, probitate, & propenſione animi erga religionem Chriſtianam, et Apoſtolicam ſedem, inſuper etiam præter ea quæ legimus, tùm in hoc libro, tùm etiam in illo altero, quem confecit aduerſus Fabritium Montanũ, illud quoq; hortatur, quod à plurimis doctiſſimis, Catholicis, & pijs uiris, fidele ac legitimum de præfata eius in dictis ſuis ſcriptis Catholicæ doctrinæ ſinceritate, teſtimonium acceperimus, qui*

eius

eius ſcripta diligentiſſimè legerunt. in quorum fidem præſentes, per ipſius ſacri Conc. Secretarium ſubſcriptas, & antiquioris noſtrûm ſigilli impreſſione, & Secretarij ſubſcriptione munitas fieri mandauimus. Datis Tridenti die prima Decembris. M D LXIII.

Angelus Maſſarelus, Epiſcopus Theleſinus
Sacri Conc. Secretarius.

Angelus Meliolus Secretarius.

AVCTORES, TVM VETERES, tùm etiam Neoterici, quorum in his diſputationibus auctoritate utimur.

Vetuſti.

Biblia Sacra, pluribus locis nos adiuuant.

EPIPHANIVS.
Auguſtinus.
Damaſus Papa.
Leo Papa.
Pontifices Aegypti ad Liberium.
Athanaſius.
Conc. Hieroſolymitanum.
Conc. 8. generale.
Iulius I. Papa.
Marcellus Papa.
Conc. I. Conſtantinopolitanum ad Damaſum.
Valentinianus Imp.
Martianus Imp.
Theodoretus, in hiſt.
Nicephorus, in hiſt.
Pulcheria Auguſta, in epiſt. ad Leonem.
Conc. Laodicenum.
Conc. Carthag. 3. 4. 5.

Conc.

Conc. Conſtantienſe.
Conc. Baſilienſe.
Conc. Chalcedonenſe.
Conc. 7. generale.
Conc. Arelatenſe.
Conc. Aurelianenſe.
Iſidorus Hiſpalenſis,
Aymarus Archiepiſcopus Rhemenſis.
Stephanus Archiepiſcopus.
Pelagius Papa.
Symmachus Papa.
Paſchalis Papa.
Conc. Romanum I.
Iuſtinianus Imp. in nouellis.
Cardinalis Iacobatius.
Cardinalis Turrecremata.
Imperator Conſtantinus.
Conc. Nicenum.
Adrianus Papa.
Conc. Florentinum.
Euſebius Cæſarienſis, in hiſt.
Socrates in hiſt.
Theodoſius Imp. ad Elpidium.
Euagrius.
Pius II. Papa in bulla retractationum.
Cardinalis Cuſanus.
Baſilius Imp. in 8. Synodo generali.
Rufinus in hiſt.

Grego-

Gregorius Nazanzenus.
Nicolaus Papa I.
Nicolaus V.
Hieronymus.
Bernardus.
Cyprianus.
Siueſter Papa.
Conc. 6. generale.
Sozomenus in hiſt.
Paſchaſinus.
Conc. Mileuitanum.
Proſper Aquitanicus.
Ammianus Marcellinus in hiſt.
Vincentius Lyrinenſis.
Plinius in hiſt.
Ariſtoteles.
Antherus Papa.
Conc. contra Sixtum III.
Conc. Marcellini.
Gregorius Magnus Papa.
Conc. 2. Toletanum.
Horatius in epiſt.
Saluſtius in Iugurtha.
Gelaſius Papa.
Achatius Papa.
Conc. Africanum.
Conc. Epheſinum.
Clemens Romanus Papa.

Conc. Turonenſe.
Clemens Alexandrinus.
D. Thomas.
Linus Papa.
Cletus Papa.
Irenæus.
Origenes.
Dionyſius.
Ignatius.
Hiſtoria Tripartita.
Casſianus.
Tertullianus.
Clemens VI. Papa.
Vrbanus II. Papa.
Conc. Claramontanum.
Gregorius VII. Papa.
Cyrillus.
Conc. Rhemenſe.
Conc. Agatenſe.
Theophilus.
Theophilactus.
Chryſoſtomus.
Damaſcenus.
Theodorus de honore imaginibus exhibendo.
Tharaſius contra Iconomachos.
Hylarius.
Innocentius I. Papa.

Galliæ

Galliæ Epiſcopi ad Leonem.
Baſilius Magnus.
Lucentius.
Conc. Matiſconenſe 2.
Euſebius Papa.
Hormiſda Papa.
Bonifacius Papa.
Gregorius Niſſenus.
Policarpus.
Sanctus Maximus.
Pamphilus Martyr.
Papias.
A egeſippus.

Recentes.

PIVS IIII. Pont. Max.
Paulus III. Pont. Max.
Iulius III. Pont. Max.
Oſsius Cardinalis.
Apologia noſtra contra Mont.
Oratio noſtra de primatu Petri.
Epiſcopus Phamaguſtanus.
Conc. Tridentinum.
Conc. Lateranenſe.
Cochlei hiſt. de Vſsitis.
Epiſcopi Germani in epiſt. ad Paul. III.
Carolus V. Imp.
Ferdinandus Imp.

Adrianus Papa.
Leo X. Papa.
Clemens VII. Papa.
Rufus.
Cardinalis Caietanus.
Lindanus Dodracenus.
Franciſcus Turrianus.
Cromerus de geſtis Polonorum.
Roberus Pontanus in hiſt. eccl.
Fontanus in hiſt. Catholica.
Latomus in hiſt. de undecim millibus mẽ
daciorum Sleydani.
Petrus Soto.
Petrus Caniſius.
Ioan. Driodonius.
Martinus Perezius Epiſcopus Segob.
Ioan. Maria Verratus.
Capitulum & Canonici Eccl. Colon.
Ioan. Hoffmeſter.
Mutius Iuſtinopolitanus.
Taper.
Ioan. Helss. a Louanio.
Franciſcus Vargas.
Ludouicus Canonicus Lateranenſis.
Ioan. Ecchius.
Ioannes a Dauentria.
Petrus Ziletius.
Hippolytus Canon. Lateranenſis.

Conc.

Conc. Colonienſe.
Conc. Senonenſe.
Thomas Elyſius.
Felicianus Ninguarda.
Conradus Klingius.
Alphonſus Caſtro.

Hæretici, qui partim ex profeſſo, partim obiter à nobis confutantur in his diſputationibus.

TRigintaquattuor Proteſtantes.
Superintendentes Heydelbergæ.
Luther.
Melanchthon.
Fabritius Montanus.
Vergerius.
Vuiclefus.
Vſſus.
Pragenſis.
Nicolaus Gallus.
Ochinus.
Petrus Martyr.
Stancar.
Zuinglius.
Suenchfeldius.
Brentius.
Pomeranus.

Bullingerus.
Pelicanus.
Caluinus.
Sleydanus.
Dorpius.
Oecolampadius.
Capito.
Bucerus.
Monhemus.
Confeſsio Auguſtana.
Vrbanus Rhegius.

ELENCHVS RERVM præcipuarum quæ in hoc uolumine continentur.

TOTVS *hic liber in tres partes diſtribuitur.*
Prima, proteſtationi ſatisfacit.
Secunda, nouem habet diſputationes.
In tertia, aſſeruntur, & conuincuntur traditiones. Huius partis octo ſunt capita.
Primum inſtar præfationis eſt. fol. 142. pag. 2
2. *Conuincuntur traditiones teſtimonio ſanctarum ſcripturarum.* f. 143. p. 2.
3. *Rationibus deductis ex ſacris litteris.* f. 147. p. 1.
4. *Synodorum auctoritate.* f. 150. p. 1.
5. *Teſtimonio ſummorum Pontificum.* f. 151. p. 1.
6. *Teſtimonio veterum ſanctorum patrum.* 152. p. 1.
7. *Teſtimonio Neotericorum ſcriptorum.*
8. *Ipſorum hæreticorum ſententia.*
Proteſtatio. fol. 1
In ea hæc inſunt.
Lutherani, cur Euangelici dicantur. 1. p. 2
Lutherani uiam ſibi præcludunt ad ſalutem. 2. p. 2
Lutheri doctrina damnata ab hæreticis Heydelbergæ. 2. p. 2

b 4 *Confeſſio*

Confeſſio Auguſtana, Lutherana. 2. p. 1
Summa proteſtationis. 5. p. 2
Lutherani Synodum oderunt. 5. p. 1
Lutheri mores.
Lutherum, hæretici uirum Dei uocant. 5. p. 2
Conc. cur uiolentum uocent hæretici. 3. p. 2

Diſputatio I. 6. p. 1

A quo Synodus œcumenica uocanda ſit.

IN *ea, hæc continentur.*

Facultas cogendi Synodum œcumenicam, non pertinet ad Imperatorem. 6. pag. 1
Facultas cogendi Synodum œcumenicam, Pontificis eſt. ibid.
Partes Principis ſæcularis. fol. eod. p. 2
Partes Principis Eccleſiæ. ibid.
Conc. quid ſit. 7. p. 1
Iuriſdictio. ibid.
Iuriſdictionem ſpiritalem Pontifex habet à Deo. 7. p. 2
Quando illam cœperit. ibid.
Omnes Chriſtiani ſubditi Pontifici, & quo modo. 8. p. 1
Pontifex Romanus, caput Eccleſiæ. ibid.
Concilium Hieroſolymitanum. 8. p. 2
Concilia omnia œcumenica indixit Pontifex. 9. p. 1

Ius

Ius conuocandi, eſſe in Pontifice, in Synodis declaratum eſt. ibid.
Concilij ſcopus. 3. p. 1
Imperator, & Reges quomodo cœperint admitti in Synodum. 13. p. 2
Imperatoris partes in Concilio generali. 14. p. 2
Imperator nunquā ſubſcripſit actis Concilij, ut iudicans, uel definiens. 15. p. 2
Rationes hæreticorum diluuntur. 16. p. 1
Imperator, cur ſubſcribat Conc. actis. 16. p. 1
Imperator propria auctoritate, nunquam indixit Conc. œcumenicum. 17. p. 1
Leonis Magni locus, explicatur. 18. p. 1
De Nicolao Cuſano iudicium. 18. p. 2
Hæretici peioribus auctoribus ſemper manus admouent. 19. p. 1
Æneæ Siluio ſatis fit. 15. p. 1
Pij II. bulla retractationum. 19. p. 2
Bullæ huius uſus. 19. p. 1
Bullam iſtam unde habuerim, ibid.
Imperatores qui olim hæretici fuerunt. 30. p. 2
Pontifex non poteſt in hæreſim labi fidem docens, atque explicans. 31. p. 1
Hæretici munia ſingulorum atque officia confundunt. 3. p. 2
Abuſuum in Eccleſia cauſæ. ibid.
Eccleſiaſtica poteſtas potior ciuili. 31. p. 2
Catholici & hæretici aduerſus abuſus clamant,

ſed

ſed mente diuerſa. ibid.
Res Eccleſiæ quis curare debeat. 32. p. 1
Iudicium de Conc. Baſilienſi. 34. p. 2
Hæretici ſemper accuſant Pontificem. 35. p. 1
Pius IIII. abuſus tollit. 36. p. 2
Pij IIII. uitæ innocentia. 36. p. 1
Pontifex & cæteri præſules quanta reuerentia tractandi ſint. 37. p. 1
Synodus Conſtantienſis qua parte habeat auctoritatem. 33. p. 1
Pontifici ſummus eſt honos exhibendus. 37. p. 1
Qua cauſa cogēda ſint generalia Conc. 33. p. 2

Diſputatio 2. fol. 38. pag. 1.
Quis ſit præſidens Concilij.

IN *ea hæc continentur.*
Auctoritas celebrandi Synodum à Chriſto eſt. 38. p. 2
Chriſtus ſubſtentat Eccleſiam. ibid.
In Eccleſia eſt unum caput uiſibile. ibid.
Pontifex Chriſti Vicarius in terris. 39. p. 1
Chriſtus Eccleſiæ & Concilio præſidet. ibid.
Pontifex etiam, ſed ratione diuerſa. ibid.
Qui nam Conc. aſſiſtant. 39. p. 2
Partes præſidentis in Conc. 40. p. 1
Iudicare Epiſcopos, non eſt ſæcularis poteſtatis. 41. p. 2

Decretum

Decretum ſuperintendentium Heydelbergæ. 42.p.1
Subſcribendi forma. 40.p.2
Officium Imp. peracta Synodo. 45.p.1
Nullum Concilium eſt, quod non ſit fulcitum Pontificis auctoritate. 45.p.2
Hæretici cur contendunt Imperatorem eſſe Concilij præſidentem. 46.p.2
Hæretici regiam uiam deſerunt. 47.p.1
Nullus error eſt tam pernicioſus qui non poſſit alterius tegi auctoritate. 48.p.1
Pontifex cur moderetur actiones Epiſcoporum. 48.p.2
Imperator cur id non poſſit iure præſtare. ibid.
Legati Pontificis ſemper ſubſcribunt, atque omnium primi. 44.p.1
Non eſt in terris magiſtratus Pontifice maior. ibid.
Pij IIII. laus. 49.p.1

Diſputatio 3. fol.49.pag.2

An Tridentum locus aptus ſit tenendæ Synodo.

IN *ea hæc continentur.*

Synodus Tridentina, ratione loci, non poteſt parum legitima putari. 49.p.2
De loco Synodi nihil definitum eſt in ſacris litteris. ibid.

Locum

Locum debet Pontifex deſignare. 50.p.1
Tridenti ſitus. 51.p.1
Tridenti quot & quantæ commoditates ſuppetant ad Synodum tenendam. ibid.
Omnes Principes Chriſtiani Tridentum probauerunt. 50.p.2
Iſtud Conc. non oportuit celebrari intra Germaniam, neque debuit, neque potuit. ibid.
Imperatoris reſponſum ad Oratorem Gallorum de transferenda Synodo. 91.p.2
Explicatio eius Canonis, ibi dirimenda controuerſia eſt, ubi orta lis eſt. 52.p.1
Synodi generales non ſunt habitæ ubi lites exortæ. ibid.
Tridentum ſatis eſt, commodè excipiendis tot Epiſcopis. 53.p.1
Tridentum rebus neceſſariȷs abundans. fo.eod. p.2
Tridenti aura. 53.p.2
Non eſt tutum tenere Conc. in Germania. 54. p.2
Tridenti amplitudo. 55.p.1
Lutheri in Pontificem odium. 54.p.2
Hiſpanorum Epiſcoporum familia, qualis ſit. 55.p.2
Tridentini duabus linguis utuntur. ibid.

Diſpu-

An Concilium Tridentinum liberum ſit.

IN *ea hæc continentur.*

Pontifex ſemper ab hæreticis accuſatur, & quo conſilio. 57. p. 1

Pontifex à Concilio iudicari non poteſt. 57. p. 2

Iudicium de Marcellino Pontifice quo pacto trã ſactum ſit. 58. p. 2

Synodus qua ratione ſe debet gerere cum Ponti fice Maximo. 59. p. 2

Pij IIII. uitæ ratio. 57. p. 1. & 60. p. 1

Tuta ſunt itinera quæ ex Germania Triden- tum ducunt. 60. p. 2

Cardinalis Madrutius. 61. p. 1

Saluuſconductus datus hæreticis. ibid.

Epiſcopi Tridentini quomodo ſint addicti Pon- tifici.

Epiſcopi omnes quomodo reuereri Põtificem de- beant. 61. p. 1

Conc. contra quos uocatum ſit. 62. p. 1

Schiſmata, unde oriantur. 62. p. 2

Forma iuramenti quod præſtant Epiſcopi. ibid.

Iuramentum præſtare antiqua res eſt. 64. p. 1

Paſchalis Papæ de iuramento reſponſum. 63. p. 1

Epiſcopi non obligabantur olim comprouinciali- bus, ſed Pontifici. 63. p. 2

Præſti-

Præſtiterunt, quod poterant Pontifices hactenus in inſtauranda Eccleſiæ diſciplina. 65.p.2
Laus quorundam Epiſcoporum. 65.p.1
Vita flagitioſa Lutheri. 66.p.1
Doctrina eiuſdem. 66.p.2
Bellum, quibus de cauſis aduerſus Lutheranos mouerit Carolus V. 67.p.1
Carolus V. ſanctiſſimus, & inuictiſſimus Imperator ab hæreticorum calumnia liberatur. 69.p.2
Hæretici poſſunt caſtigari, quòd ſint hæretici. 68.p.2
Interim, datum Germanis. 69.p.2
Non cœpit Conc. ab executione. 68.p.2
Hæretici, initio uulpes, deinde Leones. 70.p.1
Hæretici maximis flagitijs cooperti. 66.p.1
Iure uetitum eſt ne quiſpiam attingat libros hæreticorum. 70.p.2
Semper uetitum eſt libros attingere hæreticorum. 70.p.2
In Hiſpania ſæuerißimè caſtigantur, & iure optimo qui libros legunt hæreticorum. ibid.
Inquiſitionis Hiſpanæ laus. ibid.
Inquiſitorum Hiſpanorum ſumma diligentia, æquitasq́;. ibid.

Diſpu-

An Concilium Tridentinum generale ſit.

IN *ea hæc continentur.*

Conciliorum quattuor genera. ibid.

Tridentina Synodus œcumenica. ibid.

Quid faciat Synodum œcumenicam. 73. p. 2

Non ſunt uocati Tridentum Epiſcopi pro Papa arbitrio. 75. p. 1

Sunt Tridenti Epiſcopi ex toto orbe Chriſtiano. ibid.

Synodum œcumenicam non facit numerus Epiſcoporum. 76. p. 1

Vnde, & quot Epiſcopi adſint Tridenti. 75. p. 2

Quorum Principum Oratores adſint. 75. p. 2

Claudij Hernandez Quinnones Luna Comitis et Oratoris Philippi Regis in Conc. laus. 76. p. 2

Patriarcha Aſſiriorum profeſſus eſt Romæ, ſe Concilij Tridentini decreta obſeruaturum. 77. p. 1

Omnes Epiſcopi Chriſtiani adſunt Tridenti, mente & ſpiritu. 76. p. 2

Epiſcopus titularis non eſt nouitium inuentum. 77. p. 2

Epiſcopus titularis an ſit uerè Epiſcopus: ibid.

Epiſcopi titulares non faciunt Synodum Tridentinam

dentinam, œcumenicam. ibid.
Epiſcopi titulares quà cauſa creentur. ibid.
Ius ferendi ſuffragium in Concilio, quibus inſit. 78.p.1
Laici, utrum in Concilio habeant locum: & quem. ibid.
Laici, à Synodo depulſi. 79.p.1
Presbyter an debeat admitti ad ferendum ſuffragium. ibid.
Hæretici, ſophiſtæ, & Paraſyti. 80.p.2
Gerſon, & Panormitanus, & Cuſanus. 82.p.2
Tridenti, plurimi Epiſcopi docti, & ſancti. 84.p.2
Andreas Cueſta Epiſcopus Legionenſis. ibid.
Laicorum nomen. 84.p.2
Laicus, an ſubito debeat ad Epiſcopatum promoueri. 84.p.2
An ſacerdos ex Laico, ſubito. 85.p.2

Diſputatio 6. fol. 86. pag. 1
An Synodus Tridentina Chriſtiana ſit.

In *ea, hæc continentur.*

Scopus Synodorum œcumenicarum. 86.p.2
Scriptura ſacra, quo ſenſu ſit potiſſima norma inquirendæ, & iudicandæ ueritatis. 87.p.1
Princeps locus debetur ſacris litteris. 87.p.2

Scho-

Scholaſtica Theologia quanti facienda ſit. ibid.
Hæretici, cur reprahendunt ſcholaſticam Theologiam. 88. p. 1
Martinus Lutherus ſua ſcripta confuſiones uocat. ibid.
Oſſius Cardinalis, à calumnia hæreticorum uindicatur. 88. p. 2
Oſſii Cardinalis laus. ibid.
Hæretici fatentur ſe mendacijs, & impoſturis aduerſum nos agere. ibid.
Hæretici truncatis teſtimoniis utuntur. 89. p. 1
Melanchthonis ſymboli explanatio. 91. p. 2
Oſſius, cur male ab hæreticis tractetur. ibid.
Expreſſum uerbum Dei, quod nam ſit. 92. p. 1
Poſitiones, quas ſententias hæreticorum uocemus. 92. p. 2
Liber Euangeliorum, cur olim in medio Synodi collocaretur. 93. p. 1
Per quos loquatur nobis filius Dei. 93. p. 2
Scripturas quomodo ſcrutari debeamus. ibid.
Ad Moſem, & Prophetas quomodo recurrendum. ibid.
Traditiones Apoſtolorum, & definitiones Eccleſiæ, uocantur ſacra ſcriptura. 94. p. 1
Scriptura ſacra, utrum aperta ſit. ibid.
Verbum domini cur lucidum uocetur. 94. p. 1
Via domini, cur plana. 94. p. 2
Traditiones uetitæ. 95. p. 1

Ratio dirimendi controuerſias de fide, antiquis temporibus obſeruari ſolita. ibid.
Scriptura ſacra ſententià, infinita eſt. 95.p.2
Scriptura ſacra, publicum quiddam, et ſumma confirmatum auctoritate. 96.p.1
Scopus ſacrarum litterarum. 96.p.2
Adiumenta Pontificis. 97.p.2
Leges quibus ſeruire debeant. 98.p.1
Leges fidei perpetuæ. 98.p.1
Conſenſum doctorum requirimus. 100.p.1
Patrum ſcripta, quanti facienda. 99.p.2
Peritia antiquorum ſanctorum patrum. 99.p.1
Hæreticorum inconſtantia. 100.p.1
Pugnantiæ auctor, diabolus. 100.p.2
Nota potiſſima hæreſeos. ibid.
Spiritusſanctus ſemper aliquid patefacit Pontificibus, & patribus in Concilio. 101.p.1. & 102.p.1
Monachorum inſtitutum. 103.p.2
Laudatores mendicitatis. 104.p.1
Indulgentiæ defenduntur. 104.p.2
Communio ſub utraque ſpecie. 105.p.1
Vnde orta hæreſis de communione ſub vtraq;. 105.p.2
Imagines defenduntur. 107.p.1
Miracula, quæ certis locis fiunt. ibid.
Cur nos imagines adeamus. 107.p.2
Concilia definire aliquid poſſunt, ſine ſacra ſcriptura.

ptura. 108.p.1
Vna Synodus alterius decretis uti ſolet. 109.p.1
Locus Auguſtini de Concilio Niceno, ab iniuria vindicatus. 109.p.2
Senſus loci Paulini.2.Tim.3. 110.p.2
Sacræ litteræ, quomodo nos ad ſalutem inſtruãt. 111.p.2
Planum eſt apud nos eccleſiam eſſe, & quo loco ſit. 113.p.1
Eccleſia non eſt ſupra ſcripturam. 115.p.2
Sacra ſcriptura, quænam ſit. 111.p.2
Sacra ſcriptura liber hæreticorum cur uocetur. 118.p.2
Extra eccleſiam non eſt lux ſanæ intelligentiæ ſcripturarum, vel hæreticis teſtibus. 119.p.1
Hæretici ignorant, quid ſit eccleſia. 114.p.1
Notæ Catholicæ eccleſiæ. 114.p.2

Diſputatio. 7.
An uerè, & legitimè procedatur in Synodo Tridentina.

IN *ea, hæc continentur.*

Quæ ad ſubſtantiã rei pertinẽt, ſalua ipſa re, uariari nõ poſſunt, accidentia, poſſunt. 121.p.1
Patres admonentur à Pontifice ante Synodum cur Synodus cogatur. 121.p.2
Non oportet tractari in prouincialibus Synodis

prius,quæ ſunt in generali tractāda. 122.*p.*1
Forma,quæ modo in veritate inquirenda,& procedendo Tridenti obſeruatur,adamuſſim explicatur. 122.*p.*2
Oratio quæ ſingulis diebus publicè recitari ſolet. 125.*p.*1
Iure, & antiqua conſuetudine communicantur cum Pontifice Romano,quæ ſunt in Synodo agenda. 126.*p.*2
Pontifex etiam ſine Synodo hæreticos damnare poteſt,& hæreſes declarare. ibid.
In antiquis Synodis non publicabantur rationes quibus patres adducebantur in ſententiam. 132.*p.*1
Non expedit illas edere. ibid.
Synodi antiquæ requirebant ſententiam Pontificis Romani.
Synodus non eſt ſuperior Pontifice. 127.*p.*1
Hæretici,quales ſint in conuiciando. 132.*p.*2
Congregatio,quare dicatur. ibid.

Diſputatio 8.

An Synodus Tridentina experientia redargui poſſit. *fol.* 135.*pag.* 1

IN *ea hæc continentur.*

Nullo experimento redargui poteſt. 135.*p.*2
Sleydanus quis fuerit. 137.*p.*2

Qualis

Qualis eius hiſtoria. 138.p.1
Cur ſit quidam Epiſcopus Romæ reprehenſus. 136.p.2
Duorum Theologorum contentio. 138.p.2

Diſputatio 9.
An Spiritusſanctus Concilio præſideat.
fol.139. pag.1.

In *ea hæc inſunt.*
Præſidet Spirituſſanctus Concilio. 139.p.1
Exhortatio, ut ad Eccleſiam hæretici reuertantur. 141.p.2

F I N I S.

ERRATA, QVAE DEPREHENdimus, ſic corrige.

Errata.		*Correcta.*
Fol.10. pag 1.	omnis,	omnes,
Ibidem.	uerum,	uero,
fol.2.pag.1.	ueritate,	ueritati.
fol.131.pag 2	uerſu primo lege,	

&, cum muneris iniuncti ſibi partes,&c.

IACOBVS GIBERTVS NOGVERAS EPISCOPVS Aliphanus ampliſſimo viro. Gonſalo Pereſio, Philippi Catholici Regis à ſecretis.

CVM *Concilio generali Tridenti abſoluto, ad Eccleſiam Alipharum cui me Pius Quartus Pontifex Maximus, præter vllum meum meritum præfecit, redirem; Venetias ueni, vt S. R. E. Cardinalibus, qui Concilio præfuerunt, morem gerẽs, formis mandarem duas orationes; quarum altera in Seſſione ſeptima, à me habita eſt; alteram de gratijs Deo agendis, quòd Oranum obſidione Barbarorum liberata eſſet, quarto poſt die, frequenti patrum ſenatu cum ſacra fierent, recitaui. Ac cum in ea cogitatione uerſarer, & cum typographo mihi iam res eſſet, incidi in diſputationes à Gaſpare Cardillo Villalpandeo pro Synodo Tridentina, aduerſus quorundam ex ijs, qui ſe Proteſtantes uocant, deliria conſcriptas, quas eò libentius non legi ſolum, ſed etiam perlegi; quòd quanta, quam varia, ac quam multiplex, in omni diſciplinarum genere, eius hominis eruditio eſſet.*

iam pridem noram ex ſcriptis, quæ ille, partim in Hiſpania, de arte diſſerēdi, & rerum naturæ ſcientia foras dedit; vt, velut alter Hercules, profligatis ſophiſtarum monſtris, vniuerſam Philoſophiã à barbarie vindicaret: & noſtris, ideſt Hiſpanis hominibus veram, ac germanam eius notionē ob oculos poneret; partim de rebus ſacris, & fidei Chriſtianæ decretis Tridenti, contra Fabritium Montanum religionis noſtræ deſertorem, & tranſfugam peruulgauit. Quàm me eius operis lectio oblectarit; quàm uariè affecerit; quantumq́, ad euincendos eos, qui funeſta in Chriſti Eccleſiam arma cœperunt, efficacitatis habeant, quæ Gaſpar noſter (noſtrū enim iure, ac meritò uocarim, quem & tibi propter ſummam ingenij elegantiam, & inſignem doctrinam, ac morum ſuauitatem cariſſimum eſſe ſcio; & ego eaſdem ob cauſas ſummopere colo) breuiter, et ſtrictim complexus eſt, haud facilè vlla eloquendi ui explicare poſſim. Delectat me mirum in modum argumentum, quod ſibi Villalpandeus noſter ad explanandum, atq; illuſtrandum propoſuit, quoad eorum animos, qui domum ſuper firmam religionis Catholicæ petram extruxerunt, ſtabiliēdos, cōfirmandos, atq; in officio continendos, ne ſe cuiuis doctrinæ uento temerè exponant; ſed præclarum fidei depoſitum, tanquam paternum theſaurum atque hæreditatem, purum, et integrum ab hæreticorum fraudibus conſeruent,

&

& ad poſteros tranſmittant; neſcio an quicquam opportunius, et magis neceſſarium ſuſcipi hoc tempore à quoquam poſſit. Magnam etiam, atq; incredibilem voluptatem cœpi ex eo orationis genere, quo tam præclarũ, tamq́; illuſtre argumentum pertractatur. Ac ne quis me hominis mei amantiſſimi laudandi cauſa potius, quàm ratione adductum putet; vt tam magnifice de eo opere ſentiam; primum de argumento, deinde de ſtilo non nihil dicam; vnde quod à me dictum eſt, id non affectu aliquo expreſſum, ſed à veritate, cuius magna vis ſemper fuit, profectum eſſe appareat. Quanto uenerabilius, ſanctius, & auguſtius hoc tempore ſit oportet Concilij generalis nomen, & dignitas, ac maieſtas; quia eius ope, & præſidio nunquam Eccleſia magis eguit; tanto maioribus opibus, & copijs oppugnatur ab ijs, qui noſtro ſæculo contra Catholicam fidem bellum gerunt. Itaq; vt Concilium Tridenti, coactum ac finitum ea auctoritate ſpolient aduerſarij, quam reliquis omnibus terrarum orbis vniuerſus tribuit; negant Romani Pontificis munus eſſe, ut Epiſcoporum, qui ad aliarum Eccleſiarum gubernacula ſedeant, ſynodum indicat. Affirmant ad eos, qui aliorum principatum teneant, & rebus publicis præſint, ſpectare; vt primum in Concilio locum occupent; & Epiſcopis normam præſcribant, ad quam res ſacræ explorandæ, atq; explicandæ ſint. Tridentũ,

vbi

vbi patres ex omnibus terræ oris ſedis Apoſtolicæ decreto & Chriſtianiſſimorum principum uoluntate conuenerunt, ad ſolemnem conuentum habendum, idoneum locum fuiſſe inficiãtur. Fingunt nõ datam cuiuis poteſtatem, vt ad Concilium adiret, & in medium bona fide proferret, quicquid è pub. Eccleſiæ re eſſe putaret. Aſſerunt generalis Concilij nomen Concilio Tridentino attribui non poſſe, quod eò nõ confluxerint ex omnibus Chriſtiani orbis nationibus Epiſcopi; ſed ex ijs dũtaxat partibus, quæ Romani Pontificis libidini pareant. Ex ijs omnibus effici volunt, vt ea Synodus Chriſtiana habenda non ſit: quod vt aliquo uériſimilitudinis fuco ornent, ne palam omnino mentiri videantur, conſtanter aſſeuerant, Epiſcopos Tridenti non ſeruaſſe eum in rebus, quæ in controuerſia poſitæ fuerant, enucleandis modũm, quem ſuperiorum temporum Epiſcopi ſeruarunt. His & alijs id genus mendacijs, quæ verbis & oratione perſequi moleſtum eſſet; quæ à noſtris recte conſtituta ſunt ea ſe labefactaturos, et eo pios fructu priuaturos eſſe ſperant, qui ad Eccleſiam ex Concilijs promanare ſolet. Sed ne tam prodigioſi, tamq; peſtiferi errores cancri in morem latius ſerpant, ac ſimplicem & incautam plebem à ſanis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſermonibus ad fabulas abducant, facit Gaſparus noſter, qui vnus ſic Concilij generalis dignitatem, maieſtatem, & auctoritatem tuetur, vt luce

meri-

meridiana clarius demonſtret, nos ſynodi uniuerſalis cogendæ, & celebrandæ, non aliam uiam & rationem ſecutos fuiſſe, quàm eam, quam Apoſtoli ſecuti ſunt, & ſanctitate ac doctrina excellentes uiri, qui in eorum locum ſubrogati ſunt, nobis per manus tradiderunt. Quin etiam alias de noſtra religione quæſtiones, quas obiter aduerſariorum impietas mouit, enodat, & eam doctrinæ partem, quæ ſcripta non eſt, ſed Eccleſi ſcrinio commiſſa, ab ijs calumnijs aſſerit, quibus ea hodie à ſathanæ adminiſtris appetitur. Quod tam doctè, tam grauiter, tam copioſè præſtat, vt meo quidem iudicio, longo poſt ſe interuallo omnes relinquat, qui aliquam hoc ſæculo contra hæreticos inſignem operam nauarunt. Nam vt illud miſſum faciam, quòd vt tela, quæ aduerſarij iaciunt, repellat, & retundat, ac uulneribus medeatur; ea tãtum adhibet, quæ rara ſunt, nec cuiuis facilè expoſita; contra ac faciunt non pauci è noſtris, qui Crambe ſæpe repetita, aures legentium miſerè cruciant, eiuſmodi rationibus & argumentis veritatem munit, quibus nihil firmius, nihil fortius, nihil magis inuictum cogitatione adumbrari poſſit. In eo autem quantum roboris & firmamenti, ad victoriam ex ijs hominibus, qui primos mendaciorum ordines ducũt, reportandam locatum ſit, indicant duo Eccleſiæ lumina, Baſilius, & Auguſtinus; quorum alter id à ſcriptore Eccleſiaſtico requi-

requirit; quo ſanæ doctrinæ hoſtes vincat, vt eas tantum rationes vſurpet, quæ id planè perſpicuum faciant, quod obſcurum, atque inuolutum uidebatur. alter non alia lege liberum facit Catholico, vt cũ Hæretico manus conſerat; quàm ſi cauſa cum cauſa, & ratio cum ratione confligat. Hæc duo in Gaſpari noſtri ſcriptis ita excellunt, vt, vtrum magis mirandum ſit, neſcias. Nihil in ijs diſputationibus adfert, quod ſi animo ab affectibus uacuo expendatur, non manus ſtatim dare, & fateri cogat; nos eos eſſe, quorum cœtus ueritatis domicilium exiſtat. Sic cum aduerſarijs congreditur; vt quot verba in eos effert, tot penè triumphos Ecclesiæ pariat. Denique ſi nomen auctoris adimas; librum ab aliquo eorum editum dices, qui priſcis temporibus doctrinæ, et ſanctitatis egregiam laudem tulerũt. Iam verò orationis genus id eſt, quod pondere, et ſplendore ſelectorum uerborum, copia, & grauitate, ac uenuſtate dictionis, facilè contendere cum eorum hominum lucubrationibus poſſit, qui in animi ſenſibus aptè, politè, & eleganter exprimendis totam ætatem contriuerunt. Queſtus eſt memoria patrum Eraſmus, quod ſola Theologia nondum eam barbariem abieciſſet; quam aliquot ab hinc ſæculis, ij in Eccleſiam inuexerũt, qui nouã ſcribendi uiã ſunt ingreſſi, quæ tota in quæſtionibus ſubtilibus, & ſpinoſis uerſatur; cũ cæteræ omnes ſcientiæ, ac diſciplinæ natiuam Romani ſermo

nis

nis puritatem ita recepiſſent; vt noſtrorum tempo rum conditio, quam eius ſæculi, quod homines copioſe, ſapienterq́; dicentes genuit, nulla re inferior eſſe videretur. Si ille in hunc librum incidiſſet, ei querelæ modum tandem poſuiſſet; ac planè ſibi cumulatè ſatisfactum eſſe affirmaſſet; tanta eſt ſcriptoris elegantia, cum ſumma rerum pulcherrimarum cognitione coniuncta. Hæc ego cum mecum ex pendo, gratulor cauſæ Dei, quòd eum patronum nacta ſit, qui facultate dicendi ac rerum ſacrarum ſcientia tam inſtructus ad ſcribendum accedat; vt grauiſſimas controuerſias, magnis eloquentiæ opibus, & incredibili doctrina explicet. Gratulor Hiſpaniæ communi patriæ, quia eum nobis hominem procrearit, qui eam labem, quam ab ijs ſuſcepimus, qui nos Barbaros vocarunt, ſic deleat; vt ſacroſancta fidei noſtræ myſteria eo ſermone enunciet, quem eorum præſtantia, et maieſtas requirit; & unum ſe eſſe ſcribendo oſtendat, quem omnibus exteris facilè opponere liceat. Gratulor tibi, quod tantum virum in tuum patrociniū, ac fidem iam pridem receperis; et non vulgaribus beneficijs tibi deuinxeris. Atque ille quidem pro eo, vt par eſt, ſi non quam debet, & tuorum in ſe magnitudo meritorum poſtulat; certè, quam poteſt, gratiam perpetuò refert. Nam & tuas ſanè præclaras virtutes, atque illuſtria ornamenta miratur, ac ſuſpicit, & laudibus in cœlum extollit, vt, qui maxime; cuius

rei

rei cum alios magna auctoritate uiros, tum me te ſtem habet locupletem in primis, teq́ unum eſſe prædicat, in quo ſuas omnes ſpes iam olim conſtitutas habeat. Nec verò mihi dubium eſt, quin, quæ tua, cum erga omnes, probitate et doctrina claros, tum erga eum præſertim animi propẽſio eſt, quam in te optimarum artium et eloquentiæ excellens cognitio gignit, breui effecturus ſis, vt cuius ſingularis facundia, et eruditio admirabilis, iam vbique terrarum fama concelebratur, eius prudentia & dexteritas in rebus Eccleſiæ gerendis, ac moribus aliorum ad pietatem formandis vulgò innoteſcat, quod premium conſequi eos ſolet, qui omnibus quæ homines in bonis ponunt, abiectis, ac pro nihilo habitis, ſe totos ſapientiæ amori, & ſtudio dediderunt. Eſt enim eo, quem tua ob merita, apud eum regem obtines, qui reliquos reges omnes non minus magnitudine animi, quàm potentia ſuperat, loco dignum, vt virtutem latere, & in obſcuro iacere non patiaris, ſed eam in lucem proferas, & boni numularij inſtar, in menſa colloces, ac quaſi lucernam alto in loco conſtituas, vt ſeſe late diffundat, quod boni proprium eſt, ac innati fulgoris radijs aliorum animos illuſtret, atque ad ſui amorem et imitationem accendat. Sed reprimam me, ne te ad ea hortari videar, ad quæ te naturæ vis, vitæ curſus, & ratio vltro impellit. Itaque cum hic liber ijs de cauſis, quas in medio poſui, mihi mirificè

rificè probaretur, ſciremq́; fore, vt ſimul atque in vulgus emitteretur, ſtatim ad tuas manus perueniret, non alienum ab officio eſſe duxi, ſi ea, quæ audiſti, in eum præfarer, ac per hominis tui ſtudioſiſſimi, & obſeruantiſſimi, mihiq́; omnium, quibus bonorum ſimilitudo ſtudiorum me vnquam obſtrinxerit, amiciſſimi, ſcriptum, tanquam per quendā tibi maximè charum, atque acceptum internuncium, eam amicitiam, qua mihi tecum aliquot ab hinc annis intercedit, augerē, et tuerer. Fruere ergo, clariſſime Gonſale, Villalpandei laboribus, & cū eos præoculis habueris, quod te ſæpe facturum eſſe ſcio, tum illius, tum mei etiam memoriam animo renoua, donec ego quidem quæ de Theologia contra Eccleſiæ hoſtes per aliquot iam annos parturio, expoliam, & aliquid à me conſcriptum ſub tuo nomine in lucem edam. ille uerò, quæ tibi dicare conſtituit, ea cum per otium licuerit, abſoluat, atque hominum auribus quamprimum donet. Vale. Venetijs, Id. Febr. M. D. LXIIII.

DISPVTATIONES ADVERSVS PROTEſtationem triginta quattuor Hæreticorum; qui ſe Auguſtanæ Confeſſionis Theologos appellant,

HABITÆ Á GASPARO Cardillo Villalpandeo Doctore Theologo Hiſpano Segobienſi, pro Sacra Oecumenica Synodo Tridentina.

EXORDIAMVR *iam ſuſceptam diſputationem initio ſumpto ab Hæreticorum ſcopo qui huic proteſtationi præfixus eſt, ut intelligat lector quorſum conatus pſeudo Euangelicorum referantur. in hunc itaque modum ingrediuntur proteſtantes in cauſam.*

Primum igitur omnium ſolemniter profitemur, & legitimè proteſtamur, coram Deo, eius Eccleſia, & Romano Imperio, & toto orbe terrarum, nos infraſcriptos, & Eccleſias in quibus agimus, ac docemus, conſtanter adhærere ſinceræ doctrinæ Euangelij Ieſu Chriſti, quam Deus PROTES.

A *inſtau-*

inſtaurauit per Martinum Lutherum piæ memoriæ virum.

GASP. *Honeſta ſanè oratio, profiteri, proteſtariq́ue, velle conſtanter adhærere Euangelio Ieſu Chriſti, cum ſit Euangelium auctore Apoſtolo Paulo, virtus Dei in ſalutem omni credenti. niſi, quod his verbis aiunt, proximis ſtatim hæretici inficiarentur, pro ingenio ſuo: quos ob eam rem, & merito, mea quidem ſententia, Epiphanius grauis imprimis auctor, polypos, cameleontas, & protheos appellat. Dum enim Euangelij meminerunt, & profitentur hærere velle doctrinæ, quam Martinus Lutherus ante hos quadraginta annos in Germania docuit, proculdubio, Eccleſiæ Catholicæ vetuſtam diſciplinam reſpuunt, tanquam impuram, & contaminatã vitijs plurimis. qua impudentia, nulla maior: ſenſum, atque conſenſum antiquorum patrum oderunt, & pro nihilo ducunt: quod eſt inſignis temeritatis argumentum.*

ad Ro. ca. 1.

Se ſolos Euangelicos putant, & appellant aduerſarij, edocti à magiſtro ſuo, qui Chriſtiani appellatione prorſus abiecta, ab Euangelio, cuius auctor, atq; inuentor Martinus fuit, ſe, atq; ſuos Euangelicos nominauit: vt, vel hac ipſa voce (quod prudenter admodum, vti cætera, vir omnibus numeris abſolutus Oſſius Cardinalis animaduertit, palam faceret hominibus, à Chriſto

Cur hæretici ſe uocẽt Euangelicos.

cõtra Brentium lib. 1.

ſto, eiuſq́; corpore, vnà, ſancta, Catholica, & Apoſtolica Eccleſia diſceſiſſe: neq; cum ea quidpiam habere commune, quæ quattuor tantum agnoſcit, & prædicat Euangelia, conſenſu antiquitatis fideliter explanata.

Hinc planè poſſit intelligere lector, quæ nam ſpes reliqua ſit, reuocandi miniſtros huius, tàm ſancti, ſcilicet, Euangelij, ab errore, ad rectam viam: à mendacio, ad veritatem: ad Eccleſiam Chriſti, à ſynagogis: à conciliabulis perditis, ad Synodum Sacroſanctam. cum vſque adeo impudenter aſſerant, velle, ſe doctrinæ Lutheri conſtanter adhærerę.

Sed ne fortaſſe quiſpiam animi dubius, quæ nam hæc doctrina ſit, roget, in quam aduerſarij iurauerunt, ipſi nos miniſtri Sathanæ, Lutheriq́; mancipia hac nos ſtatim ſolicitudine liberant, his verbis.

Quæ in Confeſſione Auguſtana continetur. PROTES.

Hæc eſt eius doctrinæ ſumma, quàm aduerſarij nobis obtrudunt, tantiq́; æſtimant, vt eius gratia, Chriſti, atque eius Eccleſiæ diſciplinam oderint, cane peius, & angue: de qua, quoniam multi multa accuratiſſime ſcripſerunt, cum aduerſus Martinum Lutherum diſputarẽt: non eſt cur quidpiam modo dicamus, dabitur aliquando volente Deo, tempus, locusq́; commodior confeſſionem Auguſtanam excutiendi, exploran- GASP.

diq́ȝ. interim tamen illud vnum ad eam mirabiliter confutandam ſatis eſſe poſſit, quòd ne ab ipſis quidem hæreticis potuerit tolerari, ſed veluti damnatam capite procul à republica ſua, pleriq; expulerint. accipite de hac re, iudicio meo, egregium ſanè, & cordatiſſimè editum Decretum, quod proximis his menſibus hæretici Heydelbergæ de ea fecerunt, inuulgaruntq́ȝ, protinus quanti facienda ſit, prorſus agnoſcetis.

Doctrina Lutheri ab hæreticis etiã eſt exploſa.

Decretum ſuperintendentium Heydelbergæ, ubi reſidet Palatinus Elector proximè celebratum.

Decretum.

LVTHERI, *& Brentij catechiſmi extra Eccleſiam eijciantur; & eorum ſcripta nullam habeant auctoritatem.*

Dubium autem non eſt, quin Auguſtana confeſſio, Lutheri, atque Brentij catecheſim, hoc eſt, inſtructionem de fide contineat.

Cum ſit autem hæc doctrina (vt planè conſtat) Chriſti Euangelio inimica, ſi quidem continet Euangelium Martini, cum impugnet Eccleſiam Dei, quæ prorſus eadem eſt cum Eccleſia Romana, cum infenſa ſit Imperatori, religioſo, catholico, & optimo viro, cum Romani Imperij vires eâdem debilitentur, atque infringantur, quod ab Eccleſia Romana originem,

atque

atque robur habet: dubium eſſe non poſſit quin vos ipſos Deus Opt. Max. eius Eccleſia, et Romanus Imperator, grauiſſimis ſuis calculis ſint damnaturi, vel eò maximè nomine, quòd cum animorum veſtrorum aures ad doctrinam Catholicam & Apoſtolicam præcluſeritis; patefaciatis eas nihilominus ad peſtiferas voces Martini: addunt rurſum.

Profitemur nos omnes ſectas & corruptelas huic doctrinæ, & confeſſioni contrarias hactenus damnaſſe: & nunc quoque ſerio damnare. PROTES.

Quibus verbis (quod admonueram paulo ſuperius) haud obſcurè ſignificant, nunquam ſe à propoſito, atque ſuſcepta hæreſi dimouendos: et homines peruerſi, corruptiſſimiq; corruptelam vocant, Eccleſiæ Chriſti doctrinam ſerie continenti ab Apoſtolis adhac vſque noſtra tempora ductam; quod, vel referens horreſco, precorq; Deum Opt. Max. aduerſarijs, vt iſtam mentem mutet, melioreq; illos donet, qua cognoſcant aperte, quo in ſtatu verſentur, neque enim peiore eſſe poſſunt. GASP.

Conſcientiæ ſtimulis agitatus Martinus, cum nihil æquè quàm Eccleſiæ procerum ſacroſanctum Concilium formidaret, cuius iudicio (quod hactenus ſemper contigit) eius hæreſis orbi terrarum aperienda legitimè; conuincenda, damnanda, & releganda procul erat, neque ſe

vſquam; neque ſua ſcripta auſus eſt ſacroſanctæ Synodo ſubdere; quin imo diſertis verbis ab eadem prouocauit; quam ſibi magnopere cauendam eſſe videbat. præceptoris veſtigia proteſtantes ſequuti, ita loquuntur.

PROTES. *Profitemur & proteſtamur nos adhærere, et conſtanter adhæſiſſe proteſtationi, et appellationi Reuerendi patris domini Lutheri ab iniuſtiſſimo violentiſſimoq́; iudicio Pontificis, ſiue Concilij.*

GASP. *Violentũ appellant Concilium aduerſarij, quoniam prauis opinionibus, impijsq́; ſententijs vim magnam infert, confutat eaſdem, diſſipatq́;. ſpiritum ſanctum qui Synodum moderatur, & Pontificem Maximum in his, quæ ſunt fidei labi; aut errare non ſinit, hæretici ſuſpectum habent, in eumq́; turpiter & periculosè delinquunt: dum prouocant ab eo, qui ſummus in Eccleſia Chriſti Iudex in terris eſt: à iudicio Patriarcharum, primatuum, Archiepiſcoporũ, Epiſcoporumq́;: quorum ex officio intereſt, tum de rebus fidei iudicare, tum etiam diſciplinam Eccleſiæ conſtituere, ſtabilireq́;. perinde ac ſi dicerent, nolumus à quopiam iudicari, ſed docere liberè quicquid noſtro palato arriſerit: ſi enim iuſtos, & legitimos iudices accuſas, & à tua cauſa excludis, nullos habere vis, qui de doctrina tua iudicium ferant. ſed repellatis licet hominum iudicia,*

Cur uiolentum hæretici appellent Concilium.

cia, & ab eis quo iure, quaq́ iniuria, vos eximatis, nunquam, Paulo credite, imo potius Chriſto, effugere iudicij Dei ſeueritatem poſſitis. in cuius conſpectu omnes adſtabimus, redditui de factis proprijs rationem. quem nihil prorſus fugit, qui perſonam accipit nullam, qui decipi nequit, neque à ratione diſcedere latum vnguem: cuius extrema ſententia, ſi ante veſtros oculos verſaretur, ſi tantiſper ea vos, cura, & ſolicitudo teneret, quàm durum, atque horrendum ſit in manus Dei viuentis incidere, ego non dubito, quin facile reſipiſceretis: & ad ſaniorem mentem reuerteremini. Sed vos parum ſalutis veſtræ ſtudioſi, & cupidi cum diuina vltio procul abeſſe videatur, quæ veſtra ſcelera caſtiget, libenter admodum iram theſaurizatis in diem iræ. Cap. 2. ad Rom.

Longius adhuc aduerſariorum inſania procedit: neque enim ſatis eſſe putant damnare Concilium Tridentinum magno quodam conſenſu totius Chriſtiani orbis coactum: adimunt etiam, quantum in ſe eſt, cæteris omnibus ſacroſanctis & vetuſtis Synodis, auctoritatem: etiam, ijs quattuor quæ inſtar Euangeliorum ſuſcepit, & ſeruauit Eccleſia: & quarum eſt, ac ſemper fuit, vt Auguſtinus teſtatur: in Eccleſia Dei ſaluberrima auctoritas: norunt acuti, hac parte, hæretici, bonam errorum, impiarumq́ opinio- Auguſt. ad epiſt. fundamenti.

num, quas illi mordicus tenent, partem; grauiſſimo olim ſanctarum Synodorum calculo, eſſe damnatam: ergo ne hanc fenestrã patefacere videantur, ad eas explodendas hæreſes, quas ab antiquis monſtris hauſerunt, nulli Synodo, ſe vſquam conſenſuros teſtantur, cum aiunt.

PROTES. *Illud quoque tertio indicamus, nihil ad nos pertinere, neque nos vſquam approbaſſe, aut comprobare, ſi quis, quoquomodo, vel in alia Concilia conſenſit, vel ab hoc ſolemni, & ordinario proceſſu receſſit.*

GASP. *Rectè autem ordinarium appellant proceſſum damnãdi Synodos: & prouocandi ab eis. Præstiterunt hoc hæretici perpetuò, vt eſt à me aliqua ex parte indicatum in apologia aduerſus Montanum: neq; teſtimonio ad eam rem probandam aliquo opus eſt, cum id nobis ſponte ſua aduerſarij concedant: ſimulq; fatentur hæreticos eſſe ſe, cum à Concilijs Eccleſiæ, præter hæreticos, nullum appellaſſe vſquam ſciamus: neque enim homines iſti, vllum habent magis capitalem hoſtem, quàm Synodum.*

Tandem ſuam mentem planè aperiunt hæretici, cum inquiunt.

PROTES. *Affirmamus & proteſtamur Tridentinum conuenticulum à morte viri Dei Lutheri conuocatum, nequaquam eſſe Chriſtianam, liberam, legitimam, vniuerſalem, in Spiritu ſancto, & in Germa-*

Germania congregatam Synodum.

Tridentinam Synodum verum Concilium eſſe, Chriſti legibus conforme, legitimum, œcumenicum, liberumq́; & in Spiritu Sancto congregatum, licet quadantenus monſtrauerimus, cum ageremus aduerſus Montanum, docebimus nihilominus vberius, atque exactius loco, atque tempore ſuo: nunc vero illud vnum obiter admonere lubet, vt hæreticorum impudentiam orbis terrarum agnoſcat, me, non ſatis aſſequi poſſe; qua, iſti, fronte Martinum Lutherum apoſtatam fidei, religionisq́;, inſignem hæreticum, emiſſi voti violatorem, perturbatorem reipublicæ Chriſtianæ, pacis iuratum hoſtem, Vicarij Chriſti capitalem inimicum: oſſorem ſtrenuum Apoſtolicæ ſedis, fidefragum, incontinentia, atque libidine perditum, leuem admodum perſtigiatoremq́;; & qui ſe gloriatur dæmonem præceptorem habuiſſe; in ſumma à capite ad talos, omni genere flagitiorum, ſcelerumq́; coopertum, quod vniuerſæ huius temporis loquuntur hiſtoriæ, virum Dei audent dicere: niſi quæ iſtorum inſania eſt, & mentis emotio, Deum Opt. Max. ethnicorum Dijs perſimilem eſſe putant, qui flagitijs & prauis facinoribus oblectetur, & perditis ac deploratis hominibus gaudeat: ego quidem multos homines egregie iniquos audiui, ſed qui tàm eſſet, quàm Martinus fuit: noui neminem. GASP. Mores Lutheri.

Clau-

Claudunt deniq; proteſtationem his verbis.

PROTES. *Quare ſimul teſtamur, & proteſtamur, neminem pium poſſe bona conſcientia tale conuenticulum pro vera & Chriſtiana Synodo agnoſcere.*

GASP. Proteſtationis ſumma. *Hæc ſumma proteſtationis, hic vniuerſæ diſputationis ſcopus, in quē omnes rationes ſuas, omnia argumenta: magno quodam, vt putant, apparatu aduerſarij inſtruunt, referuntq;: hæc, mihi ratione excutienda ſunt: hæc animo atq; ingenio exploranda: ſi muneri atq; officio meo, velim reſpondere; quoniam vero multis nominibus Synodus quæuis parum legitima, dignaq; fide exiſtimari, atque haberi poteſt, omnes eos locos hæretici adeunt, excutiuntq;, vnde ad faciendam huius rei fidem accommodata argumenta depromi poſſunt, quibus ego legitimè (iudicio meo) ſatisfaciam. neque hoc præſtare admodum difficile erit. omnia ſunt infirma, tenuia, leuia, dilutaq;, & apertis mendacijs plurimum nituntur.*

PRIMA DISPVTATIO.
ad quem ſpectet œcumenicam Synodum indicere, con uocareque.

INSTITVIMVS *uniuersè, ac per capita fraudes, & dolos detegere Hæreticorum, qui Synodo Tridentinæ calumniam intendunt: nam ſingula perſequi, maximus labor eſſet, atq; abiret in immenſum liber. hoc nos commodè admodum præſtare poſſe ſperamus, quoniam auctores huius proteſtationis, aut potius infamis libelli, omnes rationes, & argumenta ad certa capita, et veluti fontes referunt. ſumemus autem initium ab ea quæſtione, rectè ne an ſecus Synodus Tridentina coacta ſit. nam hinc maximè inſignes iſti calumniatores auſpicantur.*

Aſſerunt itaq; Synodum Tridentinam non debere legitimam putari, neque poſſe, quoniam cum facultas Synodum indicendi Imperatori iure inſit, hanc ipſam Tridentinam, non Imperator, ſed potius Pontifex Maximus Pius IIII. *indixit; nos vero ſic ſtatuimus.*

ad Pontificem Max. ſpectat conuocare Synodũ œcumenicam.

Vis & facultas indicendi, cogendi, & cele-

brandi

brandi œcumenicam Synodum iure, non ad Imperatorem, ſed ad Pontificem Max. ſpectat. hanc aſſertionem primum appoſitis ad eam rem argumentis veram efficiemus, rationes deinde quibus in contrarium aduerſarij adducuntur diluemus omnino, confutabimusq́;.

Prima ratio

Prima itaque ratio ab vtriuſque principis officio ſumpta hoc modo concluditur: partes principis ſæcularis illæ ſunt; externam Reipub. quam moderatur pacem parare, & ſeruare partam: ſic nos docet Paulus ad Timotheum ſcribens, dum præcipit, vt oremus pro his qui ſunt in ſublimitate conſtituti, vt quietam & tranquillam agamus vitam: principis vero Eccleſiæ peculiare munus eſt, à peccando homines auertere, animorum tranquillitatem procurare: conſtituereq́;: & ſtudio pietatis homines inflammatos ad æternam vitam, ſedesq́; mentium beatarum impellere: hoc nemo inficiari queat: ſed Concilia omnia œcumenica præſertim, quale proculdubio Tridentinum eſt, hunc habent ſcopum: ſi quidem in his decreta conduntur, quæ ad æternam vitam adminiculo ſunt, velut in Principum comitijs, ſolemnibusq́; conuentibus regni, leges ferri ſolent, quæ externam populis pacem concilient. Iure igitur optimo indici, atque vocari debent à principe Eccleſiæ, niſi confundi omnia, perturbariq́; velimus: is proculdubio Pontifex

Partes principis ſæcularis.

Paul. ad Tim.

Partes principis Eccleſiæ.

tifex Romanus eſt: quare eius eſt indicere, cogere Concilia, tenereq́;.

Conuocare, iuriſdictionem ſpectat, opinione omnium iuriſperitorum: ergo & Synodum conuocare: cum hæc ipſa conuocatio vna pars conuocationis faciendæ ſit: eſt enim Concilium ſpiritalis conuocatio, cum in eo condantur leges atque ſtatuta viuendi, quæ ad animum referuntur: is igitur facultatem habet Synodum conuocandi, qui iuriſdictione ſpiritali præditus eſt: princeps vero ſæcularis nulla ſimili facultate inſtructus eſt; ſed eius vis vniuerſa externis rebus impenditur atque deſudat; corpori videlicet, facultatibus, & vitæ. ergo non ſuppetit huic Synodum indicendi, & cogendi facultas. Pontifex vero Maximus quia princeps Eccleſiæ eſt, haud dubiè poteſtatem ſpiritalem accepit à Chriſto, atque ex conſequenti iuriſdictionem, cum ſit iuriſdictio, vis atque facultas dicendi ius. hanc accepit beatus Petrus, atque in eo cæteri omnes ſummi, maximiq́; Pontifices à Chriſto Ieſu, illis verbis, Paſce oues meas, paſce agnos meos, quare ad eum maximè ſpectat ſacros iſtos Eccleſiæ conuentus indicere, conuocareq́;. Secũda ratio. Concilium quid ſit.

Confirmatur ratio. inferior, non poteſt vſurpare, quæ ſunt ſuperioris propria, peculiariaq́;, iuxta communem omnium iuriſprudentium ſententiam, cogere autem, atque indicere Synodum Iuriſdictio. Confirmatio.

Chriſtus fecit Pontifici facultatẽ cogendi Synodum.

dum Pontificis Maximi peculiare eſt, cui Chriſtus dixit, Paſce oues meas. vna ſi quidem, & præcipua paſtus animi pars ſacroſanctis Concilijs continetur. ergo princeps ſæcularis, quicunque is ſit, facultate vacat Synodum conuocandi, qua vnus Pontifex Maximus præditus eſt. Rex etenim, atque Imperator longe inferiores dignitate ſunt Pontifice Romano, tàm longè quidem quàm ouis à paſtore ſuperatur: ab anima, corpus: externa pax, ab interna: ab æterna vita temporaria.

Tertia ratio.

Synodus, tribunal quoddam Eccleſiæ eſt, in quo de fide & moribus exortæ controuerſiæ agitantur, & dirimuntur lites, ab eo igitur indici, & cogi debet, qui cum cæteros omnes iudicandi facultate præditus ſit, à nemine ipſe poſſit iudicari, id genus eſt Pontifex ſummus, Chriſti Vicarius in terris, quod à nobis paulo inferius peculiari oratione monſtrandum eſt, (cæteri enim Chriſtiani homines, quotquot ſunt Pontifici perinde ſubduntur: vt oues, paſtori: vt ægrotus, medico: vt parentibus, filij: vt Doctori, diſcipulus) quare ad eum ſpectat Synodum conuocare, non ad Principem ſæcularem.

Confirm.

Accedit ad hoc, quòd Concilium conuocare, atque tenere ad caput collegij iure pertinet, de communi etiam iuris peritorum opinione, ſummus vero Pontifex ſine controuerſia caput Eccle-

Põtifex caput Eccleſiæ.

ſiæ

ſiæ eſt,vt regni rex, cuius rei non obſcuram fidem fecimus in oratione de primatu Petri. Damaſus ait, cuncta quæ poſſunt aliquam recipere dubitationem, ad nos,quaſi ad caput,vt ſemper fuit conſuetudo,referre non deſinatis. Leo Papa, memor ſum, me ſub illius nomine Eccleſiæ præſidere,cuius à Domino Ieſu Chriſto glorificata eſt confeſſio. Pontifices Ægypti ad Liberium Papam, tu prophanarũ hæreſum, & imperitorum, atque omnium inſiſtantium depoſitor, vt princeps,& doctor, & caput omnium orthodoxæ doctrinæ, & immaculatæ fidei exiſtis. Athanaſius, & Epiſcopi Ægyptiorum ad Marcum Papam, optamus vt à veſtræ ſedis auctoritate, quæ eſt mater, & caput omnium Eccleſiarum, ea ad correctionem fidelium orthodoxorum percipere per præſentes Legatos mereamur: mitto etiam alia teſtimonia eodem ſpectantia, quare vnius Pontificis Romani eſt Synodum indicere, tenereq́;.

Damaſus Papa.

Leo Papa.

Pontifices Aegypti ad Liberiũ Papam.

Athanaſius

Et quidem cum is error olim in quorundam animis ineſſet; eundem octaua Sancta Synodus generalis radicitus euellendum curauit, quod fecit his verbis: tanquàm peroſum quiddam ab auribus noſtris repulimus, quod à quibuſdã imperitis dicitur, non poſſe Synodum abſque principum præſentia celebrari. Subiungit. cum nuſquam ſacri Canones conuenire principes ſæculares

Can. 17. Synodus general. 8.

lares

lares in Concilijs ſanxerint, ſed ſolos Antiſtites. quòd ſi nulla Eccleſiæ lege, (nam diuina proculdubio de ea re nulla eſt) ſi nulla euidenti neceſſitate principes ſæculares Concilijs intereſſe debent; quis eſt, obſecro, tam ſtultus, aut mentis inops, qui defendere aut affirmare, non vereatur, eis eſſe tributum Synodum vocare.

Poſſit etiam hæc noſtra ſententia admodum accommodato exemplo conuinci, perſuaderiq́;. Hieroſolymitanum etenim Concilium, quod Apoſtoli tenuerunt, & cuius acta Apoſtolorum mentionem faciunt, verum atque legitimum habitum eſt, etiam hæreticorum teſtimonio, ad cuius normam cætera omnia exigenda eſſe cenſent. at in eo, neque Imperator adfuit, neque Rex, aut princeps vllus ſæcularis; qui aliqua polleret auctoritate, ſed Epiſcopi ſolùm, Presbyteriq́;. ſic enim habet Lucas citato loco: conuenerunt Apoſtoli, et ſeniores videre de verbo hoc: ſeniores autem, Græcè presbyteri appellantur: quare ſine controuerſia eſt in Eccleſia facultas Synodum cogendi, celebrandiq́; ſine principibus ſæcularibus, quæ cum nulli membro tributa ſit, haud dubiè in Pontifice Maximo tanquàm in capite reſidere arbitrandum nobis eſt.

Concilium Hieroſolymitanum. Ca. 15. Act.

Hanc ipſam conuocandi Synodum poteſtatem, quæ proculdubio proximè in Pontificem à Deo deriuata eſt, in omnibus ille œcumenicis

Concilijs & agnouit, & exercuit citra contro-uerſiam vllam; neque enim ſine eius auctorita-te vllum vſquam Concilium œcumenicum aut coactum, aut indictum eſt; quod, quoniam ex hiſtorijs Conciliorum nullo negotio conſtat, non eſt cur in hac ſententia confirmanda laborare debeamus.

Nullum Cõcilium œcumenicũ habitum eſt ſine Pontificis auctoritate.

Neque id modo certum eſt, ſed præterea ve-tuſtiſſimis Synodis declaratum, atque expreſ-ſum cernimus, ius vocandi Synodum apud Pon-tificem reſidere. cum nulla interim mentio Im-peratoris fiat, aut alterius cuiuſpiam principis ſæcularis. Iulius primus in epiſtola contra Orien tales Epiſcopos ſic ait, vellem vos magis ad iam dictam conuenire vocationem, vt coram vniuer ſali Concilio rationem redderetis cur Synodum adſtatum Eccleſiarum, & fratrum in Antio-chia ſubuertendum et Niceni magni Concilij de-ſtructionem feciſtis, aut cur nobis inconſultis Epiſcopos in ea conuocaſtis, ad quam neq; Ma-ximus Hieroſolymitanus venit, neque noſtra in-terceſſit legatio. Subiungit, Canonibus quippe in Nicena Synodo iubentibus, non debere præter ſententiam Romani Pontificis vllo modo Con-cilia celebrari, aut Epiſcopos damnari.

Iulius Primus contra orientales Epiſcopos.

Neque exiſtimet quiſpiam hoc priuilegium in Romanam Eccleſiam à Concilijs eſſe colla-tum; ſed renouatum duntaxat in Synodis, Ro-

mana Eccleſiæ ius, & facultas ad eam rem eſt; quo planius conſtare poſſet à Chriſto, & Apoſtolis de ea re lata lex. teſtatur hoc beatus Marcellus Epiſt. prima. Differens enim de Apoſtolis ſic ait: inſpirante Domino conſtituerunt (Apoſtoli videlicet) vt nulla Synodus fieret præter eiuſdem ſedis auctoritatem. loquitur autem de Romana ſede.

Beatus Marcellus.

In ſecunda Epiſtola ad Maximinum, Synodum abſque huius ſedis auctoritate Epiſcoporum (quanquam quoſdam Epiſcopos poſſitis congregare) non poteſtis regulariter facere.

Iulius.

Iulius in Epiſt. ad Orientales Epiſcopos, ipſi uero primæ ſedi Eccleſiæ (hæc eſt Romana) conuocandarum generalium Synodorum, iura, & iudicia Epiſcoporum ſingulari priuilegio Euangelicis, & Apoſtolicis, atque Canonicis conceſſa ſunt, inſtitutis.

Idem rurſum. Dudum à ſanctis Apoſtolis ſucceſſoribusq; eorum in antiquis Decretum fuerat ſtatutis, quod hactenus ſancta, & Apoſtolica tenet Eccleſia non oportere præter ſententiam Romani Pontificis Concilia celebrari.

Idem etiam Decreto. 29. ſic ſcribit, Odio Athanaſii hanc regulam protuliſtis, quæ nullas habet uires, neque habere poteſt, (rationem reddit) quoniam neque ab orthodoxis Epiſcopis hoc Concilium coactum eſt, neque Romanæ Eccleſiæ

Legatio

Legatio interfuit (ſubiungit,) Canonibus præcipientibus ſine eius auctoritate concilia fieri non debere, neque ullum ratum eſt, aut erit unquam Concilium, quod fultum non fuerit eius auctoritate.

Illud magnopere noſtram ſententiam confirmat, quòd ea Concilia, quibus interfuerunt Imperatores, Pōtificis auctoritate vocata, coactaq́ ſunt: hoc, primum perſuademur Epiſtola Concilij Conſtantinopolitani ad Damaſum Papam, in qua Epiſcopi in hunc modum loquuntur. Conc. Conſtantinop. ad Damaſũ.

Concurreramus Conſtantinopolim ad veſtræ reuerentiæ litteras poſt Concilium Aquileienſe miſſas Theodoſio.

Deinde ex litteris Valentiniani, et Martiani Impp. ad Leonem Pontificem de Concilio Calcedonenſi, quod narrant Theodoretus, & Nicephorus. Sic enim ſcribunt, tale propoſitum, ac deſiderium habeamus: quatenus omni impio errore ſublato per celebrandam Synodum, te auctore, maxima pars circa omnis Epiſcopos fidei Catholicæ fiat. te auctore, aiunt Impp. Concilium verum Conſtantinopolitanum, per litteras à te miſſas Theodoſio. Theod. li. 5. Niceph. ca. 16. lib. 12.

Confirmat hoc magis, quòd Valentinianus Imperator, cum de celebrando Concilio ab Epiſcopis requireretur, reſpondit, mihi quidem cum unus de populo ſim, fas non eſt talia perſcruta- Valentinianus.

ri: verum ſacerdotes, quibus hæc cura eſt, apud ſe ipſos congregentur, vbi voluerint.

Pulcheria Auguſta.

Apertè id etiam Pulcheria Auguſta teſtata eſt in Epiſt. ad Leonem Papam his verbis, tua reuerentia, quocunque modo proſpexerit ſignificare dignetur, vt omnes etiam totius Orientis Epiſcopi, Thraciæ, atque Illirici, ſicut etiam noſtro domino pientiſſimo Imperatori placuit, in vnam ciuitatẽ velociter ab Oriẽtalibus partibus valeant conuenire, & illic facto Concilio, & de Catholica confeſſione: & de his Epiſcopis, qui ante hac ſegregati ſunt ſicut fides, & Chriſtiana pietas exigit, (concludit orationem) te auctore decernatur.

Accedit ad hoc, quòd quæ pertinent, ad eos qui Concilio intereſſe debent, & normam in eo ſeruãdam, Eccleſiæ legibus ſancita ſtabilitaq́; ſunt, non Imperatorũ, aut Regum. Canone 38. Conc. Apoſtolorum perſcribuntur perſonæ, atque tempus indicendi Synodum. ſimiliter octaua Synodo generali, Can. 17. Concilium Laodicenum ſtatuit, ne vocati ad Synodum Epiſcopi venire recuſent. idem definitum eſt, 4. & 5. Concilijs Carthaginien. Conc. 3. Carthag. tempus cogendi Synodum perſcribit. quod faciunt etiam Conſtant. & Baſil. & cum primum creantur Epiſcopi, inter cætera, illo quoq; iuramento adſtringuntur, venturos ſe ad Synodum quum primum

mum

mum vocentur in Conc. Chalcedonenſi edita lex eſt, quæ iubet Epiſcopos ad Concilium venire, atque hijs, qui neglexerint pœnam decernit.

Imo vero quod magis mirari debeamus in 7. Synodo generali, ſtatutum eſt, vt qui princeps Epiſcopos ad Concilium venire prohibuerit, communione priuetur.

Adde, quòd neque integrum eſt per Eccleſiæ leges Synodum ſine facultate Pontificis deſerere, domumq́; redire, de qua re condita lex eſt in Concilio Arelatenſi.

Confirmatur noſtra ſententia hoc modo, ſicut ſe habet Metropolitanus ad Epiſcopos ſibi ſubiectos, ſe habet Pontifex ad vniuerſos Epiſcopos, ſed metropolitano adeſt facultas indicendi Concil. prouinciale, Can. 2. Aurelian. cum ait, Metropolitani comprouinciales ſuos ſingulis annis ad Concil. euocent. ergo Pontifex habet ius conuocandi generale Concilium.

Ad ſuperiores rationes, partim ab ipſa rerum natura ductas, partim à ſacris litteris, partim etiam ab Eccleſiæ legibus, & inſtitutis Conciliorum petitas, accedunt manifeſta patrum teſtimonia, atque ſententiæ, quæ noſtram aſſertionem mirabiliter confirmant.

Imprimis Yſidorus Hiſpalenſis vir pietate, et bonarum artium ſtudijs, pro ea præſertim ætate, admodum clarus de Concilijs agens, ita inquit.

Synodorum congregandarum auctoritas Apoſtolicæ ſedi commiſſa eſt, neq; vllam Synodum generalem ratam eſſe credimus, aut legimus, quæ eius non fuerit auctoritate congregata, vel fulcita. Subiungit. hoc, auctoritas teſtatur Canonica: hoc, hiſtoria Eccleſiaſtica comprobat: hoc, ſancti patres confirmant.

Auguſtinus præterea id aſſerit (quod teſtantur aduerſarij) cū ait, Summus Pontifex, quandò Patriarchis, & alijs Eccleſiæ prælatis denuntiaret voluntatem ſuā de congregando Concilio vniuerſali, ſemper explicabat neceſſitatem.

Aymarus Archiepiſcopus Rhemenſis diſſerens de Synodis cap. 18. lib. primo.

Non mireris, inquit, quòd ipſorum Conciliorum auctoritatem Romano Pōtifici tribuamus: nam nulla concilia rata leguntur, quæ facta non fuerint Apoſtolica auctoritate. confirmans autem, quod dixerat, ait, vt Damaſus Papa in ſuis Decretis, cap. 9. cui Athanaſius, & Iulius, Nicenum quoque Concilium, & reliqui patres adſtipulantur.

Stephanus Archiepiſcopus.

In Epiſtola Stephani Archiepiſcopi, & Conciliorum ad Damaſum ſic ſcriptum legimus.

Antiquis regulis ſancitum eſt, vt quicquid horum, vel in longinquo poſitis prouincijs ageretur, non prius tractandum (quæ verba ad indictionem Concilij referuntur) vel accipiendum

ſit. (quod refertur ad confirmationem eorũ, quæ in Concilijs ſunt definita) niſi ad notitiam almæ ſedis veſtræ fuiſſet deductum.

Pelagius Epiſcopis qui conuenerant ad illici tam vocationem Ioannis Conſtantinopolitani ſic ſcribit. Pelagius Papa.

Multis denuo Apoſtolicis, & Canonicis, Eccleſiaſticisq́; inſtruimur regulis, nõ debere abſq; ſententia Romani Pontificis Concilia celebrari, (ſubdit) quapropter rectè dictum eſt, non Concilium, ſed conuenticulum veſtrum, vel Cõciliabulum quaſſatur, & quicquid in eo actum eſt, irritum habeatur, & nullum.

Symachus præterea ſic differit, diſtinct. 17. Can. 6. Symachus Papa.

Scitis, quòd Romanæ ſedi, primum Petri Apoſtoli meritum, deinde ſequuta iuſſione Domini, Conciliorum venerandorum auctoritas ſingularem in Eccleſiis tradidit poteſtatem.

Iulius Papa cap. 1. epiſt. ad Theogonium. Iulius papa

Miror vos tàm audaces eſſe, & tàm impudenter terminos, ac iura beati Petri inuaſiſſe. ſui enim iuris erat, vt abſque eius ſedis auctoritate nullus deberet, aut Concilium celebrare, aut Epiſcopos ad Synodum vocarẽ.

Paſchalis ad Archiepiſcopum Panormitanum, & habetur in decretalibus de electione, & elect. poteſt. cap. ſignificaſti. Paſchalis Papa.

Omnia Concilia per Romanæ ſedis auctoritatem facta ſunt, & robur acceperunt.

Concilium Chalcedon.

Accuſatur act. prima, Conc. Chalced. Dioſcorus quòd Synodũ cogere tentarit ſine auctoritate Pontificis: quaſi in eius ſolius poteſtate ſitum hoc ſit. Et cum in eodem Concilio facta eſſet mentio ſecundæ Synodi Epheſinæ ſic legimus.

Cecropius Epiſcopus Sebaſtopolitanus dixit, illud Concilium dicere non debemus (loquitur de ſecundo Epheſino) quia neque Apoſtolica auctoritate coactum eſt, neque ritè peractum. Reuerendiſſimi Epiſcopi clamauerunt, omnes ſic dicimus.

Concilium Rom.

Et conſtat aperte Romanum Concilium primum, ab vno Silueſtro Papa coactum eſſe: ita enim eius initio legimus.

Silueſter igitur Epiſcopus vrbis Romæ congregauit fratres, compresbyteros, & coepiſcopos.

Illud noſtram ſententiam confirmat maximè quòd Iuſtinianus Imp. nouella 131. ius conuocandi generalem Synodum, inquit, ad Pontificem Romanum pertinere: ſed illud multo magis inter cætera priuilegia quæ cap. 14. lib. 1. Machabeorũ referuntur conceſſa Symoni Maximo Pontifici aperte numerari munus & officium conuocandi Synodum: quod quiuis poſſit planè intelligere: & redarguitur hæreticorum mendacium: qui teſtimonio ſumpto ex Machabeis

beis ſe tueri uolunt.

In eadem ſententia eſt Cardinalis Iacobatius cap.1.lib.3. de Concilijs. Cardinalis Turrecremata in ſumma Eccleſiæ. Cardinalis Caietanus de poteſtate Eccleſiæ. Epiſcopus Phamaguſtanus in Synodijs Vgonijs. plurimiq; alij, quos memorare nolo, quòd ſatis eſſe illos exiſtimem, qui ſunt a me hactenus citati.

Excutiamus iam rationes quibus hæretici nituntur, vt omnes officij noſtri partes in hac ipſa quæſtione explicanda, expleuiſſe iudicari poſſimus: hoc, ut præſtemus commodius, accuratiusq; meminerimus oportet: quòd in Concilijs, ſed maximè œcumenicis illud imprimis ab Eccleſia curatum eſt; et curatur ſemper vt verbum Dei tranquillum curſum habeat. huc ſpectat, quod ex Paulo citauimus teſtimonium: Orate pro his, qui in ſublimitate ſunt conſtituti; vt quietam & tranquillam vitam agamus, in omni pietate. diſſeritur autem eo loco de pace, et tranquillitate hominum, qui, vel miniſtri verbi ſunt, vel eius auditores: ſed quoniam hæc tranquillitas ſæpe numero, neque parari, neque conſtitui poteſt, niſi primum agnoſcantur, deinde expendantur quæſtiones exortæ de fide, communi conſenſu patrum, & procul ab omni animi contentione, exigit aliquando neceſſitas, vt generale Concilium cogatur teneaturq;: ſed quoniam

Scopus Cõciliorum. Primæ ad Tim. ca.2.

niam paſtores, & principes in Eccleſia uiri, non facile in unum locum conuenire poſſunt, niſi Imperator, Regesq́; Chriſtiani, in quorum Regnis, per diuerſas prouincias, Eccleſiæ, uelut ouium greges, diſperſæ ſunt; opem ferant, neque poſtquam coacti ſunt, diutius ſe in conuentu illo tueri queunt, niſi principes patrocinium, opemq́; ferant, effectum eſt, ut conſenſus Imperatoris, Chriſtianorumq́; principum, cum celebrandum Concilium eſſet, à Pontifice Maximo requiri, atque ſolicitari cœperit: ut procul ab omni animi tumultu, & contentione; res cunctæ in Synodis agerentur: quod exemplo generalium Synodorum, quæ ſunt hactenus habitæ in Eccleſia monſtrari poſſit: ergo cum primum Conc. indicitur, & præſules ſuis ſedibus euocantur, Pontifex Max. Imperatorem, Reges, Principesq́; Chriſtianos per litteras ſolicitat. ita factum legimus à Siluestro Papa cum eſt Synodus indicta Nicææ: atque huc ſpectans Imperator Conſtantinus, celeberrimi eius Concilij initio, uelle ſe, inquit, Synodum conuocare de ſententia ſacerdotum: idem accidit in Concilio Conſtantinopolitano primo, quod eius epiſt. indicat ad Damaſum Papam: in qua ſic ſcriptum eſt.

Cur Imperatoris, & Principum Chriſtianorum auctoritas, requiri cœperit i Conciliis. Siluester. Conſtantinus Imp.

Concurreramus Conſtantinopolim, ad ueſtræ Reuerentiæ litteras; poſt Concilium Aquileienſe miſſas Theodoſio Imperatori.

Conc. Conſtantinop. primum.

Idem

Idem in Concilio Chalced. quod ex litteris conſtat Valentiniani, & Martiani Imperatorum ad Leonem Papam, quarum ſuperius mentio à nobis illata eſt. Conc. Chalced.

Idem docemur octaua Synodo generali cuius initio Adrianus Pontifex Max. Baſilium Imperatorem hortatur, ut ad eam ritè atque ordine celebrandam opem ferat, illis verbis: volumus per ueſtræ pietatis induſtriam Conſtantinopoli numeroſum celebrare Concilium. 8. Syn.

Ac ne ſingula perſequar, idem ſcimus eueniſſe in hoc Sacroſancto Concilio Tridentino: Paulus enim III. *et Iulius, Maximi Pontifices, Carolum V. inuictiſſimum, atque optimum Imperatorem ad eam rem gerendam ſolicitauerunt: quod etiam proximis annis Pius* IIII. *Pontifex Max. præſtitit, miſſis ad Ferdinandum Caroli fratrem litteris per legatos ſuos.* Conc. Trident.

Iam uero Imperatoris & Regum illud unum in Concilio eſſe munus, vt omnia legitimè gerantur, atque ad eam rem à Pontifice ſolicitari: ipſum præterea Imperatorem ita ſe geſſiſſe: & has duntaxat putaſſe ſuas partes eſſe, quas in Synodo agnoſceret: quoniam ab aduerſarijs noſtris ſine vllo pudore negari video, ex hiſtoria Synodorum ſigillatim monſtrandum mihi eſt, productis in medium teſtibus locupletiſſimis: & omni exceptione maioribus. Partes Imperatoris & Regum in Conc.

In

In primis, vt hinc exordiar, in Nicena Synodo Magnus Conſtantinus interfuit, ſed ingreſſus eſt omnium poſtremus: neque ſedit prius, quàm qui præſentes aderant Epiſcopi, annuiſſent. vbi uero conſedit tantum diſſeruit pauca de concordia, & pace, vt legitimè Synodus procederet. Auctores ſunt Euſebius Cæſarienſis, Socrates, Theodoretus: ipſa etiam Nicena Synodus.

lib.3.de hiſtor.Cōſtantini. Lib.1.ca 8. Lib.1. ca.7. Act. prima. Itrz.Syn.

In ſecunda Synodo generali, quæ eſt Conſtantinopolitana prima, adfuit Theodoſius Imperator; ſed in ea nihil præſtitit aliud, Euſebio referente, quàm vt ediceret, in ea religione ſubditi manerent, quam Damaſus Papa amplecteretur. taceo datam ab eo operam eſſe, vt in Concilio, omnia agerentur ordine: et vt omnis tumultus quàm longiſſimè abeſſet.

In tertia.

Ad tertiam Synodum generalem, quæ Epheſi habita eſt, quoniam Imperator intereſſe non potuit, Theodoſius Candidianum oratorem deſtinauit, atque miſit, huic imperat, ne, ſe, Eccleſiæ tractatibus immiſceret, ſed duntaxat præſens adeſſet, curaretq; vt omnia procederent ordinatè: & ſeditionem, atque tumultum procul pelleret. quod teſtatur Euagrius. præterea Imperatoris partes in Concil. expoſuit idem Theodoſius in illis litteris, quas ad Elpidium Comitem, & Eulogium tribunum miſit: dum illos ad

Cap 4.lib 1.

Theodoſius ad Elpidiū.

eam

eam Epheſinam Synodum mitteret: cuius acta in Synodo Chalced. reſciſſa ſunt. ita enim ait:

Deſtinaui vos Synodo Epheſinæ valentes noſtris iuſſionibus miniſtrare de his quæ in Epheſo à ſancta Synodo fuerint conſtituta: & nullum fieri tumultum permittere, ſed & ſi quem videritis ſeditionibus & tumultui ſtudentem, ad læſionem ſanctæ fidei, hunc cuſtodiæ mancipate.

In quarta Synodo quæ habita eſt Chalcedone In quarta. *Martianus adfuit Imperator, rogatus à legatis, nomine Leonis Papæ, qui dicerent, minime ſe ad Concilium venturos eſſe, niſi adeſſet Imperator: timebant enim grauiter, ne qua in Synodo ſeditio exoriretur: auctore liberato.* Cap.3. breuiarii

In quinta Synodo generali, quæ fuit ſecunda In quinta. *Conſtantinopolitana, neque Imperatorem adfuiſſe legimus, neque quempiam ab eo miſſum oratorem, quod Iuſtinianus Imperator minime pateretur, ſi Synodum indicere, aut in ea exiſtere, quadam iuris neceſſitate, ad ſe pertinere arbitraretur. Sextam Synodum, quæ fuit Con-* In ſexta. *ſtantinopolitana tertia, ſua præſentia illuſtrauit Conſtantinus Imperator: qui, quantum ex eius actis colligere poſſumus, illud in ea vnum præſtitit, ne quid vſpiam perturbatè ageretur. quemadmodum autem vetuſtiſſimarum Synodorum exemplo vſi ſumus, ita quoque reliquarum teſtimonio vti poſſemus facile, niſi, quæ diximus, ſa-*

tis

tis eſſe putaremus, ad conuincendam ſententiam noſtram, atque alienam refellendam.

Imperator nuſquã ſubſcripſit Synodo, ut eius pars.

Illud tamen diſſimulare nolo, neque ſubſcripſiſſe vſquam Synodo Imperatorem vt partem Concilij aliquam: quæ ſuffragium ferret de rebus fidei, neque abſoluta, peractaq; Synodo eius acta confirmaſſe, quin potius, aut ille ſubſcripſit nuſquam, aut ſubſcripſit quaſi acta probaret, vt inferius monſtrabo, & ſunt omnia œcumenica Concilia ſummi Põtificis auctoritate corroborata. atqui, cum leges ciuiles in conuentibus regni ſolemnibus feruntur, eas princeps confirmare conſueuit, vti earum lator legum. ex quibus omnibus planè conſtat facultatem conuocandi, atque tenendi Synodum, neque iure, neque antiqua conſuetudine ad Impẽratorem pertinere, quod aduerſus Proteſtantes efficere cupiebamus.

Quoniam vero de tempore habendi Synodum prouincialem, lege cautum eſt, cuius cum cæteris Concilijs cuſtodes, patroni, atque executores principes Chriſtiani ſunt, ſolebant interdum illi curare, admonendo, atque exhortando Pontificem, vt Synodum cogeret: effectum eſt hinc, vt imperiti rerum exiſtimarent ius, & facultatem indicendi, & cogendi Concilium penes Imperatorem, alioſq; principes Chriſtianos reſidere. cum nihil ſimile fecerint propria auctoritate:

id,

id, ſubſcribendi ratio indicat: aut enim non ſubſcribit Imperator, aut ſubſcribit poſtremus: & illo nomine id facit, vt fidei explicatæ in Synodo profiteatur ſe conſentire: ſuoq́ exemplo ad eius fidei legumq́ in Synodo conditarum, obſeruationem cæteros omnes prouocet: ſimulq́ doceat, dum fidem adſtringit ſuam, curaturum pro viribus ne quiſpiam Eccleſiæ fidem, aut ſtatuta violet: in ſexta Synodo generali Conſtantinus Imperator poſt centum ſeptuaginta Epiſcopos ſubſcripſit, in hanc formam.

Cur ſubſcribat Imperator.

Cōſtātinus Imp.

Legimus, & conſenſimus:

Conſequitur, quod noſtram ſententiam confirmat.

Mox pijſſimus Imperator dixit: dicat ſanctum Concilium atque vniuerſale: ſi conſenſu omnium Epiſcoporum promulgata eſt definitio: cumq́ ſanctum Conc. exclamaſſet, omnes ita credimus: edictum ſcribi fecit Imperator, vt quod fuit à Concilio definitum, id omnes firmiter obſeruarent.

His ita à nobis conſtitutis nullo negotio rationes hæreticorum refelli poterunt: quas nos etiam breuiter perſequemur, ne, illi cuipiam ſuis mendacijs imponant; aut à veritate tranſuerſum agant: argumentantur igitur primum, in hunc modum. in Eccleſia hæc conſuetudo ante hos ſeptingentos annos perpetuò ſeruata eſt, vt

diluitur prima rō hæreticorum.

vt Imperator,& Chriſtiani reges Synodum conuocarent, ſaltem vniuerſalem, hoc tamen illi minime vſurpaſſent, niſi certum haberent diuino mandato ita eſſe ſtatutum, ergo diuino iure ad Imperatorem et reges pertinet conuocare Synodum vniuerſalem.

Hoc vero argumentum primum omnium, ſic ego retorqueo in aduerſarios his ferè ſeptingentis annis, veſtro iudicio, neque Imperator, neque Chriſtiani reges habuerunt ius, & facultatem conuocandi Synodum, cum toto hoc tempore, quod vos fatemini, minime illam coegerint, ergo nuſquam iure et facultate cogendi Synodum prædıti ſunt probo conſequentiam; quoniam, aut illi ſponte ſua ceſſerunt iuri ſuo, quod minime conſtat ex hiſtorijs: neque credibile eſt, cum hoc magnum quoddam, atque inſigne ornamentum ſit regiæ maieſtatis, atque Imperatoriæ; quam principes augere potius quàm imminuere ſtudēt, aut hanc ipſam facultatem Imperatori, Pontifex ademit, quod cum veriſimile non ſit, reſtitiſſent, enim principes Pontifici tantam, tamq; excellentem dignitatem adimere volenti, & quo iure, quaque iniuria, eam ipſam tuerentur, niſi hoc ius à Pontifice aliquando cœpiſſent, ſed iam illud non conſtaret eis diuino, ſed humano iure, ergo nuſquam habuerunt hanc facultatem. ſatius eſt enim hoc dicamus, præſertim cum tàm

multæ rationes ſuppetant ad eam ſententiam, quàm vt Imperatores & Reges, ignauiæ aut ſocordiæ arguamus, quod faciunt hæretici, dum illos aſſerunt ius, & facultatem ammiſiſſe, aut tranſtuliſſe in alios.

Deinde etiam hæc ratio parum efficax eſt, nam quod aiunt, Imperatorem, Regesq́ Chriſtianos minimè hanc facultatem fuiſſe vſurpaturos, niſi de ea re diuinum præceptum haberent, haud dubiè falſum eſt. vt enim monſtraui ſuperius, Imperator, ſi quando Conc. indicit, facit hoc quidem Pontificis hortatu, non propria auctoritate, vt eius ope Synodus legitimè coeat, & teneatur ſine tumultu. 2

Cum vero aiunt, hanc viguiſſe conſuetudinem in Eccleſia, vſque ad annum milleſimum, primum quidem pugnantia loquuntur: nam paulo inferius aſſerunt Conſtantienſe ab Imperatore Sigiſmundo fuiſſe conuocatum. deinde inſigniter mentiuntur cum id aſſerunt, niſi accipiant eo ſenſu, quem nos perſtrinximus, atque indicauimus ſuperius: vt enim conſtat ex bulla retractationum Pij Papæ Secundi, cum Cæſar ad vnionem Eccleſiæ procurandam in Nuremberga ſuæ nationis conuentum inſtituiſſet, decreuit ſummum Pontificem adhortari, vt Conſtantiæ nouum Conc. indiceret, atque eò legatum mitteret: ita inquit Pius II. & falſum aſſumunt ad- Mendaciũ apertũ hæreticorum.

C *uerſarij*

uerſarij, quoniam vt nos, indicatis locis, monſtra uimus, nullam ex vetuſtis Synodis, quæ habeat in Eccleſia locum, & auctoritatem, indixit iure ſuo, propriaq́; facultate Imperator. & conuentus, quos memorant, ex veteri teſtamento, ciuiles potius, quàm Eccleſiaſtici cenſendi ſunt. pertinent enim ad externam Reipublicæ pacem, & gubernationem: ſi qui vero Eccleſiaſtici ſunt, illi ſunt à Pontifice coacti, celebratiq́;, quo tempore ijdem erant principes ſæculares & Eccleſiæ: qualis Moyſes, Samuel, atq; alij extiterunt. Nam, vt monſtraui, ex cap. 14. lib. 1. Machabeorum, proprium Pontificis munus erat Synodum cogere. Synodi vero quæ habitæ ſunt in Eccleſia poſtquam effulſit hominibus Euangelij lux: apertè pugnant cum hæreticorum, hac parte, ſententia: quod ſuperius copiosè admodum docui. quod autem antè milleſimum annum munus Imperatores in Concilio exercuerunt, hoc quoque tempore exercent, ne quiſpiam credat, ab eo, vlla ratione excidiſſe.

Aiunt aduerſarij Pontifices aliquando humiliter, & ſuppliciter Cæſares oraſſe, vt Epiſcopos conſcriberent: ſi Epiſcopos conſcribere, eſt curare ne illi impediantur, ſed potius diſcedant ſuis domibus liberè, cum ſunt iuſſi ad Synodum venire à Pontifice Romano, verum quidem eſt: ita enim ſemper eſt factum, et retinetur adhuc

ea conſue-

ea conſuetudo: quod his verbis bullæ indictionis docemur aperte.

Chariſſimos in Chriſto filios noſtros Romanorum Imperatorem electum cæteroſq́ Principes & Reges, hortamur, & rogamus, curent diligenter pro ſua pietate, vt ex ipſorum Regnis, & dominijs prælati ſine recuſatione ac mora, tàm neceſſario tempore, Deo & Eccleſiæ officium ſuum præſtent.

Verba bullæ indictionis factæ à Pio IIII.

Si vero ſimpliciter & ſine auctoritate, hortatuq́ Pontificis id ab Imperatore vſquam eſſe factum ſignificare volunt, errant toto cœlo: neque neceſſarijs teſtibus rem iſtam addicere poterunt.

Illud proculdubio impudentiſſimum mendacium eſt, quod aiunt, in Leonis magni epiſtolis ius conuocandi Synodum citra vllam dubitationem Imperatoribus tribui. nullum eſt enim verbum in eius epiſtolis, vnde, vel coniecturà id accipi poſſit: cuius illud apertum argumentum exiſtimare licet, quòd verba Leonis in hanc ſententiam ab his ſtrenuis nugonibus, nulla citentur, neque indicentur loci, quod ſolent illi facere non grauatè. neque prolixitate deterrerentur.. qui conſueuerunt, eandem cantilenam ſæpius occinere. adferunt etiam in ſuam ſententiam Cardinalem Cuſanum, & Æneam Siluium, qui poſtea Pius II. vocatus eſt. at nulla ratio eſt, cur

Secunda ratio.

Leo Magnus non facit Imperatori copiam conuocandi Synodum.

Tertia ratio ſoluitur

nos iſtorum virorum auctoritate frangamur.

Cuſano ſatis fit. *Primum quidem quoniam ex his quæ iſti auctores citant, nihil prorſus efficitur aduerſum*
1 *nos. Cuſanus enim illud tantum aſſerit, reperire ſe, quòd omnia Conc. generalia fecerunt Imperatores, quod partim verum eſt, vt dixi ſuperius, partim falſum. de iure autem & auctori-*
2 *tate cogendi Synodum, nihil illi definiunt, aut ſtatuunt. & conuocatio illa cuius vterque meminit; non tàm Concilij indictio eſt, quàm præparatio quædam vt Concilium legitimè cogatur: et celebretur. eſt enim quædam rerum neceſſariarum ſuppeditatio, vel teſtimonio aduerſariorum, cum aiunt, quo modo Pontifices, tot Epiſcopos conuocaſſent, quibus tunc, vt pauperibus, neceſſe fuit (ita loquuntur aduerſarij) neque ſumptus; neque vehicula, neque tuta itinera, ſuppeditare poterant? etenim ſi indicere Concilium, eſt Epiſcopis præbere vnde ſumptus poſſint facere, conferre vehicula, & itinera prædonibus vacua, & libera reddere, non difficile fatebor ab Imperatoribus olim Concilia fuiſſe conuocata: & penes eoſdem, qui diuites admodum eſſent, ius Synodum indicendi, atque cogendi fuiſſe.*

3 *Deinde, licet memorati auctores in ea fuerint opinione: habemus plures, & doctrina præſtantiores ſcriptores, quorũ mentionem ſuperius intulimus, in contraria ſententia: quos duobus iſtis*

meritò

meritò poſſimus opponerę.

Præterea, Nicolaus Cuſanus, cum iuuenili ar dore concitaretur, multa proculdubio temerè af firmauit, quæ ſenior deinde factus damnauit: inter quæ illa referuntur, quorum Proteſtantes in præſentia meminerunt: nam ſemper illi perditioribus ſententijs manus admoliuntur, vt vel eò tantum nomine reijciendos eos eſſe exiſtimare iure optimo debeamus. & vterque in Baſilienſi conciliabulo, potiusquã Concilio, ut ipſiusmet Pij II. verbis vtar, peſtiferam iſtam hauſit, atque imbibit doctrinam, deceptus ab his, qui Eugenium, quem ſeruabant infenſum, deprimere conabantur: atque eius cauſa, ſacroſanctæ Apoſtolicæ, & Romanæ ſedis auctoritatem eleuare, multa ſine mente ſcripta reliquerunt. 4 5 In bulla retractationũ

De Siluio autem illud certò affirmare poſſum, cum iuuenis, atque Æneas eſſet, ita ſenſiſſe: ſed ubi adoleuit iam, atque pius euaſit; non modo hac in re, ſed in multis quoque alijs, ſententiam mutauit ſuã, Retractationumq́; bullam edidit: quam ad rectorem, & ſcholam Colonienſem miſit, & inuulgari iuſſit toto orbe terrarum, in qua more ſanctiſſimi, atque doctiſſimi Auguſtini, multa, quæ olim probarat maximè confutauit: hanc bullam, ne me quiſpiam mentitum putet, lubet his ſermonibus inſerere, quã ex Colonienſi quadam bibliotheca typis mandatam adferri mi- Satisfit Aeneæ Siluio.

bi curaui. vnde plurimas commoditates procul-dubio decerpemus: primum, quanti faciendum ſit Concilium Baſilienſe planè cognoſcemus: deinde eius ortus, incrementa, atq; exitus ponemus ante oculos: tum, de hac ipſa re, atque alijs non parum multis Siluium mutaſſe ſententiam apertè conſtabit. inde, poſtremò ad difficillimas quæſtiones decernendas, quas aduerſus hæreticos exercemus, capiemus argumenta.

PII PAPAE II. BVLLA retractationum omnium dudum per eum in minoribus adhuc agentem pro Conc. Baſil. & contra Eugenium ſummum Pontificem ſcriptorum, incipit feliciter.

PIVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filijs rectori, et vniuerſitati ſcholæ Colonien. ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. In minoribus agentes nondum ſacris ordinibus initiati, cum Baſileæ inter eos verſaremur, qui ſe generale Concil. facere, & vniuerſalem Eccleſiam repræſentare aiebant, Dialogorum quendam libellum, ad vos ſcripſimus, in quo de auctoritate Concilij generalis, ac de geſtis Baſilienſium, & Eugenij Papæ contradictione, ea probauimus, vel damnauimus, quæ probanda, vel damnan-*

damnanda cenſuimus. quantum capiebamus, tantum defendimus, aut oppugnauimus. nihil mentiti ſumus: nihil ad gratiam, nihil ad odium retulimus. exiſtimauimus benè agere, & recta incedere via, nec mentis noſtræ aliud erat obiectum, quàm vera vtilitas, et amor veri: ſed quis non errat mortalis? Sapientem, inquiunt Philoſophi, nunquam errare, verum eſt: at quis ſapiens, niſi vir bonus? quis bonus niſi ſolus Deus? omnes declinauerunt. ſimul inutiles facti ſunt; non eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum, inquit propheta Regius. declinauimus et nos: ab vtero matris errauimus, in inuio, & non in via. ambulauimus in tenebris, & procul à vera luce receſſimus: nec nobis tantum errauimus, alios quoque in præcipitium traximus, & cœcis ducatum præbentes, cœci cum illis in foueam cecidimus. forſitan & aliquos ex vobis ſcripta noſtra deceperunt, et in deuia deduxerunt, quorum ſanguinem ſi de manibus noſtris requiſierit, Dominus non habemus quod reſpondere poſſimus, niſi nos, vt homines, peccauiſſe, qui arbitrantes rectum iter oſtendere, obliquum monſtrauimus: & in miſericordia tantum Dei ſpes noſtra ſita eſt, quæ ſuper omnia opera eius elucet: ſed haudquaquam ſatis fuerit diuinam miſericordiam implorare, & dicere, parce domine, parce peccatis noſtris, niſi pro viribus vulnera quæ inflixi-

mus veritate, curare adnitamur: & ſicut eſt in fabula, ſagitta quæ vulnerauit, adferat opem: ſiue, vt canit Eccleſia, medelam inde ferat, hoſtis vnde læſerat: mortem quidam prius ſibi conſciuerint, quàm videri velint aliquando malè ſenſiſſe: & nonnulli, ne, vel ad horam videantur erraſſe, ſemper errant. Et dum, vel minimam tolerare honoris iacturam nolunt, totum abijciunt, & perpetua notantur infamia, & in peſſimas prolabuntur hæreſes. qui, ne appareant inconſtantes, pertinaces efficiuntur. ſuperbiſſimi hoc agunt, qui videri dij, non homines volunt: quales Conſtantiæ combuſti ſunt in magno conuentu Hieronymus & Ioannes Hereſiarchæ. nos homines ſumus, & vt homines errauimus. neq; imus inficias, multa quæ diximus, ſcripſimus, egimus, damnari poſſe: verum non vt Arrius, Eutiches, Macedonius, aut Neſtorius, & alia blaſphemorum turba, ex animo damnatã viam elegimus: ſeducti peccauimus, vt Paulus: & ignoranter perſequuti fuimus Eccleſiam Dei, & Romanam, primamq; ſedem. propter quod proſtrati antè oculos diuinæ pietatis ſupplices oramus, delicta iuuentutis meæ, & ignorantias ne memineris: pudet erroris, penitet malè feciſſe, et malè dictorum, ſcriptorumq; penitet vehementer. plus ſcripto quàm facto nocuimus: ſed quid agamus? ſcriptum, & ſemel emiſſum volat irreuocabile

ver-

verbum. non ſunt in poteſtate noſtra ſcripta, quæ in multas manus inciderunt, & vulgò leguntur: vtinam latuiſſent, quæ ſunt edita; nam ſi futuro in ſæculo manſerint, & aut in malignas mentes inciderint, aut incautas, fortaſſe ſcandalum parient. qui hæc ſcripſit, inquient, In beati Petri tandem cathedra ſedit, & Chriſti ſaluatoris Vicariatum geſſit. ita ſcripſit Æneas, qui poſtea ſummum pontificatum adeptus Pius II. *vocatus eſt, neque inuenitur mutaſſe propoſitum. qui eum elegerunt, & in ſummo Apoſtolatus vertice collocarunt, ab his, ſcripta eius approbata videntur: verendum eſt, ne noſtris ſucceſſoribus talia aliquando obijciantur, et quæ fuerunt Æneæ, dicantur Pij, atque ab ea ſede auctoritatem vendicent, aduerſus quam ignoranter latrauerunt: cogimur igitur dilecti filij beatum Auguſtinum imitari, qui cum aliqua in ſuis voluminibus erronea inſeruiſſet, retractationes edidit: humilis & probatiſſimi vir ingenij, qui ſuas ineptias verecundè confiteri ac corrigere, quàm impudenter defendere maluit. Idem & nos faciemus. Confitebimur ingenuè ignorantias noſtras, ne per ea, quæ ſcripſimus iuuenes, error irrepat, qui poſſit in futurum Apoſtolicam ſanctam ſedem oppugnare: nam ſi quem decuit vnquam Romani primiq; throni eminentiam & gloriam defendere, atq; extollere, nos illi ſumus,*

quos

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

quos ſine ullis meritis pius & miſericors Deus, ſola diſpenſatione ſua, ad beati Petri ſolium, & dilectiſſimi filij ſui Ieſu Chriſti Domini noſtri Vicariatum euocauit: quibus ex rebus dilectiones veſtras hortamur, & in Domino commonemus, ne prioribus illis ſcriptis inhæreatis, aut fidem ullam præſtetis: quæ ſupremam Apoſtolicæ ſedis auctoritatem quouis pacto elidunt, aut aliquid adſtruunt, quod Sacroſancta Romana, non amplectitur Eccleſia: ſuadete omnibus, vt id ſolum præ cæteris venerentur. in quo Saluator Dominus ſuos Vicarios collocauit. et quod beati Apoſtoli, Petrus et Paulus, ſuo ſanguine dicauerunt. nec putetis diuinam prouidentiam, quæ cuncta gubernat, & nihil negligit eorum quæ creauit, inordinatam reliquiſſe militantem Eccleſiam, quæ cum ſit ſponſa Chriſti, profectò a Deo eſt, & ordinem habet, dicente Paulo, quæ ſunt à Deo ordinata eſſe: requirit autem ordo, vt inferiora à ſuperioribus gubernentur, & ad vnum tandem perueniatur, tanquam principem, & moderatorem cunctorum quæ infra ſe ſunt: ſicut grues vnam ſequuntur, & in apibus vnus eſt rex, ita & in Eccleſia militanti, quæ inſtar triumphantis habet, vnus eſt omnium moderator, & arbiter Chriſti Ieſu Vicarius, à quo, tanquam capite, omnis in ſubiecta membra poteſtas, & auctoritas deriuatur, quæ à Chriſto domino Deo noſtro,

ſtro,

ſtra, ſine medio in ipſum influit. neque profectò in alium, tanquam ſui exercitus ducem ſupremam auctoritatem Chriſtus principaliter deriuaſſet, quàm in ſuum Vicarium, qui primus fuit Petrus, cui commiſsã nouimus Dominici gregis curam, neque duos plures'ue Petros Euangeliſtæ commemorant; neque duos, aut plures inſtituit Dominus, qui ſuum locum, tanquam capita, tenerent, æqualia: ſed vnum conſtituit vt verticem, ac ducẽ, & paſtorem vniuerſi gregis, Symonem Petrum, dicens, tu es Petrus, et ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, et tibi dabo claues regni cœlorum: et quodcunq; ligaueris ſuper terrã, erit ligatum & in cœlo: et quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlo. Et, paſce oues meas. quæ nulli alteri ſeorſum dicta leguntur, niſi Petro: vt in Petro vnitas, & ſumma contineretur auctoritas. neque alius à petra dictus eſt Petrus, niſi Symon: vt intelligeremus vnicum eſſe veræ & ſolidæ petræ, Chriſti locum, vt Paulus exponit, tenentem: Symonem Petrum: qui ſolus pro domino in periculo conſtituto, exemit gladium: Petrus igitur: & ſucceſſores eius Romani Pontifices primatum in Eccleſia tenuerunt: & nos hodie, quanuis indigni, ſola domini voluntate digni, tenemus, & quicunque Romanæ, ſecundum Canonicas ſanctiones, præficitur Eccleſiæ, quàm primum electus eſt in

ſacro

ſacro collegio ſupremã adeo poteſtatem ſine medio conſequitur, & per ordinem in omnem diffundit Eccleſiam; cuius peccata diuino iudicio punienda relinquuntur. Si quid aduerſus hanc doctrinam inueneritis, aut in dialogis aut in epiſtolis noſtris, quæ plures à nobis ſunt editæ, aut in alijs opuſculis noſtris, (multa enim ſcripſimus ad huc iuuenes) reſpuite, atque contemnite: ſequimini quæ nunc dicimus, & ſeni magis quàm iuueni credite: neque priuatum hominem pluris facite, quàm Pontificem. Æneam reijcite, Pium recipite. Illud gentile nomen parentes indidere naſcenti, hoc Chriſtianum, in Apoſtolatu, ſuſcepimus. dicent fortaſſe aliqui cum Pontificatu hanc nobis opinionem aduenisse: & cum dignitate, mutatam eſſe ſententiam: haud ita eſt: longè aliter actum, audite filij conuerſationem noſtram: breuis narratio erit, quæ vobis, quantum ad rem attinet, veritatem aperiet, & obiectioni faciet ſatis. anno trigeſimo ſupra milleſimum quadringenteſimum cum Dominico Capranica, quem Martinus quintus in ſecreto Conſiſtorio Cardinalem creauerat, Eugenius Quartus ſpreuerat, Baſileam petiuimus, ibiq́; Concilium inchoatum inuenimus, verum ab Eugenio reuocatum, quanuis congregati noluerant obedire, aſſerentes iam incœptum Conc. ſine conſenſu patrum, qui conueniſſent, haudquaquam

quam

quam potuiſſe diſſolui. Iulianus aderat, ſancti Angeli Cardinalis natione Romanus moribus & doctrina conſpicuus. Is, cum cæteris præſtaret, audita Eugenij reuocatione præſidentiam dimiſit tanquam ſummo Pontifici vellet obedire, ſed cum augeſceret indies (Eugenio vel inuito) Concilium, & multi ex diuerſis regionibus Epiſcopi, & Regum Legati aduentarent, Cardinales quoque ex Romana curia, profugi in dies nonnulli concurrerent, præſidentiam reſumpſit, & auctoritatem Concilij mirum in modum extollens, eminentiam primæ ſedis ſupprimere cœpit. veniētes Eugenij Legatos, & poteſtatem Romanorum præſulum magnificantes, apparenter confutauit; & cum eſſet facundiſſimus, facilè perſuaſit auditoribus quæ cupiebat. Cardinales ex Vrbe profecti Eugenio infenſi, vitam eius, moresq́; carpebant, accedebant in horas cateruatim noui curiales, qui (vt eſt omnis multitudo maledica atque inimica Principi) Eugenij nomen modis omnibus lacerabant: nos, qui ex patria iuuenes, non ex vrbe illuc migraueramus, & noua tunc primum auis ex Senenſi Gymnaſio euolaueramus, rudes et inexperti, vera eſſe arbitrabamur, quæcunque dicebantur, nec putabamus mentiri alios, qui neſciremus ipſi mentiri: atque, vt eſt innatum homini, tetra & horrenda crimina odio habebamus: neque Eugenium diligere poteramus:

ſcripſit ipſe, nemo contemnit, niſi editionis feruorem tempus extinxerit. nobis placebant ſcripta noſtra, more Poetarum, qui poemata ſua tanquam filios amant. nec Baſileæ quenquã inueniebamus, qui ea damnaret. probant. n. ſimilia ſimiles. Applaudebamus nobis ipſis, & in editionibus noſtris gloriabamur. & quanquam poſtea Eugenius Concilium in Italiam tranſtulerit, & cum Græcis Ferrariæ, ac demum Florentiæ conuenerit, quanquam Iulianus ſancti Angeli, & Ioannes ſancti Petri Cardinales, quibus plurimum credebamus ad Eugenium defeciſſent, quanquam pauciſſimi in fide Baſilienſi remanſiſſent, noluimus tamen credere, exiſtimantes cunctos qui abibant, metu recedere, ne bona temporalia perderent. & cũ nihil haberemus, quod nobis auferri poſſet, perſeuerandum putauimus, ne partem, quæ verior nobis apparebat, relinquentes, detrimentum animæ faceremus. manſimus ergo Baſileæ quoad Eugenio, vt credebamus, iuſto iudicio depoſito, Amadeus Sabaudienſis ſuffectus eſt, & Felix V. appellatus. quem, non vt idolum, quod erat, ſed tanquam Chriſti verum Vicarium venerati fuimus: nihil ad hæc ſiniſtri putantes interceſſiſſe. at cum Federicus Romanorum Rex Aquiſgrani coronatus domum repetens Baſilea iter feciſſet, rogatusq́ Felicem illic præſentem accedere, nullo pa-

cto

ſto perſuaderi potuiſſet, vt honorem ei tanquam Romano Pontifici exhiberet; aut publicè cum illo verba miſceret. tum primum conſiderauimus poſſibile eſſe, vt partem erroneam ſequeremur, quando rex, Imperator Romanorum futurus, in tanto negotio dubius eſſet, & ad Eugenium inclinaret magis. multum & ſæpe inter nos ipſos cogitauimus, quis eſſet modus inueniendi uerum: nunquam enim volentes errauimus: rogati in familiam Federici tranſire, non renuimus: erat tunc ille cum tota Germania neutralis. Concilium, Baſilienſe dicebant eſſe Germani, & idolum eius reſpuebant: Eugenium Chriſti Vicarium appellabant; & Concilium ab eo celebratum recuſabant. neque Eugenio, neque Conc. Baſil. plenè obediebant: placuit ad neutrales tranſire, vt verum apud eos liberius audiremus; & ſi recedendum eſſet, ab vno extremo, per aliquòd medium tranſiremus ad alterum: & eorum iudicium ſpectaremus qui nòn eſſent affecti cauſæ: manſimus in aula Federici pluribus annis: illic varias audiuimus opiniones: neutralitatem idcirco theutones induerant, vt concordia facilius inueniretur: non ex conſilio Solonis qui tumultuante ciuitate extorrem fecit eum, qui ſine parte remanſit. multa inter neutrales didicimus, quæ nos antea latebant. Eugenium falsò de multis accuſatum inuenimus. Cardinales qui

Baſileam venerant ob priuatas inimicitias bono, & ſancto viro notam inurere voluiſſe : qui tamen poſtea ad eundem redierint:& veniam peccati petierint:forte per id tempus Cardinalis ſancti Angeli, cuius ſupra meminimus, ex Vngaria, quæ ſibi decreta cõtra Turcas fuerat, prouincia, Flauianum venit, quæ hodie Vienna dicitur, præcipuum Auſtriæ columen : ſæpe cum eo ſermonem pro veteri conſuetudine miſcuimus; ſæpe, de rebus Baſilienſibus diſputauimus. tuebamur antiquam ſententiam : ille nouam defendit, extollebamus generalis Conc. auctoritatem, ille Apoſtolicæ ſedis auctoritatem magnopere collaudabat : dicebamus Conc. Baſil. iure perſeueraſſe, quanuis Eugenius præſidentes reuocaſſet, & hoc eius factum accuſabamus:ille diſſolutum, ſeu translatum ritè Conc. affirmabat, & Baſilienſium opera multis modis deteſtabatur, Baſileæq́; non Synodum Eccleſiæ, ſed Sathanæ, & miniſtrorum eius ſynagogam remanſiſſe dicebat : diutina fuit inter nos concertatio, verum modeſta, & charitate plena. ad extremum, cum ſuis ſcriptis, dictisq́; Cardinalem vinceremus; premeremusq́; vehementer, ſubridens ille: tu inquit, Ænea tabellis obſignatis agis mecum & quoniam aliquando ſenſimus, vt dicis, idcirco & hodie idem putas debere ſentire:& ad dictos priori ſententiæ cenſes: verum propterea

nos

nos ſumus liberi, quia mutare ſententiam uſque ad mortem poſſumus: cur enim non liceat omni tempore, relicto falſo, verum amplecti; fateor me dixiſſe, & ſcripſiſſe, quæ refers, verum à vero remotum erraſſe: at, tu qui, vt ais, me doctore, Baſilienſibus credere adductus es, errantem olim ſectatus es, cur modo non ſequeris recta monentem: præſumpſi de me ipſo, dum eſſem Baſileæ nimis, quanuis deceptus, decepi: & credens prodeſſe, nocui: in medio Eccleſiæ docens, quæ non didici, cœcus erraui: & in tenebris ambulaui. reliqui tandem Eccleſiam malignantium & cum impijs ſedere recuſaui: reuelauit dominus oculos meos; & conſideraui mirabilia de lege ſua. cognoui priores errores, & quantum à verò procul abijſſent Baſilienſes planè intellexi: adij Romanam Curiam, & Eugenio, cui fuiſſem rebellis, ſubmiſſi ceruicem, à quo miſericordiam conſequutus, ad vnionem Græcorum nauaui operam, & illis Romanæ Eccleſiæ reconciliatis aduerſus impios Turcas legationem accepi. caſtigans caſtigauit me dominus, & morti non tradidit me, ſed humiliatum exaltauit, quia cognito in errore non perſeueraui, ſed mox in uiam redij, & ex magiſtro, factus Diſcipulus: ex magno, paruus: expurgato vetere fermento nouum hominem indui, & veræ matris lacte nutritus, ad fontem veri perueni, quem, ſancti Doctores

oſtendunt, Græci & Latini, quorum vna vox eſt, ſaluari non poſſe, qui ſanctæ Romanæ Eccleſiæ nō tenet vnitatem, omnesq́; illas virtutes mancas eſſe ei, qui ſummo Pontifici obedire recuſat, quanuis in ſacco, & cinere iacens dies & noctes ieiunet, & oret, & in cæteris videatur legem implere: quia melior eſt obedientia, quàm victimæ: et omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubiecta eſt: & Romanum præſulem in Eccleſiæ vertice conſtitutum eſſe conſtat, à quo nullam ex ouibus Chriſti exemptam nouimus. ego ad ouile redij, qui diu erraueram extra caulas, & paſtoris Eugenij vocem audiui. tu, ſi ſapis, idem facies. hæſerunt pectori noſtro verba vitæ, quæ ſæpe ad nos repetijt, non ſine charitate ardenti, & amore ſingulari. interea ex diuerſis regionibus homines doctiſſimi Cæſarem adierunt, quibus cum placidos de eiſdem rebus miſcuimus ſermones. ſemper ad verum intenti, cuius eſt natura hominis auida. multum profuit nobis Ioannes Caruaialis Apoſtolici Palatij Auditor, natione Hiſpanus, qui Iuliano defuncto, in titulo Cardinalatus, ac legatione ſucceſſit. quo cum ſæpe de Conc. Baſilien. amicè diſputauimus, nemo doctus ad Imperatorem venit, quem de his rebus in colloquiū non adduceremus: cumq́; Cæſar, ad vnionem Eccleſiæ procurandam in Nuremberga ſuæ nationis conuentum inſtituiſſet, decreuiſſetq́; ſummum

mum

mum Pontificem adhortari, vt Conſtantiæ nouum Concilium indiceret, legatumq́ mitteret ac Baſilienſes pariter induceret, vt eo ſe transferrent: vt pax Eccleſiæ redderetur: primi Baſilienſes recuſauere; quod audiens Thomas Aſſelbachius, ex Germanis inſignis Theologus, nunc, inquit, ſcio, Spiritum ſanctum Baſilienſes non habere ductorem, quando tam æquam Imperatoris legem effugiunt. idem multi alij dixere viri doctiſſimi, & opinione ſanctitatis illuſtres: quibus conſideratis, caligo tandem ab oculis noſtris cæcidit, quæ velut Araneæ tela uerum cernere impediebat. recognouimus errorem noſtrum: uenimus Romam, Baſilienſium dogma reiecimus. Eugenio Pontifici Maximo caput ſubmiſimus: & reconciliati Eccleſiæ Romanæ, doctrinā eius imbuimus: & illud Hieronymi diximus, ego nullum primum niſi Chriſtum ſequens, tuæ beatitudini, ideſt cathedræ Petri, communione conſocior. ſuper illum, fundatam eſſe Eccleſiam ſcio: quicunque extra hanc donum agnum Dominicum comederit, profanus eſt. ſi quis in Archa Noe non fuerit, peribit, regnante diluuio. eramusq́ adhuc penè Laici, quando ad Eugenij obedientiam rediuimus. ex Baſilea, clericali tantum charactere inſigniti receſſimus, neque unquam ſacros imbuimus ordines, niſi poſt veritatem cognitam Baſilienſi

cæcitate relicta: in Auſtria, minores Ordines ac Subdiaconatum, et Diaconatum recepimus: in Vrbe, ad Presbyteratum peruenimus: hæc eſt conuerſatio noſtra: per hos gradus è tenebris ad lucem migrauimus: ad quam rem non parum luminis nobis attulit Thomas Saracenus Theologiæ ſapientiæ celebratus, & acutiſſimus interpres, qui poſtea in ſummo collocatus Apoſtolatu Nicolai quinti nomen accepit. his auctoribus unam Eccleſiam Catholicam, & Apoſtolicam didicimus, matrem omnium fidelium: extra quam non inuenitur ſalus: ſpõſam Chriſti immaculatam: in qua omnes, qui militant, finem ſibi proponunt uitam æternam: idcirco enim in Eccleſia militanti laborant homines, & cum dæmonibus, tanquam hoſtibus pugnant, vt pacem tandem aſſequantur: & cum Ieſu magiſtro & legiſero ſuo in cœleſti Hieruſalem triumphare, ac regnare poſſint. hic finis Chriſtiano proponitur. huc omnis Eccleſiæ militantis conatus, omnes leges, omnes regulæ tendunt: & quoniam Eccleſia exercitus eſt Deo militans, terribilis, vt caſtrorum acies ordinata, dicitur: vni proculdubio Imperatori ſubiecta, ad cuius nutum cuncta referuntur: cumq; Pius, ac Maximus, & Optimus Deus in ſuo ſanguine fundauerit Eccleſiam, eamq; voluerit ad finem ſæculi perdurare, quis non dixerit in ea id regimen inſtitutum

tutum eſſe, quod optimum cenſeretur: at verò inter genera gubernationũ, communis Philoſophorum ſententia eſt, præſtare Monarchiam: & Romani, quorum toto micuit orbe dignitas, quanuis eiectis regibus duos annuos conſules elegerunt, & modo tribunos addidere, modo alios magiſtratus inuenere; in aduerſis tamen caſibus bellisq́; grauioribus, ad vnum aliquem recurrerunt, virtute, & auctoritate præſtantem, quem dictatorem appellauerunt: cuius dicto, non liceret aduerſari: & quanquam dictaturam ab initio temporaneam inſtituerunt, in Iulio tamen, & ſucceſſoribus eius perpetua effecta eſt: neque unquam Romana res admirabilior, aut celſior fuit, quàm ſub Auguſto Cæſare, quando iam clauſis Iani portis totus penè orbis ſub vnius hominis gubernatione quieuit: quo tempore natus mundi ſaluator monarchicum regimen cæteris prætuliſſe videtur gubernationibus: idem probat totius ferè orbis conſuetudo, cuius maximam partem gubernant reges: ſiue Chriſtianos intueamur, ſiue barbaros: & quanuis ciuitates aliquot reperiantur, quæ, cum maximè ſeruiant, liberas ſe ſe vocitant, ſine rege viuentes, non poſſunt tamen effugere, quin vnum præferant alijs, eiq́; tanquam capiti, pro tempore obediant: quid plura? cœleſtis aula nos admonet: quid illa pulchrius? quid ornatius? quid maius? aut durabi-

lius? quid melius? aut beatius? quanuis in ea & Angelorum diuerſi ſint ordines: & ſanctorum ſpirituũ innumerabiles chori, vnus eſt tamen omnium rex æternus Deus, qui condidit vniuerſa: & nihil negligit, eorum, quæ condidit: cuius filius vnigenitus Chriſtus Ieſus, cum pro noſtra ſalute veniret in mundum hunc ſeruili accepta forma, Eccleſiam, de qua loquimur in cruce patiens ſuo ſanguine acquiſiuit, & in ea vſque in diem Aſcenſionis corporaliter præſedit, & tanquam dux verus & Imperator cuncta in ſuum finem direxit: ac cum aſcendiſſet in cœlum eum indubitanter gregis ſui paſtorem reliquit, cui dixerat, paſce oues meas: & tibi dabo claues regni cœlorum: neque enim dixit, & non fecit: qui ſolus eſt verax. Grex Chriſti, Eccleſia eſt. paſtor primus ipſe Chriſtus fuit, vt paſtor bonus; qui poſuit animam ſuam pro ouibus ſuis: ſecundus paſtor Petrus extitit, ab ipſo Chriſto inſtitutus, atque omni poteſtate donatus, quæ ad benè regendum commiſſas oues neceſſaria ducitur: alioqui Chriſtus, qui ſapientia patris eſt, & ſapienter egit omnino, Eccleſiæ ſuæ, haud ſufficiẽter prouidiſſet, quod eſt nefarium aſſerere. Et quãuis plures per orbẽ Eccleſiæ inſtitutæ fuerint, et plures Epiſcopi. i. plures greges, ouilia plura, paſtoresq́; plures, omnes tamen ſub vno paſtore in vno grege, atq; ouili continebantur: ſicut hodie continentur,

tur, quia vnus eſt Chriſti thalamus, vna ſponſa, vnum ouile, vnus paſtor, & omnium Epiſcoporum, vnus Epiſcopus Romanus præſul, beati Petri ſucceſſor, & Ieſu Chriſti Vicarius. Petrus enim in Antiochia primum ſedit. deinde Romam venit: vnde, cum perſequutionem fugiens, vellet abire, à domino prohibitus eſt: & hic, glorioſo martyrio vitam finiuit, ſucceſſore Clemente inſtituto: atque ita in hunc vſque diem, vt qui Romæ ſederit antiſtes ritè inſtitutus per legitimum electionis tramitem, tanquam Aaron vocatus à domino, hunc omnes Chriſtianæ plebes, omnes populi, omnes reges, omnes clerici, omnes Epiſcopi, tanquam Ieſu Chriſti Vicarium, & beati Petri ſucceſſorem, vniuerſalis Eccleſiæ caput, ac rectorem, & ducem ſint venerati: inter quos plurimi pro Chriſti nomine acerrimos perpeſſi cruciatus, & morte mulctati, coronam martyrij ſuſceperunt: plurimi confeſſores egregij, vita, moribus, & doctrina fulgentes, quanuis ſine ſanguinis effuſſione, non tamen ſine periculis & labore, ac voluntate parata, pro conſeruanda ſacri Euangelij auctoritate moriendi, ad cœleſtem gloriam peruenere: vt Gregorij, Damaſi, Leones, Innocentij, Bonifacij, Benedicti, & alia nomina: inter quæ tertius claruit Eugenius ex monaſterio ſancti Anaſtaſij ad ſummum ſacerdotium euocatus, ad quem beatus Bernardus,

monachorum pater, non minus doctrinæ fulgore, quàm vita ſanctiſſima illuſtris, inter multa, huiuſmodi verba conſcripſit: indagemus inquit, adhuc diligentius, quid ſis, quam geras, videlicet perſonam pro tempore in Eccleſia Dei. tu es ſacerdos magnus, tu ſummus pontifex, tu princeps Epiſcoporum, tu hæres Apoſtolorum: tu primatu, Abel: gubernatu, Noe: Patriarchatu, Abraam: ordine, Melchiſedech: dignitate, Aaron: auctoritate, Moyſes: iudicatu, Samuel: poteſtate, Petrus: vnctione, Chriſtus: tu es, cui claues traditæ, cui oues creditæ ſunt: ſunt et alij, cœli ianitores, & gregum paſtores, ſed tu, tanto glorioſius, quanto & differentius vtrunq; præ illis nomen hæreditaſti: habent illi aſſignatos ſibi greges, ſinguli ſingulos: tibi vniuerſi crediti vni ſumus. nec modo ouium, ſed & paſtorum, tu vnus omnium paſtor. hæc Bernardus ad Eugenium III. *ſcribit: cui ſupremam, & omnimodam in Eccleſia poteſtatem concedit: quod ille de tertio teſtatur Eugenio, hoc nos de* IIII. *et omnibus alijs Romanis pontificibus profitemur, quia dignitatis eſt auctoritas. liquet ergo vnum in Eccleſia caput eſſe, & vnum principem, quia pax populi ex rectore depẽdet, et pluralitas principum diſcordiam parit. Chriſtus Eccleſiæ ſuæ in vltimo Teſtamento pacem reliquit: & pacem multis verbis commendauit. dedit ergo & regimen*

men pacis, vnicum, & monarchicum. ſub beato Petro, & ſucceſſoribus eius adminiſtrari cun cta præcipiens, clauibus illi commiſſis, & cura gregis demandata. hæc, nos de Romani Pontificis auctoritate, & poteſtate ſentimus, cui et con gregare concilia generalia, & diſſoluere datum eſt, qui & ſi filius eſt propter regenerationem, propter dignitatem tamen pater habetur: & ſicut propter regenerationis cauſam venerari debet Eccleſiam, tanquam matrem, ita & prælationis cauſa præeſt ei, vt paſtor, gregi: princeps, populo: rector, familiæ: cum his, et generalis Concilij auctoritatem, & poteſtatem complectimur: quemadmodum & æuo noſtro Conſtantiæ, dum ibi fuit Synodus vniuerſalis declaratum, definitumq́; eſt. veneramur enim Conſtantienſe Concilium, & cuncta quæ proceſſerunt à Romanis Pontificibus noſtris prædeceſſoribus approbata: inter quæ, nullum inuenimus vnquam fuiſſe ratum, quod ſtante Romano indubitato præſule abſque ipſius auctoritate conuenerit: quia non eſt corpus Eccleſiæ ſine capite, & omnis ex capite defluit in membra poteſtas: hæc noſtra ſententia eſt filij: hæc credimus, et profitemur: hæc iam ſenes, & in Apoſtolatus apice conſtituti pro veritate aſſerimus: ſi quæ vel vobis, vel alijs conſcripſimus aliquando, quæ huic doctrinæ repugnent, illa tanquam erronea, & iuuenilis animi parum penſa-

penſata iudicia, reuocamus, atque omnino reſpuimus. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum. 6. Cal. Maias. 1463.

Pij Papæ II. Bulla retractationum omnium, dudum per eum in minoribus adhuc agētem pro Concilio Baſil. & cōtra Eugenium IIII. ſummum Pontificem, ſcriptorum finit feliciter.

4 Ratio diſſoluitur. *Addunt deinde aduerſarij, conſentaneum eſſe rationi, ne ſit ius conuocandi Synodum penes Pontificem Romanum, quoniam accidere poſſit, vt quatenus doctor eſt in hæreſim labatur, vel in exorta Eccleſiæ controuerſia aliquod magnum ſuum intereſſe habeat: ſic loquuntur elegantiſſimi Proteſtantes: renuet, inquiunt, vbi id acciderit Synodum conuocare.*

1 *Verum hæc ratio, perinde, atque ſuperiores, friuola, & ridicula eſt. quaſi vero principes ſæculares, ſi illis hanc facultatem faciamus, non magis his nominibus, alijsq́; non paucis, quàm Pontifices Maximi differre Synodi conuocationē poſſint, qui vel hæretici ſæpenumero fuerunt: quales olim fuiſſe legimus, Iulianum, Valentem, Anaſtaſium, Conſtantinum Copronymum, Michaelem Balbum, Conſtantium, atque Nicephorum: vt interim Reges, atque alios Principes taceam*

ceam, quos numerare longum eſſet: Pontificem vero Maximum, nullum hactenus fuiſſe hæreticum legimus, quod doctiſſimus atq; optimus Cardinalis Oſſius demonſtrat diſſerens contra Brentium. quòd ſi vt priuata perſona, atq; vt doctor eſt, quod Proteſtantes inſinuant hoc loco, cum aiunt, Pontifex, vt doctor, facilè auctor alicuius hæreſis poſſit exiſtere, certè, vt Pontifex, vt Chriſti Vicarius, vt gubernator Eccleſiæ, vt doctor fidei, & paſtor vniuerſalis, quoniam præſentem habet Spiritum ſanctum, in errorem incidere nõ poteſt, præſertim fidem explicans, quam Chriſtiani ſequantur.

Lib. 2. Prolegom.

Nullus Pontifex fuit Hæreticus.

2 *Rurſum cum principes ſæculares aliquando, non tuendæ modo, ſed etiam amplificandæ dignitatis ſuæ, admodum ſint ſtudioſi, auidiq́;, vnde interdum fit, vt aliena inuadant: haud dubium eſſe poſſit, quin, ſi conuocandi Synodum facultas penes Chriſtianum Imperatorem exiſteret, vbi ille immunitatem Eccleſiarum. v. g. perturbaſſet: Eccleſiæ Gazam diripuiſſet, facultates, & poſſeſſiones Epiſcoporum, & reliquorum Chriſti miniſtrorum vſurpaſſet, multò peius his difficultatibus, atq; malis obuiam ire poſſemus, & Chriſtianæ Reipublicæ commodis conſulere, ſi Concilij auctoritate, quod principes cogerent, repetere debeat Eccleſia, quæ Imperator, cæteriq́; Reges per vim, aut fraudem inuaſiſſent, atq; occupaſſent.*

ſent. quare, vel hac ipſa ratione minimè conſentaneum fuit, vt Imperator, aut princeps alius ſæcularis vi et facultate Synodum indicendi, atque cogendi inſtructus eſſet: quod hæretici contendunt: vt cæteras omnes difficultates procul ab eſſe confiteamur.

5. Ratio ſoluitur.

Illa verò ratio aduerſariorum, multò eſt dilutior: quæ ita concluditur. Principes, et ciuitates habent ius in maximis rebus: ergo etiam ad conuocandam Synodum. quam confirmant eò nomine, quòd res Eccleſiaſticæ, maximè communes ſint; cum pertineant ad æternam ſingulorum hominum ſalutem.

1 Cōfundunt munia.

Peccat enim ratio tàm multis, quàm qui illam confecerunt aduerſarij veritatis, & fidei, tùm, quia confundunt, atque permiſcent, more ſuo, duas illas gubernandi facultates, ciuilem & Eccleſiaſticam: quæ naturà ſua uſque adeo inter ſe diuerſæ ſunt, tàm longè lateq; diſcrepant, quàm cœlum à terra: æterna vita à temporaria, ſeruus à domino: paſtor ab oue: tùm etiam, quia cum ciuilis facultas Eccleſiaſtica poteſtate multò inferior ſit, vt planè conſtat. qui colligit regi, aut Reipublicæ tributam eſſe hanc facultatem, quoniam alteram habet, ineptiſſimè colligit: cum ex minori, maius colligat. ex præſtanti præſtantius: ex bono, quod optimum, atque maximum exiſtit: contra præcepta facultatis

2 Eccleſiaſtica facultas potior eſt ciuili.

tatis diſſerendi. neque enim cui minus ineſt.huic etiam ineſt maius: quantacunq́ enim religionis laicus exiſtat, inquit Baſilius Imperator in Synodo 8. generali, etiam ſi vniuerſa virtute interius polleat, donec laicus eſt,ouis uocari non deſinet. Baſilius Imp.

3 *Tertio,dum aduerſarij noſtri facultatem tractandi ſpiritalia,eccleſiaſticaq́ negotia principibus faciunt; proculdubio aduerſantur, & repugnant, uoluntati atque ſententiæ magnorum, præſtantiſſimorumq́ principum,qui facultatem iſtam,quòd alienam eſſe ſcirent,procul à ſe abijciendam eſſe exiſtimauerunt,quaſi ea cum ciuili cohærere ſatis non poſſit: quam in alijs ſunt reueriti. audite Baſilium Imperatorem,in oratione quam habuit ad eos, qui in 8. Synodo general. præſentes aderant.*

Patriarcharum, inquit, eſt Pontificum, & ſacerdotum regiminis eccleſiaſtici officium exercere. illi hoc officium ſortiti ſunt, qui ſanctificandi, qui ſoluendi, & ligandi poteſtatem habent, qui eccleſiaſticas, & cœleſtes claues adepti ſunt: non noſtrûm, qui paſci debemus, qui ſanctificari, qui ligari, uel ſolui. Res Eccleſiæ quis curare debeat.

Eandem ſententiam multo ante Baſilium protulit Conſtantinus Magnus Imperator his uerbis, quæ Rufinus memorat. Cap. 2. lib. 1. ſuæ hiſt.

Deus uos conſtituit ſacerdotes, loquitur ad Epiſco-

Epiſcopos, & poteſtatem uobis dedit, de nobis quoque iudicandi: & ideo nos à uobis rectè iudicamur: uos autem non poteſtis ab hominibus iudicari.

Alios multos Imperatores in hanc ſententiã citare poſſem, niſi iſtos duos ſatis eſſe putarem.

In oratione 6. *accipite modo Gregorij Nazanzeni de re eadem teſtimonium: cuius ſententia plurimi fieri debet: quòd ab eo profecta ſit, qui uulgò Theologus appellari meruit.*

Vos, inquit, oues, nolite paſcere paſtores, neque ſuper terminos eorum eleuemini: ſatis enim eſt, ſi uos rectè paſcamini. nolite iudicare iudices, neque legem feratis legislatoribus: (concludit optimè atque ad rem maximè.) Deus enim nequaquam Deus eſt ſeditionis, & confuſionis, ſed ordinis, & pacis.

Habetur, diſt 92. cap. in ſcripturis. *Præterea Nicolaus Pontifex in hũc modum Principes alloquitur, Non debet, inquit, princeps ſæcularis facta Pontificum, aut quorumcunque preſbyterorum iudicare, exemplo Conſtantini Imperatoris.*

6 Ratio ſol uitur. *In mille ſe mutant formas hæretici: norunt rationibus parum profeciſſe, uertunt ſe aliò, atq; habitum uariant. fatemur, inquiunt, ius conuocandi Synodum, olim fuiſſe in poteſtate Romani Pontificis: excidit tamen ab eadem iam; quoniam bis centum annis nullum omnino Pontifex*

tifex generale Concilium habuit, cum ſit ſtatutum in Conc. Conſtant. vt ſingulis decem annis œcumenicum teneatur Concilium.

Sed hæc ratio nullius prorſus ponderis, aut momenti eſt multis de cauſis : vna eſt : quoniam Synodus Conſtant. ſolum habet auctoritatem in his quæ ſtatuit de fide : ea enim duntaxat Pontifex probauit, quod ſeſſione 45. eius Synodi manifeſtum eſt, vbi Martini V. Pontificis Maximi approbatio continetur : atqui hoc ipſum, de quo agimus, ad gubernationem potius, & bonos mores ſpectat, quàm ad dogmata fidei, quod inficiari nemo poſſit cum ratione : atque ideo nullam habet auctoritatem illud decretum de tempore cogendi Synodum quod vnà cum pleriſq; alijs abrogatum eſt. 1

Synodus Conſtant. qua parte habeat auctoritatem.

Altera eſt, quia licet ſublatum illud decretum non eſſet, ſed integrum potius maneret, ipſamet Synodus copiam facit Pontifici, qua ille minimè indigebat, Synodum conuocandi, atque tenendi : quod aduerſarij velint nolint, concedere debent : negare enim nullo modo poſſunt. 2

Tertia, tametſi Concilium decernat, vt ſingulis decennijs Pontifex Synodum cogat, non poteſt ea facultate excidere, etiam ſi decretum nõ ſeruetur, ſi quidem non decernitur ea pœna in pontificem, vt eam facultatem ammittat, neq; 3

De electio-ne, & electi poteſtate.

decerni potuit, quoniam, vt habetur, in cap. ſignificaſti, omnia Conc. per Romanæ Eccleſiæ auctoritatem facta ſunt, & robur acceperunt, & in eorum ſtatutis ſemper Romani Pontificis patenter excipitur auctoritas. præſertim, cum Pontifex hanc facultatem non habeat à Concilio, ſed à Deo.

4 *Generalia præterea Concilia omnium conſenſu cogenda non ſunt, niſi cum graues admodum, difficiles, atque arduæ cauſæ incidunt. vnde factum eſt, magna quadam ratione, vt tam paucæ in Eccleſia Dei Synodi generales hactenus celebratæ ſint, & inter vnam atq; alteram tàm multum temporis interceſſerit. nam ab initio Eccleſiæ naſcentis, vſque ad primum Concilium Nicenum, interiecti ſunt.* 330. *anni.*

ab hoc, ad Conſtantinopolitanum primum.	54. *an.*
à Conſtantinopolitano primo, ad Epheſinum.	41. *an.*
ab hoc, ad Calcedonenſe.	30. *an.*
à Chalcedon. ad Conſtantinopolitanum ſecundum.	102. *an.*
à Conſtantinopolitano ſecundo ad tertium.	129. *an.*
ab iſto, ad ſecundum Nicenum.	109. *an.*
à Niceno ſecundo, ad Conſtantinopolitanum quartum.	120. *an.*

ab

ab hoc, ad Lateranenſe.1. 266. an.
à Lateranenſi primo,ad ſecundum. 35. an.
ab hoc,ad Lugdunenſe. 31. an.
vſque ad Viennenſe. 59. an.
ab hoc,ad Conſtantienſe. 90. an.
ab hoc,ad Florentinum. 15. an.

& quidem ſi ſingulis decennijs Concilia genera- 5
lia celebrentur, vbi neceſſitas non cogat grauiſſima incommoda ferent Eccleſiæ. neceſſarium autem non eſt, vt ſingulis decem annis perſimiles cauſæ incidant, quæ Synodum fieri poſtulent, & accidere poteſt, vt cum illæ cauſæ ſuppetunt; neque vocare, neque tenere Synodum integrum ſit, propter impendentia bella, aut graſſantem peſtem, aut annonæ, & aliarum rerum neceſſariarum penuriam. Et Conc. Lateranenſe excu- 6
ſationem probauit Iulij Pontificis Maximi,quod conſtat prima Seſſione eiuſdem Concilij. Et cum 7
antè Concil. Conſtant. integrum fuerit Pontifici Synodum conuocare,vbi eidem videretur, nulla cauſa eſt, cur iſtam facultatem Pontifici adimamus.

Quòd ſi hæ omnes cauſæ adeſſent, potius qui- 8
dem culpandum Conc. eſſet, quàm Pontifex Maximus, quoniam ceſſante Pontifice ius conuocandi Synodum ad Concilium deuoluitur eiuſdem Concilij Conſtant. auctoritate, quò ſe aduerſarij tuentur. ſic enim legimus.

Concilia de decennio in decennium perpetuò celebrentur in locis quæ ſummus Pontifex decreuerit, per menſem ante finem Concilij, approbante, et conſentiente Conc. ſubiungit, vel in eius defectu ipſum Conc. deputare, & aſſignare teneatur.

Nullum autem eſt, vel Pontificis, vel Synodi decretum: quò, ceſſante Pontifice, ius conuocandi Synodum ad Imperatorem deuoluatur. quamobrem inſigniter mentiuntur Proteſtantes, cum ita diſſerunt.

Similiter errant, cum aiunt, proximis his centum annis nullum fuiſſe generale Concilium in Eccleſia celebratum. multa ſi quidem his temporibus geſta ſunt, Ferrarienſe, Florentinum, Lateranenſe, Tridentinum ſub Paulo III. ſub Iulio, ſub Pio IIII. vt interim Baſilienſe prætermittam, quod in numerum legitimorum referri non poteſt, tùm, quoniam ſine auctoritate Pontificis geſtum eſt: diſſoluerat enim illud, atque tranſtulerat aliò Eugenius Quartus, quod ex bulla ſuperius citata Pij II. & hiſtoria Coclei de Vſſitis planè conſtat, & ſunt eius acta reſciſſa à Nicolao Quinto Pont. Max. hoc Tridentinum, ſi hæretici ferunt, ſimulatè cœptum eſſe, & proceſſiſſe, ſuo more loquuntur, qui nihil probant, niſi quod peruerſum eſt, quod ſine ratione cœptum, præpoſterè actum, & abſolutum ſine ordine vllo.

Iudiciũ de Conc. Baſilien.

Poſtre-

Poſtremò, fortiſſimum, vt his hominibus videtur, Arietem admouent, vt ius Pontifici datum à Chriſto, ad Synodum conuocandam cum res ipſa poſtulare videatur, euertant. quo, & Vergerius in ſcriptis aduerſus Concilium, & Fabritius Montanus in ſua illa impudentiſſima oratione, vſi ſunt: is eſt. 7. ratio ſoluitur.

Tametſi largiamur, inquiunt, Romaniſtis, ſic Catholicos vocant, adfuiſſe Põtifici hactenus vim & facultatem cogendi Synodum, profectò huic Pontifici ius adimendũ eſt: quoniam eſt ille, quidem altera litis pars; cum ab hæreticis multorum & grauiſſimorum criminum reus agatur.

At verò, ſi rem altius expendamus, facilè comperiemus, nullum ab his hominibus argumentum contra hanc ſententiam fuiſſe excogitatum quod minus ſit cum ratione, et veritate coniunctum: tùm, quia illud eſt commune omnium hæreticorum, quo iure, quaq; iniuria, Pontifici Maximo, cæteriſq; qui Eccleſiam gubernant crimina intendere, & flagitia peſſima obijcere, quod Auguſt. eleganter demõſtrat in Epiſ. 138. eius vitam inſectari, criminari mores, auctoritatem dignitatemq; pro viribus imminuere, vt eodem, veluti capite debilitato, facilior, atque expeditior aditus patere poſſit, ad membra Eccleſiæ tentandum, concutiendumq;. hac via ingreſſi ſunt Manichei, Arriani, Vſſitæ: fecit hoc Hæretici ſemper accuſant Pontificem.

Dioſcorus, fecit Phocion, ſed maximè Lutherani ætate noſtra, vt exiſtimare debeamus potius conſuetudine quadam, aut animi morbo, quàm vlla honeſta iuſtaq; ratione, ita euenire: neque mirum id videri debet, cum nullum hæretici habeant aduerſarium grauiorem, atque hoſtem hæreſeos, quàm Pontificem Max.

Tum etiam quia obſcurum non eſt; quorum criminum Pontifices reos agere ſoleant, & agāt modo, prodiderunt ſcriptis mentem ſuam orbi terrarum, ſed quàm illa omnia vana ſint, quæ Pontifici veluti grauiſſima crimina obijciunt, quàm leuia, & prorſus veritatis inania, omnes proculdubio nouerunt, qui propius rem ipſam ſunt contemplati.

Si quis autem vſquam fuit, eorum Pontificum qui Eccleſiam Dei his trecentis annis gubernauerunt; quibus ab hæreticis aguntur rei, qui minimè abuſus ſit facultate, is eſt profectò maximè, Pius Quartus. irrepſerunt in Eccleſiam ſenſim, non dubium eſt, abuſus aliquot, qui Rempub. Chriſti: innocentiam et puritatem vitæ Chriſtianæ aliqua ex parte læſerunt, & turpi quadam infamiæ macula eius egregiam formā infecerunt, perturbaueruntq;: quod partim hominum culpa accidit, qui libidini ſuæ, atque vſui omnia parere, voluerunt: partim temporis vitio, quod vniuerſa in peius mutare ſolet:

id

id hæretici clamant: id Catholici prædicant, Hieronymus, Bernardus, atque alij: mente tamen, atque ſpiritu prorſus diuerſo: hæretici enim ſæpenumero corruptos mores, & collapſam Eccleſiæ diſciplinam commemorant, dæmonis ſpiritu agitati, vt abſcindant, vt ſeparent: denique vt odio iſtarum rerum ſchiſmata faciant: ſancti vero homines, dum hæc exaggerant ſpiritu Dei aguntur, vt peſſimis moribus abiectis coniungant cum capite membra: ſed hos abuſus, hæc vitia, hanc denique Chriſtiani regni deprauationem tantum abeſt, vt Pius Quartus aut auxerit, aut fouerit quoquo modo, vt neque tollerare vllo pacto potuerit: cum primum enim ſummum Pontificatum eſt adeptus, tum priuatè, tum publicè, adhibere tantis malis remedium conatus eſt. edidit multas bullas, quibus Romanæ curiæ antiquum nitorem aliqua ex parte reſtituit: publicis verò querellis, & hæreſibus, quæ totum penè orbem Chriſtianum occupabãt, ire etiam obuiam ſtuduit, generali Concilio indicto, quod inſtar præſentanei antydoti, ſummiq́; remedij ſemper habitum eſt: neque hactenus labori, ſumptibus, aut ſaluti pepercit, vt ſacroſancti Eccleſiæ conuentus, Tridenti celebrarentur: quod ipſi etiam hæretici agnoſcunt: & fatentur non inuiti: ſic.n. diſſerit Fabritius Montanus in hanc ſentẽtiam in illa ſua peſtifera, & turbulenta oratione.

Laus Pii IIII.

Quis cœtus iſtos indixit? Romanus vtique Pontifex, qui nihil ſtudij, nihil diligentiæ in hoc toto negotio prætermiſit: nullis denique ſumptibus, nullis laboribus pepercit.

Cum igitur bonorum virorum iudicio ſanctiſſimus Pius Quartus purè, atque innocenter vitam inſtituat, atque agat ſuam, cum ſtrenuam impendat operam profligandis hæreſibus, vitijs ſtirpandis, abuſibus denique tollendis, tùm publicis, tùm priuatis remedijs, & curationibus adhibitis, iniquè profectò facere aduerſarij videntur, cum iure & facultate vocandi Synodum, hoc tempore, Pontificem ſpoliare volunt: præſertim cum idem ipſe ſua ſponte huic Sacroſanctæ Synodo liberam copiam fecerit, corrigendi Eccleſiam ſuam: curiam ſuam, ſeq́ ipſum, ſi ita res poſtulare videretur: tanta animi propenſione, prõptitudineq́ quãtam vix quiſpiam requirere, aut optare potuit. huius rei teſtis occulatus ſum ego, teſtes patres oẽs quotquot Tridenti adſunt, teſtis Romana Curia, teſtis Eccleſia vniuerſa, teſtes deniq; eius hoſtes, et inimici iurati, quorũ ego nõ linguam, quã venalem habent, et mendacijs plurimum aſſuetam, ſed mentem potius appello: vt iam meritò aduerſus eoſdem Põtifex de iudicio cũ illis contendens poſſit dicere; quid debui facere vineæ meæ, & non feci? quorſum amplius abuſus iactatis, ò aduerſarij, atque his dicitis impediri,

diri, & retrahi vos, quo minus Eccleſiam ſanctam, quam turpiter, & magno veſtro malo deſeruiſtis, repetatis? ecce diruta maceries eſt, & chaos illud, quod vos hactenus remorabatur, ſublatum, facilis via eſt, aditus patet, reuertimini ad me, excipiam vos brachijs apertis, amplectar, deoſculabor, ac ſi ſit opus, meis humeris, tanquam ouem errantem, geſtabo. collocabo vos intra ouile, ne luporum morſibus dilaceremini, & turpiter pereatis. ſed vos nihilominus, neque iuſti, neque honeſti habita ratione, Chriſti Vicarium multis & magnis conuicijs exagitatis, eundemq́; tractatis indignis, ac miſeris modis. detrahitis principi populi Dei, & honore, quantum in vobis eſt, vacuum redditis. ſed quoniam Spiritui Sancto contradicitis, atque Deo repugnatis, qui prohibuit in octaua Synodo generali, ne quiſpiam Pontifici detrahat, ſed honorem cumulatè reddat, his verbis. Canon. 21

Definimus neminem prorſus, quempiam eorum., qui Patriarchalibus ſedibus præſunt inhonorare, ſed omni reuerentia et honore dignos iudicare, præcipuè Sanctiſſimum Papam ſenioris Romæ, ſed neque alium quenquam conſcriptiones contra Sanctiſſimum Papam aut verba complicare, & componere liceat, occaſione quaſi diffamatorum quorundam criminum, quod nuper Phocius fecit, & multò antè Dioſcorus:

quiſquis

quiſquis autem tale facinus auſus fuerit tentare, æqualem, & eandem quam illi condemnationem recipiat, ego non dubito, quin miſerè pœnas, quas Spiritus Sanctus vobis decernit, & comminatur, ſitis luituri, niſi breui reſipiſcatis.

Quòd ſi, vt oſtendi, ius indicendi, & conuocandi Synodum penes Pontificem reſidet: tàm diuina, quàm humana lege, & ratione ſuffragante: ſi nihil admiſit, cur ab eo excidere potuerit, ſed potius propter eximias virtutes, & ſtrenuam accuratamq; diligentiam in reſtituendam veterem Chriſtianæ Reipub. diſciplinam, & purgandam fidem, collatam, Sanctiſſimus Pius IIII. *hac ipſa facultate maximè dignus eſt, ſi non aliter Imperator, & Reges Chriſtiani, ſi copiam haberent, Concilium cogerent, quando omnes, quotquot ſunt, indictionem à Pontifice factam, & ſeruatum in ea modum magnopere probant, miſſis Tridẽtum oratoribus ſuis, haud dubium eſſe poſſit, quin aduerſarij noſtri, cum aiunt, Synodum Tridentinam legitimam non eſſe, quia non eſt indicta atque coacta legitimè, & mentiantur apertè, & eò animo id faciant vt Imperatorem, & principes reliquos, aduerſus Pontificem Maximum exaſperent, ſuiſq; hominibus imponant, ac ſi poſſint, crimen à ſe, quòd cauſam Religionis deſeruerint; quoquo modo, depellant: quod, iudicio meo, nunquam conſequen-*

ſequentur: neque enim tàm illi ſtupidi ſunt, vt quorſum conatus perditiſſimorum hominum ſpectent, non facile intelligant.

DISPVTATIO SECVNDA.

DE CONCILII GENERALIS, atque œcumenici præſidente.

OSTENDIMVS *Synodum Tridentinam admodum eſſe legitimam, tametſi à Romano Pontifice indicta & coacta ſit. Imo verò non debere, neque poſſe ab altero conuocari: iam nunc ſecundam rationem excutiamus, qua ad confirmandam ſententiam ſuam ineptiſſimè etiam aduerſarij vtuntur.*

Aiunt itaque Proteſtantes, Pontificem Maximum non debere Concilij generalis præſidentem eſſe: & quoniam in hoc præſidet per Legatos ſuos, Concilium iſtud non eſſe legitimum.

Nos, vt hanc quæſtionem commodius & accuratius expediamus, nonnulla initiò diſputationis ſumemus quæ cæteris explicandis, atque

A Chriſto eſt facultas Synodum conuocandi.

que intelligendis ſeruire poſſunt: vnum eſt, quod auctoritas cogendi, & celebrandi Synodum, quæ in Eccleſia exiſtit, à Chriſto Ieſu orta eſt, cum inquit, vbicunque duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo in medio eorum ſum. his enim verbis rationem, & modum inſinuat de exorta controuerſia iudicandi, is eſt, ſi Synodus cogatur. & facultatem cogendi Synodum Eccleſiæ facit, atque vbi illa coacta, legitimè ſit, fore pollicetur, vt ipſe medium ſeſe nobis inſerat.

Chriſtus ſubſtentat Eccleſiam.

Deinde, quoniam Chriſtus Ieſus caput & fundamentum Eccleſiæ eſt, etiam hæreticorum teſtimonio, Eccleſiam vnicè dilectam, vt ſponſam, proculdubio ſubſtentat, atque in eam mirificè influit. Cæterum hæc ipſa munia ſic præſtat, exercetq́; vt à nemine cernatur, nam ſpiritualiter illam regit & moderatur, ſuaq́; virtute, tanquam robuſtiſſimis humeris fulcit, ne perſecutionum ſæuiſſimis agitata procellis vſquam labefactetur, & corruat, ne ue atrociſſimis hæreticorum tumultibus concuſſa dilabi poſſit.

In Eccleſia eſt unum caput uiſibile.

At, quia Eccleſia hæc, in qua ſumus, ſub aſpectum hominum cadit: cerni etenim poteſt. neceſſarium quidem eſt, vt in ea aliquis præſideat, qui ſit princeps iudiciorum Eccleſiaſticorum, et ad quem in rebus dubijs atque ambiguis recurramus: & qui vt Cyprianus inquit, præ-

ſentia

ſentia ſua Eccleſiam vnam efficiat, atque eius actiones moderetur: reliquit igitur in eadem, omnium bonorum virorum doctorumq́; iudicio, Vicarium quendam ſuum Pontificem Maximum: quem cæteris omnibus præfecit, atque illis verbis deſignauit, tu es Petrus, & ſuper hanc petram, ſuper te inquam, ædificabo Eccleſiam meam: huic, partes commiſit ſuas in Regno cœlorum, hoc eſt Eccleſia, quas fuerat eidem pollicitus cum ait, tibi dabo claues regni cœlorum: huic, paſcendi, & gubernandi apertiſſimis illis verbis ſummam atque maximam facultatem dedit, Paſce oues meas: Paſce agnos meos. ſed quoniam de hac re in oratione de primatu Petri ſatis multa diximus, ad propoſitũ reuertamur.

Cum igitur in Eccleſia facultas adſit conuocandi, atque tenendi Concilium, in quo fidei dogmata aduerſus hæreticos conſtituantur, & de moribus leges ferantur: tametſi id per ſe præſtare poſſit vnus Chriſti Vicarius, poſtquam id ſemel coactum eſt, vt rectè procedat, multa adſint oportet: verum inter cætera illud eſt neceſſarium, vt vnus aliquis præſideat: præſidet autem tum Chriſtus Ieſus primum caput, & fundamentum Reipublicæ Chriſtianæ, tum etiam Pontifex Maximus. Chriſtus etenim cum non ſit præſens in Eccleſia corpore ſuo poſtquã æthereas ſedes repetiuit, virtute ſua adeſt Eccleſiæ: at verò Pontifex

tifex corporaliter præſidet Eccleſiæ, & cum ipſe à primo Eccleſiæ præſidente Chriſto proximè gubernetur, Eccleſiam corpore præſens gubernat: atque Epiſcoporum princeps eſt: neque vnus alteri impedimento eſſe poteſt: quin imo quæ ſuggerit Chriſtus ea Pontifex Eccleſiam docet: ac veluti iudicia ſuppeditat.

Duo præſident Conc. duo aſſiſtunt.

Præter duos præſidentes vnum primum ſpiritalem, & qui cerni non poſſit, alterum, ſecundum corporatum, & qui cerni atque ſpectari valet. ſunt etiam duo qui Synodo aſſiſtunt, Sanctus videlicet ſpiritus, qui Pontifici Maximo primum aſſiſtit, eumq́; mouet, ad ea definienda quæ fidem attingunt. Eccleſiæ deinde, atque cœtui Epiſcoporum qui Synodum celebrant, ac de rebus Eccleſiæ diſſerunt: ille enim auctor concordiæ eſt inter patres qui Concilio interſunt. ille internas cogitationes atque animi ſenſa dirigit: ille in definiendo perniciosè errare nō ſinit eos qui legitimè coierunt, proceduntq́; legitimè. vnde factum eſt, vt in definiendo, Synodus eam formam, ſuo quodam iure, vſurparit, viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis, quæ ab ipſis Apoſtolis & Chriſti redemptoris noſtri diſcipulis orta eſt.

Aſſiſtit etiam Concilijs Imperator, ratione tamen prorſus diuerſa, nempe vt externum habitum Synodi componat: patres moderetur: pacem conſtituat: vt ordine atque ratione cuncta

in

in Concilio gerãtur: iubebat enim Imperator, in antiquis Synodis, legi preces: quæ acta eſſent, recitari: auctentica monumenta proferri: ad obiecta reſponderi: ſi qui cuperent audiri, intromitti: vociferationes prohibebant: ſi qua vis allata: ſi quid per tumultum actum eſſet, cognoſcebant: in Concilio Chalcedon. dixerunt iudices, dicat ſancta Synodus, ſi Canonicis epiſtolis ſanctæ memoriæ Cyrilli, conſonat interlocutio Euſtachij: rurſum in 8. actione, dixerunt. Actione 1.

Omnis iam dubitatio de Theodoreto Reuerendo Epiſcopo ſoluta eſt. in ſexta Synodo Imperator & ſacrum Concilium dixerunt, proueniat lectio: fiat lectio: alter liber relegatur.

Hæc erant olim officia Imperatoris in Concilio: & hoc ſanè, aſſiſtere Concilio eſt: non præſidere: nam is dicitur præſidere, qui caput Synodi eſt, & primus habet facultatem dicendi ſententiam, & rem definiendi, quæ in controuerſia poſita eſt: denique qui in decernendo principem locũ tenet: quod exemplo comitiorum ſæcularium patere poſſit. in quibus vel Rex ipſe præſidet, vel qui ab eo deſignatus ad eam rem eſt: vbi qui præſidet proculdubio primas partes in dicendo tenet: hæc cum ita ſint, ſic ſtatuo aduerſus Proteſtantes. Aſſertio.

In Concilijs œcumenicis vnus Pontifex Maximus iure præſidet, aut qui eius locum in Concilijs

ciliȷs tenent: hæc ſententia Catholica eſt: cui nunquam hæretici ratione vlla poſſint contradicere: vt autem firmior ſit aliquot eſt à me argumentis corroboranda.

1 *Primum omnium conuincitur hæc ſententia ex actis Conciliorum generalium atque Eccleſiæ vſu: hoc etenim pacto ſubſcribunt Legati Pontificis Romani, qui præfuerunt in 8. Synodo generali.*

Ego Donatus Dei gratia Epiſcopus Hoſtienſis locum obtinens domini mei Adriani vniuerſalis Papæ huic ſanctæ & vniuerſali Synodo præſidens etc.

2 *Deinde: eius eſt Concilio præſidere, cuius eſt Concilium conuocare, & cogere, & celebrare: nemo negat. vnus tamen Pontifex vim & facultatem habet indicendi, cogendi, & celebrandi Synodum, quod longa oratione monſtratum eſt à me, ſuperiore diſputatione, ergo Pontifex Maximus præſidere Concilio debet.*

3 *Rurſum, Eccleſiæ generalibus, œcumeniciſq; Conciliȷs, quæ vniuerſalem Eccleſiam repræſentant, is naturà ac per ſe debet præſidere, qui caput Eccleſiæ eſt, talis eſt ſummus Pontifex, iudicio antiquitatis, & conſenſu doctorum hominum, Pontifex igitur ſacroſanctis œcumenicis Synodis præſidet. Maior propoſitio huius ratiocinationis conuincitur argumento à comitiȷs.*

ſæculari-

ſæcularibus ſumpto, in quibus, ſi Imperij ſint, aut Regni totius, Imperator, aut Rex ſine controuerſia præſidet, quorum alter Imperij, alter Regni caput eſt.

4 *Præterea ſi neceſſarium eſt, vt Imperator Synodo præſideat, legitimum Concilium non erit, in quo non adſit Imperator: nemo id poſſit inficiari. ſed in Conc. Hieroſolymitano, quod eſt ab Apoſtolis celebratum, & eſt norma cæterorum Conciliorum, atque ab ipſiſmet hæreticis citatur probaturq́; , neque Imperator adfuit, neq; princeps vllus ſæcularis. imo verò, quod hanc ſententiam magnopere confirmat, in quinta Synodo generali, non modo non præſedit Imperator, ſed neque per ſuos interfuit oratores, quod ex actis eius Concilij conſtat. ergo nō eſt munus Imperatoris Concilio præſidere.* Actorū. 15.

5 Confirmatio. *Confirmatur etiam hæc ſententia. eſt enim vſque adeò verum, Imperatorem non eſſe Concilij præſidentem, vt in octaua Synodo generali, cui interfuit Baſilius Imperator, damnatus ſit, quicunque Concilia generalia dixerit, ſine præſentia Principis ſæcularis celebrari minimè poſſe: credibile autem non eſt Baſilium Imperatorem ſpontè ſua iuri ſuo hac parte ceſſiſſe, aut vlla ratione paſſurum eſſe, vt inuito ſibi ac repugnanti hæc eximia prærogatiua adimeretur, quod ſine iniuria fieri non potuit. ſed quoniam conſtitutiſ-*

ſimum habuit has partes non eſſe Principis ſæcularis, quicunque is ſit, & cœperat vulgò eò tempore circunferri, proprium id eſſe officium Imperatoris, non modo patienter tulit, vt decretum de hac re à patribus in Concilio œcumenico conſcriberetur, ſed exiſtimare licet, hortatum fuiſſe ſanctiſſimos patres, vt Eccleſiæ honori, & dignitati hac parte conſulerent.

6 *Addo etiam quòd Silueſter Papa, cum Magnus Conſtantinus adeſſet, Romæ trecentorum quattuor Epiſcoporum Concilium coegit, at paſſus non eſt, vt in eo quiſpiam laicus adeſſet, quod ex geſtis eius Concilij conſtare poſſit.*

Can.1.

7 *Præterea in Concilio generali ſæpenumero cauſæ aguntur Epiſcoporum: dubium non eſt. ſed neque Imperator, neque vllus alius princeps ſæcularis damnare poteſt Epiſcopum, aut vllum ſacerdotem, ſacerdotes enim ſubditi non ſunt ſæcularibus Principibus, etiam ipſorum hæreticorum iudicio, ergo neque poteſt Imperator Concilio œcumenico præſidere.*

8 *Iudicium rurſum de fide non ſpectat ad iudices ſæculares: vt enim huius rei cætera teſtimonia miſſa faciam, vnde ſine dubio colligitur ipſoſmet Imperatores minimè in ſeipſis hanc facultatem agnouiſſe: fatetur hoc Conſtantinus Magnus in prima Synodo Nicena, fatetur Theodoſius Imperator in Epiſt. 4. ad Cyrillum.*

Iudiciũ de fide nõ ſpectat ad Principes ſæculares.

Teſtan-

Teſtantur id etiam ipſi aduerſarij noſtri, qui de ea ipſa re, hoc eodem anno decretum hac forma condiderunt Heydelbergæ.

Officialibus, ſeu magiſtratibus de catechiſmo nihil eſt manifeſtandum, tantum illis ſcribendum, ne ſuper intendentes impediant. Decretum hæreticorũ.

Atqui in generalibus Concilijs res fidei, & religionis, quæ catechiſmis comprehenduntur, tractari ſolent. indicant Synodorum omnium acta, indicant bullæ indictionis; ipſi etiam hæretici huius ſententiæ auctores ſunt. ergo non debet Imperator Concilijs œcumenicis præſidere.

Confirmatur hæc ſententia, quoniam vt ex actis omnium generalium Synodorum apertè colligitur, nuſquam in eiſdem Imperator, tametſi præſens adfuerit, adfuit autem penè in ſingulis omnibus, quæ geſta ſunt, per ſe, vel oratores ſuos, ſibi arrogare auſus eſt de rebus fidei iudicium: hoc conuincitur ex forma ſubſcribendi: nã cum Epiſcopi, qui veri ſunt iudices in cauſa fidei, hac forma ſubſcribant, Definiui, & ſubſcripſi: Conſtantinus Imperator in ſexta Synodo generali, hac norma vſus eſt, legimus, & conſenſimus: in octaua verò Synodo, hoc modo Impp. ſubſcripſerunt. 9

Baſilius, Conſtantinus, & Leo perpetui Auguſti in Chriſto Deo, fideles Principes Romanorum, & magni Imperatores ſanctam hanc, et

vniuerſalem Synodum ſuſcipientes, & omnibus quæ ab ipſa definita,& ſcripta ſunt concordantes ſubſcribimus manu propria.

10 *Deinde,ſi Imperator Concilio generali ex officio deberet præſidere,ſemper Concilij actis ſubſcriberet,& primo loco. hoc enim ratio poſtulat: cum capiti et principi comitiorum primus locus debeatur. & niſi qui præſidet, acta probet, vim nullam obligandi habent. hoc docemur exemplo comitiorum Regni,aut Imperij.legibus enim quæ in his conuentibus feruntur Imperator, & Rex ſubſcribunt: quorum alter Imperij, alter Regni caput eſt. Concilijs verò generalibus,aut omnino non ſubſcribit Imperator, aut poſt Epiſcopos ſubſcribit, qui iudices fidei legitimi ſunt. in Nicena enim Synodo adfuit Conſtantinus, at non ſubſcripſit. In ſecunda adfuit Theodoſius, nulla tamen eius extat ſubſcriptio. duntaxat per acta Synodo legimus, edicto ab eo cautum eſſe, vt in ea religione cuncti populi ſibi ſubditi manerẽt, quam Damaſus Papa ſequeretur, quod habetur de ſumma Trinitate, cap. cunctos. & narratur à Sozomeno cap. 4. lib. 7. ſuæ hiſtoriæ. In tertia Synodo nõ adfuit Imperator, miſit tamen ad eam Candidianum Oratorem; ſed neque Imperator, neque orator huic Synodo ſubſcripſit, quod eius acta demonſtrant. In quarta Synodo interfuit Martianus Imperator, interfuit Pulcheria*

cheria Auguſta, interfuerunt etiam aliquot iudices ſæculares; ſed in eius actis, neque Imperatoris, neque cuiuſpiam Principis ſæcularis ſubſcriptionem reperimus. quinta Synodus imperante Iuſtiniano celebrata eſt: verum in ea non modo non ſubſcripſit Imperator, aut eius nomine quiſpiam alius, ſed neque legimus præſentem per ſe, aut per ſuos Oratores, Imperatorem in ea fuiſſe. eius Synodi acta hoc docent. In ſeptima Synodo ſimiliter accidit: ſi quidem in ea neque Imperatoris, neque Principis cuiuſpiam extat ſubſcriptio.

Itaque cum octo fuerint olim generales, atque œcumenicæ Synodi in Græcia celebratæ, duabus tantum Imperatores ſubſcripſerunt: ſextæ, inquam & octauæ: ſed non modo non ſubſcripſerunt priori loco, quàm Legati Pontificij, ſed neque prius, quàm Epiſcopi: et in ſubſcribendo Legati, & Epiſcopi declarant iudices eſſe ſe, Imperator verò minimè.

Legati Pontificis in octaua Synodo hoc modo ſubſcripſerunt, quod attigi paulo ſuperius.

Ego Donatus Dei gratia Epiſcopus Hoſtienſis locum obtinens domini mei Adriani Pontificis, & vniuerſalis Papæ, omnia quæ ſuperius leguntur, & huic ſanctæ & vniuerſali Synodo præſidens ad voluntatem eiuſdem eximij præſulis promulgaui, & manu propria ſubſcripſi.

Epiſcopi hanc formã in ſubſcribendo tenent.

Ignatius miſericordia Dei Epiſcopus Conſtantinopoleos nouæ Romæ, ſanctam hanc, et vniuerſalem Synodum ſuſcipiens, & omnibus quæ ab ea iudicata, & ſcripta ſunt concordans, & definiens manu propria ſubſcripſi.

Conſueuerunt etiam, vt id obiter attingam, præſbyteri ſubſcribere, ſed forma diuerſa ab Epiſcopis, hac videlicet.

Gaſpar Cardillus Villalpandeus Segobienſis Vicarius Aluari Mendozæ Epiſcopi Abulenſis in Concilio Tridentino ſequendo definita ſubſcripſi, aut ſimpliciter, ſubſcripſi.

Eandem ferè formam cum preſbyteris Imperatores vſurpauerunt. nuſquam enim ſubſcribunt, vt iudices, vel definitores. quotieſcunq; vero ſubſcribunt, Principem locũ relinquunt Pontificis Legatis, Epiſcopisq́;. eſt in actis octauæ Synodi, quòd cum ab Imperatore Baſilio peteretur, vt primus Synodo ſubſcriberet, religioſiſſimus Imperator reſpondit, tranquilliſſimum imperium noſtrum, ſequutum præcedentes, & iuſtiſſimos Imperatores, Conſtantinum Magnum, Theodoſium, ac Martianum, cæterosq́;, vult ſubſcribere poſt ſubſcriptionem omnium Deo amabilium Epiſcoporum: ſed quoniam poſtulat nos præferri ſanctitas veſtra, ſubſcribam poſt ſubſcriptionem omnium ſanctiſſimorum virorum.

Reperio

Reperio in Conc. Chalcedonenſi, actione ſecunda, quòd cum ad Martinum Archimandritam directa fuiſſet chartula, vt ſubſcriberet videlicet, non acquieuit, dicens, non eſt meum ſubſcribere, Epiſcoporum tantum eſt. tametſi ex conceſſione, & priuilegio alijs plerisq; ea facultas facta ſit. hinc factum eſt, vt in ſexta Synodo, actione 18. primi ſubſcripſerint Pontificis Legati, deinde, centum ſeptuaginta Epiſcopi, poſt eos tandem Conſtantinus Imperator.

At verò in omnibus œcumenicis Concilijs Legati Pontificis Romani ſubſcripſerunt, & primo loco, quod partim ex actis Conciliorum conſtat, partim docet Cardinalis Oſſius uir optimus atq; doctiſſimus in Epiſtola quadam de ea re ad Orichouium ſcripta. **Legati Pontificis ſemper ſubſcripſerunt, & omniũ primi.**

Superiorem ſententiam noſtram tertia Synodus generalis confirmat, in cuius 3. actione, in hunc modum diſſerit Paſchaſinus Pont. Maximi Legatus ad Concilium, de Leone Pontifice. 11

Noſtram paruitatem huic ſacro Concilio pro ſe præſidere fecit: partes verò officij præſidendi ſic exponit. ideoq́, neceſſarium eſt, hæc, quæ in medium proferuntur per noſtram interlocutionem diſceptari. ſubdit, propter hoc ergo porrectus libellus à fratre noſtro, & coepiſcopo Euſebio ſuſceptus ab Archidiacono, & Primicerio Notariorum recitetur, & ſuſcipiẽs Aetius Ar-

chidiaconus, et Primicerius notariorũ recitauit.

In actione octaua eiuſdem Cõcilij ita legimus.

Miſſi Apoſtolici, ſunt ij, quos Legatos Pontificios vocamus, ſemper in Synodis primi loqui ſoliti ſunt.

Huc ſpectat quod Athanaſius ſcribit in 2. Apologia, volens infringere auctoritatem eius Synodi, quam Conſtantius Imperator conuocauerat: & in qua damnauerat quoſdam ex Catholicis viris: ita enim ait.

Qua fronte talem conuentum, Synodum audet appellare, cui Comes præſedit?

Et ad calcem Epiſtolæ ad agentes vitam ſolitariam eundem reprahendens Conſtantium, & Synodum adulterinam confutans, Conſtantium, ait, induiſſe imaginem Antichriſti, quoniam ſine auctoritate Romani Pontificis Synodum conuocauit, & eidem præſedit: quis enim inquit, videns eum in decernendo Principem ſe facere Epiſcoporum, & præſidere iudicijs Eccleſiaſticis meritò non dicat, eum, illam ipſam abominationem, deſolationis eſſe, quæ à Daniele prædicta eſt?

Præterea actione prima, Synodi octauæ ſic eſt ſcriptum.

Synodus exegit à Legatis Romanæ ſedis litteras, quibus notam facerent poteſtatem ſuam vt præſiderent in Synodo.

Deinde

Deinde in Epiſtola Adriani Papæ ad Baſilium Imperatorem, quæ eſt initio octauæ Synodi, ita legimus.

Volumus per veſtræ pietatis induſtriam Conſtantinopoli numeroſum celebrare Concilium. ſubiungit, quò, noſtri quoque miſſi præſidentes. poſtremò ita necto rationem: ad præſidentem Concilij pertinet, fulcire, & corroborare auctoritate ſua, quæ in Concilijs acta ſunt: nemo hoc iure queat inficiari: atqui vt Concilij acta, rata et firma haberentur non fuit vſquam rogatus Imperator, petita vero ſemper eſt, & ſolicitata Pontificis auctoritas: ergo Imperator non præſidet Synodo: minoris propoſitionis fidem efficiam. nam cætera dubia non ſunt, legimus quidem aliquando Concilium poſtulaſſe ab Imperatore legem ciuilem de re aliqua definita in Synodo, ferret: hoc nos docet Conc. Mileuitanũ. deinde vt mandaret decreta exequutioni: quòd ad eam rem non omnino vires Eccleſiæ ſuppeterent: & eſt hoc munus, vt dixi ſuperius, atque officium Principum Chriſtianorum, præſertim Imperatoris, vt cuſtodes ſint, atque patroni legum, & vindices in iram, his qui ſtatuta Eccleſiæ tranſgrediuntur: hoc conſtat 4. Synodo generali: conſtat etiam 2. poſt quarum alteram Martianus Imperator legem tulit, vt decreta eius Concilij, diligentiſſimè obſeruarentur: poſt alte-

12. Ratio.

Officiũ Imperatoris per acta Synodo.

alteram verò, hoc eſt ſecundam, edicto Theodoſius cauit, ne populi ab ea fide diſcederent quam Damaſus Papa amplecteretur: nuſquam tamen mihi poſſit monſtrare quiſpiam quòd Synodus petierit ab Imperatore, vt decreta, & Canones confirmaret: aut quòd hoc præſtiterit Imperator: ſolemne tamen in omni Synodo illud eſt, neque vſpiam aliter factum eſſe ſcimus, vt requirat Synodus Pontificis auctoritatem: quà, ſtatuta confirmentur: exempla non difficile ſuppetunt: illi etenim patres qui Niceam conuenerunt, peracta Synodo, litteras ad Silueſtrum Pontificem dederunt, quibus efflagitant, vt acta Synodi probaret, & ſua auctoritate muniret. idem in reliquis Synodis accidit quod monſtraui in Apologia aduerſus Montanum.

Requirit Synodus à Põtifice ut acta confirmet.

Idem cernimus etiam eueniſſe in hoc ſacro Concilio Tridentino: patres enim omnes vnanimi conſenſu in publica congregatione decreuerunt, vt à Pontifice Maximo Pio IIII. decretorum confirmatio requireretur: quod ex vltima Seſſione conſtat.

Ad Synodorum exempla, accedit magnorum virorum auctoritas, qui requirendum id cenſent à Pontifice.

Iulius Papa in epiſtola contra Orientales Epiſcopos, nullum ratum eſt, aut erit unquam Con

cilium

cilium quod non fuerit Pontificis auctoritate fulcitum.

Auguſt. epiſt. 90. & 92. de hac re diſſerens, inquit. Auguſt.

Hoc Concilium, domine frater (loquitur aũt ad Pontificem) ſanctæ charitati tuæ intimandum duximus: vt noſtræ mediocritati, etiam ſedis Apoſtolicæ adhibeatur auctoritas.

Proſper Aquitanicus, Concilio, inquit, apud Carthaginem habito 217. Epiſcoporum ad Pontificem Romanum Zozimum Synodalia decreta ſunt perlata, quibus probatis, per totum mundum hæreſis Pelagiana damnata eſt. Proſper.

Eſt apud Athanaſium in epiſtola ad ſolitariam vitam agentes ſcriptum, quòd licet Conſtantius auctoritate conciliabuli quod coegerat, Athanaſium damnaſſet, tantum putauit in vno Pontifice Romano Liberio poſitum, vt eum partim vi, partim pollicitatione conatus fuerit eò pertrahere, vt Athanaſii damnationi ſubſcriberet: intelligebat enim (quod Amianus Marcellinus memoriæ proditum reliquit lib. 15.) irrita fore omnia, quæcunque acta ab alijs fuiſſent, niſi Romani Pontificis conſenſus acceſſiſſet. Athanaſius Amianus.

Damaſus Papa in epiſt. ad Stephanum Archiepiſcopum, & ad Africana Concilia. Damaſus.

Synodum ſine Romanæ Eccleſiæ auctoritate fieri, Catholicum non eſt: neque rata Concilia

lia ſunt: quæ Pontificis auctoritate fulcita non ſint.

Aymarus. *Hoc idem teſtantur Aymarus, & Iſidorus: quorum de hac re teſtimonia, ſuperiore diſputatione citata ſunt.*

Ex quibus omnibus non obſcurè videmur perſuaſiſſe, Conciliorum generalium præſidẽtem Pontificem eſſe Romanum, non Imperatorem, quod aduerſarij contendunt: tùm vt diſciplinam Reipub. Chriſtianæ perturbent, dum munia atque officia cõfundunt. tùm etiam vt Principes ſæculares, non ſolum cum Pontifice Maximo componant, ſed etiam inter ſe, vel eo nomine maximè, quòd alienas Pontifex partes vſurparit. Sed neque Principes ipſi, cuius humanitate, & candore abutuntur, neque populus, cui, propter iſtarum rerum ignorationem facile ſolent imponere, tam parum cordati, & ſine mente ſunt, vt ſaltem à nobis admoniti non redeant ad ſe: & hæreticos ſuſpectos habeant, qui fucum orbi terrarum facere nituntur.

Reſpondetur aduerſarijs. *Supereſt, vt rationibus in contrariam ſententiam adductis ab hæreticis ſatisfaciamus: quod præſtare facile nobis erit, ſi quæ diximus ſuperius, meminerimus.*

1 *Primum aiunt, eadem omnia obijci poſſe aduerſus Pontificem de præſidentia, quæ ſunt obiecta contra conuocationem Synodi, ſed cum priora*

ra argumēta à nobis diluta iam ſint, neque vim habeant vllam, ad perſuadendum Conc. œcumenicum conuocandum eſſe ab Imperatore: haud dubiè quæ hoc loco dicuntur ab eiſdem, infirma ſunt: & pretij nullius ad conuincendum, Imperatorem Synodi præſidentem eſſe.

Citant deinde Cardinalem Cuſanum, qui verum Conciliorum præſidentem, Chriſtum eſſe ait, a *quaſi dicere velit, nullum alium præſidentem eſſe oportere.*

Sed grauiter errant dum ita loquuntur, aut Cuſanus, ſi ita putat: nam præter Chriſtum Ieſum primum præſidentem, ſed ſpiritalem, & qui cerni non poſſit, altero proculdubio eſt opus, qui cernatur, & Chriſti locum teneat: quod initio huius diſputationis docuimus. is verò proculdubio Pontifex ſummus eſt: neque vnius Cuſani auctoritas tanti eſſe debet, vt propter eum, turbam doctorum & antiquorum ſcriptorum nihili faciamus: ſed hoc proprium hæreticorum eſt, regiam viam deſerere, vt per inuia atque inacceſſa procedant: quod vero Cuſanus, inquit, in Concilio Conſtantienſi ſcriptum reperiri, poteſtatem hanc immediatè à Chriſto eſſe, præterea in 8. Synodo, patres fuiſſe confeſſos datam ſibi eſſe à Chriſto poteſtatem, proculdubio nullam vim habet aduerſum nos. cum enim iudicio eiuſdem Concilij, vniuerſale Concilium legitimè congregatum,

vniuer-

vniuerſalem Eccleſiam repræſentet, quæ vnum corpus exiſtit, cuius caput ſummus Pontifex eſt; reliqui verò huius capitis membra: nihil aliud illis verbis ſignificatur, quàm quòd ſit in Eccleſia facultas hæc Synodum conuocandi, atque tenendi. ſed quemadmodum caput in cætera membra influit, cum exiſtat in eo, medicorum omnium opinione, vis mouendi, vitæq́; principium, ita quoque exiſtimandum eſt in Eccleſia accidere. neque eſt vllus hominum in eadem, qui proximè, & ſine medio vllo Concilio præſideat, cuius vis & facultas à Christo Ieſu ſeruatore noſtro orta non ſit, & omnino vegetetur: hoc vnum eſt; quod de Chriſti præſidentia Cuſanus ſcribit. neque. n. excludit Pontificem ſummũ, Chriſti præſidentia, ſed iuuat potius eundem, dirigitq́; vim illam, qua præſidet Eccleſiaſticis iudicijs decernendis, & iudicandis cauſis: habet præterea Imperator eum locum, quem diximus, in Concilio: atque ideo à quibuſdam præſidere putatur: quam Cuſanus inferiorem præſidentiam vocare potuit: neque mediam excludere poteſt quæ inter hanc, atque illam ſummam, & præſtantiſſimam interiecta eſt. aut ſi id facit, nullo iure, aut potius inepte facit. Et ſuppetunt nobis plurimi grauiores q́; auctores Cuſano, quorum teſtimonio, atque ſententia perſuaderi aduerſarij & potuerunt, & debuerunt: ſed hæretici meritò hanc appellationem

Mos hæreticorum.

tionem nacti ſunt: quoniam multorum opinione reiecta, vnius, aut alterius ſententiam amplectuntur: neque quiſpiam eſt error tam pernicioſus, quem non poſſint hæretici alterius cuiuſpiam tegere auctoritate, non ex hæreticis modo (quoniam, vt Plinius ait, nullum tam impudens mendacium eſt, vt teſte careat) ſed etiam ex Catholicis perperam intellectis: quod ſcribit Vincentius Lyrinenſis libro quem fecit aduerſus prophanas nouationes.

Addunt in hanc ſententiam, illam quoque rationem: iudicium de religione, Epiſcoporum eſt; ſed eorum actionibus & rationibus Pontifex Romanus præſidet, eaſdem moderando, ergo eſt etiam alius qui Pontificis actiones, rationesq́ue moderetur: cum autem præter Imperatorem nullus ſit alius, præſidet Imperator omnibus: etiam Pontifici: hoc modo concludunt aduerſarij. 3. Ratio.

Nos verò fatemur libenter iudicium de religione penes Epiſcopos eſſe: cum ſint illi quidem religionis doctores, prædicatores, principesq́ue.

Fatemur etiã præſidere Pont. Epiſcopis, atq; eorum actiones, rationesq́ue moderari: non potuerunt id inficiari hæretici, tàm eſt illud planum atque apertum. at conſequentia nullam habet vim, ſed admodum vitioſa & calumnijs plena exiſtit; dum ita argumentantur: præſidet Pontifex Concilio, & Epiſcoporum actiones, atque rationes

rationes moderatur, ergo eſt alius qui eius actiones & rationes moderetur: colligunt enim à diſparatis: nam Pontifex ideo præſidet Epiſcopis, & moderatur eorum actiones, quoniam ad eundem ordinem cum Epiſcopis pertinet: ſunt enim Epiſcopi cæteri Pontifice inferiores: & quæ plura ſunt ad aliquod tandem vnum referri debẽt. ſunt etiam Epiſcopi veluti membra eius corporis, cuius Pontifex caput exiſtit: at ſuperior inferioribus naturà præſidet, & caput membris cæteris præficitur, atque ea gubernat. Imperator verò neque Pontificis caput eſt vlla ratione, neque ſuperior eodem: ſed vel ordinis diuerſi eſt. alter enim ſummum eſt in Repub. Eccleſiaſtica, & ſpiritali: alter verò in corporali, ita loquamur, aut ciuili. imo verò cum Eccleſiaſtica gubernatio ſpiritalis ſit, ciuilis, corporata, ſicut corporatum naturà ſua ſpiritali ſubditum eſt, vt imperfectum quoduis, perfecto, ita quoque neceſſarium eſt, vt Imperator, Põtifici ſubditus ſit, atque ab eo gubernetur.

Ineptè colligunt hæretici.

Neque neceſſe eſt, vt ſit quiſpiam in terris Magiſtratus, qui Pontifici præſideat, & cui ille ſubiectus ſit, atque pareat. perinde atque in gubernatione ciuili non eſt aliquis Imperatore ſuperior, à quo eius actiones dirigantur, & gubernetur eius vis, quoniam opinione Philoſopho rum omnium, in quouis genere eſt aliquod vnum

Non poteſt in terris magiſtratus eſſe Pontifice præſtãtior.

ad

ad quod cætera referuntur, quæ ſunt in eo genere, cum ipſum ſummum, & maximum, non habeat, quò referri poſſit; niſi velimus abire in infinitum, ſed tunc neque ſummum aliquod, neque maximum erit vllum. nam ſi Imperator Pontificis actiones moderari debeat, ea ratione, quam adferunt aduerſarij, eàdem, dabitur alius ad quē referatur Imperator: quare cæteri omnes ad Pontificem referuntur, ipſe verò ad neminem referri debet, ſed neceſſe eſt, vt in eodem ſtemus: cuius iudicium Deus ſibi reliquit: quia primam ſedem nemo iudicabit.

Quòd ſi nulla cauſa eſt (quod ſuperiore diſputatione monſtraui) cur Pontifex facultatem ammittat Synodum conuocandi, quam ab ipſo Chriſto accepit, maximè is Pontifex, qui Eccleſiam modo gubernat, & quantum in ſe eſt, in correctionem diſciplinæ Chriſtianæ, & morum emendationem magna quadam diligentia, atq; ſtudio incumbit, nullumq́; lapidem non mouet, vt collapſæ vitæ hominum, & perditæ opituletur, præſertim, cum cœptum ab alijs ſummis Pontificibus Concilium ad vmbilicum perducere, magnis ſuis expenſis, laboribusq́; procuret. ſimiliter exiſtimandum eſt nullam omnino cauſam ſupereſſe, cur hæretici aſſerant, ab ea facultate excidiſſe, qua, humana, naturali, & diuina lege, Synodo præficitur præſidetq́;: & qui contrà Pij IIII. laus.

diſputant, coniectisq́; in vnum conuitijs contumelijs, & maledictis, alijs id volunt perſuadere, turpiter impudenterq́; labuntur, neque vllam eorum oratio fidem habere debet.

DISPVTATIO TERTIA.

DE LOCO, IN QVO Synodus teneri debet.

DVAS *cauſas, quibus aduerſarij nituntur efficere, Synodum Tridentinam legitimam non eſſe, hactenus excuſſimus: tertiam examinemus oportet: ea eſt, quòd Concilium iſtud non ſit legitimo loco coactum: ſic igitur ſtatuo.*

Aſſertio. *Synodus Tridentina ratione loci non poteſt parum legitima putari. hanc ſententiam his rationibus conuinco.*

Prima rõ. *Prima eſt. de loco, vbi Synodus tenenda eſt, nihil habemus in ſacris litteris expreſſum, aut ex eis deductum conſequentia neceſſaria, aut oſtendant nobis locum, qui in contraria ſunt opinione*

nione facilè eiſdem ſatisfaciemus. imo verò ex eis colligi videtur de ea re nihil omnino eſſe ſtatutum. vbicunque enim duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, Chriſtus ait, in medio eorum ſum: ſiue verbum illud, vbicunque, ad tempus, ſiue ad locum referamus. ergo humana tantum lege, locus decerni debet, at qui non lege, lata à Principibus ſæcularibus, quando, vt oſtendi, in eorum poteſtate ſitum non eſt, Synodum conuocare, neque illi præſidere Synodo poſſunt. Eccleſiæ igitur, & Pontificis Maximi decreto, locus ſtatui debet. atqui Pius IIII. *Pontifex Maximus Tridentum delegit tenendæ, & celebrandæ Synodo: ergo loci ratione non poteſt, aut debet parum legitima cenſeri.*

Confirmatur hæc ſententia, quoniam Canone 39. Conc. Conſtantienſis facultas Pontifici datur deſignandi locum, in quo Synodus tenenda ſit, his verbis. 2

Concilia perpetuò celebrentur in locis, quæ ſummus Pontifex per menſem antè Concilij finem deſignauerit. ſubiungit, vel ipſo ceſſante, Concilium aſſignare locum teneatur.

Imperatoris verò, neque præſenti loco, neque alio quopiam, quod ſciam, mentio illata eſt, vbi de loco Synodi decernitur.

Huc accedit, quòd licet concedamus (quod nunquam concedemus) ab Imperatore, vel Prin 3

cipibus Chriſtianis locum eſſe decernendum, ratione loci Synodus Tridentina maximè legitima cenſenda eſt: quoniam de eo loco, in quo modò tenetur Concilium inter Pontificem Maximum, & Principes conuenit. inſuper etiam inter Principes ipſos. omnes enim, quotquot Chriſtiani ſunt Principes, Tridentum probauerunt, miſſis eòdem Oratoribus: neque de loco inter eos vlla controuerſia fuit. ſi quà verò fuiſſet aliquando pacata omnino, & abolita putari debet.

4 *A ſimili etiam hæc ſententia perſuadetur, quemadmodum Regibus, & Principibus Chriſtianis integrum eſt, locum comitijs tenendis, & celebrandis deligere, qui illis maximè probetur habita perſonarum, & negotiorum ratione, ita quoque exiſtimare par eſt in poteſtate Pontificis Romani, qui caput Eccleſiæ eſt, & paſtor ac rector Eccleſiæ vniuerſalis, ſitum eſſe (habita ſimiliter ratione cauſarum tractandarum & cæterarum rerum) tempus, & locum dicere, in quo Synodus teneatur.*

Obiectio prima. *Inſtant hæretici, Concilium in Germania cogi debuit, ita enim in comitijs imperialibus non ſemel decretum eſt, ergo Concilium Tridētinum non poteſt legitimum cenſeri.*

Soluitur. *Hæc verò inſtantia parum nos vrget: primum, quia tametſi concedamus in ſolemnibus Germanorum conuentibus ſæpius fuiſſe delibera-*

tum.

tum. vt Concilium in Germania celebraretur, ſemper adiectum eſſe audio, niſi aliter deinde viſum ſit. ſi verò hoc adiectum non eſt: nullas vires habere poteſt, quæ de ea re lata lex eſt, niſi id probarit Pontifex, in cuius facultate poſitum eſt Synodum conuocare, & locum decernere. quanquàm dum Concilium Tridenti celebratur in Germania teneri videtur, cum ſit Tridentum in finibus Italiæ, qua parte Italia Germaniam attingit. vt iam nemo, niſi qui ſit admodum delicatus, inficiari queat, Tridentinam Synodum in Germania coactam eſſe, atque teneri. hoc conſtat, vel ex ea Epiſcoporum Germanorum Epiſtola, quam hoc loco citant aduerſarij noſtri, quæ in hunc modum habet: Concilium inchoatum eſt in opido Tridentino, vt verius in Italiæ finibus, quàm intra Germaniæ Oram conſtitutum eſſe videatur. iſti verò Italiæ fines proculdubio initia Germaniæ ſunt. Tridētum.

Quanta verò commoditates Tridenti ſuppetant ad Synodum tenendam tranquillè, quiete, ac citra vllam indigentiam rerum neceſſariarũm, quod magnopere curandum eſt, quoniam copiosè admodum in Apologia aduerſus Montanum dictum à nobis eſt, non eſt cur de ea re in præſentia quidpiam dicamus. illud tamen minimè ſilere volo, vſque adeò placuiſſe hunc locum Imperatori, vt cum à Gallis ſolicitaretur, pate- Quot ſuppetat Tridenti commoditates ad Synodũ tenendam.

retur & curaret, vt Concilium in aliam quampiam Germaniæ ciuitatem transferretur, prudentiſſimè, & Chriſtianè admodum reſponderit, non poſſe in Germania reperiri, aut tutiorem aut cõmodiorem vllum locum tenẽdæ Synodo, quàm is ſit: & qui, de translatione cogitaret, nihil aliud agere, quàm vt Synodus diſſoluatur magno cum dedecore Reipub. Chriſtianæ: ipſosq́ hæreticos nullum omnino locum tutum, aut ſatis commodum huic negotio conficiendo reperturos.

Lib. 1. ep. 3. *Obijciunt deinde nobis vetuſtum illum Canonem, cuius beatus Cyprianus mentionem facit,* 2. Obiectio. *in quo ſcriptum eſt, inquiunt, vt Eccleſiæ controuerſiæ dirimantur eo loco, in quo exortæ ſunt. cum igitur hæreſis hæc, quæ tantopere Eccleſiam exagitat, atque vexat, in Germania ſit orta, neceſſe eſt, aiunt, vt in Germania conuentus iſti ſolemnes Eccleſiæ teneantur.*

Quomodo ĩtelligatur Canon ille, ibi ferendũ iudiciũ eſt, ubi lis orta eſt.

Cæterum Canon nullum momentũ habet aduerſum nos: primum, quoniam, magnorum virorum iudicio, Canon ille, quem memorant, non publicas, ſed priuatas potius controuerſias, & cauſas attingit: quod ex eiuſdem Cypriani Epiſtola conſtare poſſit, in qua de priuati hominis cauſa agitur, qui cum à Cypriano damnatus eſſet, Romam, ad Cornelium Pontificem Maximum cõfugit, atque eodem cauſam reuocare conatus eſt: quod ægrè Cyprianus ferre poterat. &

verba

verba ipſa Cypriani hoc declarant, ita.n.ait.

Nam cum ſtatutum ſit omnibus nobis, & æquum ſit pariter ac iuſtum, vt cuiuſq; cauſa illic audiatur, vbi eſt crimen admiſſum. cuiuſque cauſa inquit, non publica. ſubiungit, quod rem ipſam planiorē facit, oportet vtiq; eos quibus præſumus non circūcurſare: ſed agere illic cauſam ſuã, vbi & accuſatores habere, et teſtes ſui criminis eſſe poſſint. Publicæ etenim cauſæ, quales illæ proculdubio ſunt, quæ in œcumenicis Concilijs agitari ſolent, nō in loco tractari neceſſario debēt, in quo primū natæ ſunt. hoc poſſit exēplo antiquarū Synodorum conuinci, nullo negotio. pauca enim generalia Concilia illis locis coacta, & habita ſunt, in quibus hæreſes ſunt ortæ. prima enim Synodus, Niceæ habita eſt cōtra Arrium Alexandrinum. tertia, Epheſi, contra Neſtorium Epiſcopum Conſtantinopolitanum. quarta, Chalcedone, contra Dioſcorum Epiſcopum Alexandrinum, & Eutichem Monachum Conſtantinopolitanum. quinta, Conſtantinopoli, contra Petrum Epiſcopum Antiochenum. ſeptima, Niceæ aduerſus Leonem Imperatorem. & tandem contra Græcos Florentiæ, in Italia Synodus habita eſt. quorſum ergo aiunt aduerſarij, haberi in eo loco Synodum debere, in quo primum controuerſia orta eſt, ſi poſt tempora Cypriani tot videmus Synodos celebratas procul ab eo lo-

Cyprianus lib.1.epi.3.

co, vbi controuerſiæ primum natæ ſunt, quæ illis Synodis agitantur.

Quæ nationes laborẽt peſte Lutherana.

Deinde, quia tametſi Canon Cypriani publicis fidei, & religionis negotijs accommodaretur omnino, quod minimè verum eſt, nulla prorſus cauſa eſt, cur modò quærantur Germani, non fuiſſe apud ſe Concilium coactum. Nam præter Germanos, hæreſi, quoque laborant Galli, Angli, Scoti, Poloni, Dani, aliæq́ue nationes, quæ omnes poterunt eodem iure contendere apud ſe tenendum & celebrandum Concilium eſſe.

Vt autem litem, quæ exoriri fortaſſe poterat, Pontifex dirimeret, & quærelarum occaſiones omnes funditus amputaret, de Conſilio Imperatoris, ac reliquorum Principum Chriſtianorum Tridentum delegit, aptiſſimam ſedem commodiſſimamq́ue, dirimẽdis controuerſiis, quas hæretici aduerſus Eccleſiam, his temporibus, excitauerunt: quod potuit optimè facere; quia Canon ille, neque Pontificis Romani, neque generalis Concilij auctoritate conditus eſt, ſed priuata potius quorundam Africanorum Epiſcoporum, quod Cypriani illa verba ſignificant, cum ſtatutum ſit omnibus nobis: & ſi publica confectus eſſet, hoc eſt Eccleſiæ totius, auctoritate, non dubium eſt, quin ſi Pontifex ita iudicaret expedire, locum deligere poſſet, quem Synodo tenendæ, ac celebrandæ commodiſſimum exiſtimaret.

Addunt

Addunt prætereà, ampliſſima Germania eſt, & in medio Chriſtiani orbis ſita, & multos habet locupletes, ac maximè potentes Epiſcopos intra ſe, atque etiam Cæſarem ipſum: vt ob eam rem in Germania cogenda ſit Synodus. 3 Obiectio: Soluitur.

Fateor ampliſſimam eſſe Germaniam: ſed quid ad hanc rem pertinet, de qua agimus, amplitudo? quaſi vero non poſſit alius locus Synodum capere. in medio autem orbis Chriſtiani ſanè non eſt: ſed Tridentum potius tale opidum cenſeri debet: nam ferè æquis loci interuallis abiunctũ eſſe videtur ab Italiæ finibus illis, qui Neapolim ſpectãt: à finibus Germaniæ, in cuius Ora ſitum eſt, à Gallia præterea, & Hiſpania, Sicilia, Sardinia, alijsq; inſulis, unde Tridentũ, non exigua Epiſcoporũ copia venit: Epiſcopis verò Germanis, cum ſit illis per Germaniam Tridentum contendendum, quis negat quin propter linguæ, & vitæ coniunctionem, eòdem commodè patere aditus poſſit. quòd ſi deſerere Eccleſias verentur ſuas metu ſeditionis, quæ vobis auctoribus ſingulis diebus excitatur, procuratores ſuos mittant: quod faciunt impediti morbo, aut ſenecta, & Eccleſiæ lege facere permittuntur, atque eſt à plerisq; eorum hoc tempore factum, more cæterarum nationum. Situs Tridenti.

Imperator verò Ferdinandus qui ſummo ſtudio, magnisq; conatibus dat operam, vt hoc ſacro-

croſanctum Concilium vtiliter, & cum fructu Chriſtiani orbis peragatur compoſitis de religione controuerſijs, facilè, ſi rem ita norit poſtulare, adeſſe Tridenti poſſit: præſertim, cum Æneponti, non procul à Tridento, agere & verſari diu ſoleat.

4. Obiectio ſoluitur.

Addunt inſuper: nulla regio magis abundat rebus neceſſarijs: nulla tàm ſalubri aere fruitur: nulla perinde libera eſt: nulla propter ſimplicitatem incolarum, minus obnoxia fraudibus faciendis: quamobrem ibi maximè teneri Synodus debet.

Sed concedamus hæc omnia vera eſſe: quid tum poſtea? nunquid habent hæretici aliquam ſatis firmam rationem aduerſum nos? minimè ſanè: niſi Tridenti omnia contraria exiſtant: quod neque verum eſt, neque mendaciſſimi alioqui hæretici, id audebunt affirmare: facile enim mendacij arguentur. etenim Tridenti nullius rei hactenus copia defuit, non modo quæ ad vitam neceſſaria ſit, ſed etiam ad delicatè, & opiparè, & genialiter viuendum, ſi quis ſit, qui ea vitæ ratione capiatur: fora venalia perpetuò referta ſunt, eſculentis, & poculentis: neque hæc magno nobis pretio conſtiterunt; præſertim ſi, cum interiori Germania, atque Italia Tridentum conferamus.

Copia rerū Tridenti.

Aura, & cœlum Tridentinum.

Iam vero tàm ſalubri aura, & benigno cœlo

lo Tridentum fruitur, vt cum duobus his proximis annis nuſquam in pleriſque Germaniæ locis peſtis eſſe deſierit; quæ ingentem hominum copiam abſtulit, atque abſumpſit, certè Tridentum nullo morbo, non dico populari, ſed qui aliqua ratione timeri poſſet, perturbatum eſt. vſque adeò, vt ex quadringentis ferè Epiſcopis & presbyteris, doctis hominibus, qui magna ex parte, annis graues, ætate confecti, affectaq; valetudine ex ſtudijs atque negotijs Tridenti adſunt, vix vnus aut alter interierit. niſi hoc ſummo Dei beneficio hæretici adſcribant, qui eos ſeruare vult, qui in vnum conuenerunt, vt Eccleſiæ ſuæ cauſam agant, & hoſtibus fidei, ac religionis gladio ſpiritus reſiſtant, quod eſt verbum Dei.

Duas æſtates integras, duasq; hyemes egimus Tridenti, ſed neque æſtate vſquam moleſtus fuit, atque grauis calor, neque hyems vllo modo ſæuijt, quæ in Germania atrociſſima & exteris inimica nimis eſſe ſolet: quin imo quodam veluti temperamento, & vitali atque cœleſti aura videmur fuiſſe ſemper recreati, vt vitam, ſine vllis temporis incommodis tranſigeremus.

Quòd ſi tàm libera Germania eſt, quàm aduerſarij noſtri contendunt, quonam obſecro pacto tutò Catholici in Germania viuent, libera gente, & magna ex parte, fidei inimica? quæ hoſtilem

Non eſt tutum tenere Concilium in Germania.

ſtilem animum in Epiſcoporum ordinem, ac ſacerdotum gerit? præſertim cum hæc ſacroſancta comitia eò maximè nomine coacta ſint, vt huius gentis hæreſis damnetur: conuincantur improbi mores & doctrina explodatur: ego non dubito, quin homines Germani periculoſos admodum tumultus et ſeditiones eſſent excitaturi, non in ſingulos modo ſuæ ſectæ atque doctrinæ aduerſarios, ſed etiam in ipſam Synodum vniuerſam. quod haud difficilè quiuis poſſit ſibi perſuadere: nam cum ſint Germani, ſimplices homines atque ſinceri, quod hæretici ipſi teſtantur, ſeditioſi, & turbulenti homines eorum ſimplicitate nullo negotio aduerſus ſanctam Synodum abutentur. facile autem ab his perſuaderi poterunt, quibus fidem habent, quia damnata vetere, nouam ab eis fidem acceperunt: & Catholicam doctrinam, vt nuper natam inſererēt, eorum mentibus euulſerunt. quid autem ab illis hominibus periculi non timeamus, qui neque principes, neque Imperatorem, neque etiam Deum ipſum immortalem in animo habent, qui ſanguinem noſtrum quàm omnia malunt, quem ſitiunt auidiſſimè: atque eodem expleri magnopere cupiunt? odio inflammati, & veneno imbuti, quod Martinus Lutherus ipſorum Coripheus, & Anteſignanus Pontificis Maximi, & Eccleſiæ hoſtis iuratus, non modo, in ipſorum ſinus euomuit, ſed etiam

intra

intra pectora condidit altiſſimè. neque hoc, dum viueret ſolum odij venenum Luther in ſuorum viſcera curauit adigere, ſed appetente iam morte veluti teſtamento reliquit: ex cuius pectore, tanquã ex herebo, cui proximus erat, illud carmen erupit tali poeta dignum.

Peſtis eram viuens: moriens tua mors ero Papa.

Addunt rurſum, Tridentum, opidum eſſe exiguum, & parum capax, præſertim ſi Epiſcopi Germani Synodo intereſſe velint, quibus eſt in more poſitum, ingens habere famulitium: nã Itali, et Hiſpani, inquiunt, vix quattuor, aut quinque famulos alunt. linguam præterea culpant, quòd peregrina ſit: neque rectè Germani Tridentinos loquentes poſſint aſſequi. 5. Obiectio.

Sed quam hæc vera certaq; ſint, omnes quotquot Tridenti adfuerunt, nouiſſe poterunt: exiguum ſanè opidum Tridentum eſt, fateor: quoniam vix habet mille domos: ſed tàm capaces omnes illæ ſunt, tàm aptæ & ad excipiendam multò maiorem hominum copiam, quàm adſit Tridenti, inſtructæ, vt nuſquam hactenus quiſpiam domum deſiderarit: præter vrbis. n. amplitudinem, & domorum magnificentiam, magnam nobis Tridentini commoditatem faciunt, dum ſe in villas, atque domos, quas habent in agris plurimas, recipiunt, vt dum nobis locum Tridẽti amplitudo, & capacitas.

cum faciunt ampliorem, facultates ſuas augeant, & rem familiarem amplificent: ergo tametſi omnes Germaniæ Epiſcopi Tridentum venirent, quos ſcimus paucos eſſe, hæreticorum vitio, qui templa ſunt plurima demoliti, eorumq; redditus, aut ipſi vſurpauerunt, & deuorant turpiter, aut, ad ſuorum Principum facultates addiderunt, vt hac veluti eſca, illos, in ſuam naſſam pertraherent, et propitios in magnis etiam flagitijs haberent, certum eſt, domos ampliſſimas atque admodum magnificas reperturos, quas incolerent: præſertim cum ad Synodum paucos Epiſcopi ſeruos adferre ſoleant, vt expeditius, atque commodius verſari poſſint.

Hiſpanorũ Epiſcoporũ familia.

Ne tu tamen tacite Hiſpanos carpas, ſcias velim Hiſpanos Epiſcopos inter eos meritò referendos eſſe, qui multam familiam habent: ſeruos alunt plurimos: ſplẽdidè vitam degunt: ſunt enim omnes opulenti. neq; paucos Italorum nouimus, viros nobiliſſimos, qui cum quibuſuis de domus ſplendore, et famulitio iure certare queant. quanquam hoc non magnopere Epiſcopum decet, ſed menſa potius frugalis, pauci ſerui, & benè morati compoſitiq; : modo ſint Eleemoſinæ frequentes. eſt enim Epiſcopus orphanorum pater, & pauperum cuſtos, atque patronus.

Lingua Tridentinorũ.

Rurſum cum ferè omnes Tridentini Germanicè intelligant, & loquantur, eſt.n. opidum in Germa-

Germanos atque Italos diuiſum; ego non video, qua fronte, mendaciſſimi homines audeant dicere non fore Germanis iucundam Tridenti vitam, ſed moleſtam potius, ingratam atque iniucundam. mihi quidem rem altius conſideranti, ita videtur, eo vno nomine non potuiſſe deligi locum aptiorem tenēdæ Synodo, quòd duæ ſint Tridentinis linguæ familiares, Germanica, & Italica: quarum altera, Germani vti potuerunt, ſalebroſa, atque obſcura nimis: altera verò cæteræ nationes, facili quidem, atque expoſita omnibus. heu quanto labore verſarentur nationes cæteræ inter Germanos, quos nullo modo loquentes aſſequi poſſent: vt cætera incommoda taceamus. ergo cum nulla legitima cauſa ſit, neque fingi uſquam poſſit, cur Tridentum improbetur, ſed contra reputando multæ ſint; & certiſſimæ omnes, quæ locum ad eam rem maximè commendent, proculdubio Synodus Tridentina ratione loci legitima putanda eſt: hæretici uerò tanquam parū legitimi accuſatores ſunt repellendi: ſed ad alia, his expeditis, tranſeamus.

DISPVTATIO QVARTA.

VTRVM SYNODVS Tridentina libera ſit.

MVltis *ex fontibus, licet omnibus illis ſordidis, & odio atque inuidia contaminatis hæretici argumenta petunt, vt adimant, ſi poſſint, ſacroſancto Concilio Tridentino auctoritatem: & hactenus quidem tres fontes obduximus ſpurciſſimos, nè illi tetro odore ſimplicium hominum opinionem atque iudicium inficerent. Iam tempus eſt, vt quartum aggrediamur: atque illum, quanta maxima fieri poſſit diligentia, & ſtudio obturemus. eſt enim longè cæteris peſtilentior, & pluribus maledicentiæ, conuitiorum, & contumeliarum uenenis infectus.*

Prima aduerſariorũ obiectio.

Contendunt itaque aduerſarij Synodum Tridentinam omni auctoritate uacare, quòd libera non ſit. in hanc autem ſententiam pluribus argumentis vtuntur: unum eſt, quoniam qui illam indixit, atque ei præſidet Pontifex Romanus, grauiſſimorum criminum agitur reus, fer-

ri

ri autem nullo pacto debet, aut poteſt, vt cum iudicium exercetur, idem reus, & iudex ſit, & qui ab alijs accuſatur, ipſe pro ſuo arbitratu iudices deligat.

Hæc tamen ratio nullam habet proculdubio vim, quod vt verum eſſe doceamus, exquiramus initio, qui nam illi ſint, qui Pontifici crimina obijciunt, qui litem intendunt. haud dubiè hæretici homines, qui Pontifici, Romanæ ſedi, Epiſcopis, ſacerdotibus denique omnibus ſunt infenſiſſimi: quod faciunt more ſuo ſolemniq; conſuetudine. perpetuò etenim Pontifex ab hæreticis accuſatus eſt, ſemper actus reus magnorum criminum. præſtiterunt id Arriani, Manichei, Nouatiani, Priſcillianiſtæ: id fecit Dioſcorus, fecit Photion, Vſſitæ, Vbiclefiſtæ, & cætera id genus monſtra, quæ ſua vbera Martino Luthero, Oecolampadio, & Melancthoni admouerunt: ſed nihil hoc impedimento fuit vſquā quo minus veteres Pontifices, qui accuſabantur, cōcilia indicerent, atque eiſdem præſiderent: & quæ ſunt in eis ſtatuta, atque decreta irrefragabilem ſunt ſortita ſemper auctoritatem in Eccleſia. ſi quis autem pluribus his retro annis Pontifex in Eccleſia fuit, qui flagitijs illis quæ ab hæreticis obijciuntur, minimè fuerit obnoxius, is eſt maximè Pius Quartus, qui modò ad Eccleſiæ ſedet gubernacula. religioſus enim eſt: fidei, & bonorū morum

Soluitur.

Qui ſit qui Pontificē accuſant.

Pii IIII. uirtutes.

cultor, improbitatis, et vitiorum propugnator acerrimus, abuſuum, qui in Eccleſiā irrepſerunt, ſtirpator ſtrenuus, integer denique vitæ, & ſceleris purus. tolerandum verò non eſt, quod de Nouatianis ſcribit Cyprianus, vt de præpoſito Eccleſiæ iudicent extra Eccleſiā conſtituti, de Chriſtiano hæretici: de ſauo, ſaucij: de integro vulnerati: de ſtante, lapſi: de iudice rei: de ſacerdote, ſacrilegi.

Epiſ.3.li 1. Cyprianus. Hæretici de Pōtifice iudicare non debent.

Sed vt concedamus fuiſſe aliquando Pontificem flagitijs coopertum, & perditum prauis facinoribus, nulla ſanè cauſa eſt, cur quiſpiam exiſtimare debeat, Pontificem Maximum à Concilio poſſe iudicari. etenim Pontifex neminem habet, præter Deū, à quo poſſit in terris iudicari.

Pontifex à nemine poteſt in terris iudicari

Antherus Papa.

Antherus Papa Epiſt. vnica ſic ait,

Facta ſubditorum iudicantur à nobis, noſtra verò iudicat Deus.

Cōc.1. Ro.

Concilium Romanum, ſub Silueſtro.

Primam ſedem nemo iudicabit, quoniam oēs ſedes à prima, iuſtitia deſiderant temperari. addit, neque ab Auguſto, neque ab omni clero, neque à Regibus, neq; à populo iudex iudicabitur. nè tamen hanc quiſpiam ſententiam exiguo pretio habeat, audite à quibus illa probata, lataq́; ſit: & ſubſcripſerunt, ait Concilium, ducenti octoginta quattuor Epiſcopi, quadraginta Preſbyteri, quinque Diacones, & duo ſequentes, Augu-

ſtus Conſtantinus, & Helena mater eius, quòd ſi Pontifex ab omni clero iudicari non poteſt, ergo neque à Concilio.

In Concilio contra Sixtum Tertium. Cõc. cõtra Sixtũ III.

Non licet aduerſus Pontificem dare ſententiam.

Nicolaus Primus in Epiſt. ad Michaelem Imperatorem Conſtantinopolitanum, & habetur diſt. 21. intantum ſedes Romana. Nicolaus I.

Sedes, inquit, Romana à nemine iudicari poteſt. id inter cætera duobus demõſtrat exemplis. altero, Concilij Chalced. in quo ſancti patres Dioſcorum Alexandrinum antiſtitem ob eam maximè rem ſine ulla reſtitutione damnauerunt quòd in cœlum os ſuum poſuiſſet, inquit Nicolaus, & lingua tranſeunte ſuper terram, excommunicationem in Sanctum Leonem Papam dictarit. altero exemplo Romani Concilij, in quo ſcriptum eſt, factum eſt, vt in Concilio Epiſcoporum nullus in Marcellinum Papam, qui tempore Diocletiani, & Maximiani Auguſtorum, idolis compulſus ſacrificauerat, ſententiam proferre auſus ſit, dum omnes ſæpiſſimè dicerent, tuo ore iudica cauſam tuam, non noſtro iudicio. Cõc. Chal. Conc. Ro.

Concilium Marcellini ſic habet. Conc. Marcellini.

Synodus vniuerſa hoc dixit, cunctorum iudicio, tu eris iudex: ex te enim damnaberis, & ex te iuſtificaberis, veruntamen in noſtra præ-

ſentia. illuc verò dum veneris ad iudiciū tuum, ex te tunc damnaberis, & ex te iuſtificaberis. quod poteſt in hanc ſententiam apertius teſtimonium adferri? quando ipſum Concilium Romano Pontifici, qui vi, ac metu dijs gentium ſacrificia obtulerat, inquit, tu eris iudex: neque enim auſi ſunt patres qui præſentes aderant, Pontificem vlla ratione damnare. iudicij verò formam audite, planè intelligetis quo pacto cum Pontifice, iudicio contendendum ſit, et veſtra impietas, hac parte, audaciaq́; ſacrilega retundetur. cum primum de Marcellino cœptum eſt agi iudicium, ait Synodus differens de Epiſcopis, ij ſunt, qui introierunt Epiſcopi, audientes, non tamen iudicantes. ſequitur ſtatim, preſbyteros, & Diaconos damnant: qui, inquam, Marcellinum Papam dimiſerunt, ipſos, inquit, damnauerunt, & iudicauerunt: addit, Pontificem verò non iudicabant. rationem reddit ſancta Synodus, dicens, quia hoc, ex vno ore erant corroborati, vt intra horum ſeptuaginta duo teſtimonia (tot enim aduerſus Pontificem producebantur) ipſe iudex, Pontifex videlicet Marcellinus, ipſe reus, ipſemet ipſum in præſentia eorū ſe ſeruaret, aut infidelē damnaret. Aiunt Epiſcopi, iam audi Pontifex, & iudica cauſam tuam, quoniam ex ore tuo iuſtificaberis, & ex ore tuo damnaberis. iudica inquiunt, cauſam tuam. ſub-

Forma iudicii de Marcellino.

inſe-

inferunt. non enim noſtro ore iuſtificaberis, aut noſtro ore damnaberis: narrat deinde ſancta Synodus, quà forma iudicium peractum ſit, dicens: in ſinu autem trecentorum Epiſcoporum (tot enim aderant in ea Synodo ne quiſpiam putet cauſam fuiſſe actam priuatè) caput cinere conuolutum habens Marcellinus Epiſcopus Vrbis Romæ voce clara clamans, dicebat, Peccaui coràm vobis, & non poſſum in ordine eſſe ſacerdotum, quoniam auarus corrupit me auro. ſubſcripſerunt igitur in eius damnationem. ſacerdos nomine Helchiades Epiſcopus ſubſcripſit primus in exemplum futuri temporis, quoniam ipſe clara voce dicebat, iuſtè ore ſuo condemnatus eſt, & ore ſuo anathema ſumpſit, Maranatha, quoniam ipſe ore ſuo condemnatus eſt. addit Synodus, nemo enim vnquam iudicauit Pontificem, neque ſacerdotem ſuum præſul: quoniam prima ſedes non iudicatur à quoquam.

Hæc forma in iudicando Marcellinum à ſancta Synodo ſeruata eſt: ille ſe ipſum damnauit: neque auſa eſt Synodus in Pontificem, qui idolis ſacra fecerat, ſententiam ferre. in qua, illud diligenter oportet animaduertant aduerſarij iudicio Synodi permiſſum fuiſſe Pontifici vt ipſe rei, atque iudicis: & teſtis partes ageret: ne tantopere mirentur.

Hanc eandem quæſtionem vniuerſam copio- Adrianus Pontifex.

H 3 sè,

ſè, atque eleganter expedit Adrianus Pontifex in tertia allocutione facta ad Synodum his verbis.

Romanum Pontificem de omnium Eccleſiarum præſulibus iudicaſſe legimus: de eo verò quempiam iudicaſſe non legimus. diluit deinde obiectionem, inquiens: licet enim Honorio ab Orientalibus poſt mortem anathema ſit dictum: ſciendum eſt, quia fuerat ſuper hæreſi accuſatus. non dicit autem, quòd fuerit hæreticus: propter quam ſolum, hæreſim inquam, licitum eſt minoribus maiorum ſuorum motibus reſiſtere, vel prauos ſuos ſenſus liberè reſpuere. ſubiungit Pontifex, quanuis & ibi, hoc eſt, cum accuſatur Pontifex de hæreſi, neque Patriarcharum, neque cæterorum antiſtitum cuipiam de eo, quamlibet fas fuerit proferre ſententiam, niſi eiuſdem primæ ſedis Epiſcopi conſenſus præceſſiſſet.

Qua rõne Synodus de Pontifice agere debeat.

Quoniam verò accidere aliquando poteſt, vt ſancta Synodus de his quæ pertinent ad Pontificem Maximum agere velit, quæ ratio obſeruanda & norma tenenda in ea re ſit, docet ſancta 8. *Synodus generalis his verbis, cap.* 21.

Si Synodus vniuerſalis fuerit congregata & facta fuerit, etiam de ſancta Romanorum Eccleſia quæuis ambiguitas, & controuerſia, oportet venerabiliter, & cum reuerentia conuenienti de propoſita quæſtione ſciſcitari, & ſolutionem accipere:

pere, aut proficere, aut profectum facere. ſubiungit, non tamen audacter ſententiam dicere contra ſummos ſenioris Romæ Pontifices.

Iſtam ſententiam eleganter admodum atque eruditè confirmat Nicolaus Primus in Epiſt. ad Michaelem Imperatorem. nam docet in primis, hæreticos, aut ſchiſmaticos, quales aduerſarij noſtri ſunt, iudices eſſe non poſſe, neque Pontificem accuſare. Nicolaus I.

Deinde demonſtrat, quòd ſubditi Prælatos ſuos iudicare, accuſare, aut etiam reprehendere leuiter, neque debent, neque poſſunt. hanc rem, quoniam multis Nicolaus perſequutus eſt, loco à nobis paulò ſuperius indicato, ſcrupuloſè, citatisq́ verbis explicare non eſt conſilium.

Nulla igitur cauſa eſt, cur colligant aduerſarij Synodum Tridentinam legitimam non eſſe. quòd, in ea libertas non ſit præſidentis culpa: cum Pontifex à nemine debeat, aut poſſit iudicari, vt magnorum virorum doctrina, & antiquitatis exemplo totius monſtratum eſt. neque mirum putari debet, cum cauſa Pontificis agitur, ſi idem iudicis atque rei partes agat. ſi quidem id Synodus libenter tulit, cum iudicium de Marcellino exerceretur.

Pius verò Quartus, qui modo Eccleſiã Chriſti moderatur, cum admodum viuat innocenter & collapſam Chriſtianæ Reipub. diſciplinam De Pio iiij. ſententia.

ſumma diligentia velit inſtaurare, præter ius, & æquum, ab hæreticis iure Synodum conuocandi, atque tenendi repellitur: præſertim cum ille, pro inſito animi candore, et humanitate, more Sixti III. Pontificis Maximi Synodo Tridentinæ copiam fecerit, vt ſe, domumq́; ſuam, ſimul cum vniuerſa Eccleſia, ſi qua in parte à maiorum inſtitutis, & ratione viuendi exciderit, corrigat, atque emendet. Sixtus etenim, cum aduerſus eundem coactum Concilium in hunc modum loquutum eſſet,

Non licet aduerſus Pontificem dare ſententiam, reſpondit:

Sixti Papæ oratio. *Quanquam in meo arbitrio eſt, iudicer, an non iudicer, tamen, meo iudicio, non abſcondatur veritas.*

Hoc igitur nomine Synodus Tridentina non debet parum libera & legitima putari.

2. Obiectio Soluitur. *Obijciunt ſecundò aduerſarij, hanc Synodum liberam non eſſe, quoniam quæ ex Germania Tridentum itinera ducunt parum tuta & ſecura ſunt.*

Sed ratio hæc captioſa atque mendax omnino eſt: & quæ à quouis nullo negotio refelli queat: tàm enim ſunt itinera pagis, villis, atque opidis frequentia, vt nemo hactenus repertus ſit, qui vel pigrum aliquem, & armis omnino vacuum Agaſonem, opprimere, aut aggredi auſus ſit.

ſit. Si qui verò ſunt, qui omnium minimè timere debeant, iȷ ſunt proculdubiò Germani, qui neque natione, neque lingua, neque commertio, neque moribus aut vita, à Tridentinis, cæteriſq; populis interiectis diuiduntur: ſed ſcelerum magnitudine oppreſſi, & conſcientia hæretici agitati, quouis loco paratas ſibi inſidias, & caudinas furculas arbitrantur.

Nihil etiam ad libertatem impedit, quod obiȷciunt hæretici, Tridentum, à Cardinali Madrutio gubernari: præſertim, cum ille vir optimus, & religioſus ſit: & Ferdinandus Imperator verus eius ciuitatis dominus, ne quis ab alio, aut vim, aut detrimentum vllum ferat, ſi ceſſet Madrutius, accuratiſſimè magnoq; ſtudio prouiderit. ſi qua verò pauidis hæreticis formido ſuboriri poſſet, protinus illam publica fides adimere debuit, ab vniuerſo Concilio Germanis data, publico firmata conſenſu Imperatoris, & Chriſtianorum Principum: de qua, qui dubitant, neque Imperatori, neque Regibus Chriſtianis prorſus fidem habent: non ſine eorum nominis, & honoris iactura, contumelia, atque iniuria: dum ab eis iure gentium firmatam ſecuritatem, non violandam modò ſuſpicantur, ſed aſſerunt etiam. 3. Obiectio. Soluitur. Madrutius. Publica fides.

Illud quoq; calumniatores obiȷciunt, cur Tridentina Synodus libera non ſit, quòd omnes Epi 4 Obiectio Soluitur.

ſcopi,

ſcopi, qui ad Synodum venerunt, Pontifici Romano ſint addicti. addictos verò eſſe perſuadent multis nominibus. primum quidem, iuramento exhibito dum Epiſcopatibus admouerentur: deinde, quòd à Pontifice Epiſcopatus acceperint: tertiò, quòd eorum bona pars ex Romanis, vt illi loquuntur, Curtiſianis, ſumpta ſit: poſtremò, quòd pleriq; Patres Tridentini Pontificis Romani liberalitate ſubleuentur, qui per ſe, ipſi facere ſumptus non poſſent. hac enim omnia haud dubiè, aiunt hæretici, facultatem adimunt Epiſcopis liberè iudicandi atque dicendi ſententiam ſuam de his rebus, de quibus eorum conſilium, & ſuffragium in Synodo requiri ſolet, ac debet.

Hæc tamen ratio parum efficax eſt: neque eius vlla pars aduerſus Concilij libertatem momentum habet, quod ego ſine dubio monſtrare poſſum. primum omnium fateor libenter, multis nominibus Tridentinos patres Romano Pontifici addictos eſſe, quod nobis calumniatores dant probro. nã ut id faciant iure optimo cõpelluntur. cum enim ſit Pontifex Romanus omnium Chriſti fidelium pater, paſtor, & rector vniuerſalis Eccleſiæ, caput Chriſtianorum, orbis doctor atque

Epiſcopi iure addicti Pontifici.

1 *magiſter, neceſſe quidem eſt, vt omnes Chriſtiani quotquot ſunt, Pontifici ſint addictiſſimi: atque illum perinde reuereantur, colantq;, vt pa-*

trem filij: vt oues, paſtorem: vt membra caput: vt diſcipuli, & auditores, doctorem, atque magiſtrum ſuum. quamobrem illo nomine, quòd Epiſcopi addicti ſint Pontifici Romano, non debet Conc. Tridentinum parum liberum atque legitimum putari: cum id facere iure & ratione teneantur.

Præſertim cum nihil omnino quod laude dignum ſit, ab illis Epiſcopis confici poſſit, qui quocunque modo à Pontifice diſſident: quemadmodum, neque membra ſuo munere, atque officio rectè defungi valent, quæ capiti coniuncta non ſunt, & mirabiliter cohærent. 2

Concilium verò, quod monſtraui ſuperius, tametſi obiter, & veluti aliud agens, non eſt aduerſus Pontificem conuocatum: neque iure vocari contra optimum, & ſanctiſſimum virum potuit, & qui nihil magis laborat, quàm vt abuſus, qui in Eccleſiam ſenſim irrepſerunt, de medio tollantur: ſed aduerſus hæreſes potius, quibus inſolentiſſimi homines, & prauis moribus imbuti, ſanam doctrinam infecerunt. vt iam nihil impediat omnino ad veritatem indagandam, & in lucem, atque aſpectum hominum reuocandam, Eccleſiæq; diſciplinam rectè, magnoq; cum fructu conſtituendam, patres Tridentinos Pontifici addictos eſſe: quin imo, quanto arctiori vinculo, & magis coniunctis animis, membra cum capite Cõci. aduerſus quos uocatum ſit.

capite copulata fuerint: tanto accuratius fidei & morum agentur negotia. quod cum intelligeres, plurimis, atque arctis beneuolentiæ, liberalitatisq́; nodis patres Tridentinos Pontifex
unde ſchiſma. *Maximus Pius Quartus deuinciendos curauit. neque enim alia ex re ſchiſma in Eccleſia naſci facilius ſolet, quàm ſi Prælati Eccleſiæ parum Romano Pontifici, Chriſti Vicario in terris ſint addicti: quod prudenter admodum, uti cætera, Paulus III. cuidam Oratori olim reſpondit: & beatus Cyprianus multò ante admo*
3 lib. 1. *nuit in epiſt. ad Cornelium Papam.*

Iuramentũ quod exhibẽt Epiſcopi Põtifici. *Cum autem iuramentum, quod Pontifici Maximo Epiſcopi exhibent, nobis obijciunt aduerſarij, & tanquam nouitium inuentum, aut tyrannidem potius derident, faciunt ſine dubio præter rationem. nam cum Pontifici Maximo, tãquam Vicario ſuo, Chriſtus Ieſus abiturus ad patrem, omnes ſuas oues commiſerit, illis verbis, paſce oues meas: paſce agnos meos: ille verò, boni paſtoris more, cæteros omnes Epiſcopos in partem ſolicitudinis vocet, quibus curam committit priuatarum ouium, quod inter cæteros, accuratiſſimè expoſuit Nicolaus Primus in Epiſtola ad Michaelem Imperatorem dicens, Eccleſiæ Romanæ, neq; Nicena, neque vlla alia Synodus priuilegium aliquod contulit, quæ in Petro nouerat, eam totius poteſtatis, iura plenè meruiſſe:*

ſe: & cunctarum Chriſti ouium regimen acce- piſſe: cum cæteras alias Epiſcopatuum Cathedras inſtituerit Eccleſia Romana, Conſultiſſimè iudicio meo, facit, dum ab illis, illud exigit iuramentum, vt ſummo paſtori obſequantur, ouium diligentem curam gerant, & lupos ab ouili baculo abigant paſtorali. ſed vt intelligant omnes apertè, quo nam iure, atque ratione id fiat, placet ſcrupuloſè referre, quæ de hac re Paſchalis Pontifex ad Archiepiſcopum Panormitanum ſcribit, & habetur in decretalibus de electione, & electi poteſtate, cap. ſignificaſti: adimit enim omnem prorſus ambiguitatem. ſic ergo ait.

Significaſti Reges, & Regni maiores admiratione permotos quòd pallium tibi ab Apocriſariis noſtris tali conditione oblatum fuerit, ſi ſacramentum, quod à nobis ſcriptum detulerunt, exhiberes. mirentur in hac cauſa Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui cum ouium ſuarum curam Petro committeret, conditionem poſuit, dicens, ſi diligis me, paſce oues meas. ſi conſcientiarum factor, & cognitor ſecretorum conditione hac uſus eſt, neque ſemel tantum, ſed & ſecundò, & vſque ad contriſtationem, quà nos ſolicitudine oportet, Eccleſiæ prælationem imponere fratribus, quorum conſcientiam non videmus? aiunt, omne iuſiurandum in Euangelio eſſe prohibitum: neque ab Apoſtolis poſt dominum

num neque in Concilijs inueniri poſſe ſtatutum: quid eſt enim, quòd dominus ſubſequenter ait, quod amplius eſt, à malo eſt? hoc enim amplius vt exigamus, malum nos, illo permittente, compellit. non nè malum eſt ab Eccleſiæ vnitate, & à ſedis Apoſtolicæ obedientia reſilire, & contra Canonum ſtatuta prorumpere? quod multi etiã, poſt ſacramentum præſtitum, præſumpſerunt. hoc nimirum malo ac neceſſitate compellimur iuramentum pro fide, pro obedientia, pro vnitate requirere. Aiunt, in Concilijs ſtatutum non inueniri; cum omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ auctoritatem & facta ſint, & robur acceperint, & in eorum ſtatutis Romani Pontificis patenter excipiatur auctoritas. cum igitur à ſede Apoſtolica veſtræ inſignia dignitatis exigitis, quæ à beati Petri tantum corpore aſſumuntur, iuſtum eſt, vt vos quoque ſedi Apoſtolicæ ſubiectionis debitæ ſigna ſoluatis, quæ nos cum beato Petro, tanquam membra de membro habere, et Catholici capitis vnitatem ſeruare declarent. hactenus Paſchalis.

1 Olim Epiſcopi non adſtringebantur cõprouincialibus.

Ex quibus verbis duo colliguntur aduerſus apertos iſtos hoſtes veritatis: vnum eſt, mentiri eoſdem cum aiunt, antiquis temporibus Epiſcopos, non Romano Pontifici, ſed potius Epiſcopis comprouincialibus adſtringere ſe, & obligare ſolitos eſſe. nuſquam enim huius rei vel tenuè veſtigium

gium in Eccleſiæ hiſtorijs indicare mihi poterunt: ſed duntaxat obligabantur, addicebanturq́; Pontifici Romano: exhibito iuramento interdum comprouincialibus Epiſcopis.

Alterum eſt, quòd hæc conſuetudo exhibendi iuramentum Pontifici, nouitia non eſt, & tyrannicè excogitata, quod hæretici impudentiſſimè mentiuntur: ſed antiqua potius: nimiumq́; vetuſta. nam Paſchalis, cuius paulò ſuperius teſtimonium citaui, Eccleſiam rexit anno ſalutis 819. vt iam octingentis fermè annis ea forma in Eccleſia ſeruata ſit: ne Gregorij Magni tempora commemorem, cum iſte mos in Chriſtiana Republica ſeruabatur. Sic præterea legimus Can. 10. Conc. Toletani 2. Pontifices omnes, Eccleſiarumq́; Rectores, quo tempore ordinādi ſunt, ſub cautione promittant, vt fidei Catholicæ ſincera cordis deuotione mandata cuſtodientes iuſtè, & piè viuere debeant: atque vt debitum per omnia honorem, & obſequij reuerentiam præeminenti ſibi dependant hactenus Concilium, quod celebratū eſt ante annum ferè milleſimum. 2 Non eſt nouitium inuentum iuramentum exhibere Pontifici.

Tyrannicè verò factum minimè poteſt exiſtimari, quod à ſummis Pontificibus, & Synodis magnæ auctoritatis poſtulante ratione, & diuina conſentiente lege introductum, atque ſeruatum eſt. illud eſt autem, vt obiter admoneam, quod in hac formula iuramenti hæreticos peſſimè

mè habet: et torquet mirabiliter, quòd audiunt, Pontificem Maximum, ſimul cum reliquis Epiſcopis conceptis verbis, fide data, & ſolemniter exhibito iuramento, aduerſus hæreſes omnes, ipſarumq; auctores conſpiraſſe. quamobrem non ſtultè modo, ſed etiam admodum iniquè Pontifex faceret, ſi Epiſcopos ſuos aliqua ratione ſolueret iuramento: quod hæretici magnopere contendunt, vt mitiores in ſe fortaſſe hoſtes experiantur: & negligentiores efficiant.

5. Obiectio Solutur.

Illam etiam rationem commemorant aduerſarij cur Concilium liberum non ſit, quòd iudices ipſi, præſules inquam, ſimul cum ſuo patre, Pontifice Romano, magnorum criminum rei aguntur. nemo autem in ſua cauſa præſumitur verus, & incorruptus iudex: nemo etiam iure actor atque reus eſſe poſſit. hæc eſt rationis ſumma totius quam conuitijs & maledictis plurimis onerant more ſuo.

Sed hæc tantundem virium habet, quantum ſuperiores: & eſt à me huius diſputationis initio ad eandem dictum non nihil: monſtremus tamen adhuc inanem illam eſſe: quod, non vno tantum nomine, ſed plurimis potius rationibus planè, atque apertè conuinci, nullo negotio poſſit.

Primum verò concedamus, ſi lubet, Epiſcopos omnes, quotquot Tridēti adſunt, peccatis aliquot eſſe obnoxios: vt enim ille ait,

Vitijs

Vitijs nemo ſine naſcitur. & Lyricus Poeta. Iliacos intra muros peccatur, & extra.

Tametſi plurimi viri boni in Conc. Trident. reperiãtur, quos numerare facile poſſem, inſigni quadam pietate, et ſanctimonia præditi, benigni, & liberales in pauperes, omni genere virtutis inſtructi, denique cultores ſtrenui officij Epiſcopalis: qui, vt ſpero, non minoris pretij erunt futuris temporibus; cum ab inuidia liberi, atque expediti fuerint, quàm nos modo illos habemus, qui in Nicena Synodo, aut alia quauis ex vetuſtis olim floruerunt. virtutem enim, vt eſt in prouerbio, præſentem odimus. hæc ſanè cauſa non eſt, cur illis, facultatem cõueniendi in Synodum, & dicendi de fide, & moribus ſententiam adimere debeamus, ad quos de iure iſtarum rerum iudicium pertinet. præſertim, cum ſciamus eam perpetuò hæreticorum conſuetudinem, moremq́; fuiſſe, vt coacta ſemel Synodo præſules exciperẽt, & ab eis, tanquam reis apertorum, & magnorum criminum, veritatisq́; hoſtibus appellarent, quod attigi ſuperius: nuſquã tamen hæc forma iudicij immutata eſt, licet vehementer hæretici reclamarent, atque illam impedire pro viribus conarẽtur. initio celeberrimi, ac ſanctiſſimi Concilij Niceni, quod eorum temporum teſtantur hiſtoriæ, patres ferè omnes, qui conuenerant Niceam, non ab hæreticis modò accuſabantur, ſed

Hæreticorũ mos eſt appellare, & carpere iudices.

I partim

partim etiam ſparſis infamibus libellis, partim porrectis Conſtantino Magno Imperatori, ipſi ſe inuicem proſcindebant. ſed nihil id impedimento fuit, quò minus illi de rebus Eccleſiæ iudicarent: & eius Concilij decreta ſummo in pretio, vt par eſt, perpetuò haberentur. Neque mirari quiſpiam debet, homines peccatis obnoxios, & coinquinatos eſſe: humanum id eſt, atque ab orbis initio receptum. hanc nobis hæreditatem reliquit primus ille parens omnium, qui quo tempore omni beneficiorum, & gratiarum genere cumulatus erat, dæmoni, ad peccatum ſolicitanti conſenſit. cumq́ duo tantùm in terris fratres agerent, alter alterum interemit. interemit etiã, quantum in ſe fuit, auctorem vitæ redemptoremq́ Ieſum, is qui cum eo aliquot annos, cœleſti magiſterio imbutus, familiariter vixerat. omnes declinauerunt, repetit Paulus, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum. ſi dixerimus, clamat alta voce Iacobus, quòd peccatum non habemus noſmetipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.

Hactenus præſtiterũt quod poterant Pontifices iudicio hæreticorum.

Et ſanè cum ſuperioribus temporibus Pontifices Maximi, quod hòc loco fatentur aduerſarij, eos qui in Eccleſiam Chriſti ſenſim irrepſerant abuſus, & agnouerint, et corrigere laborarint, bullis editis, conſcriptisq́ varijs reformandi formulis, reprahendi iure non debent, cum id quod

in

in ſe poſitum erat præſtiterint. quòd autem non perinde res ſucceſſerit, atque illi cuperent, ſperabantq́, humanæ potius malitiæ, quàm aut ſocordiæ, aut negligentiæ Pontificum tribuendum eſſe cenſeo. fortaſſe verò quæ ſunt alij pedetentim aggreſſi, Pius Quartus ſanctiſſimus Pontifex ſtrenuiſſimè conficiet, huius ſanctæ Synodi Tridentinæ adiutus ope. quod ego haud dubiè futurum confido. præter rationem igitur hæretici faciunt, dum volunt, propter peccata quorundam, Epiſcopis omnibus diuino iure cōceſſam copiam adimere tenendi Concilium, ac de rebus fidei iudicandi: præſertim cum ſint ipſi multò grauioribus criminibus obnoxij: & carere debeat omni vitio, qui in alterum dicere paratus eſt. ne, illud Pauli, meritò ei obijci poſſit, qui alios doces, teipſum non doces? qui prædicas non furandum furaris, qui dicis non mechandū mecharis, qui abominaris idola, ſacrilegium facis. vt enim cætera hæreticorum huius ætatis ſcelera, & flagitia prætermittam, quæ numerari ſine faſtidio lectoris non poſſunt, & ſunt à multis fide digniſſimis ſcriptoribus in hiſtoriā relata, quis ignorare queat horum Patriarcham Martinum, deinde cæteros omnes, qui impium & ſacrilegum iſtum doctorem ſunt conſequuti, dum iracundiæ, atque indignationi obſequuntur, Auram popularem captant, dum eruditionis atq; eloquentiæ am-

Ad Ro. ca. 2

maximis flagitijs cooperti.

biunt nomen, denique, dum ſtudent haberi aliquo loco, cœlum terræ miſcere non dubitaſſe? neque mirum eſt ſic viuant, qui vulgi auribus doctrinam inſtillant terrenam, animalem, & dæmoniacam, vt Paulus ait. videlicet, non ad opera iuncta fidei, ſed ad fidem duntaxat vim iuſtificandi pertinere: ſi fides adſit, nullis peccatis hominem damnari: omnia ſcelera momento abſumi: contritionem, confeſſionem peccatorum caſtigationemq́ue corporis, non eſſe modò inania, ſed etiam efficere hominem infeliciorem: operum pompas, nihili faciendas eſſe: humanas traditiones, & maiorum in Eccleſia leges, atque inſtituta viuendi, conculcanda: neceſſitate compulſos, non voluntate, nos facere omnia: cœlibatum ſacerdotum eſſe abrogandum: tollenda monaſtica vota: ieiunia & ciborum delectum, obeſſe potius quàm proſint. atque alia inſuper multa, quæ libidinem viuendi laxant, ab obedientia Principum retrahunt, & beſtiam ex homine faciunt.

Doctrina hæreticorũ noſtri temporis.

Illud verò inter viros bonos, & aduerſarios noſtros intereſt, quòd cum illi tetris, abominandisq́ue flagitijs toti coinquinati & cooperti ſint, innocentiam nihilominus ſuam orbi terrarum iactant, magnis clamoribus prædicant, celebrantq́ue. viri autem boni, quales Pontificij proculdubio ſumus, cum ſint humano more, vitijs aliquot infecti, agnoſcunt peccata. & cum ſe ſup

plicio

plicio digniſſimos arbitrentur: culpam, quacunque ratione poſſunt, deprecantur: & tũ ſuis, tum etiam ſanctorum precibus diuinam clemẽtiam implorant.

Obijciunt etiam nuſquam fuiſſe liberum Concilium Tridentinum, quoniam mox initio conſtitutæ actionis, contra alteram partem, Lutheranos videlicet, eorumq́; Eccleſias, atrox bellum motum eſt. 6. Obiectio. Soluitur.

Hæc tamen calumnia, nulla prorſus nititur ratione: nam licet initio Synodi, bellum aduerſus Lutheranos à Carolo V. Imperatore inuictiſſimo, atq; admodum religioſo, excitatum ſit, non eo quidem nomine in eos inſtructum eſt, quòd hæretici eſſent: ſed potius quòd res nouas molirentur: aduerſus Cæſarem arma caperent: periculoſos tumultus, ac ſeditiones in Germania mouerent: pellerent ſuis ſedibus alios: curſum Concilij impedirent: omnia denique confunderent, perturbarentq́;. hanc ego ſententiam eiſdem omnino teſtimonijs conuincam, quibus contra Principes Chriſtianos hoc loco hæretici agunt: vt intelligãt omnes quàm ſint aduerſarij mendaces, inepti, & iudicij nullius, qui arma etiã nobis ſuppeditent, quibus ſuperentur. Quo titulo mouit bellum in Lutheranos Carolus V.

Primum hoc docemur proteſtatione Cæſareæ maieſtatis, quam citant aduerſarij. nam poſt illa verba, magna impenſa, magno labore inchoa- Proteſtatio Caroli V.

tum eſt, petitum ab omnibus Chriſtianis Concilium, & cauſa religionis & reformationis mo-
1 *rum in eo tractari cœpta. ſequitur, eodem quoq; tempore bellum Imperator gerebat. ſed aduerſus quos inquit? aduerſus hoſtes, & ſacri Impe-*
hæretici hoſtes Cæſaris. *rij violatores. hoſtes verò Cæſaris Orator eos appellat, qui Rempub. perturbant, atque aduerſus ſuos Principes arma mouent. violatores au-*
2 *tem ſacri Imperij, qui fidei datæ Imperatori,*
Violatores Imperij. *& iuramento exhibito reluctantur: & ab obedientia reſiliunt. contra hos, inquit Mendoza, ab Imperatore Carolo V. bellum tunc temporis cœptum eſſe: atque ea cauſa, quam dixi: nō quòd illi eſſent hæretici, quod aiunt aduerſarij.*

3 *Illo præterea nomine bellum à Cæſare eo tempore excitatum eſt in Germanos, vt via ad Concilium cogendum, tenendumq; aperiretur: quam veſtra iniquitas, aut impietas potius armata præcluſerat. quod ex verbis reſponſi dati à Pontifice Cæſaris Oratori planè colligi poſſit: quod vos etiam memoratis. Ita enim Pontifex ait, euoluite veſtra ſcripta diligenter. nulli Principi me ſocium belli adiunxi: præterquàm ipſi Cæſari. docet, quo tēpore, in eo. ſ. bello, quod videbatur maximè viam munire celebrando Concilio. quemadmodum autem hijs qui impedimento ſunt, quò minus Ethnicis, atque infidelibus Euangelium prædicetur, aut rectum Euangelij curſum impe-*

diunt bello à nobis, ſi vires ſuppetant à propoſito dimoueri poſſunt, ita quoq; qui rationem & normam à Chriſto in Eccleſia relictam damnandi hæreſes, & reducendi hæreticos homines, impedire ſtudent, omni vi cogi, & caſtigari debent.

Illa præterea cauſa caſtigari armis tunc temporis hæretici iure potuerunt, quòd, cum multum, diuq́;, Concilium, Concilium proclamaſſent, cum vrgerent vehementer vt cogeretur, cum ad illud ſemper prouocarent, neque de ſuis dogmatibus alibi, quàm in œcumenico Concilio deliberari, aut tractari aliqua ratione paterentur, quo tempore eis oblatum eſt, conuocatum, atque cœptum, non modo Tridentum venire recuſauerunt, ſed tunc maximè, Pontificem Maximum, omnes Epiſcopos, atque etiam totam ipſam Synodum, libris contumelioſè editis, ſeditionis, & maledictorum plenis inſectabantur, & proſcindebant: quod Epiſt. Pontificis docet ad Epiſcopos Germaniæ, quàm aduerſarij cœci omnino, & ignari veritatis citant in præſentia. ita enim ait. 4

Proteſtantes vſque adeò huius Concilij auctoritatem contempſerunt, vt cum Tridenti ferè ad biennium Epiſcopi manſerint, non modo ad illud accedere recuſauerint, ſed publicis concionibus, & libris contumelioſiſſimis editis palam prædicare auſi ſint, nequaquã illud liberum &

Chriſtianum eſſe Concilium: eiusq́ decreta, ſe, eſſe repudiaturos, renunciauerint: idq́ incredibili ſanè, & inaudita verborum petulantia, propterea quòd ex auctoritate noſtra illud indictum eſſet: & ex Eccleſiarum Epiſcopis congregatum. ſubiungit: quæ quidem eorum pertinacia cauſam & neceſſitatem eidem Carolo Imperatori, & nobis attulit, ineundi inter nos ſanctiſſimi fœderis. addit, vt illos, quando iuris ratio, & leuia remedia nihil proficiebant, armis ad ſanitatem redire cogeremus.

Non cœpit Conc. ab executione.

Neque id eſt vllo modo ab executione inchoare, quod tantopere iactant aduerſarij, inculcātq́: ſed naturali, diuina, et humana ratione poſtulante, atque cogente ita factum eſt. ac niſi ſeriò reſipueritis, illud vos etiam ſupplicium & ſeueriſſima caſtigatio iure manet, vt tandem à Chriſtianis Principibus, ad Eccleſiā armis trahamini, à qua impiè receſſiſtis. etſi nulla alia cauſa ſupereſſet, illa vna ſatis eſſe poſſet, ne vos alios veſtris erroribus atque impietate perdatis: quod vos ipſi minimè repugnantes fatemini, cum dicitis, hoc genus animaduerſionis & ſupplicij ad executionem Concilij pertinere.

Hæretici caſtigari poſſunt, quòd ſint hæretici.

5 *Quanquam ea quoque cauſa, quòd hæretici eſſent, & Catholicam Eccleſiam deſeruiſſent, iure optimo caſtigari, & domari bello poterant: primum quidem quoniam poſt ſecundam, & tertiam*

tertiam admonitionem (quam rationem vocandi rebelles ſeruat Eccleſia) non vnus, aut alter, ſed quattuor potius Romani Pontifices, Martinum Lutherum, eius doctrinam, & doctrinæ ſtudioſos, quo tempore bellum excitatum eſt à Cæſare, excommunicauerant iam, denunciauerant, & proſcripſerant. Leo Decimus, Adrianus, Clemens VII. *Paulus* III.

6 *Et ſi nihil ſimile ſanctiſſimi Pontifices aduerſus hæreticos noſtri temporis decreuiſſent, ſatis mouere potuit Chriſtianiſſimum Imperatorem, vt contra eos arma caperet, quòd veteres hæreſes, damnatas in antiquis Synodis atque ex medijs tenebris excitatas, erutasq́; mordicus illi defenderent, & docerent alios. quod, ne ipſi quidem inficiari aduerſarij veriti ſunt, cum cauſam Vuiclefi, Ioannis Vſſi, & Hieronymi Pragenſis, quos damnauit Synodus Conſtantienſis, nulla tardati verecundia, aduerſus planam atque apertam veritatem agant, non modo Proteſtantes in hoc libro, ſed Fabritius quoque Montanus in illa ſua Oratione contra Synodum Tridentinam confecta: atque illo prior Vergerius, impiiſſimus homo turpiſſimusq́; in ſuis ſcriptis aduerſus Concilium. vt enim ex Gelaſio, & Achatio ſanctiſſimis Pontificibus conſtat, & habetur 24. quæſt. 1. aut vnanimi potius totius Eccleſiæ conſenſu, non eſt opus noua damnatione ijs,* Gelaſius Papa. Achatius.

qui

qui in errorem alias condemnatum inciderunt.

7. Obiectio. *Reprahendunt etiam Proteſtantes clariſſimum omni genere virtutis Imperatorem Carolum V. quod, interim, conſcribi fecerit, hæreticisq́; conceſſerit, dum Concilium celebrandi tempus, à bellorum tumultu liberum atque exemptum ſuppeteret: & quod clementiæ ac benignitati Cæſaris dandū erat, id aduerſarij, more ſuo, minis, ac vi illatæ, tribuunt. quaſi verò tunc Cæſar, iure cum hæreticis Germanis agere non poſſet, vt interim, dum Eccleſia Catholica in œcumenica Synodo rem illam definiret, de qua publica controuerſia agitabatur, Eccleſiæ Romanæ vetuſtam diſciplinam, atque fidem, nulla immutatione facta ſectarentur: ac ſi ius aſpernarentur, non poſſet ille, nullo aut facili negotio, potentia, atque armis, quibus benè inſtructus & munitus erat, in antiquo, eoſdem officio retinere. ſed clementiſſimus, atque optimus Imperator, ne quà ratione Germanos exaſperaret, ſed benignitate potius & manſuetudine prouocaret ad religionem, paſſus eſt, vt interim, dum celebraretur Synodus, pleraq; illi tenerent noua: modo interim, nihil innouarent. illi verò accepta conditione, non ſolum fidem datam ſeruare ſartam tectam minimè voluerunt, quam interpoſito iureiurando Cæſari adſtrinxerant, ſed veluti furijs quibuſdam atrociſſimis agitati, tūc*

Carolus V. à calumnia defenditur.

maxi-

maximè errorem, errore: hæreſim, hæreſi: tumultum, tumultu: ſeditionem denique longè alia grauiori & magis periculoſa ſeditione cumulaue runt. donec tandem collectis copijs vndiq; poten tiores effecti iniuſtiſſimè arma aduerſus Impera torem, ac Principes ſuos, peſtilentiſſimi homines arriperent. verum eſt enim quod Auguſtinus teſtatur, hæreticos initio vulpes eſſe, quoniam cum viribus poſſint parum, arte, calliditate, fraudibus, atq; dolis plurimum vtuntur, armis verò potentes effecti, Leonibus eſſe ſimiles omnino. qui vti vnguibus Leones, vi, & armis omnia tentent, aggrediantur, pulſent, diripiant, atque diſcerpant. vtinam ſanctiſſimus Imperator, quem vos tantopere hoc nomine reprehenditis, quod vobis, religioni, & fidei vim intulerit, non tàm clemens ac benignus erga vos extitiſſet, non dubium eſt quin furor iſte veſter, non tàm longè, quàm cernimus, proceſſiſſet: neque vobis tempus ſupereſſet, de Cæſare, quod facitis, immeritò con querendi.

Hæretici, initio Vulpes, deinde Leones.

Poſtremò, illud hæretici memorant cur Synodus Tridentina libera non ſit, quoniam ſummus Pontifex, omnibus Chriſtianis prohibuit, libros hæreticorum attingere: quod eſt, inquiũt, viam præcludere, ad rectè atque incorrruptè de fide, doctrina, & moribus hæreticorum iudicandum.

8. Obiectio Soluitur.

Hæc

Hæc tamen ratio ſuperiorum non abſimilis eſ ſe videtur: neque enim ex ea quidpiam colligitur contra nos: nihil enim Pontifex potuit eo tempore commodius atque vtilius orbi terrarum præſtare, quàm ſi Chriſtianos homines ab hæreticorum libris arceret. neq; enim aliunde maiora in Chriſtianam Rempublicam mala & ad ſinceram doctrinam euertendam potentius, quàm ex iſtorum librorum lectione venenum eſt, qui, vt ſimpliciores, & rudiores veritatis magis allician tur, eloquentia procurata, & fucata magna ex parte, hactenus ſunt conditi vt hoc, veluti hamo, incauti lectores capiantur, opprimanturq;. ex huiuſmodi librorum lectione, quæ & quanta incommoda naſcantur, multæ præclariſſimæ prouinciæ teſtari poterunt, quæ hoc veluti toxicò penè interierunt. Germaniam dico, Angliam, Poloniam, Daniam, Galliam. atque vtinam ab hoc malo libera omnino atque exempta Italia eſſet, fortaſſe Germani Vergerium, Ochinum, Petrum Martyrem, Ioannem Baptiſtam, Stancar, atque alios his ſimiles non habuiſſent, qui Eccleſiam Romanam non leuiter afflixerunt.

Rectè prohibētur libri hæreticorum.

Hiſpania.

Contrà verò Hiſpania teſtari queat; quæ ex hac librorum prohibitione commoda ſit conſequuta: in qua quidem, niſi lectioni horum librorum diligentiſſime, accuratiſſimeq; obuiam itum eſſet, fortaſſe non haberet modò cauſam, cur de religio-

ne gloriari tantopere poſſet, qui enim in eàdem proximis his annis hæretici agniti ac deprehenſi ſunt (& non poteſt diu quiſpiam latere) non tàm publicis concionibus, aut priuatis colloquijs venenum hæreſcos ſparſerunt, quàm libris, quos ſimplicioribus hominibus, nullo pretio, imo verò, inuitis & reluctantibus obtrudebant. ſenſerunt hæretici, quantum ſua res his artibus procederet: ſenſerunt etiam hoc malum ſagaciſſimi iudices, vindicandis his ſceleribus ſummo Dei beneficio, in Hiſpania dati, quos, inquiſitores hæreticæ prauitatis vocamus. & quanquam nuſquam non diligenter huius rei curam, & rationem habuerint, tunc temporis maximè occurrēdum tam ancipiti malo putauerunt: prohibitis primum libris, deinde ſummo ſtudio perquiſitis, qui illos attingerent aut haberent domi: re bene inſpecta, et communicata prius cum Pontifice Maximo, qui legem de ea re ſeueriſſimam, ſed plurimum quidem in Chriſtiana Republica neceſſariam tulit: & priuilegia conceſſa non nullis ademit: quæ potius damno quàm vſui intellexerat fuiſſe. vni inquiſitores copiam habent apud nos ſaltem, huiuſmodi libros attingendi, qui cum ſint uiri in omni genere artium clari. maximè uerò diſciplinæ Eccleſiaſticæ periti, tùm ipſi per ſe, tùm etiā per alios, & bonos, & doctos uiros id genus libros excutiunt diligenter: de eiſ-

dem

dem iudicium ferunt: & cum res poſtulare uidetur impugnandos, & confutandos uiris doctiſſimis præbent: dum grauioribus alijs negotijs occupatis, integrum non eſt, in eiſdem confutandis, & refellendis uerſari. hoc illud eſt, quod Iulius III. *Pontifex Max. in ſua de hac re bulla ſignificat, cum ait.*

Cũ diuerſi effectus quàm ſperabantur, ſequuti ſint ex hac conceſſione, legendi inquam libros ab hæreticis editos, omnes conceſſiones reuocamus, atque annullamus.

In Concilio uerò quibuſuis doctis hominibus, modò illam petant, libera ſit à legatis facultas, hæreticorum ſcripta euoluendi. explorandi, atque expẽdendi rationes quibus vtuntur: et in publicum illas producendi, cum eſt de quacunque cõtrouerſia diſſerendum. hoc eſt enim quod Can. 16. *Conc. Carthag.* 4. *eſt definitum, his uerbis.*

Epiſcopus gentilium libros non legat: hæreticorum autem pro neceſſitate & tempore.

Semper uetitum eſt libros hæreticorum attingere.

Quo ſane Canone vt conſtat, etiam Epiſcopis copia eripitur, libros legendi hæreticorum, niſi loci neceſſitas poſtulauerit, quod accidit cum aduerſus hæreſes Concilium celebratur: quas cognitis, atque expenſis aduerſariorum argumentis redargui oportet. & pro tempore, hoc eſt, cum eſt aduerſus hæreticos ſcripto dimicandum.

Nulla igitur cauſa eſt cur hæretici Proteſtantes

tes doleant, & grauiter ferant, libros ſuos à Catholicis hominibus non attingi. attinguntur.n. ab his, à quibus, quando, & quo modo attingi debent. doleant, uiam eſſe præcluſam ſibi, quam negligentia quorundam latiſſimam aperuerat, vt rudibus, atque ſimplicibus hominibus imponerent. Neque ſine exemplo, vt rationem prætermittam, id agunt Pontifices. ab Apoſtolis erudiuntur, qui cap. 59. eius Concilij, quod Hieroſolymis tenuerunt, ſic ſtatuunt.

Si quis falsò inſcriptos impiorum libros in Eccleſia, ad populi, & cleri corruptionem publicauerit, deponitor.

Olim etenim hæretici libros ſuos quibus hæreſes continerentur, titulo Catholicorum circunferebant, quod faciunt etiam hoc tempore eorum pleriq́;, vt inſcriptione illectos, in ſua retia Chriſtianos homines trahant.

Libros Arrij non modò legi prohibuit Conſtantinus Imperator poſt Pontificem Romanum, quod Socrates narrat, ſed igni etiam comburi iuſſit. Auguſtinus in Ioannem ſcribit, libros Mathematicorum & hæreticorum publicè ſuo tempore fuiſſe combuſtos. combuſſit Gelaſius Papa, anno 496. Neque mirabitur quiſpiam qui norit ab ipſis etiam Apoſtolis libros illos, qui curioſam doctrinam cõtinerent, igni abſumptos eſſe. ſic enim ſcribit Lucas Act. 15. cap. Ca. 13. hiſt. Eccl.

multi

multi ex eis qui fuerant curioſa ſectati contulerunt libros & combuſſerunt eos coràm omnibus: & computatis pretijs illorum inuenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium. quòd ſi Cyprianus ad Bonifacium ſcribens prohibet cum hæreticis loqui: imo etiam Paulus iubet, ne, cum his hominibus, uel cibum capiamus, cur non ab eorum libris viri boni arcebuntur? quamobrem in omnibus ferè vetuſtis atque œcumenicis Synodis poſt exploratam, cognitã, conuictam, & damnatam hæreſim, quod hiſtoriæ Synodorum planè nos docent, non modo auctores hæreſis damnati, & proſcripti ſunt, ſed eorum quoque libri prohibiti, & qui reperirentur, in ignem coniecti ſunt.

At, dicitis, noſtri nondum peracta Synodo condemnantur: atque indicta cauſa.

Verum ideſt, ſi Synodum velitis dicere Tridentinam: ſed multò antequàm Synodus cogeretur, ſcripta veſtra Pontifices damnauerunt: quod ab eis, eodem omnino iure, quo hæretici, librorum àuctores, damnari potuerunt: ne latius cancer legendo ſerperet: & incautos corriperet. quanquam cum ſint hæreſes horum temporum veteres omnes, & in vetuſtis, quod aiebam, Concilijs damnatæ, atque exploſæ qui illam doctrinam libri complectuntur, non næoterici, ſed vetuſti potius cenſeri debent.

DISPV-

DISPVTATIO QVINTA.

VTRVM TRIDENTINA Synodus generalis ſit.

IPSA *etiam ſcribendi ratio poſtulat, vt illam quoq; quæſtionẽ excutiamus, examinemusq́;, vtrum Synodus Tridentina generalis ſit; nam aduerſarij noſtri generalem eſſe negant. ego tamen, ne lectorem longis ambagibus morer, paucis ſic ſtatuo.*

Concilium Tridentinum re uera eſt generale, atque œcumenicum.

Quattuor legimus genera Conciliorũ: vnum Epiſcopi cum ſuis Preſbyteris, quod Diocœſanum uulgò appellant. alterum Metropolitæ cum ſuis Epiſcopis, quod dicitur prouinciale. tertium Patriarchæ, cum Metropolitis. quartum eſt totius orbis Chriſtiani. tertium illud, vniuerſale, atque plenarium vocari ſolet: non ſimpliciter tamen; ſed totius Patriarchiæ: quod docemur cap.7. Cõcilij Carthag.3. & cap.61. Conc. Africani. poſtremum verò œcumenicum appellant, Concilium Tridentinũ eſt œcumenicum. Quattuor genera Conc.

ſicut autem primum illud Conc. Epiſcopus cogere ſolebat, qui ciuitati Præfectus eſt: ſecundum, Metropolita, qui prouinciæ: tertium Patriarcha, qui Metropolitis, ita poſtremum ſolus Pontifex Romanus indicere & tenere poterat. hæc eſt enim regula Eccleſiaſtica, inquit Socrates, cap. 9. lib. 4. hiſtoriæ Tripartitæ, vt œcumenicum Concilium ſine ſummo Põtifice haberi non poſſit. fit tamen interdum, vt pro œcumenico, quod eſt orbis totius Concilium, generale, aut vniuerſale vſurpemus: quod facimus in præſentia dum dicimus, Synodum Tridentinam eſſe generalem, vniuerſalem'ue.

Quare conſtet Conc. œcumenicum.

Vt autem Concilium œcumenicum ſit, non tàm intereſt, quo numero Epiſcoporum conſtet, pauciſſimis enim effici poteſt, exemplo Hieroſolymitani, in quo quattuor tantũ ex Apoſtolis interfuerunt, quã rem latius perſequuti ſumus in Apologia aduerſus Montanum, quàm vt ab eo indicatur, cogatur, & celebretur; qui œcumenicus doctor; paſtor & rector eſt: cuiuſmodi eſſe Pontificem Romanum (tametſi obiter) ſuperius monſtratum eſt. atq; vt in eo negotia tractentur, quæ ad vniuerſam Chriſtianam Rempublicam pertinent: fidei dogmata intelligo, quæ omnibus credenda proponuntur. generalem præterea diſciplinam morum, quæ omnibus Chriſtianis hominibus obſeruari debet: horum enim duorum, in

omnibus

omnibus œcumenicis Synodis, tum Græcis, tum etiam Latinis ſemper ratio habita eſt.

Hinc fit, vt decreta Diocœſani Concilij, prouincialis, & Metropolitani, nō habeant vim obligandi totum orbem Chriſtianum. quoniam neque concilia, quæ dixi, facultatem habent decernendi, quæ totum orbem Chriſtianum decent, niſi à Pontifice Romano probentur, atque ille, vt ab omnibus obſeruentur, edicto ſuo caueat.

Deinde, quoniam iſtarum, quas diximus, rerum definitio, ad Epiſcopos toto orbe terrarum diſperſos iure pertinet, oportet Concilij indictionem Pontifex Epiſcopis omnibus renunciet, niſi quid obſtiterit quo minus id cōmodè fieri queat; vt illi ad Concilium veniant, aut legitimè impediti, procuratores mittant, qui perſonam Epiſcoporum in Concilio gerant: rebus, quæ definiuntur præſentes interſint; atq; abſoluta Synodo ad Epiſcopos ſuos ferant. vt iuxta decreta Synodi populum ſibi à Pontifice commiſſum doceant, inſtituantq́. Hæc, quæ commemoraui, cum in hac Sacroſancta Synodo, omnia ſint obſeruata, nemo, niſi qui mentis, & iudicij ſit inops, aut qui dare uelit, quod aiunt (ſine mente ſonum) negare iure poſſit, eam ab initio, œcumenicam, & totius Chriſtiani orbis Synodum fuiſſe. principio enim illam indixit, Paulus III. *Pontifex Max. deinde Iulius* III. *poſtremo, Pius* IIII.

K 2 *& ad*

& ad conſtituendam Chriſtianæ Reipublicæ diſciplinam, damnandasq́ hæreſes Lutheranorum indicta, & coacta eſt. renunciata eſt etiam orbi terrarum: quod ex bullis indictionis, & Concilij monumentis, atque actis à Paulo III. *ad Pium Quartum planè conſtat.*

Sed expendamus iam momenta rationum, quibus hæretici in hoc libro nituntur.

1. Obiectio aduerſariorum. *Primum argumentantur: non ſunt in hac Synodo Epiſcopi ex toto orbe terrarum collecti; ſed duntaxat ex locis quibuſdam: & pro Papæ libidine: ergo non eſt generalis, & œcumenica.*

Soluitur. *Verum hæc ratio omnino falſa eſt: atque in odium Pontificis ab hæreticis excogitata. quid eſt enim tàm validum, atque potens ad exacerbandum animos Catholicorum aduerſus Pontificem, quàm quòd ille paucos tantum patres: atque eos, quos putaret ſibi maximè obnoxios, addictosq́, ad Synodum vocaſſet; quæ credendi, & viuendi leges orbi Chriſtiano datura eſſet? ad quam iure, & antiquis Eccleſiæ legibus, conſuetudineq́, perpetuò vſu confirmata, præſules omnes admitti debent?*

1 *Eſt autem mendax ratio duplici nomine: tùm quia in ea aſſeritur ex quibuſdam tantum locis Epiſcopos aſſumptos & aſcitos eſſe. tùm etiam, quia pro Papæ libidine admonitos et vocatos eos eſſe. Poſteriorem ſententiæ partem, impudentiſ-*

ſimum

ſimum eſſe mendacium bulla indictionis apertè declarat. communis etenim omnium eſt. & qui Tridenti adſunt, argumento eſſe poſſunt, in omnibus prouincijs, in quibus religionis et fidei veſtigia ſuperſunt, indictionem Synodi fuiſſe inuulgatam: & vocatos Epiſcopos omnes, etiam Epiſcopos Germanos. imo verò Germaniæ Principes, qui hæreticis fauent, & corũ miniſtros, ipſi quoque aduerſarij noſtri vocatos fuiſſe à Pontifice Romano, paulò inferius narrant. qua autem ratione potuiſſet Pontifex pro ſui animi libidine deſignare tot Epiſcopos Hiſpanos? tot Gallos? tot Polonos? tot Luſitanos? tot Flandros? tot Siculos tot Sardos? tot Hibernos? tot Ungaros, & Germanos? tot deniq; Italos? ſed nouum non eſt hæreticos homines mentiri, qui victoriæ ſpem in mendacijs maximè poſuerunt.

Non minus etiam falſum eſt, illud alterum quod accipiunt: non eſſe Tridenti, ex toto orbe terrarum coadunatos Epiſcopos. tametſi enim aduerſarijs largiamur, non intereſſe huic ſanctæ Synodo Catholicos Epiſcopos omnes. id enim fieri nequaquam poteſt, neque accidit vſquam, cum alij aduerſa valetudine detineantur: alij ouibus metuentes, neque gregem deſerere, neque ab ouili ſuo abeſſe audent: ne (quod accidit abſente paſtore) à lupis dilanientur: diſtringuntur alij negotijs Eccleſiarum ſuarum, publicis curis alij:

inficiari profectò nemo poſſit, ex toto orbe Chriſtiano adeſſe Tridenti patres. neq; tàm exiguo numero, quàm impudentiſſimi hæretici teſtantur. quanquam (vt admonui paulo antè) non eſt vllo pacto numerus patrum neceſſarius, vt Concilium œcumenicum cenſeatur: quod ille etiam, quem vos toties citare ſoletis, Nicolaus Cuſanus affirmat cap. 30. lib. 2. de concordia Eccleſiæ: & citantur à vobis eius verba in hanc ſententiam, quo loco de praxi, aut norma procedendi in Concilio, agitur. adſunt enim Hiſpani ferè triginta: totidem ferè Galli, atque inter hos Cardinalis à Lothoringia, Luſitani, Germani, Hiberni, Angli, Siculi, Sardi, Flandri, Heluetij, Poloni, Vngari, Bohemi, Itali. adſunt ſex Cardinales: quattuor legati, vnus, vt dixi, Gallus: Germanus, alter: Patriarchæ, tres: Archiepiſcopi, triginta duo: Epiſcopi, ducenti viginti octo: Abbates, quinque: Generales ordinum miniſtri, ſeptem: Epiſcoporum procuratores, plurimi.

Numerus Epiſcoporum, qui in Conc. adfuerunt.

Iam verò nullus ferè eſt toto orbe Chriſtiano Princeps ſæcularis, qui ad hanc ſacroſanctam Synodum Oratorem ſuum non deſtinarit. adeſt Orator Ferdinandi Imperatoris, Philippi Regis Catholici, Regis Galliarum, Regis Vngariæ, Bohemiæ, Luſitaniæ, Poloniæ, ducis Sabaudiæ, Bauariæ, Florentiæ, Heluetiorum, dominij Venetorum

Principum Oratores.

torum: equitũ militiæ Hieroſolymitanæ, Reginæ Scotiæ Cardinalis Lothoringus in Cõcilio partes agit. atq; ij omnes prudentia, & rerum geſtarũ gloria clari. vt enim interim cæteros miſſos faciam, profectò Claudius Fernandez Quinnones Lunæ Comes Philippi Hiſpaniarum Regis potentiſſimi, & Catholici maximè Orator, unus, multorum inſtar eſſe poſſit, qui ad antiquam illam nobilitatem, quam à maioribus ſuis in omni re præſtantiſſimis hominibus, per ſucceſſionem accepit, magno ſtudio, ſtrenua diligentia, induſtriaq́; mirabili, maximarum artium notitiam, ſummam peritiam rerum; quam ille maximis, difficillimisq́; negotijs præfectus, longo uſu comparauit, omne deniq; genus uirtutis, præſertim uerò pietatis & religionis, adiecit. quarũ ille uirtutum Tridenti, quaſi in publico totius Chriſtiani orbis theatro, illuſtriſſimum ſpecimen, atq; exemplum præbuit. ac niſi immatura morte nobis, qui illo indigni eramus, ereptus fuiſſet, proculdubio haberet Hiſpania, quem meritò cæteris nationibus poſſet opponere. vt iam turpiter mentiri videamus hæreticos dum aiunt; paucos Hiſpanos adeſſe: pauciſſimos Gallos, Polonos, & Anglos, nullos omnino. ergo cùm ex toto orbe Chriſtiano Epiſcopi vocati ſint, atque in Synodo adſint; quod ex copia ea Epiſcoporum, quæ mandata typis, uulgò circunfertur, non obſcurè

Comes Lunæ.

patere poſſit, præter rationem, aut inepte potius faciunt aduerſarij, dum Tridentinam Synodum, neque œcumenicam eſſe, neque generalem ferunt.

Cætera vetuſta Concilia, Nicenum videlicet Epheſinum, Conſtantinopolitana, & Calcedonenſe, non continuerunt omnes Epiſcopos quotquot erāt eo tempore: imo neque ex toto orbe terrarum collectis Epiſcopis, & paucioribus quàm adſint Tridenti, conſtiterunt: nihilominus tamen citra vllam controuerſiam œcumenicorum nomen, definitionem, & auctoritatem adepta ſunt. quemadmodum verò Athanaſius aſſeruit, totum Chriſtianum orbem in Conc. Nicenum coiuiſſe, in quo 319. Epiſcopi adfuerunt, quoniam illud Conc. vniuerſalem Eccleſiam repræſentabat, & exhibebat, ita quoque de Tridentina Synodo nobis cenſendum eſt.

Rurſum, ſicut Magnus Leo inquit, Canones Concilij Niceni à totius mundi Epiſcopis eſſe confectos, quoniam tametſi 319. duntaxat corpore adeſſent, cæteri omnes cum illis erant ſpiritu congregati, ita quoque affirmare oportet, Canones Synodi Tridentinæ, à totius mundi Epiſcopis conditos eſſe, qui ſimul cum his, ſpiritu in Concilio adſunt, quod exhibet vniuerſalem Eccleſiam. cæteri nanque omnes, qui legitima cauſa impediuntur, ne condendis decretis interſint,

con-

condere, ſe illa ſpiritu, iure poſſunt aſſerere. ſicut Paulus ad Corinth. de illo fornicatore diſſerens, inquit, Ego autem abſens corpore, ſed ſpiritu præſens, iam iudicaui vt præſens eum, qui ſic operatus eſt, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, congregatis vobis, & meo ſpiritu, cum virtute Domini noſtri Ieſu Chriſti, tradere hunc hominẽ Sathanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat, in die Domini noſtri Ieſu Chriſti. quis enim neget, Abdyſu Aſſiriorum Patriarcham, qui proximo ſuperiore anno, cum Concilium cogi inciperet, Romam venit, vt ſanctiſſimum Pontificem inuiſeret: & ad eius genua prouolutus obedientiæ ſigna præſtaret, cum iurarit, ſtatuta ſe, atque decreta omnia ſacroſancti huius Concilij Tridentini ſuſcepturum, ſeruaturum, docturumq́ alios, tametſi corpore abſit, quoniam mente atque ſpiritu adeſt, Synodo ſacroſanctè intereſſe? ſuperiore igitur ratione aduerſariorum, nihil prorſus effici cenſendum eſt.

Cap. 5. ad Corinth.

Quod verò ridentes, aiunt aduerſarij, eà vna cauſa putari atque dici poſſe Synodum Tridentinam, vniuerſalem, quòd in ea exiſtant ex Africa, Græcia, & Aſia Epiſcopi quidam, nomine tantum, quos perſonatos appellant, ob eam ſolum rem à Pontifice creati, vt Tridentum deſtinarentur, ſumma impudentia eſt. nõ inficiamur eſſe aliquot, licet pauci admodum illi ſint, qui titu-

titulum habent earum Eccleſiarum, quæ ſunt ab hoſtibus fidei, & religionis occupatæ: ſed non in eum vſum, quem iactant, creati ſunt: neque quiſpiam eſt tàm ineptus, vt eorum cauſa, œcumenicam eſſe hanc Synodum exiſtimet: cum ſuppetant multæ aliæ, quas attigimus ſuperius, cur hac ipſa appellatione dignam putemus. verum illud ſilentio prætermittere neque poſſum, neque debeo, id genus Epiſcopos, quos titulares vulgò appellant, quoniam titulum Eccleſiarum habent, adminiſtrationem non habent, non eſſe nouitium inuentum, quod hæretici teſtantur, ſed potius antiquitatis exemplo fieri: quod ex Euſebij, & Nicephori hiſtorijs, non obſcurè conſtat: Clemens enim à Petro, Romanus Epiſcopus creatus eſt, qui non prius Eccleſiam regit, quàm eo munere Linus et Cletus defuncti eſſent. neque ſine magna ratione interdum creantur, vt alios, qui vel morbo, vel negotijs, vel ætate confecti ſunt, adiuuent: & Eccleſiis, ab infidelibus recuperatis, Epiſcopi ſuppetant. qui, ſi eam mentem eis inſpiraret Deus, vt Eccleſias, quarum Epiſcopi appellantur, adirent, Euangelium, prædicaturi, id facerent ex officio: ſimiliterq; reliqua munia Epiſcoporum exequi, atque exercere poſſent. nam tametſi Eccleſias illi habeãt occupatas, reuerà, perinde atque cæteri veri Epiſcopi ſunt, & presbyteris ordine præſtantiores, facultateq;

Epiſcopi titulares.

tateq́ ſunt præditi ordinandi, & confirmandi. his igitur, more cæterorum, propter eam, quam diximus, rationem, aditus ad Concilium patet, & ad ſuffragia ferenda iure admittuntur.

Obijciunt ſecundò, hanc Synodum vniuerſalem non eſſe, quoniam in ea ſoli Epiſcopi ius habent ferendi ſuffragium, cum olim, etiam Laicis hæc ipſa facultas ſuppeteret. 2. Obiectio.

Hæc tamen ratio, ſi ratio dicenda eſt, nihil habet cum ratione & veritate commune: dupliciratione. vna eſt, quia ſolis Epiſcopis, inquit, nunc adeſſe ſuffragij ius: altera verò, quia Laicos, accipit, olim ad ſuffragium ferendum admiſſos eſſe. prima ſententiæ pars, apertè falſa eſt, quoniam non Epiſcopi modo, ſed Abbates quoque & generales ordinum miniſtri admittuntur ad ſuffragia ferenda, & iudicandum de rebus fidei, de quibus quæſtio in Conc. exercetur. ſiquidem ij omnes gubernandi ſpiritaliter munus, atque officium habent. ſunt enim alijs præfecti. Laici verò à Concilio iure repelluntur: neque ſuffragium de rebus fidei, & religionis negotijs, vllo modo, ferre valent. quod, vel hac ratione conuincitur. Confutatur. 1 2

Rerum fidei iudicium, non ſpectat ad ſæcularem, aut ciuilem poteſtatem, ſed ad Eccleſiaſticam duntaxat, quod ſecunda monſtraui diſputatione, ſed in Concilijs, præſertim œcumenicis, agitan-

1 *agitantur negotia fidei, & vniuerſalis Eccleſiæ cauſæ, vt etiam docui ſuperius: ergo Laicus non habet ius ferendi ſuffragium in Synodo.*

2 *Confirmatur hæc ſententia, quoniam ſi cui Laicorum ea ſuppeteret facultas, is eſſet Imperator maximè, qui ſupremus omnium eſt in ciuili gubernatione magiſtratus, at Imperator, vt oſtendi, ſolum aſſiſtit Synodo, vt cauſæ ordine agantur: tranquillitas adſit: & exemplo ſuo ad obſeruationem decretorum cæteros prouocet: quare, ne Imperator quidem hanc habet facultatem. Neque vllius Concilij generalis lege, aut exemplo probari queat, id præſtari debere, aut poſſe à quopiam Laicorum.*

3 *Confirmatur iterum ſententia: magis conſentaneum eſt rationi, vt preſbyteri, qui Epiſcopis dignitate aſſident proximè hac facultate ſint præditi, quàm quiſpiam Laicorum, ſed Preſbyteri vacant huiuſmodi facultate: aut enim non interſunt Synodo: aut ſi admittantur ſolum habent vim conſentiendi, & conſilium dandi: definiendi verò nequaquã, quod explicui, atq; oſtendi latius proximis duabus diſputationibus, ergo Laicis integrum nõ eſt, aut iure, aut conſuetudine, Concilijs intereſſe, & ſuffragium ferre. ineptiſſimè verò, aut potius admodum turbulen-*
2 *te facere videtur, quicunque hoc tempore, Laicos contendit in Concilium eſſe admittendos, &*

habere

habere ſuffragij ius: quod Proteſtantes faciunt. cum enim allicere in ſuam naſſam omnes velint, blandiuntur omnibus. et cum turbas mouere ſtudeant, atque aduerſus Pontificem, & ordinem Epiſcoporum vulgus hominum concitare, munia & officia ſingulorũ confundunt. vſque adeò enim certum eſt, nullum omnino Laicum facultate præditum eſſe in Concilio ferendi ſuffragium, & definiendi quæſtiones de quibus agitur, vt 7. Synodo generali, cuius verba citaui paulo ſuperius, definitum ſit, nullius Prĩcipis ſæcularis præſentiam, vt Synodus celebretur, eſſe neceſſariam.

Addo etiam non ſemel ad Concilia, aditum 4
Laicis fuiſſe præcluſum: teſtes produco: primum quidem epiſt. Pulcheriæ Auguſtæ ad Concilium Chalcedonenſe, in qua iubet, Laicos omnes ab ea Synodo procul ablegari atque repelli.

Laici, à ſynodo repulſi.

Deinde, prima actione eiuſdem Concilij legi- 1
mus, publicè conclamatum eſſe, Concilium Epi- 2
ſcoporum eſſe, non ſacerdotum. quòd ſi ſacerdotum non eſt, multò minus Laicorum erit.

Rurſum initio Concilij Romani primi ſic 3
ſcriptum eſt: hos omnes (numerauerat autem Epiſcopos Synodus, & quoſdam alios ſacerdotes) dum in vno articulo, ad examen ſanctitatis colligeret in thermas, Silueſter videlicet Pontifex, voluit, vt nullus Laicorum præſens eſſe videretur. quod exemplum inſtar Legis habendum

Can. 3. Conc. Turonens. *dum eſt. non permittitur, Eccleſiæ lege, vt Laici in Eccleſia clericis miſceantur, & admittentur, vt ius ſuffragij ferant cum Epiſcopis in Synodo, vbi controuerſiæ Eccleſiæ cogitantur?*

Vnde illud accidit, obſecro, vt cum inter nos, qui Eccleſiæ gremio continemur, plurimi Laicorum ſint, qui cum Epiſcopis de litteris, virtute, ac prudentia certare queant, nullus uſpiam reperiatur, qui Synodo intereſſe velit, plurimi verò hæreticorum ſint qui hunc ſtudeant, atque contendant, locum occupare. nullam ſanè huius rei aliam ego cauſam inuenio, quàm quòd nos eodem illo ſpiritu agamur, qui Concilio præſidet, pacis videlicet & tranquillitatis ſpiritu, hæretici uerò prorſus pugnanti, atque diuerſo.

Iam uerò, ſi Laici omnes, quotquot uelint, neque enim potior ratio eſt, cur vnus, quàm alter admittatur, & ſententiam dicat, neque eſt quiſpiam, qui hac ipſa poteſtate priuari, aut excidere facilè ferat, omnes qui præſentes in eo loco aderunt, in quo ſacra iſta comitia celebrabuntur, in Synodum irrumpent, quis eos locus capere poſſit? aut quem in ſedendo ordinem tenebunt? quòd ſi loqui nemo prohibetur, quem in loquendo modum ſeruabunt? nimius ſi quidem numerus, quod Ariſt. de Republica diſſerens, inquit, ordinem tenere nequit: qui clamores excitabuntur? ex clamoribus autem, quæ concertationes

tiones orientur? atque ex his, quæ contentiones, & pugnæ? intereſſe uideor Iapytarum conuiuio, & Babylonicæ confuſioni, unde, cum nullus alterum aſſequi loquentem poſſet, diſceſſere omnes re infecta.

Sed Proteſtantes peritiſſimi rerum omnium, & prudentia, ſcilicet clariſſimi, quòd hæc dicamus, ſophiſtas Pontificios, & paraſytos nos uocant: & rationem, ac formam ineunt abſoluendi turrim Babel ſine ſtrepitu, ſine clamore, & confuſione: remedium inquiunt, huic malo facillimè inueniri poſſit, ſi initio certi examinatores conſtituantur, qui explorent diligenter, vtrum qui in Synodum admitti uolunt, ſacrarum litterarum ſint periti: à quibus etiam de uitæ honeſtate cognoſcatur: iꝫ, alios admittent: repellent alios: ſed Deus bonæ quantæ, & quàm in extricabiles difficultates ſubeũdæ in hac re eſſent, dum iudices deliguntur: dum infinita turba examen ſubit. dum probantur iꝫ: improbantur. illi, quæ quærimoniæ ſuborientur? quæ ſubornationes erunt, vt admittantur? quas turbas non mouebunt illi, qui iure ferendi ſuffragium deiꝫciuntur: uix enim multorum annorum uel illis ſolis ſeditionibus componendis, tempus ſufficiet: præſertim ſi excluſo, quod aſſerunt aduerſariꝫ, facultas appellandi ad Synodum ſuppetat. itaque eum modum tenendi Synodum excogitant, traduntq́, nobis,

nobis, quem ſi ſequamur, nunquam profectò Synodum habere poſſimus. hoc unum eſt ſophiſtam agere: quem Ariſt. definit, aucupatorem pecuniarum propter apparentem ſcientiam, hoc unũ eſt paraſytum eſſe, principibus aſſentari, blandiri multitudini, probare peccata.

Hæretici ſophiſtæ,& paraſyti.

Inſtant hæretici, hoc fieri à nobis contra exemplum Apoſtolorum, quod nos imitari æquum eſt. illi enim cum Synodum tenerent, aiunt aduerſarij: cum Epiſcopis, ſeniores, hoc eſt intelligentiores, atq; etiam ipſam multitudinem promiſcuam admiſerunt: Act. 15. cap.

Inſtantia. Soluitur.

Nos quidem minimè negamus, admitti in Synodum debere, licet non vt ferant ſuffragium, presbyteros aliquot qui Epiſcopi non ſint, quos Lucas, citato loco ſeniores appellat: non tàm uocem ad ætatem, aut rerum intelligentiam referens, quàm ad officium ſacerdotale: quod ex ipſo Græco exemplari planè conuincitur: at illi vt conſultores admittuntur: non vt definitores aut iudices: quod monſtraui ſuperius. admittuntur etiam aliquando Laici, præſertim Imperator, Regesq; Chriſtiani, ſed non vt definiant. neque enim uſpiam huius rei exemplum reperitur, tametſi uniuerſam antiquitatem repetamus.

Seniores, qui ſint, Lucæ cap. 15. Act.

Locus uerò ex Actis Apoſtolicis ab hæreticis citatus apertè refellit eorum hac parte mendacium: ſic enim ſcriptum eſt.

Quidam

Quidam deſcendentes de Iudea docebant fratres, quia niſi circuncidamini ſecundum morem Moyſi non poteſtis ſaluari: facta ergo ſeditione non minima Paulo, & Barnabæ aduerſus illos, ſtatuerunt, vt aſcenderent Paulus, & Barnabas ſuper hac quæſtione. ſed ad quos? Lucas reſpondet, ad Apoſtolos, & presbyteros in Hieruſalem. itaque ad eum locum, in quo erat tunc temporis Princeps Eccleſiæ Petrus contendunt vt exortam de ſide controuerſiam dirimerent: atque inſtruerent nos, ad Eccleſiæ caput, magiſtrum, & rectorem, Pontificem Max. in rebus dubÿs eſſe recurrendum. non inquit, ad multitudinem, neque ad populum. ſubiungit paulò inferius Lucas, cõuenerunt Apoſtoli, & presbyteri uidere de uerbo hoc: nullam populi faciẽs mentionem. rurſum cum de quæſtione propoſita diſceptaretur Lucas ait. tacuit autem omnis multitudo, & audiebant Barnabam, & Paulum: ÿ, vbi dixerunt reſpondit Iacobus, inquit Lucas, propterea ego iudico, quod eſt proprium verbum definientis. nuſquam autem legimus in hoc Concilio quempiam ex populo, aut ex Preſbyteris quæſtionem propoſitam definiſſe. nam quod paulò inferius ſcriptum eſt, tunc placuit Apoſtolis, & ſenioribus cum omni Eccleſia, non eſt ſanè referendum ad iudicium de quæſtione, quæ agitabatur: iam etenim ab Apoſtolis erat definitum,

Explica tur locus act. 15.

vt abſtinerent à cõtaminationibus ſimulachrorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine: ſed ad id potius, vt eligerentur, qui definita, cum mandatis ad fratres deferrent. ſic enim Lucas ait: placuit Apoſtolis, & ſenioribus, cum omni Eccleſia eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam. ſcribunt autem Apoſtoli, et ſeniores fratribus, rem quæ acta eſt, quoniam tùm Apoſtoli, tum etiam ſeniores, quos Preſbyteros prius nominauerat, præſentes interfuerunt definitioni, & Conſilium dederunt ſuum: tametſi Apoſtoli, non Preſbyteri, quæſtionẽ definierint: quod, vt dixi, verbum illud indicat, iudico.

Obiectio. *Iterum obijciunt: cuſtodia Euangelicæ doctrinæ pertinet etiam ad multitudinem, cui perinde atque alijs pater cœleſtis loquitur, cum ait, hic eſt filius meus dilectus, ipſum audite: ergo res fidei definire omnium hominum eſt.*

Refellitur. *Sed tàm eſt inepta, & vitioſa hæc argumentandi forma, quàm qui illa vtuntur hæretici. illud verò, quod in ea ſumunt, certum omnino eſt: omnes etenim, qui ſalui fieri volunt, proculdubio ſeruare legem oportet, cuſtodire mandata Dei, et Eccleſiæ præceptis obtemperare: quod ſignificatur illis verbis, ipſum audite. at partes ſyllogiſmi nullo ſatis firmo vinculo connexæ ſunt: neque cohærent ſatis. nam labia ſacerdotum cuſtodiunt ſcientiam. & vitæ diſciplinam à Vica-*

rio

rio Chriſti in terris, accipere debemus.

Quod tertio loco memorant, iudicio Nicolai Pontificis Maximi omnibus Chriſtianis copiam fieri exiſtendi in Synodo generali, in qua agitur de fidei rebus, illis verbis, vbi nam legiſtis Imperatores, anteceſſores veſtros Synodalibus conuentibus interfuiſſe, niſi fortè in quibuſdam, vbi de fide tractatum eſt? quæ uniuerſalis eſt, quæ communis omnium, atque ad omnes Chriſtianos ſpectat. Diſtin. 96.

Ineptum admodum ad hanc ſententiam, quã volunt obtinere, argumẽtum eſt. quia Nicolaus ſolũ ait, fidem, de qua agitur in Synodis vniuerſalibus, communem omnium eſſe: quod dubium non eſt: cum ſine fide, vt Paulus inquit, impoſſibile ſit placere Deo. aduerſarij verò perperam intelligunt, aſſeruntq́, affirmari à Nicolao, quòd ipſa Synodus ita communis ſit, vt ad eam patere aditus cuiuis, & poſſit, & debeat. præterea quia quamuis ille de Synodo ageret, & communem eſſe diceret, non eà cauſa talem exiſtimaret, quòd omnes in ea locum habere poſſent: cum dicat Pontifex, ſolos Imperatores Synodo intereſſe ſolere. ſed communem omnium & vniuerſalem vocat, quoniam quæ in ea tractantur negotia, ad omne genus Chriſtianorũ hominum pertinent. agitur enim in ea de fide, & generali diſciplina morum: in cæteris verò quæ œcumenica Sententia Nicolai Põtificis Max. explicatur.

Synodi non ſunt: neq; fides, neq; generalis Eccleſiæ diſciplina conſtituitur.

Obiectio. *Citant in hanc ſententiam aduerſarij Panormitanum, & Gerſonem, qui ferunt, plus eſſe in Concilio tribuendum Laico, qui ſcripturam proferat, quàm toti Concilio, ea deſtituto.*

Soluitur. *Sed cupiditate carpendi cæci non vident, citatos auctores, non ſimpliciter, ſed per hyperbolem potius, aut ex hypotheſi, eſſe loquutos: ſi ita ſcilicet contingat. at, neque Concilium, cum ſit opus, ſanctarum ſcripturarum auctoritate vſquam deſtituetur, neque Laicus cum Synodo ulla ratione conferri debet. quòd ſi aliter putant*

Panormitanus. Gerſon. *Gerſon, & Panormitanus inſigniter labuntur, & errant.*

Obiectio. *Poſtremò citant aduerſarij quædam manu ſcripta Cuſani, in quibus, vt aiunt, affirmat, ius ſuffragij in Synodis, non ad Epiſcopos modò, ſed ad ſacerdotes cæteros, & laicos pertinere.*

Soluitur. *Hæc ego manu ſcripta nuſquam aſſequi potui, crediderim tamen nihil ſimile Cuſanum ſcripſiſſe; ita mihi de Cuſano perſuadeo quòd ſi id. aſſeruit turpiter atque fœdè lapſus eſt: ſed humano more. neque eſt eius auctoritas, & doctrina*

Cuſanus. *opinio tanti faciēda, vt propter vnum Cuſanum, benè ac prudenter conſtitutam veritatem deſerere debeamus. ſed contendamus ad alia.*

Obiectio. *Perſtant in eadem re, atque exemplis agunt.*

Paphnutius, inquiunt, & Athanaſius, & qui Philoſophum conuertit;non erant Epiſcopi: at illi iudicauerunt de fide. probant hoc, quoniam magnas res in Concilio geſſerunt.

Nos(vt pluries admonui)non negamus,quin præter Epiſcopos, intereſſe Concilio Preſbyteri poſſint, ac debeant,boni teſtimonij, probata vita doctrinaq́; . nam id genus ſacerdotes in Synodo Apoſtolorum adfuerunt: quod Lucas docet in Actis.& adſunt plures,quàm centum quinquaginta in hac Sacroſancta Synodo Tridentina, qui de omni quæſtione propoſita publicè in conſpectu patrum, ſententiam dicunt: & conſilium quodam modo præbent. nullus tamen horum hactenus facultatem habuit definiendi,& iudicandi. ſimiliter de Athanaſio, cum primum adfuit in Synodo, & de Paphnutio cenſendum eſt. illi etenim cum Epiſcopi non eſſent ad ſententiam ferendam nuſquam admiſſi ſunt reperiremus: nanque vnà cum alijs iſtorum ſubſcriptionem. diſputarunt tamen magna cum auditorum admiratione aduerſus hoſtes fidei. ineptè verò colligunt aduerſarij definitores eos,& iudices fuiſſe, quoniam magnas res in Synodo geſſerũt. nã licet in hoc Concilio doctores Theologi plerique, magnum ingenij ſui,doctrinaq́; ſpecimen præbuerũt, vitioſè quidem colliget, qui argumentari velit hinc,rebus eoſdem indicandis ac definiendis adhibitos

Soluitur. Cap. 15. Athanaſius. Paphnutius.

hibitos fuiſſe: ille verò, qui Philoſophum ſuperauit, & conuicit in Concilio Niceno Epiſcopus fuiſſe videtur, vel Rufini verbis, cum dicat, inter alios Epiſcopos, qui audiebant, erat quidam naturà ſimpliciſſimus: certè Laicus non erat. dixit enim Philoſopho quem verborum, quæ ſuppeditauerat Spiritus ſanctus, Energia proſtrauerat, ſequere me, in Eccleſiam videlicet, vt illum baptizaret. & ſi demus aduerſarijs Laicum fuiſſe, haud dubiè nihil habent, quod nobis hæretici poſſint obijcere, qui non inuiti fatemur locum interdum Laicis quibuſdam patere in Synodum, atque eos poſſe proponere: ſi quid norunt, quod Eccleſiæ interſit ſcire: hoc autem non eſt facultate præditos eſſe definiendi, quod contendunt hæretici efficere. neque is qui Philoſophum ſuperauit, quidpiã dicitur decreuiſſe: ſed ex conſtitutis ab Eccleſia aduerſus Philoſophum diſputaſſe, atque eundem ſimplicitate verborum, quæ cœleſtis ſpiritus ſuggeſſerat, conuiciſſe.

Ca 3 lib. 1. hiſt. eccl.

Illud diſſimulare nolo, aduerſarios noſtros hoc loco, Grammaticorum quodam ſupercilio, vt nos apud vulgus inuidia grauent, aſſerere, appellari Laicos per contemptum à nobis cæteros omnes qui ſacerdotes non ſint, cum plebei potius vocari debeant: quàm verò ſine ratione hanc nobis calumniam intẽdant, norunt etiam rudes atque ignari litterarum. Eccleſia enim ab initio

tio, eos homines vocare Laicos conſueuit, qui ſacris non ſunt ordinibus initiati: atque hoc ſenſu, Synodi, vocabulo perpetuò vſæ ſunt. niſi quæ eſt iſtorum nebulonum, & triobolarium Grammaticorum impudentia, atque inſania, omnes homines ſacerdotes dici velint. plebei autem, viles, atque ignobiles, vulgiq́ fex, etiam prouerbio appellari ſolent. Laicus, quæ uox ſit.

Vrgent adhuc, nihil mirum eſt, ſi olim Epiſcopi ad iudicandum & definiendum ſoli admitterentur: erat enim tunc temporis, magna copia doctorum, et ſanctorum Epiſcoporum, quia etiã ex Laicis ad Epiſcopatum homines promouebantur, atque ideo neceſſarium non erat, vt Laici ſe Concilio inſererent: modo verò, inquiunt, cum pauciſſimi Epiſcopi, in bonorum, atq; doctorũ numero iure poſſint haberi, neceſſe eſt Laici admittãtur, veluti ſuppetias indoctis Epiſcopis laturi. Obiectio.

Verum hæc ratio plura continet peccata. primum pugnat cum ſuperioribus: dixerant enim ipſo iure habere Laicos locum, & vocem in Synodo, atque ad eos pertinere ius ſuffragij ferendi: negant modo, cum aiunt, culpa Epiſcoporum effectum, vt Laicis locus ſit in Concilio. deinde falſum eſt quod aſſerunt, plurimos olim vita, & doctrina celeberrimos in Synodis adfuiſſe, modo verò vix vnum, aut alterum reperiri. pauciſſimos nanque hiſtoriæ commemorant, ſi cum reliquis Soluitur. 1 2

Tridēti plurimi Epiſcopi docti, & ſancti.

conſtrantur: nunc verò plurimos Tridenti poſſis reperire, claros exemplo, atque doctrina viros. noui ego ex omni natione non parum multos, vſque adeò religione ac ſcientia præſtantes (inter quos Andreā Cueſtam Legion, Epiſcopum referre volo, cuius imprimis duæ illæ virtutes paſſim celebrantur, vt æqui, & iuſti tenaciſſimus exiſtat, neque peregrinis doctrinis abduci ſe à veritate vſquam patiatur) vt ſperem, procedente ætate, cum de medio ſublati, inuidia liberi, atque exempti ſint, ſummo eos loco habendos fore.

Paſcitur in viuis liuor poſt fata quieſcit.

Inquit Poeta.

3 Tertio peccat ratio, cum in ea ſumitur, olim Laicos magno ſtudio ad Epiſcopatum fuiſſe vocatos: quod ab eis malitioſè dictum interpretor, vt Laicis, more ſtrenuorum paraſytorum, blandiantur, & Eccleſiæ ſuggilent. ſed impudentiſſimè mentiuntur cum id aſſerunt. nihil eſt enim tàm contrarium Eccleſiaſticæ diſciplinæ: nihil tàm ab eius legibus, & inſtitutis alienum, quàm ex Laicis quempiam ad Epiſcopatum ſubitò promoueri.

Ex laicis ſubitò nō debet, quis, promoueri ad Epiſcopatum.

In Concilio Aurelianenſi Can. 9. ſic definitum eſt: nullus ex Laicis abſque annua conuerſatione præmiſſa, Epiſcopus ordinetur: ita vt intra anni ipſius ſpatium à doctis & probatis viris,

ris, diſciplinis, & regulis ſpiritualibus plenius inſtruatur.

Cap. 3. Conc. Sardicens. ne quis ex Laico Epiſcopus efficiatur, ſed per gradus potius promoueatur, definitum eſt his uerbis. Oſſius Epiſcopus dixit, & hoc neceſſarium eſt, vt diligentiſſime tractetis, ſi fortè, aut diues, aut ſcholaſticus de foro, aut ex adminiſtratore Epiſcopus fuerit poſtulatus, vt non prius ordinetur, niſi antè lectoris munere, & officio Diaconi, ac Preſbyteri fuerit defunctus, & ita per ſingulos gradus; ſi dignus fuerit, aſcendat ad culmen Epiſcopatus. illa huius rei ratio redditur: quoniam per has promotiones, quæ habebunt longum tempus, poteſt probari, quà fide ſit, quà modeſtia, quà grauitate, & verecundia. altera etiam ratio illa eſt, quia conueniens non eſt, neque ratio, aut diſciplina patitur, vt temerè & leuiter ordinetur aut Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui neophitus eſt. maximè cum Magiſter Gentium Paulus, ne hoc fieret, denunciaſſe, & prohibuiſſe videatur. ſed ij, quorum per longum tempus examinata ſit vita: & merita comprobata: omnes dixerunt placere ſibi.

Can. 5. Synodi generalis octauæ, tempus ad eam rem neceſſarium explicatur ſcrupuloſè his verbis.

Nullus de Senatoria dignitate, vel de aliquo

Laico-

Laicorum ordine nuper tonſus eligatur, vel ſuſcipiatur Patriarcha, niſi ſecundum definitionem quæ prolata eſt ab hac ſancta & magna Synodo. ſcilicet, ſi omnem gradum Eccleſiaſticum tranſigens per definita nunc tempora irreprehenſibilis inuentus extiterit, & probatus: ita vt in gradu lectorum annum compleat: in ſubdiaconatu, duos: ſitq́; Diaconus, tribus: et Presbyter quattuor.

Neque id ſanè mirum eſt: quando non ſemel eſt definitum, ne presbyter quiſpiam ex Laico efficiatur niſi per gradus. decretum eſt hoc, Can. 38. Concilij Bracarenſis. cap. 5. decretorum Innocentij. Epiſtola 4. ad Felicem Nucerianum Epiſcopum. cap. 3. Epiſt. 3. Syritij ad vniuerſos orthodoxos. Cœleſtinus Papa in decreto ſuæ ſanctionis cap. 21. & Leo Papa in ſuis decretalibus cap. 33. accuratè cauendum eſſe iubent, ne quiſpiam ex Laico Epiſcopus efficiatur.

Nicolaus etiam Papa in Epiſt. ad Michaelem Imperatorem, quæ inſerta eſt actioni quartæ Synodi generalis octauæ. rurſum Adrianus Primus in epiſt. quam Conſtantinopolim deſtinauit pro venerandis imaginibus. et quoniam Photius, qui Laicus cum eſſet, Patriarchatum uſurpauerat, excuſare ſe apud Nicolaū Papam volebat, exemplo antiquorum patrum, Nectarij, atque Ambroſii, in ſecunda Epiſt. ad Photium, Nico-

Nicolaus, hanc excuſationis Anſam infringit, dicens, eos patres à Deo vitæ ſuæ teſtimonium habuiſſe: quo careret Photius.

DISPVTATIO SEXTA.

AN SYNODVS TRIDENTINA Chriſtiana ſit.

AVDITE *obſecro vos, o lectores Candidi: audiat potius vniuerſus orbis terrarum: quò vſque temeritàs, aut verius inſania hæreticorum proceſſerit, intelliget. audēt impuriſſimi homines affirmare, Synodum Tridentinam, Chriſtianam non eſſe: ad hanc verò ſententiā confirmandam, illis in primis argumentis vtuntur, quæ ex conuocante, ex præſidente, ex loco, ex libertate ſumuntur: & ſunt a me accuratiſſimè hactenus confutata, atque exploſa iudicio veritatis, & momento rationis. iure enim illam indixit Pontifex, atq; in ea præſidet per Legatos ſuos. locus eſt admodū accommodatus huic negotio gerendo: patres autem tàm ſunt liberi in ſententijs dicendis:*

dis, præſertim vbi cauſa Pontificis agitur, vt ſæpenumerò liberius quàm fortaſſe par eſſet, me inſpectante, non pauci ſint loquuti. ſupereſt explicanda vna tantum norma rerum in Concilio tractandarum, hanc ſi oſtenderimus maximè Chriſtianam eſſe, ſolemnem in Concilijs, & conuenientem negotiis, de quibus ſuſcepta tractatio eſt, abundè aduerſarijs noſtris ſatisfactum eſſe putabimus. de hac verò norma nihil prorſus ſeorſum dicemus: partim quòd multa dixerimus cũ aduerſus Montanum ageremus, partim, quòd plurima ſint in hanc ſententiam, & exactiſſima omnia, à viris non paucis Catholicis ſcripta, ſed maximè à ſanctiſſimo Oſſio Cardinali, tum in libro de expreſſo verbo Dei: tum in Prolegomenis contra Brentium: tum etiam in catechiſmo. quæ verò aduerſarij adferunt argumenta per partes atque ſcrupuloſè omnia ſunt excutienda.

Fructus præcipuus Cõc.

Illud initio, quod aduerſarij ponunt, tanquam verum accipio atque amplector, vnum ex præcipuis Synodorum omnium fructibus, ſed præcipuè œcumenicarum eſſe, veri & falſi inquiſitionem, diiudicationemq́; ſic vt falſum reſpuatur, ſtabiliatur verum.

Pendet hæc vtilitas ex duobus, quod aduerſarij etiam ingenuè fatentur, ſi inquam rectam & probam normam habeamus inueſtigandæ et iudicandæ veritatis. deinde ſi eà vtamur rectè.

vtroq;

vtroque vero nomine dant operam aduerſarij, vt perſuadeant hominibus nequaquã eſſe Chriſtianam hanc Synodum: & quia ignoramus omnino rectam formam, aut cognita, nequaquã vti volumus in quæſtionibus fidei explanandis, & controuerſiis dirimendis. exordiuntur autem à priori parte ſententiæ, hoc modo.

Scriptura ſacra norma eſt inquirendi atque explorandi veritatem: ergo illa ſolum nobis agendum in Concilio eſt vbi veritatem inquirimus. Rō aduerſariorum.

Nos quidem fatemur ſcripturam ſacram potiſſimam normam eſſe inquirendæ, & iudicandæ veritatis: quoniam ſi eà ſuppetat, ad eam nobis confugiendum imprimis eſt, vbi aduerſus hæreticos veritatem inquirimus. at non ea ſola norma eſt, quia ſi non ſuppetat apertum ſcripturæ ſacræ teſtimonium, quod aliquando accidit, vt monſtrabo, ad refellenda mendacia, atque hæreſes confutandas, quaſi ſecunda nauigatione, vt eſt in prouerbio, Apoſtolicis traditiontbus vtemur: Conciliorum definitionibus: decretis Pontificum: patrum antiquorum ſententijs: atque etiam interdum ſcholaſtica Theologia. Etenim ſi quid obſcurum, atque oppertum in ſacris eſt litteris, planum, atque apertum his efficitur præſidijs, atque adiumentis. Soluitur.

Turpiter verò mentiuntur, cum inquiunt, nos affirmare, non modò in Synodo, ſed etiam

in

in quouis alio de religione iudicio, potiſſimum eſſe patres audiendos, Concilia, Pontifices Maximos, ipſamq́; ſcholaſticam Theologiam: nos etenim Principem in omni negotio locum ſacris literis tribuimus: has ipſas, munitiſſimam arcem putamus, ad quas etiam potiſſimum confugimus, cum eſt aduerſus hæreticos nobis dimicandum. ſed quoniam, vt dixi, aliquando fit, vt aperto earum teſtimonio deſtituamur, eligimus, quod dicitur vulgo, minima malorum: petimusq́; opem ab his, in quibus præſidij plurimum eſt collocatum.

Vis ſcripturæ Sacræ.

Illud verò diſſimulare nolo, præter rationem vllam aut potius indignè ſcholaſticam Theologiam ab his hominibus tractari, cum illam, hoc loco, ſomnia, monachorum abominationes, impoſturas cacodæmonum, nugas vetularum, chaos confuſionum, ſexcentisq́; alijs, id genus nominibus appellant. Neque enim dubium eſſe poſſit, quin hæc diſputatoria Theologia multum ad veritatem excutiendam momenti habeat, quæ, vt Democritus aiebat, in profundo demerſa atque ſepulta iacet: dum in contrariam partem, eius ope, argumenta conferuntur: dum hac veluti trutina, expenduntur momenta rationum, dum his aſſueti atque exerciti, multò promptiores ad vnamquanque diſciplinam capeſſendam reddimur; dum vis ingenij acuitur;

Theologia ſcholaſtica.

dum facultas animi exeritur, ac velut in procinctu collocatur, deniq; dũ ad omne genus contentionis eàdem armantur inermes. præſertim ſi hæc ſtudia, cum ſanctarum litterarum lectione, ingenuarum artium ſcientia, & notitia humaniorum diſciplinarum coniuncta ſint. tunc enim perfectus ille, quem deſiderare debemus, atque omnibus numeris abſolutus Theologus euàdet. verum hæretici his præſidijs animi, unde plurimum ſuis erroribus malorum timent exutos nos eſſe cuperent, ac deſtitutos omnino, longè facilius hominibus imponerent, & Chriſtianam Rempublicam peſſundarent. at nos tantò accuratius, diligentiusq́; in hæc ipſa ſtudia incumbendum ducimus, quantò illa uehementius aduerſarij oderunt: modo cæterarum artium ſtudium non negligamus, quæ non in negotio ſolum, ſed etiam in otio, iuuare magnopere poſſunt.

Miror tamen, quòd, quæ ſit præcipua huius Theologiæ vis diſſimulare volentes aduerſarij, Chaos illam confuſionum appellent. nihil eſt enim huius ſacri ſtudij tàm peculiare atque ſuũ, quàm rebus alioqui obſcuris, & impeditis lumen & ſplendorem adferre. heu quantò verius veſtra ſcripta Chaos confuſionum, & pelagus tenebrarum infinitum poſſimus dicere. quod errorum ueſtrorum magiſter Lutherus de libris ſuis diſſerens libenter agnoſcit, cum ait, libros meos, aut **In Præfat. primi Tomi operũ ſuorum.**

uerius

uerius confuſiones lucubrationum mearum &c. ut Iacobo Apoſtolo mirum in modum conſentiat, qui de Martino, ac ſimilibus hæreticis agens, deſpumare eos inquit, ſuas confuſiones.

Ut autem doceant nihili à nobis fieri ſacras ſcripturas teſtimonium citant ſanctiſſimi, ac doctiſſimi uiri Cardinalis Uarmienſis, Legati in hoc ſacro Concilio, in libro quē aduerſus noſtri temporis hæreſes ſcripſit de expreſſo uerbo Dei: quo loco, faceſſere, inquiunt, iubet, ſacram ſcripturam, atque illud ſequendum monet, quod nobis cœleſtis magiſter dignatus fuerit reuelare.

Offius Cardinalis à calumnia hæreticorum liberatur.

Sed exclamare lubet & iuſtis queſtibus cœlum implere, ut aduerſus tàm apertos hoſtes ueritatis, aduerſus tàm nefarios hæreticos irā Dei prouocem, in uindictam patrati ſceleris. ſciebam ego hæreticos homines cum contra Catholicos diſſerunt, mendacijs, impoſturis, & ſycophantijs agere ſolere: quod quāuis ipſi etiam non inuiti fateantur, referam tamen in hāc rem verba Remundi Ruſi, viri boni, atque docti in libro, qui duplicatio inſcribitur in patronum Molinei, cum hæretico diſſerentis.

Hæretici mendacijs de induſtria utuntur.

Cum unus, inquit Ruſus, qui ad tuos ſe receperat, hæreticos intellige: familiariter oſtendiſſet hiſtoriam à ſe in Eccleſiaſticos compoſitam, quam nunc audio apud tuos circunferri: cum multa aliter ſe habere dixiſſem, reſpondit,

omni

omni arte cum iſtis improbis agendum eſt; improbos appellabat Catholicos. tum ego, at propter improbos non violandam virtutem cenſeo: cum neque propter probos, illis præſtabiliorés, ne amicos quidem, vt Philoſophi, etiam Ethnici, in ſuis ſectis ſanctam veritatem dicebant. Neque etiam odio improborum lædẽdi ſunt probi: tum ille, vt erat vel Sophiſta, vel Philoſophus, finis, inquit, bonus eſt, ſic in ordinem cogentur. ſi mendacijs cogi in ordinem putas, reſpondi, hæc mendacia latere diutius oportet: nam ſi deprehendantur, vt facilè à doctis, lædes te, & tuos: vt poſtea nulla fides. alia ineunda eſt ratio cogendi in ordinem, quàm mendacijs. deinde tu finem bonum putas, furtum, iniuriam, ſacrilegium, quò illa ſpectant? ſi in populares, vel te ipſum, illa nolles, cur in ſacerdotium? ſingulorum culpa, vniuerſorum, aut dignitatis, aut poteſtatis non eſt. mittamus iſta inquit, quandiu potero clades adferam. latebunt quandiu poterunt, valebunt apud vulgus iſta mendacia. hæc ex hæretico Rufus narrat: quæ nos referre operæpretium duximus: vt intelligant omnes, mendacijs ſe plurimum hæreticos tueri.

Sciebam etiam, eos ſæpenumero truncatis ſanctarum ſcripturarum, et patrum teſtimonijs agere conſueuiſſe, quod Can. 6. generalis ſexta Synodus teſtatur, nuſquam tamen mihi perſua- Truncatis teſtimonijs utuntur.

M ſeram

ſeram, tàm nullius ingenij, aut iudicij eos eſſe, tàm ſtultos, ac temerarios, vt publicis vſque adeò ſycophantijs, & impoſturis illudere orbi terrarum poſſe ſe arbitrarentur, quàm eſt illa, quà ſanctiſſimum Cardinalem grauare volunt hoc loco, hæretici Proteſtantes: & Nicolaus Gallus initio eius libri, quem normam atque praxim conſtituendæ religionis inſcribit. planè etenim conſtat, ampliſſimum virum ex ſententia hæreticorum, qui Suencfeldiani appellantur, cum illos reprehenderet, ea verba protuliſſe. audite obſecro vos, quicunque verum agnoſcendi ſtudio capimini, quæ conſequuntur, atque antecedunt, facilè mendacium hæreticorum deprehendetis. Oſſius Cardinalis ad Regem Poloniæ ſcribens, ita inquit.

Oſius ex aliorũ ſententia loquutus.

Erupit alicundè non ita multò Baltaſar Pacimontanus: is non à Luthero magis, quàm à Zuinglio, in certis locis interpretandis ſanctarum ſcripturarum diſſenſit: ac quod ipſe, non quod illi vellent, hoc ſentire ſcripturam contendit. viderunt hoc Prophetæ cœleſtes (quorum nunc princeps eſt Suencfeldius) quòd iſti ſuo ſenſui ſcripturas attemperarent: nec pro ſententia ſcripturarum, ſed pro ſua dimicarent: & ſic ſecum cogitare cœperunt: quouſq; tandem excuculatorum iſtorum tyrannidem feremus (Martinum & Zuinglium ſignificant) vt, quod productis

ſtis, è ſcriptura vocabulis aliquot, eorum alicui viſum eſt, id tanquam expreſſum verbum Dei adorare neceſſe habeamus? cum tamen ſic ipſos inter ſe pugnantes uideamus: dum hoc quiſque contendit, ut non quæ Apoſtoli, aut Euangeliſtæ, ſed quæ propria ipſius eſt ſententia, eam pro expreſſo uerbo Dei ſectatores habeant. ſiccine iſti ſe tanquam numina coli uolunt? quid aliud reſtat, quàm vt incuruemur coràm hoc, aut illo? & quicquid eorum aliquis dixerit, è ueſtigio tanquam Dei uocem adoremus? offenſi ea re hæretici Suencfeldiani eam rationem inierunt interpretandi ſcripturam ſacram, quæ uerbis citatis ex Oſſio, ab hæreticis continetur. dixerunt enim, nos uerò Dei de cœlo ſententiam potius ſpectabimus: & cætera quæ Proteſtantes narrant. ob eam etenim cauſam Suencfeldiani, Prophetæ appellati ſunt.

Idem quoque docemur uerbis illis, quæ Orationem ſuperiorem conſequuntur. nam ubi iſtorum Prophetarum ſermonem retulit Oſſius, uides intulit, pientiſſimè Rex, quò tandem res reciderit, & quàm uerè dictum eſt ab Auguſtino, quòd omninò de medio ſcripturarum aufertur auctoritas.

Quonam autem pacto ex propria ſententia ſanctiſſimus, atque doctiſſimus Cardinalis id potuit dicere, qui Suencfeldium, atque eius ſectato-

res, lib.primo contra Brentium tam acriter impugnat? cuius uerba quoniam plurimum ad hanc rem momenti adferunt, non grauabor etiam ſcrupuloſè referre.

Quartum, inquit Oſſius, Euangelium edidit in lucem Suencfeldius: contra quem ſcriptos uidimus lingua Germanica quinque libros; is cum uideret Lutheranos, Sacramentarios, & Anabaptiſtas, non huius modo tempeſtatis, uerum etiam priſcorum ſæculorum hæreticos, ex ſcripturis errores ſuos confirmare: quod uſque adeò uerum & certum eſt, vt etiam noſtri temporis hæreſeon architectus Martinus id inficias ire non poſſit: qui propterea dicit ad extremum, nomen hoc eſſe conſequutam ſcripturam Canonicam, vt uocetur liber hæreticorum, quòd ex eo ducant originem omnes hæreſes: quando quidem omnes hæretici ſcripturæ præſidio vtuntur. hoc igitur cum animaduertiſſet, ac fortaſſe in ipſius etiam Lutheri libris legiſſet Suencfeldius, excogitauit et ipſe nouam hæreſim, ac ſcripturarum nixus præſidio, ſcripturis auctoritatem omnem abrogare conatus eſt. ſic enim loquitur cũ ſuis: ſunt autem hæc illa uerba, quæ aduerſarij teſtantur Oſſium Cardinalem dicere ex propria ſententia.

Non oportet legis aut ſcripturæ eſſe peritum, ſed à Deo doctum: etiam ſi millies percurreris biblio-

bibliorum lectionem, tamen non niſi ſcriptura peritus euades, & nunquam à Deo doctus: vanus eſt labor qui ſcripturæ impenditur: ſcriptura enim creatura eſt. non conuenit nimium Chriſtiano creaturæ addictum eſſe. Deum audire oportet. eius voces de cœlo ſpectandæ ſunt, vt erudiant. beatus vir, inquit Dauid, quem tu erudieris domine. æque nos docet hodie, atque olim Patriarchas, & Prophetas. viſionibus, ſomnijs attendendum. illis enim loquitur nobis Deus: uox Dei rectè docet. ſcriptura non eſt verbum Dei, ſed mortua tantum littera, & inter alias creaturas reputanda. ne putes te ex ſcripturis doctum: è cœlis illud ſpectandum erit, non è libris. Spiritus Sanctus è ſupernis labitur citra omne medium, non per externum auditum, & vocalem prædicationem, ſeu ſcripturarum lectionem. hactenus Suencfeldius.

Mitius egit hac parte cum ſanctiſſimo viro hæreticus alius, non enim audet omnino ea Oſſio verba tribuere: quod faciunt Proteſtantes, quorum eſt hic etiam vnus. vt intelligamus, ipſos hæreticos non cum alijs modò, ſed etiam ſecum mirabiliter pugnare: alieno enim malo, paulò minus alijs deſipiens, ita inquit.

In cuius rei teſtimonium vnum locum ex plurimis proferam, in quo, alterius cuiuſdam ſententiam de hac re Oſſius citans, comprobat. me-

morat ſtatim ſuperiora illa verba, quæ Oſſio tribuunt hæretici, & à me quorſum dicta ſint, explanatum eſt.

Neque mirum videri debet alicui, quòd tam apertis ſycophantijs aduerſum nos hæretici agant: quando ipſorum poſt Martinum doctor, Philippus Melancthon, illa maximè cauſa glorietur, quòd aſtu, calliditate, doliſq́; Euangelium Chriſti offuſcarit, & ſalutiferam infecerit crucis doctrinam. quorſum enim vulgatum illud Melancthonis ſymbolum ſpectat ſerpens obuolutus cruci, ex cuius ore ſagitta prodeat tincta veneno? non aliò ſanè, quàm vt qui diligenter inſpexerint, norint, de Chriſti cruce callidè, ſe, atque ſuos prædicare, & quæ mentes auditorum verba poſſint peſtifera doctrinæ veneno inficere.

Quæ cauſa hæretici Oſſium malè tractent.

Multò minus mirandum eſt, ſi aduerſarij noſtri, Cardinalis Oſſii auctoritatem imprimis eleuare ſtudeant, dum hæc in eum mendacia iactant. norunt quanti ille à bonis viris fieri ſoleat; neque ignorant, quantum eius doctrina ad euertẽdas hæreſes momenti habeat: atq; ob eam rem eximios eius labores impenſos litteris ſuggillant. ſed obmurmurent licet, & inuidiæ, atque odij ſtimulis concitati rumpantur homines nebulones, triobolareſq́; nuſquam Oſſii gloriam vlla ex parte poſſint imminuere. ſolida illa eſt, & quæ firmis radicibus nitatur.

Pergunt,

Pergunt deinde inani quodam ſe labore con ſumere, vt probent ſolas ſacras litteras verbum Dei eſſe, atque illis duntaxat agendum eſſe in Synodo. quam in rem ferè triginta poſitiones hæreti ci memorant, quæ ſunt à me percurrendæ, atque excutiendæ ſigillatim, ut conſtare poſſit apertè ueræ'ne illæ an falſæ ſint, & quatenus tales putare debeamus. ſed quoniam ſæpenumero neceſſitate compulſi in ſermonem incidere debemus de expreſſo verbo Dei, operæpretium fuerit initio ſumere, quod nam expreſſum Dei verbum appellemus: hoc planè nos docet Cardinalis Oſſius citato libro de expreſſo verbo Dei: cuius verba in medium producam. Expreſſum uerbũ Dei.

Sunt, inquit ille, in diuinis ſcripturis multa Dei verba: omnia tamen ſunt vnum Dei verbum, dilige. omnis enim lex in vno ſermone impletur, inquit Apoſtolus. neque vniuerſa modo lex, verum & Prophetæ ſicut ipſe teſtatur Chriſtus. itaque plenitudo legis, & finis omnis præcepti, charitas eſt: ad eam enim refertur omne præceptum. in nullis ſcripturis, inquit Auguſt. aliud inquiratis: nemo vobis aliud præcipiat. quicquid obſcurum eſt in ſcriptura, hæc, ibi obſcura eſt. quicquid ibi planum eſt, hæc, ibi aperta eſt. præceptum iſtud, charitas, eſt ſuper omnes cœlos: eſt ſuper omnes libros. ei ſubduntur omnes libri: ei militat omnis lingua ſanctorum.

Ad Eph. ca. 5.
Math 22.
Ad Ro. 13.
1. ad Tim. 1.

quicquid habeas, hanc ſolam niſi habeas, nihil tibi prodeſt: alia, ſi non habeas, hanc ſolam habe, & impleſti legem. ſi una hæc abſit, inania: ſi una hæc adſit, plena ſunt omnia. ſola hæc eſt quæ ad ſalutem ſufficit, quia ſi perfecta eſt coniunctas cæteras habet uirtutes. hoc igitur uerbum conſummans, uerbum abbreuians, ſaluificans. uerbum charitatis tàm expreſſum eſt, & dilucidum, ut
Ca.22. lib.3 pedag. *illud etiam abſque ſcripturis diſci, ſcribat Clemens Alexandrinus, cum ſit ſpirituale decretum, cordibus fidelium, quanlibet rudes ij ſint, inſcriptum. itaque nemo poteſt eſſe tàm hebes, qui uerbum hoc non intelligat; neq; ab eius ignorantia quiſquam excuſatur. hoc illud uerbum,*
Pſal 118. *de quo dicit pſaltes, lucerna pedibus meis uerbum tuum, & lumen ſemitis meis. de quo loquitur idem:*
Pſal.18. *præceptum tuum lucidum, illuminās oculos. quamobrem præclarè dictum eſt ab Auguſt. qui uult habere notitiam Dei, amet. ſed iam ad ipſas poſitiones aggrediamur.*

Poſitiones verò has ſententias iure appellamus, quoniam ſunt procul à communi ſenſu hominum poſitæ.

Prima poſitio. *Olim, aiunt, Euangeliorum liber in medio Synodi conſtituebatur, ergo patres ſignificabant, ex Euangelio duntaxat Chriſtum eſſe audiendum in omni iudicio de religione.*

Confutatur. *Vitioſa collectio hæc eſt. non enim eà cauſa factum*

ctum eſſe putandum eſt: ſed potius vt inſinuarent patres, in Euangelio fidei, atque morum præcepta contineri: quorum firmandorum cauſa Synodus cogi ſoleat. nam ſi eà maximè cauſa quàm hæretici memorant, in medio Theatri liber Euangeliorum collocatur, nihil ad eam rem in vetere Teſtamento; nihil in Apoſtolicis Epiſtolis, nihil in Actis & Apocalipſi præſidij inerit, atqui ij ſacri ſine dubio ſunt libri: & expreſſum verbum Dei. noſtris autē temporibus, Chriſti crux, quæ potiſſimum explicatur ſacris litteris: in medio Synodi ſtatuitur. Crux ī medio theatro poſita.

Habemus, inquiunt, innumera mandata æterni patris, vt dilectum filiū ſuum audiamus. 2. Poſitio.

Verum id eſt. ſed audimus illum loquentem, modo per ſcripturam ſacram, modo per traditiones, modo per ſacroſancta Concilia, modo per ſanctos ſuos, qui eius nobis vocem explicuerunt hactenus, & ſingulis momentis explanant. neque enim modum perſcripſit, quo nos illum loquentem audire deberemus: & loquitur ille, vt Paulus ait, multifariam, multiſq; modis. Refutatur.

Iubet vt ſcripturas ſcrutemur.

Verum eſt. ſed vt ſcripturas commodius, & maiori cum vtilitate ſcrutari poſſimus, atque inuenire quod quærimus nullo errore, & exiguo negotio, adminiculo vtimur Conciliorum, traditionum, Pontificiarum definitionum, & patrum,

quos

quos introduxit Rex in cællam vinariam: & quibus Chriſtus aperuit librum ſignatum ſigillis ſeptem.

Iubet, vt in dubijs ad Moſem, atque Prophetas recurramus.

Verum id eſt. atque ita nos facimus cum præſidio eorum vtimur, quæ paulò ante commemoraui. hæc enim omnia nobis Moſem atque Prophetas aperiunt, qui obſcuri ſunt admodum ſæpenumero, atque intellectu longè difficillimi. imo verò, inſtar Moſis, et Prophetarum ſunt traditiones, Concilia, Pontifices, & patres. dant enim nobis modò reſponſa, vt quondam Moſes, & Prophetæ. neque immeritò perſonæ nominantur, non ſcripta.

3. Poſitio. *Habemus, inquiunt, exempla Chriſti, & Apoſtolorum, qui cum rei cuiuſpiam fidem facere vellent, ad ſacram ſcripturam confugiebãt.*

Cõfutatio. *Habemus ſanè: ſed ſimiliter habemus Apoſtolorum præceptum, qui iubent, vt traditionum diligentem rationem habeamus. Paulus ad Theſſ. ſcribens, Itaque fratres, ſtate, ait, & tenete traditiones quas didiciſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per Epiſtolam noſtram. & cum ſuppetit nobis ad fidem faciendam apertum teſtimonium ſanctarum ſcripturarum, non ſolemus ad traditiones confugere. quod exemplo Chriſti, & Apoſtolorum docemur.*

ſecundæ ad Theſſ. ca. 2.

Quan-

Quanquam ipſæ etiam traditiones, & Conciliorum decreta, ſæpenumero appellari ſacra ſcriptura conſueuerunt. cap. 67. Synodi generalis ſextæ ſic ſcriptum eſt, ſacra ſcriptura nobis præcipit, vt abſtineamus à ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione. atqui hoc ipſum in Concilio Apoſtolorum eſt definitum. idem ſcribit beatus Thomas, opuſc. 73. cap. 5. his verbis. voco legem diuinam, quæ in Canone ſcripturæ ſacræ, & in decretis ſanctorum patrum, ac Concilijs continetur. traditiones dicuntur ſacra ſcriptura.

Scripturæ, inquiunt, planæ, atque apertæ ſunt, ergo non indigent externis traditionum præſidijs. 4. Poſitio.

Bifariam ad hoc dici poſſit. primum, non eſt tàm aperta ſacra ſcriptura vt interpretatione non egeat: quod etiam ipſi nobis aduerſarij concedunt, dum de vno, atque eodem loco, multas adferunt interpretationes, & illas omnes varias penitus, atque diuerſas. quod ego contrà Montanum diſſerens ſubiectis exemplis monſtraui. Confutatio

Deinde qui traditionibus vtitur, non externis præſidijs uti cenſendus eſt: cum nobis ſacræ litteræ præcipiant, vt traditionum curam habeamus.

Dicitur autem uerbum domini lucidum, tum ea ratione, quam ſuperius ex Oſſio retuli: tum etiam quia ſi ſemel illud benè explicatum animo Verbum domini lucidum.

inſeras

inſeras, magnam lucem & ſplendorem ſuppeditat ad vitam ſine crimine tranſigendam.

Viæ domini planæ. *Vꝛæ autem domini planæ ſunt, quoniam earum exitus, quies eſt. tranquillitas eſt. & qui per eas incedit, à fine non aberrat, neque defatigari poſſit: cum ſpectet coronam vitæ, quam promiſit Deus, vt Paulus ait, diligentibus ſe.*

5. Poſitio. *Chriſtus, inquiunt, traditiones reprehendit, atque illos inſuper qui traditionibus vtuntur.*

Confutatio *Duplex eſt traditio, quod nos ipſum expreſſum Dei verbum docet. vna quæ pugnat cum Chriſti lege, & tota humana eſt, atque carnalis: qualis illa erat, de parentibus conſtitutis in neceſſitate deſerendis, ut oblationes maximæ, & frequentes altario offerentur, quæ pugnat cum illo præcepto, honora patrem tuum, & matrem tuam. Altera eſt ſpiritalis, & quæ ad explicandam pertinet voluntatem diuinam: qualis eſt ea, cuius, citato ſuperius loco, Paulus meminit. primum itaq; genus traditionum Chriſtus ſeuerè admodum impugnat, & reprehendit: item etiam eos homines, qui id genus traditionibus fiderent. has reprobat Matth. 15. dicens, quare vos tranſgredimini mandatum Dei, propter traditiones veſtras? de his diſſerit cum ait, fruſtra me colunt mandatis hominum. harum ſectatores cæcos appellat, & duces cæcorum. has innuit, cum ad Titum ſcribens cap. 1. ait, ne atten-*

attendatis mandatis hominum auertentium ſe à veritate. ſecundum verò genus tantum abeſt vt vituperet, vt illud magnopere commẽdare videatur per beatũ Paulum ad Theſſalonicenſes. imo verò cum ſit quoddam aliud interiectum genus traditionum, quæ ſunt quidem indifferentes, cuiuſmodi erat ſæpius lauare manus, & purgare vrceolos, earum obſeruatores Chriſtus non carpit. nam cum Apoſtoli à Iudeis increparentur, quòd antè prandium non lauarent manus, non reprehendit Iudæos: Apoſtolos verò venia dignos cenſuit, atque pronunciat.

Si non ſcripturæ ſacræ teſtimonium, inquiũt, ſed patrum iudicium ſequendum eſt, cum de moribus aut fide controuerſia incidit, quo pacto potuerunt ſimiles lites dirimi, initio naſcentis Eccleſiæ, vbi neque Thomæ, neque aliorum patrum erant ſcripta? 6. Poſitio.

Dicendum eſt primum, quo tempore non ſuppeteret apertum ſcripturæ ſacræ teſtimonium, ad traditiones cõfugiebatur, quas Chriſtus docuit Apoſtolos ſuos: ipſiq; Apoſtoli alios docuerunt. nuſquã enim illæ in Eccleſia Chriſti defuerunt. Confutatio

Deinde aderat ſummus Pontifex his ipſis controuerſiis à Chriſto Ieſu iudex conſtitutus, cuius mens diuinis radiis illuſtrata, quæ agenda eſſent facile cernebat: habemus exemplum huius rei, Concilium Apoſtolorum, in quo non parum mul

ta

tá definita, eſſe conſtat, ad quæ decernenda, haud dubie nō habuerunt iudices, ſacrarum ſcripturarum apertum teſtimonium, vt fuerit neceſſarium partim traditis ſibi à Chriſto, quæ ſcripta non erant, partim diuina ope Spiritusſancti adiuuari.

Quanquam nullum fuiſſe vſquam tempus exiſtimo, in quo non aliquid, quod ad Eccleſiæ inſtructionem pertineret, à ſanctis patribus præter Canonicam doctrinam, mandatum litteris habuerimus. nam ſtatim poſt Apoſtolos Chriſti, Clementis, Lini, Cleti, & aliorum Pontificum, magnorumq́ue virorum aderant ſcripta, quibus inſtrui Chriſtiani potuerunt, ſi qua re, præter litteras ſacras, eſſet opus.

7. Poſitio. Norma, inquiunt, iudicij paucis, & definitis, ac certis ſcriptis comprehendi debet. at ſcriptura ſacra eſt definita, interpretum ſcripta indefinita, & incerta.

Confutatio Dicendum, quòd licet ſcriptura ſacra, libris, paginis, verſibus, atque verbis ſit definita, ſententia proculdubio infinita eſt. quare opus eſt ad difficultatem ſententiarum de medio tollendam interpretum atque explanatorum opera, & ſtudio. huiuſmodi ſunt traditiones, Pontificum ſanctiones, decreta Conciliorum, & patrum ſententiæ. cōtrà verò cōtingit in cæteris. licet.n. alia ſcripta libris & paginis penè infinita ſint, ſenten-

ſententia & interpretatione ſunt definita. cum omnia eò maximè referantur vt Dei uoluntatem, atque eius ſcripturam interpretemur.

Non ſunt, inquiunt, olim miracula edita in confirmationem doctrinæ hominum, Hieronymi inquam, Auguſtini, & aliorum, ergo non eſt illa tanti facienda, ut eàdem, tanquam certo atque euidenti argumento uti uelimus, ad iudicium de religione faciendum. 8. Poſitio.

Fatemur, nuſquam fuiſſe edita miracula in confirmationem humanæ doctrinæ, quatenus illa humana eſt. at uerò ſæpenumero ſunt edita, ut conſtaret, illam doctrinam diuinam eſſe, Euangelicam eſſe, hoc eſt Deo, atque eius ſacro Euangelio conformem, et maximè cõſentaneam. hoc nemo poſſit negare, cum etiam ipſimet aduerſarij undecima poſitione id cõcedant, dicẽtes. Confutatio

Omnes patres confeſſi ſunt, ſe, ſua ex ſacris literis accepiſſe: & inde, ut ex fonte, omnia ſua probare ſunt conati. itaque olim in confirmationem uitæ, atque doctrinæ miracula edebantur.

Norma, inquiunt, iudicij, publicum quiddam eſſe oportet, & confirmatum à ſumma auctoritate: ſed talis eſt ſola ſcriptura ſacra. 9. Poſitio.

Fateor priorem huius ſententiæ partem ueram, ac certam eſſe: cæterum ſecunda pars falſa omnino, atque improbabilis exiſtit. tametſi enim ſcriptura ſacra publicum quiddam ſit, & Confutatio

ſum-

ſumma confirmatum auctoritate, non eſt id ſanè ſanctarum ſcripturarum proprium, ſed etiã traditionum uniuerſalium, Canonum, qui conduntur in Synodis, ac definitionum de fide, quas Romani Pontifices faciunt. ſunt enim publicæ normæ & Chriſti auctoritate probatæ, quæ ſumma eſt. ille etenim, neque Pontificem errare ſinit, neque permittit uſquã ut Concilia generalia labantur. traditiones uerò quæ ſunt ab Apoſtolis ductæ, & totius Chriſtiani orbis conſenſu firmatæ haud dubiè à Chriſto comprobantur. certis tamen quibuſdam interuallis, cum diſcernantur, ſemper Principem locum ſacræ litteræ, iure occupant ſuo.

traditiones Chriſti auctoritate firmatæ.

10. Poſitio.

Illud autem admonere lubet, quo, abunde ſatis decimæ poſitioni reſponſum eſſe iudico, ſacras litteras non eſſe eò duntaxat à Chriſto deſtinatas, ut habeamus iudicij normam, quod aduerſarij malitia potius quàm ignorantia ducti tantopere urgent, ſed potius ut nos inſtruant, ad uirtutem inſtigent, & meliores reddant. quia ſcriptura diuinitus inſpirata, Paulus ait, utilis eſt ad docendum, quomodo ſpiritaliter degere debeamus. quem uſum, qui maximus ſanè eſt, ex ſacris litteris habere poſſimus, tametſi de fide lis nulla, aut controuerſia uſquam exoriatur. & fit interdum ut in eiſdem ad dirimendum de fide quæſtionem teſtimonia aperta non ſuppetant, niſi uel

Confutatur

ſi uel Apoſtolica traditio, uel Pontifex Maximus, uel etiam patres in Synodo legitimè coacta ope cœleſtis ſpiritus adiuti ſuppetias ferant.

Omnes patres, inquiunt, profeſſi ſunt, ſua ſe ex ſacris litteris hauſiſſe, ergo illa ſolum nobis ſunt adeunda. 11. Poſitio.

Fateor quod accipiunt, ſi eo ſenſu dictum ſit, occaſionem, & initia rerum, quas ſuis libris cõplexi ſunt, ex ſacris libris potiſſimum cœpiſſe, atque ea ſcripſiſſe patres quæ non diſcrepent à litteris ſacris, ſed conſentiant potius cum eiſdem. at non propterea libri patrum non ſunt nobis adeundi. neq; qui eorum doctrina vtuntur, rerum naturam inuertunt: & menſuram ex re menſurata diiudicant, aut fonti riuum anteferunt, quod aduerſarij nobis obijciunt. ſed quemadmodum riui notitia accepta, in fontem, vnde ille eſt ortus, nos ducit, atque interdum res menſurata, in ipſam menſuram, ita quoq; ſanctorum patrum ſcriptis in ſanctarum ſcripturarum cognitionem ſæpenumero perducimur. ſunt enim fili cuiuſdam inſtar. neque id vllo modo eſt pluris patres, quàm ſacras litteras putare; ſed potius eoſdem ſcripturarum ſeruos, atque miniſtros facere, cum omnem ſuam operam in ſanctas ſcripturas collocent, atque illis explicandis ſummo ſtudio, & diligentia incumbant. Refutatur.

Aiunt, Papas ſæpenumero ſanctarum ſcri- 12. Poſitio.

 pturarum

pturarum rudes fuiſſe, atque ideo nihil illos ſcribere potuiſſe, quod iuuaret Eccleſiam.

Refutatur. *Dico paucos (quod ſciam) ab initio tales extitiſſe, quales nobis hæretici, plurimos eorum faciunt. ſi quidem magna ex parte ad Eccleſiæ gubernacula viri docti, atq; prudentes ſederunt. licet verò concedamus fuiſſe aliquando Pontificem, qui non tàm exactè & perfectè ſtudijs ſanctarum ſcripturarum imbutus, & cumulatus extiterit, quàm ratio poſtulat, habent illi ſemper conſiliarios doctiſſimos, atque optimos viros, quorum conſilio iuuari poſſint, cum res ipſa poſtulare videbitur. & quò quiſque minus ingenio, atque doctrina valet, eò magis aliorum conſilium requirit. habent etiam Spiritusſancti præſentem opem, qui in negotijs fidei definiendis errare Pontificem non ſinit, quod eſt à me monſtratum alio loco: cum venerit Paracletus, inquit Ieſus, quem mittet pater in nomine meo, docebit omnia, & ſuggeret omnia. quæ ſunt inquam ad Eccleſiæ gubernationem neceſſaria.*

13. Poſitio. *Patres, inquiunt, Papa, & Concilia, ſolum egerunt de controuerſiis ſui temporis; ergo noſtris cauſis accommodari illa non poſſunt.*

Cõfutatio. *Egregia ſanè argumentandi forma, aut ridicula potius. quaſi verò leges ciuiles, quas temporis neceſſitas excogitauit, illis duntaxat temporibus conueniant, quibus inuentæ atq; latæ ſunt:*

ac

ac non etiam conſequentibus. leges quoque Pontificiæ, Conciliorum, & patrum, non ad eas modò controuerſias accommodabuntur, quibus tollendis repertæ ſunt: etenim ſæpenumero in eaſdem cauſas incidimus. & ſi diuerſæ ſint, difficilè non eſt ex latis iam legibus aliquid accipere, quod præſentibus litibus, atque negotijs ſeruire queat: præſertim cum leges Eccleſiæ, longe diuturniores quàm ciuiles ſint, & quæ fidem attingunt, perpetuæ exiſtant: neque vlla temporis iniuria antiquari, aboleri'ue poſſint. Leges, quibus ſeruire poſsint.

Patres, inquiunt, vetuſtiores, & ſaniores, à ſuis ſcriptis ad ſolas ſacras litteras nos ablegãt, tunc maximè, cum de arduis rebus quæſtio eſt. 14. Poſitio.

Apertè mentiuntur aduerſarij, dum ita loquuntur. ſolum id faciunt patres, vt ſe atque ſua extenuent (cõtrà quàm faciunt hæretici, qui ſingula ſua verba, ſingula diuina myſteria eſſe putant) aſſerunt ſententiam ſuam, non tanti faciendam eſſe, ac ſi ipſi errare minimè poſſint: quod ſanè verum eſt. eorum enim auctoritas poſt diuinas litteras, poſt Apoſtolicas traditiones, poſt ſententias ſummorum Pontificum, poſt Conciliorum decreta, numeranda eſt. ac niſi ſcripta patrum ſacris litteris nitantur, proculdubio infirmæ auctoritatis, neque magni quidem momenti eſſe ſolent. ſic nos docet Irenæus lib. 2. aduerſus ſcripta Valentini. cap. 56. & Hiero- Cõfutatio. Patres ſancti ſua extenuant. Irenæus. Hieronymus.

N 2 *nymus*

omnium locorum ſcripturæ ſacræ explanationem. atque ob eam rem ad ipſas ſolas ſcripturas ſacras tanquam ad fontem omnium rerum eſſe recurrendum. ego verò niſi male diuino, eò potiſſimum hanc aduerſariorum orationem arbitror pertinere, vt ſanctiſſimis & doctiſſimis viris, qui conſenſu antiquitatis celebre nomen, atque eximiam laudem ſunt conſequuti, ſi poſſint, auctoritatem adimant: & debitum tantis laboribus honorem eripiant, dum maculas aſpergũt: & notas inurunt. atque inſuper ſuos laudibus onerent, quorum pleroſque, in id vnum ſcimus incubuiſſe, vt linguarum peritiam aſſequerentur: bonarum artium ſtudio, aut prætermiſſo prorſus, aut leui duntaxat guſtu comparato: quod eorum ſcripta palàm teſtantur. ſed nihil omnino agunt aduerſarij. tametſi enim maximè velint tantorum virorum nomen, et gloriam obſcurare, dum ſcripta vituperant, eleuant ſtudia, nunquã profectò voti compotes euadent: iniquorum etenim hominum, ſed præſertim hæreticorum vituperatio, laus potius, quàm honoris detractio eſt. nollem ego ab improbis hominibus laudari. placent ſimilia ſimilibus. nemo autem ignorat, antiquis temporibus, nõ parum multos, tùm Græcos, tùm Latinos extitiſſe, qui vniuerſam ſacram ſcripturam eruditiſſimis ſuis commentarijs ſint proſequuti. quis non agnouit Origenem? aut cui Hie-

ronymus notus non eſt? vt cæteros ſilentio præteream.

Et ſi daremus aduerſarijs, neminem hactenus in vniuerſa ſacra ſcriptura fuiſſe ſcribendo occupatum, illud abundè ſatis exiſtimare debere mus ad hanc rem, hos, hanc partem: illos, illam feliciſſimè & magno cum fructu ſuis Commentarijs, explicuiſſe: vſque adeò vt nullus ſanctarum ſcripturarum locus difficilis reperiri poſſit, cui, non vnus modo; ex antiquis; ſanctisq́; patribus, ſed plurimi potius lucem, atque ſplendorem intulerint: ex quorum admirabili conſenſu efficitur proculdubio ſumma quadā auctoritas; cui nemo facilè poſſit obſiſtere. hos ego in præſentia numerare facilè poſſem, & facerem ſanè libenter, ſi quà ex parte, hac mea relatione, auditores iuuari poſſe putarem.

Scimus etiam non admodum paucos olim in Eccleſia fuiſſe, Latini, Græci, atque Hebraici ſermonis peritiſſimos: & qui, poſtquam ſenſum litteralem, qui eſt veluti fundamentum reliquorum, aperuerunt, cæteros omnes ſenſus, magna cum vtilitate, & admiratione hominum, ſummaq́; cum ſua laude aperuerunt.

18.19.20.21.22.23. Poſitiones. *Ingens, aiunt, diſſonantia ſenſuum ſcripturæ in ipſis patribus reperitur, ergo illi non ſatis poſſunt accommodari explicandis locis obſcuris ſanctarum ſcripturarum.*

Hic

Hic ego primum poſſem negare, quod & facio, ipſos antiquos patres tùm cum alijs, tùm etiã ſecum, vbi ſacras litteras interpretãtur, pugnare: ſi qua verò parte pugnare videantur, difficile non eſt, pugnantiam componere. nuſquam tamen pugnant vbi illos explicant locos, quibus Chriſtianæ vitæ documenta continentur: neq; id mihi vſquam hæretici monſtrare poſſint, quantumuis diligenter eorum euoluant ſcripta. ſed quoniam in leuioribus rebus accidere poſſit, vt pugnent inter ſe ſe, nos, cùm illos in medium producimus ad faciendam fidem, non tàm exquirimus, quid unus, aut alter putarit, quàm quis patrum de ea re fuerit conſenſus: & quandiu, ac quibus locis: ex his etenim tribus, illud proculdubio efficitur, quod Catholicum appellamus: quantò uos grauius reprehendendi eſtis ò hæretici, qui non ſolum ab alijs opinione, & ſenſu diſcrepatis, ſed pugnantem quoque ſecum ſententiam addicitis, quã non in menſem modò, ſed in dies etiam ſingulos, momentaq; ſingula mutatis, abijcitisq;. id, quoniam grauiſſimi viri libris in uulgus æditis, & peculiaribus huic negotio, uoluminibus dicatis, monſtrauerũt; quod uos ipſi maximè ſi uelitis, inficiari nunquam poteſtis, minimè hanc rem ullis teſtibus addicam. euoluite, quæſo uos, tabulas illas quæ ex ſcriptis Vuilelmi Lindani Dodraceni deſumptæ uulgò

Cõfutatur.

Conſenſum nos doctorum requirimus.

riti; & capti ſunt: verbum enim Domini proiecerunt: & ſapientia nulla eſt in eis. nos cum patrem habeamus Deum: doctorem Ieſum Chriſtũ: Spiritumſanctum, qui optima ſuggerat: cum intra eam Eccleſiam verſemur, aduerſus quam portæ inferi non præualebunt, vnam habemus fidem: vnum baptiſma: vnam doctrinam de articulis fidei et ſacramentis Eccleſiæ: vnam etiam eorum locorum interpretationem, quibus noſtra ſalus continetur. hanc, partim accepimus ex Chriſti Euangelio: partim ex Apoſtolorum ſcriptis: partim per traditiones à Chriſto datas Apoſtolis, & ab his, quaſi per manus ad poſteros transmiſſas. Chriſtus aperuit ſcripturas diſcipulis qui contendebant Emaus: Chriſtus aperuit ſcripturas cæteris omnibus, quandiu cum illis vixit: Chriſtus quotidie illas aperit ſummis Pontificibus, Synodis ſacroſanctis, patribusq́; à quibus neceſſe eſt edoceri cæteros omnes. hæc eſt illa Cabala, quam à nobis hæretici exigunt, cum qua Iudæorum Thalmud de certitudine contendere nulla ratione poſſit. hæc à primis Eccleſiæ Chriſti temporibus ducta, nuſquam hactenus vllo dolo malo, aut fraude hæreticorum aboleri, aut coinquinari potuit.

Chriſtus quotidie aperit ſcripturas.

Neceſſarium verò minimè fuit (quod nobis obiiciunt aduerſarij) vt hæ ipſæ traditiones, aliquo libro continerẽtur. per manus ſatis fideliter

tradebantur, & prout neceſſitas poſtulare videretur in ſcripta redigebantur. huc enim illa dicendi forma pertinet, quæ Concilijs, & ſanctis patribus eſt familiaris, quemadmodum à Chriſto & ab Apoſtolis accepimus. adde, quòd beatus

Clemens. *Dionyſius, Ignatius, atque etiam Clemens Petri diſcipulus, tum in re cognitionibus, tum etiam in illis libris, quos de Apoſtolicis conſtitutionibus inſcribit, qui proximis his diebus induſtria Franciſci Turriani, viri boni, atque maximè eruditi, in lucem hominum è tenebris, in quibus hactenus delituerat, typis excuſſus prodijt, ferè omnia quæ docet, docet autem tradit q; nobis plurima, à beato Petro & ab alijs Apoſtolis accepiſſe narrat, qui dicerent ea ſe à Chriſto edoctos fuiſſe.*

24. Poſitio. *Superiore annotatione ſimul ſex poſitionibus ſatisfecimus: nunc verò vigeſimam quartam aggrediamur.*

Si ipſa ſcriptura ſacra, inquiunt aduerſarij, ſatis per ſe non eſt, ſed externis adhuc præſidijs indigemus, erit Iudæorum conditio, longè quam noſtra melior: ſi quidem habent firmam ſuam traditionem in libris Thalmudicis comprehenſam: cui, neque additur quidpiam, neque detrahitur vnquam. at Spiritusſanctus, aiunt ridentes, ſemper aliquid patefacit ſummis Põtificibus, & Epiſcopis in Concilio, quod addere poſſint.

Fatemur

Fatemur verum omnino eſſe, quod hæretici aſſerunt, ſemper aliquid ab Spirituſancto Pontifici, & Epiſcopis in Concilio patefieri: iuxta promiſſionem illam à Chriſto factam eiſdem, Paracletus autem ſpiritus quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia; neceſſaria videlicet ad gubernationem Eccleſiæ, & animarum ſalutem. vt igitur neceſſitas incidit, ita nos cœleſtis ſpiritus erudit: modò per Pontifices Romanos, modo etiam per patres in ſacroſanctis Synodis: atque ea eſt ſumma prouidentia Dei, vt ab eius ſemper ore pendeamus, eius diuinam opem imploremus, & agnoſcamus in nos paternam eius beneficentiam, liberalitatemq́. Confutatur Ioan. 14.

Sed audite obſecro, quæ nam paucis his ſæcalis patefacta eſſe Eccleſiæ dicant, ludentes hæretici, & tanquam nouitium & peſtilens inuentum derident, tum hoc loco, tum etiam de ea re libris æditis. Monachos mendicantes; indulgentias, communionem ſub vna ſpecie, imagines ſanctorum, quas ſtatuas per ludibrium appellant, & loca, miracula patrantia. quæ tamen omnia pietatis & rationis pleniſſima ſunt: neque tàm nuper inuenta, vt, vel propter antiquitatem, laudem non mereantur: quam ego rem tantum obiter in præſentia attingam; quoniam eandem viri doctiſſimi, atque optimi copiosè & accuratè

ſunt

tum ad vnguem expreſſit: cuius exemplum mul ti ſequuti, quod in actis legimus, Hieroſolymis habebant omnia communia, ita vt nemo ſuum aliquid eſſe diceret. plurimæ etiam teneræ puellæ eo tempore, quod Euſebius teſtatur, contemptis mundi illecebris, & faſtum pro nihilo ducentes in caſtitate, paupertate, et obedientia Domino ſeruierunt. atque hoc inſtitutum viuendi, diuinè vti cætera diuinus Dionyſius Areopagita Apoſtolorũ diſcipulus in Eccleſiaſtica Hierarchia nobis explanat, & mirabiliter omnium mentibus ſubijcit, cuius aliquot verba ſigillatim memorare lubet, quoniam ad confutandam hæreticorum, hac parte, ſententiam, multum operæpretij adferunt. Cap 3. Cap 25. lib. 3. hiſt. Cap. 6.

Alij, inquit, vocauerunt eos famulos, propter purum; & aſſiduum Dei famulitium, alij Monachos à Monade, ideſt, ab vnitate, propter ipſorum vitam indiuiſibilem, & ſingularem, quæ vnit eos ſimplicium contemplatione, & tractatu ad conformitatem diuinæ ſimplicitatis, et perfectionem amabilem Deo: propter quod Eccleſia continuò attribuit eis perfectiuam gratiam, & ſacerdotali, non Pontificali benedictione benedicuntur. modum deinde perſequitur ſacer Dionyſius benedicendi Monachum, & quid ille polliceatur ſe obſeruaturũ declarat. ſed id cõſulto prætermitto. mendicantium verò inſtitu- Mendicantes.

tum,

tum, vt minimum à Dominico, & Franciſco viris ſanctiſſimis cœpit: & agitur modo annus quadringenteſimus. habent autem id genus Monachi præter cæteros, vt mendicatò uiuant. quòd ſi Monachorum, qui mendicatò non uiuunt uitæ ratio probatur hæreticis, quoniam ad Euangelicam perfectionem perducit, ego non uideo, cur mendicatò uiuentium inſtitutum, quod ad perfectionem accedit propius, improbari poſſit. quid hoc, obſecro, aliud eſt quàm paupertatem improbare? quam Chriſtus uitæ Magiſter uſque adeò commendat, ut beatos pauperes ſpiritu pronunciet, quoniam eorum eſt regnum cœlorum. ſanè qui id faciunt Apoſtolos reprehendunt, qui contemptis rebus omnibus, ſine pera, et calceamentis Euangelium poſuerunt, quorum nomine fidenter ad Chriſtum Petrus ait, ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te. Reprehendunt etiam Chriſtum Ieſum, qui ut ita plerique uiuerent, occaſionem præbuit, cum ait, ſi uis perfectus eſſe, uade, uende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis Theſauros in cœlis: increpemus igitur eos quos laudans

Act. cap. 4. *Lucas teſtatur, uendidiſſe poſſeſſiones ſuas, & pecuniam ex his conflatam in communem uſum contuliſſe, ita ut nemo ſuum eſſe diceret aliquid,*

Nicephorus lib. 2. cap. 2 *quod aſſerit Nicephorus: quoniam indiſcreta, & communia apud ipſos erant omnia. multò ſatius*

tius quàm uos Tertullianus uir apprime doctus rem conſiderauit, cum ait, bonum eſt faculta- tes cum diſpenſatione pauperibus erogare: melius eſt pro intentione ſequendi Dominum inſimul donare, & abſolutum à ſolicitudine Chriſto egere: ille enim de ſe ait, Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet, vbi caput ſuum reclinet. Lib. de Definit. Eccl. dogmat.

Laudant paupertatem iſtam, aut mendicitatem potius, quam vos tantopere vituperatis, Baſilius in regula Monachorum, atque in ſermone de renunciatione uitæ. Hieronymus ad Heliodorum, et Ruſticum. Bernardus in prima declamatione. Caſianus pluribus collationum locis. Auguſtinus lib. 17. de ciuitate Dei, cap. 4. Tertullianus loco à me ſuperius citato. Laudatores mendicitatis.

Laudant Pontifices Maximi Chriſti Vicarij, qui id genus inſtitutum vitæ probauerunt: laudant ſacroſanctæ Synodi ſæpenumero. & vos nihilominus impuriſſimi homines veſtram ſententiam non veremini tot, ac tàm præclaris viris opponere? faceſſite procul cũ iſtis ueſtris ſomnijs, atque importuna iſta viuendi licentia.

De indulgentijs ſatis multa aduerſum vos à Catholicis hominibus, magno iudicio ſcripta eſſe video: hinc etenim omnis veſtri mali labes. ego verò vnum dicam de ea re, non fuiſſe nuper, quod vos aſſeritis, earum vſum in Eccleſia excogitatum: Indulgẽtiæ

tranſmiſimus: in qua eſt ferrum, de catenis eius incluſum, vt quod collum eius ad Martyrium ligauerat, veſtrum, ab omnibus peccatis ſoluat.

Hanc Dionyſius Areopagita illis verbis ſignificare videtur, diuinis iudicijs ſancitum eſt, vt eis, qui digni ſunt, vt accipiant, dona Dei dentur, per eos, qui digni ſunt, vt tribuāt. exemplum autem indulgentiarum ſumpſerunt Pontifices ex eo quod Paulus fecit, & ſcriptum reliquit de eo qui inceſtum commiſerat, cap. 1. Epiſt. 2. Corinth. Dionyſius Areopagita

Communio ſub altera ſpecie duntaxat, neque excogitata eſt, neque præcepta antè pauca ſecula, quod aduerſarij pleni mendacijs, atque dolis aſſueti teſtantur: & eſt illa quidem cum ratione admodum coniuncta. Chriſtus etenim in poſtrema cum diſcipulis cœna, quo tempore, & loco ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramentum inſtituit, cuius officium, vt canit Eccleſia, committi voluit ſolis preſbyteris, vt ſumant, & dent cæteris, cum ait, hoc facite in meam commemorationem, præcepit ſacerdotibus, vt cum iſtud incruentum ſacrificium, in memoriam eius quod in cruce peractum eſt, offerrent, vtraque ſpecie vterentur, propter myſterium crucis: dum ad eos tantum inquit, bibite ex hoc omnes. de communione verò Laicorum, & ſacerdotum, cum ſacrificium non offerunt, nihil prorſus definiuit: Cōmunio ſub altera ſpecie.

niuit: de modo loquor, quo ſumendum ab ijs eſſet ſacramentũ, ſed in Eccleſiæ arbitrio poſitum eſt. in cuius poteſtate Chriſtus reliquit cõmodam ſacramentorum adminiſtrationem: ſic nos exiſti met homo, Paulus ait, vt fideles miniſtros, & diſpenſatores myſteriorum Dei.

Hinc effectum eſt, vt cum de Communione Laicorum, in Eccleſia Chriſti nihil eſſet definitum, alij ab initio vtranque ſpeciem amplecterentur: alij alteram duntaxat: bona pars Græciæ ſacramento vſa eſt ſub vtraque ſpecie: Hiſpani verò, Galli, atque aliæ plurimæ nationes altera tantum contenti ſunt: atque ea conſuetudo in Germania durauit vſque ad Vuicleſium, Pragenſem, & Joannem Uſſum: quo tempore, vt Cocleus narrat in hiſtoria Uſſitarum, quidam ludi magiſter, aut puerorum inſtitutor clamare cœpit, alteram partem ſacramenti Euchariſtiæ Laicis præreptam eſſe: cum Chriſtus præcipiat, vt omnes, vtranque ſpeciem ſumamus, illis verbis, niſi manducaueritis carnem filij hominis, et biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. tunc Bohemi vtranque ſpeciem expetere cœperunt, quam, cum non facile concederetur, non ſpectata Eccleſiæ auctoritate, arripuerunt. atque id genus hæretici, ab vſurpata vtraque ſpecie, eam conſenſu Catholicorum appellationem meruerunt, vt hæretici ſub vtraque

Vnde orta hæreſis de Communione ſub utraque ſpecie.

que

que appellarentur.

Coacta eſt id temporis Synodus Conſtantiæ, in qua ſimul cum alijs rebus, de Communione actum eſt, viſumq́; ſpiritui ſancto, & patribus qui Conſtantiæ Synodum tenebant, ſub alterutra ſpecie totum Chriſtum eſſe contentum, & qui ſub ſpecie panis Euchariſtiam ſumat, edere carnem filij hominis, et bibere eius ſanguinem. nam quandoquidem viuum Chriſtum ſumimus, neceſſe eſt vt carnem, & ſanguinem, quibus ille conſtat, ſumamus: atque ita fieri, vt illi præcepto ſatisfaciamus, niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem non habebitis vitam in vobis.

Quoniam verò in contemptum Eccleſiæ, propria plerique auctoritate calicem rapuerant, decreuit ſancta Synodus, ne quis in poſterum tàm temerè audax eſſet, vt ſine Eccleſiæ facultate calicem biberet, ſacerdotes ſemper excipiuntur, cum ſacrificium offerunt. in quam ſententiam ſancta Synodus doctis, atque grauibus rationibus adducta eſt, quas ſciens, atque prudens prætermitto: quoniã de hac ipſa re ſunt ab alijs ſcripta multa. confirmauit hoc decretum Synodus Tridentina anno ſuperiore proximo. quamobrem cum vſus alterius ſpeciei, tàm antiquus extiterit, vt multæ (quod dixi) prouinciæ, nullum alterum uſquã agnouerint: quod de Polonia

ſua narrat sāctitate et litteris clarus Oſſius Cardinalis in lib. quem de Cōmunione ſub vtraque ſpecie inſcribit. narrat etiam Cromerus de rebus geſtis Polonorum diſſerens: ego non video, qua fronte, vt nouitium inuentum, Communionem ſub altera ſpecie, hæretici derideant: præſertim, cum Lutherani Confeſſionis Auguſtanæ auctores in cap. de Communione ſub vtraque ſpecie ignorare ſe dicant, quando, & quo auctore hic mos mutatus ſit. ſi enim tàm recens inuentum hoc eſſet, quàm Proteſtantes volunt, conſtare facile, quando cœperit, poſſet. et Ignatius Apoſtolorum contemporaneus in Epiſt. ad Eph. Chriſti fideles ait, ſub ſpecie panis Euchariſtiam accepiſſe, nulla interim calicis facta mentione. Ambroſius quoq; lib. de ſacramentis, & Greg. lib. 3. Dialogorum Conc. etiam. Rhemenſe, & Agatenſe: imo uerò Chriſtus ipſe, quod docemur illis uerbis Lucæ 24. cap. & factum eſt, cum recumberet cum eis Ieſus, accepit panem, et benedixit, ac fregit, & porrigebat illis, ac poſt paulò, & aperti ſunt oculi amborum: & cognouerũt eum in fractione panis, ſub altera tantum ſpecie porrexiſſe conſtare uidetur: quemadmodum explanat Aug. lib. 3. de conſenſu Euangeliſt. Chryſoſt. hom. 17. Theophilus, et Theophilactus Commentarijs in locum citatum. conſentit nobiſcum Luc. 2. cap. Actorum. cum autem in Concilijs gene-

generalibus hic uſus probatus ſit, commẽdatus, & præceptus, neſcio quo pacto temerè introdu-ctum eſſe dicant. & cùm pluſquàm ſeptingenti Epiſcopi doctiſſimi, & ſanctiſſimi viri, qui, præter innumeros Doctores, his ſynodis interfuerunt, hanc formam ſuſcipiendi Euchariſtiam in Eccleſia retinendam eſſe ſtatuerint, impudentiſ-ſimè faciunt, qui illam aliquo modo damnant: aut potius, qui non libenter amplectuntur.

Perſimile eſt, quod de imaginibus narrant Proteſtantes hoc loco: & ſtatuas per contẽptum uocant: ſicut eos homines, qui ſunt in ſanctorum numerum relati, dijs naſcentibus, atque occiden tibus ſimiles eſſe ferunt, magna impudentia, aut potius impietate. ſed uſus imaginum in Eccle-ſia uetuſtiſſimus eſt, neq; recens putare, niſi in-eruditus poſſit, per eaſdem à Deo Opt. Max. de-ſtinatis locis, patrata eſſe multa, & ſtupenda mi racula. unum illud recenſebo, quod multorum inſtar eſſe poſſit, nam rem perſequi longius animus non eſt, neque id inficiari hæretici ualent, eſt enim ab Athanaſio litteris mandatum, & ad nos uſq; tranſmiſſum in libro, cui titulum facit, de paſſione imaginis Chriſti. narrãt ille à Ni codemo imaginem Saluatoris ex ligno confectam eſſe: cum autem in beritho, in manus Iudæorum incidiſſet, & uellent rurſum agere in eadem per contemptum paſſionem Chriſti, ac lancea eorum

qui aderant, quidam imaginis latus aperuiſſet, ſanguinem, atq; aquam emanaſſe, quibus, vt antydoto maximè præſentaneo ad depellendum quoduis morbi genus Iudæi illi ſunt vſi. et vi miraculi permoti, perfidia abiecta ad Chriſtianiſmum tranſierunt. id ſi cui ſatis nō eſt ad exuendam peruerſam de imaginibus opinionem, legat acta ſecundæ Synodi Nicenæ, vbi repetitis multis antiquorum patrum teſtimonijs, & productis in mediū magnis rationibus, hæc ipſa, ſi qua eſt, de imaginibus controuerſia planè dirimitur. legat ſancti Ioannis Damaſceni Apologeticos libros tres, aduerſus eos, qui ſanctas imagines traducunt: legat librum ſancti patris Theodori de honore & adoratiōe ſanctis imaginibus exhibendis: legat denique contra Iconomachos, Tharaſium.

Cur nos imagines adeamus.

Neq; verum eſt quod aiunt, in omnibus difficultatibus, nos, ad imagines confugere, tanquam ad Deum. adimus ſanè eaſdem: ſed vt memoriam ſanctorum refricemus: quà vſurpata erga ſanctos accendamur affectu, ſolicitemusq́; heroas illos, quos Deo charos, atque amicos ſcimus extitiſſe, & apud eundem in æthereis ſedibus quietam, tranquillam, atque omni iucunditate & lætitia affluentem agere uitam, vt nos eorum patrocinio, quod canit Eccleſia, ab inſtantibus malis, & à morte perpetua liberemur:

hoc

hoc ipſa ſacra ſcriptura, Apoſtolicis traditionibus, Pontificum, Conciliorum, & ſanctorum patrum ſcriptis facere docemur.

Eccleſia, inquiunt, etiam ſi Canones haberet in Synodis conditos, in nouis Concilijs, & controuerſiis, ſemper vſa eſt ſacra ſcriptura canonibus reiectis. in hanc ſententiam vtuntur Auguſtini teſtimonio, qui ſacroſanctam Synodum Nicenam paſſus eſt ab hæretico reijci, & flagitat, vt ſolius ſcripturæ gladio decertetur, illis verbis, neque ego Nicenum, neque tu debes Ariminenſe, tanquam pium præiudicaturus proferre Conc. neque ego huius auctoritate, neq; tu illius detineris: ſcripturarum auctoritatibus, nō quorumcunque proprijs, ſed vtriſque communibus teſtibus, res cum re: cauſa, cum cauſa: ratio, cum ratione conferatur. 25. Poſitio.

Paucis his verbis, multa continentur ab omni veritate abhorrentia. illud in primis, quòd Eccleſia ad dirimendam controuerſiam, & componendam litem ſemper in Synodis vſa ſit ſanctarum ſcripturarum teſtimonio. Auguſt. Epiſtola 9. ad Ianuarium, ſic ait: illa quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ toto terrarum orbe ſeruantur, datur intelligi ab ipſis Apoſtolis, vel plenarijs Concilijs, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas, commendata atque ſtatuta retineri. quibus verbis teſtatur, plena- Cōfutatur.

In Conc. ſine ſcripturæ ſacræ teſtimonio mos eſt, aliquid definire.

rijs Synodis aliquid decerni poſſe, ſine ſacra ſcriptura.

Lib. 6. contra Donatiſtas de beato Cypriano diſſerens, qui baptizatos ab hæreticis, baptizari iterum volebat, ipſam Eccleſiam, inquit, ſimul cum Concilio, eius hac parte damnaſſe ſententiam. neque mentionem vllam infert ſanctarum ſcripturarum, aut in eiſdem locus eſt vllus vnde huius rei fidem facere poſſimus.

Concilium Nicenum primum, ſine vllo ſcripturæ ſacræ teſtimonio, aduerſus Arrianos verbum Dei, Homuſion eſſe cum patre definiuit.

Huc ſpectans Athanaſius in Epiſt. de Synodis Arimini, & Seleuciæ, cum ea voce Arriani offenderentur, quæ non reperitur in ſacris libris, nihil id refert, inquit, ſi quis voces in ſcripturis non repertas, vſurpet, quandiu pias ſententias complectitur.

Hylarius de Synodis aduerſus Arrianos, cũ illi clamarent, non oportere nouas voces proferri, non debere præter ſcripturas quidpiam recipi, male inquit, ſanctis rebus præiudicatur, ſi, quia non ſanctæ à quibuſdam habentur, eſſe non debent.

Athanaſius iterum loco citato: deſinite, inquit, cauſificationibus iſtiuſmodi contra patres grunnireq́.

Hylarius etiã cum induxiſſet Conſtantinum loquen-

loquentem lib. 1. aduerſus eundem, nolo uerba, quæ non ſcripta ſunt, dici, dic, inquit, prius, ſi reƈtè dici putas.

Ex quibus omnibus illud apertum eſt, non ſemper in Synodis, ſanƈtos patres ſacrarum litterarum locis vſos eſſe.

Secundo falſum eſt etiam quod aiunt, non conſueuiſſe patres uti decretis et canonibus aliarum Synodorum, in Concilio: nihil eſt enim tàm frequens, quàm probari ab vna Synodo, alterius decreta. atque his ipſis, ſi quando opus ſit vti tanquam probatis & cognitis principijs rerum dicendarum: quod in diſciplinis liberalibus accidere videmus. id, quoniam cuiuis obuium, atque expoſitum eſt, exemplis illuſtrare ſuperuacaneum puto, quæ paſſim multa nobis ſuppetūt.

Vna Synodus alterius decreto uti conſueuit, & iure.

Tomo primo aƈtionis. 6. Synodi ſecundæ Nicenæ agens ſanƈta Synodus de Canonibus. 6. Synodi, ſic ait.

Sacra ſexta, & vniuerſalis Synodus poſtea quàm ſententiam ſuam de vna voluntate Chriſti ſub Conſtantino, qui per ea tempora Imperium adminiſtrabat, pronunciaſſet, contigit Imperatorem de uita decedere: Iuſtiniano autem eius filio Imperium aſſumente iterum vnanimiter omnes diuina voluntate, poſt quattuor, aut quinque annos congregati, de rebus Eccleſiaſticis, ſtatusq́; earum correƈtione, circiter duos & centum

centum Canones edidere. ſubiungit, in quorum 82. de imaginibus ſic tradiderunt, & vtuntur decreto eius patres, quod incipit,

In quibuſdam venerandarum imaginum picturis, agnus digito præcurſoris indicatus, &c.

Illud amplius, non ſemel in ſanctis Synodis ſtabilitum eſſe, conſenſu patrum, & vóce ſpiritusſancti, vt firmam habeant auctoritatem in Eccleſia traditiones, & Conciliorum decreta: Act. 7. Synodi 7. gener. fatemur vnanimiter nos Eccleſiaſticas conſtitutiones, ſiue ſcripto, ſiue conſuetudine valentes, & decretas retinere velle.

Auguſt. qua ratione intelligendus ſit, Epiſt. 9. ad Ianuarium.

Tertio, perperam adducunt in ſuam ſententiam Auguſt. quaſi ille reſpuerit Nicenum Concilium vt ad ſacram ſcripturam confugeret, atque eius vnius teſtimonio, & auctoritate pugnaret. ille etenim minime recuſauit cum Arriano diſputare auctoritate Niceni Concilij, quòd illud contemneret, plurimi ſiquidem Conc. Nicenum ſemper, vt par eſt, fecit: nam & locis citatis pium Conc. appellat. neque inquit, ſe non teneri eius auctoritate, quòd inde argumentum accipi non poſſit ad definiendam quæſtionem de fide, ſed Concilij eius quod ab hæreticis Arimini fuerat congregatum. imo verò inſinuat teneri ſe

Ca. 4. lib. 3.

Niceni Concilij auctoritate, contra quã Arrius faceret, aduerſus quem diſſerebat, atque eò loco

co vindicare Niceni Concilij dignitatem ſtudet contra Maximum Arrianum, quia paulò inferius ſic ait.

Hoc eſt illud Homuſion, quod in Concilio Niceno contra Arrianos hæreticos à patribus Catholicis, auctoritate veritatis, & veritate auctoritatis confirmatum eſt.

Sed quoniam Arriani nolebant admittere Concilium Nicenum, in quo ipſorum hæreſis fuerat damnata, ne pugnam detrectaret, ſi Concilij Niceni auctoritate grauari ſe cerneret aduerſarius, admodum prudenter, vt ſolet, Auguſ. ait, eius ſe auctoritate, in ea diſputatione cum Arriano agere nolle. agendum ſiquidem eſt, inquit, non alterius partis proprijs, ſed vtriuſque communibus.

Licet autem dicat Auguſtinus, auctoritate ſcripturarum, quæ non ſint alterius propriæ, ſed vtriuſque communes agere velle, minimè ſanè cenſet, ſolis ſacris litteris agendum eſſe: nam præſenti loco, ſcripta patrum, ſcripturas vocat: quæ vtrinque probentur. & ſi ſacras dicat, præter illas communibus teſtibus locum relinquit: cum ait, rem, cum re: cauſam, cum cauſa: rationem, cum ratione eſſe conferendam.

Deinde ſine vllo delectu, multa & varia ſanctarum ſcripturarum accumulant teſtimonia, vt efficiant, ſolis ſacris litteris in Synodo agendum Poſitio. 26. Poſitio. 27.

dum eſſe atque etiam in omni de religione, iudicio. hæc nos ſigillatim percurramus oportet, vt aduerſarij intelligant, horum pleriſque non modo non lædi, ſed magis noſtram confirmari, ſententiam.

Cap. 3. 2. Epiſt.

Primum, inquiunt, beatus Paulus ad Tim. ſcribens: tu vero, ait, permane in his quæ didiciſti, et credita ſunt tibi, ſciens à quo didiceris, & quòd ab infantia ſacras litteras noſti, quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem, per fidem quæ eſt in Chriſto Ieſu. ecce inquiũt, Paulus ait, poſſe inſtrui Timotheum ad ſalutem ſacris litteris. illæ igitur per ſe ſatis ſunt: neque vlla alia re eſt opus.

Senſus loci.

Nihil tamen hoc teſtimonio conficitur aduerſum nos: imo verò inde colligere licet præter ſacram ſcripturam alia re opus eſſe. Nam cum Paulus dicat, ſciens à quo didiceris, illum iubet habere curam, non ſcripturarum modo, ſed eius etiam interpretationis, quam acceperat, iuxta illud, quod dixerat, tu autem aſſequutus es meam doctrinam. inſtitutionem, propoſitum, quare non excludit Paulus traditiones. neque præſidia cætera benè intelligendi ſacram ſcripturam quæ in Ecclcſia conſequentibus temporibus, futura eſſe planè cernebat. quibus omnibus, tametſi, nos ad æternam ſalutem atque uitam conſequendam magnopere iuuari poſſe uideret, ſalutem noſtram ſcripturis ſacris tanquam fonti,

atq;

atque origini tribuit, excludit autem errores; quos etiam eo tempore aduerſus Euangelicam doctrinam ſeductores quidam hæretici ſpargebant. neque ſolum ſcriptura poſſe inſtrui Timotheum Paulus ait, ſed per fidem Ieſu Chriſti. niſi enim perfecta fides adſit quæ cum charitate coniuncta eſt, qua aduerſarij noſtri prorſus deſtituuntur, ſacræ ſcripturæ minimè nos ad æternam ſalutem perducent. et cum Paulus duo illa memorat, quæ didiciſti, & credita ſunt tibi, ac diſcere, ſcriptis ſoleamus, credita uerò illa eſſe dicantur, quæ commendantur ſine ſcripto, præter ſcripturam ſacram, quæ Euangelica hiſtoria, & Apoſtolicis libris comprehenſa eſt, putat Apoſtolus etiam eſſe neceſſarium, ſi ad ſalutem inſtrui cupimus, atque illam conſequi poſſe omnino ſperamus, ut permaneamus in his, quæ nobis credita ſunt, hoc eſt, traditiones ſeruemus, quas Apoſtoli commendare ſuis auditoribus conſueuerunt. ut iam ueſtram ſententiam uerbo Pauli, quod à uobis perperam, dum alior ſum citatur, quàm dictum ſit, confutatam aut potius iugulatam meritò exiſtimare debeamus. nam quæ homines audiendo docemur, ea nobis credita eſſe dicuntur, ut aiebam: ſcripta uerò, non hominibus, ſed chartis potius, iuxta uulgatam normam Latini ſermonis commendantur. inſtruere etiam ſacræ litteræ ad ſalutem dicun-

tur

tur, quoniam in genere atque uniuerſali quadã ratione, ſicut doctiſſimi nobis uiri tradiderunt, omnia, quæ ad ſalutem conſequendam ſunt neceſſaria, in eiſdem continentur: quæ deinde traditionibus Apoſtolicis, Pontificum, & Conciliorum decretis, atq; patrum ſcriptis in partes explicantur, & plana atq; aperta ſcrupuloſè, minutatimq; redduntur.

2. ad Tim. cap. 3. Locus explanatur.

Citant etiam aduerſarij illud Pauli 2. ad Timot. cap. 3. omnis ſcriptura diuinitus inſpirata utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iuſtitia, fruſtra igitur quidpiam quærimus præter ipſam ſcripturam, maximè cum Paulus addat, ut perfectus ſit homo etc.

Scriptura ſacra quæ nã ſit.

Reſpondemus primum, non appellari ſcripturam diuinitus inſpiratam eam modo quæ ſacris libris comprahenſa eſt, ſed eam etiam quam Eccleſia docet: traditio ſuppeditat, & Concilia œcumenica conſtituunt. hac etenim doctrina ſine inſpiratione ſancti ſpiritus non fit: atque ob eam rem diuina, & ſacra paſſim appellatur.

Deinde licet ea tantum inſpirata diuinitus ſcriptura dicatur, quæ ſacris eſt libris comprehenſa, nihil habent contra nos aduerſarij: ſolum enim ait Paulus, utilem eſſe eam. quare non rectè colligi poteſt, omnia ſacris litteris contineri, præſertim ſigillatim, & in ſpecie.

Inſtant

Inſtant adhuc, illis ſaltem uerbis, vt perfectus ſit homo Dei, atque ad omne opus bonum inſtructus, colligitur ſententia noſtra: nam ſi ſacra ſcriptura hominem perficit ad omne opus bonum, nulla alia re opus eſt. Inſtantia.

Nos uerum id eſſe dicimus: ſed non propterea traditiones reijciuntur: imo uerò ipſa ſcriptura ſacra inſtituit nos ut traditiones ſequamur. quare perfectus nuſquam erit homo niſi traditiones amplectatur. traditiones uerò tenere iubemur 2. ad Theſſ. 2. 1. ad Tim. 6. 2. ad Tim. 2. & 3. 1. ad Corinth. 11. 2. Epiſt. Ioan. cap. ultimo. Actorum. 16. Confutatio

Rurſum citant Pauli locum cap. 15. ad Rom. ſed deprauatè, & corruptè, nam pro eo quod Paulus ait, quæcunque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, ut per patientiam, & conſolationem ſcripturarum ſpem habeamus, illi legunt, ſcripturam propter nos ſcriptam eſſe, & nos per eius conſolationem, aut inſtructionem certam ſpem uitæ habere poſſe. at ex citatis Pauli uerbis non poteſt conuinci propoſitum ab aduerſarijs: nam ut libenter fateamur, quæ ſunt ſcripta, ad noſtram eſſe doctrinam ſcripta, neque traditiones ullo pacto excluduntur, neque ullum ex præſidijs reliquis, quæ commemoraui, cum hæc non ſint impedimento quo minus ſcriptura nos ſacra doceat, inſtruatq́ꝫ, ſed magnopere- Locus Pau. ad Ro. 15.

pere potius iuuant, ad id præſtandum.

Non minus deprauatè ac uitioſè ab hijs citatur Ioan. teſtimonium ad calcem Euangelicæ hiſtoriæ: ſic enim aiunt, Ioannes Euangeliſta docet, Chriſtum penè infinita concionatum eſſe, ſed illa quæ ipſe ſcripſerit, ſufficere ad informatio nem ueræ fidei, & æternam animarum ſalutem.

Locus Ioã. ultimo.

Ioannes uerò hæc profert uerba, ſunt & alia multa, quæ fecit Ieſus, quæ ſi ſcribantur per ſingula, neque ipſum arbitror mundum capere poſſe, eos qui ſcribendi ſunt libros.. quibus iuuari minimè poſſunt aduerſarij. quinimo cum Ioannes dicat, ſunt & alia multa, quæ fecit Ieſus, & iuxta uulgatum axioma, omnis Chriſti actio, noſtra inſtitutio ſit, haud dubiè traditiones Euangeliſta commendat, quibus illa retineantur, quæ à Chriſto facta ſunt, quæ minimè fuerint litteris compræhenſa: ut iam non debeamus hijs eſſe contenti quæ ſcripta ſunt, ſed neceſſario admittere ea etiã debeamus, quæ continenti ſerie, a Chriſto ad Apoſtolos, ab Apoſtolis, ad auditores ſuos, ab his denique ad nos uſque per manus peruenerunt: ita diſpenſante cœleſti ſpiritu, qui Eccleſiæ perpetuò adſtat, illamq́; gubernat.

Locus Deuteronomii.

Poſtremò ſic inſtant, in Deuteronomio mandat Deus ut liber quidam ſanctarum ſcripturarum conficiatur, cui neq; addi quidpiam, neque detrahi poſſit.

Fatemur hoc uerum eſſe, quod de Euangelio Christi Paulus confirmat. cæterum, qui traditionibus utuntur, neque addunt quidpiam ſacris litteris: neque detrahunt, ſed illas interpretantur, & quæ uniuersè fuerant ſcripta, per partes explicant: quod faciunt ſanctarum ſcripturarum auctoritate, quibus commendantur nobis traditiones: & præcipitur, ut eas obſeruemus.

Duabus ſimul poſitionibus ſuperiori oratione ſatisfecimus, iam 28. aggredimur. 28. Poſitio.

Obijciunt hæretici, pluris nos facere Eccleſiam quàm ſcripturam ſacram, quòd Auguſt. dixerit Euangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ moueret auctoritas, cum interim ignoremus quid ſit Eccleſia. Confutatio

Cæterum hæretici iſti non aliunde quàm ex felle conſtantes, quod quidam prudentiſſimè inquit, tantum eſt in illis amarulentiæ, peſſimè omnium iudicio facere videntur dum de nobis ita loquuntur. tum quia nihil eſt apud nos tàm benè ac firmiter conſtitutum, quàm eſſe in terris Eccleſiam, ſanctam, Catholicam & Apoſtolicam, quam in Symbolo agnoſcimus & confitemur: tũ etiam quid illa ſit. eſt enim omnium Chriſti fidem, & doctrinam profitentium vniuerſitas. quam Chriſtus Petro, eiusq́; legitimis ſucceſſoribus paſcendam, & gubernandam commiſit. hæc multis eximijs dotibus, promiſſionibus, &

quimurq́; cuius caput & rector Pontifex Roma nus eſt, præſules, membra pracipua, cæteri Orthodoxi atque fideles, membra reliqua: ex quibus omnibus vnum perfectiſſimum corpus efficitur, cui ad beatam vitam agendam nihil vſquã deeſſe queat.

Heu quantò illud uerius aduerſus vos dici poſſit, quòd ignoretis omnino quid ſit Eccleſia: quod vel illo vno argumento planè conuincam: quia cum vera rei notio, eius definitio ſit, & vnius rei vna duntaxat fingi poſſit Germana & legitima definitio, quæ rei naturam explanet, Ariſt. iudicio in Top. non dubium eſt, quin vobis prorſus obſcura atque ignota Eccleſia ſit, quando aliter illam Martinus definit, aliter Philippus, aliter Pomeranus, Bullingerus aliter, aliter denique Pelicanus, quod ueſtra ſcripta planè docent. neque quantumuis laboretis, monſtrare nobis poſſitis, harum ueſtrarum Eccleſiarum ſucceſſionem, quæ à Chriſto originem ducat, qui Eccleſiæ Chriſtianæ Princeps, auctor, atq; ſponſus eſt; qui illam ſua vita redemit, & ſanguine diuino lauit in cruce, vt candida eſſet, immaculata, & formoſa nimis. edite, lubet dicere cum Tertulliano de perſcriptionibus hæreticorum, ueſtrarum Eccleſiarum origines, edite Epiſcopos, edite primates, & maiores, denique & ſucceſſores perpetuos, certum eſt, inquit ille, vt verbum

Hæretici ignorant quid ſit Eccleſia.

domini æternum eſt, ita miniſtros habere perpetua deriuatione ſibi ſuccedentes: vos autem nullos nobis antiquos veſtros patres monſtrare poſſitis, niſi qui iudicio magnarum Synodorum damnati iam ſint, & quorum doctrina tanquam impura, notha, atque Euangelio Chriſti contraria olim à magnis viris exploſa, & reiecta ſit. Arrium dico, Manicheum, Priſcilianum, Dioſcorum, Hieronymum Pragam, Vuicleſum, atq; alios id genus, monſtroſos Euangelij partus, aut abortus potius.

Notæ Catholicæ Eccleſiæ. *Nos quidem apertas notas atque indicia habemus, quibus Eccleſiam Chriſtianam noſtram eſſe, proculdubio poſſimus agnoſcere, & à ueſtris Synagogis ſeparare: uos non obſcura modò, ſed etiam incerta, pro planis, atque certis ſequimini. primum enim uniuerſalis Eccleſia apud nos eſt, & quæ non uni, aut alteri orbis parti nota, ſed per uniuerſum orbem potius diffuſa ſit: cuius Regius Propheta Dauid mentionem fecit cũ* Pſal. 15. *ait, in omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum: iuxta quod quidẽ uaticinium Apoſtolis præceptum eſt, vt abirent* Matth. ult. *in uniuerſam terram prædicaturi Euangelium. veſtræ autem Eccleſiæ uno, aut altero terræ angulo continentur, in quo tãquam in ſpeluncis, uos fidei hoſtes iurati deliteſcitis: uelut ex inſidijs rem acturi. Corpus Chriſti Eccleſia eſt, inquit Auguſt.* Comment. in Pſal. 55.

guſt. non iſta, aut illa, ſed toto orbe diffuſa: At non perinde accidit ueſtris Eccleſiis. quod beatus Auguſt. de Donatiſtis differens aiebat, identidem ego uobiſcum agens meritò poſſim dicere, auferantur chartæ humanæ, ſonent uoces diuinæ. edite mihi unam ſcripturæ uocem, quæ pro uobis ſtet: audite innumerabiles pro nobis. prope omnis pagina nihil aliud ſonat, quàm Chriſtum, & Eccleſiam toto orbe diffuſam. uos uerò, ſi interrogemini, ubi nam in ſcripturis ueſtri mentio fiat, aut obmuteſcetis omnino, aut neceſſe eſt dicatis, de Pſeudoapoſtolis, Pſeudoprophetis, Pſeudoeuangeliſtis, & ſeductoribus crebrò fieri in ſacris litteris ſermonem, qui ad uos ſine dubio pertineat. Pſal. 101.

Deinde noſtra Eccleſia uetuſta eſt, antiqua eſt, & ſimul cum noua lege, & Chriſti morte nata: imò uerò ab initio mundi: quando ut Euſebius Cæſarienſis ſcribit, omnes quot quot ab uniuerſitatis ortu, atque primordijs ſalui facti ſunt, Chriſtiani ſine dubio cenſentur: à fide Chriſti, aut exhibendi, aut hominibus exhibiti. quaſi ad unam omnes atque eandem Eccleſiam pertineamus. hæc eſt enim Eccleſia, quam Paulus inquit Chriſtum dilexiſſe, & pro qua tradidiſſe ſemetipſum ait. Veſtræ uerò Eccleſiæ, aut heri, aut nudius tertius ortæ ſunt: neque memorare nobis poſſitis antiquitatem ullam. Cap. 1. lib. 1. hiſt. eccl. Eph. 5. cap.

P 3 *Noſtra*

ſunt, neque partium eius munia, & officia confunduntur, cum ſit inſtar corporis cuiuſdam ua rijs atque diuerſis membris compacti. quemadmodum verò in humano corpore, ſingula ſingulorum ſunt officia membrorum, miro quodam or dine munijsq́; diſtincta, ita in hoc myſtico corpore Chriſti, alia ſunt Epiſcoporum, alia Principum, alia plebis munia: Epiſcopi regunt, cæteri reguntur: Epiſcopi paſcunt, reliqui paſcuntur, ſed vos officia ſingulorum confunditis, dum omnes ſacerdotes eſſe vultis, & quod eſt Epiſcoporũ, priuatis hominibus tribuitis. ueſtræ igitur Eccleſiæ, proculdubio ad uniuerſalem, & Catholicam referri non debent. Iam verò Eccleſia Chriſti miraculorum claritate conſpicua eſſe debet, quorum efficiendorum facultatem Apoſtolis fecit, vt eiſdem, doctrina, quam prædicabant, corroboraretur. qualia, plurima in Eccleſia noſtra tùm priſcis, tùm etiam his temporibus patrata eſſe ſcimus. at in veſtris ſinagogis nullum ſimile legimus contigiſſe, niſi, quod ipſa experientia ſubitò redargueretur. quare nulla nota ueræ Eccleſiæ, in ueſtris ineſt: atq; ideò præter rationem nobis, quòd ignoremus quid ſit Eccleſia, obijcitis, cum ea uobis prorſus ignota ſit, quæ nobis admodum nota atque perſpecta eſt. Scrutamini ſcripturas, obſecro uos, haud dubiè mẽtem iſtam errore, atque tetra caligine obductam protinus

Rom. 12.

Marci ult.

exuetis, ſed quoniam de eccleſia, partim à nobis in oratione de primatu Petri, partim ab alijs doctiſſimis, et grauiſſimis hominibus longè latéq; diſputatum eſt, eò noſtrum ſermonem referamus, unde digreſſi ſumus.

Nos quidem minimè affirmamus, quod veſtro more, nobis obijcitis, Eccleſiam eſſe ſupra ſcripturam: fatemur tamen, Canonicos libros ab ipſa Eccleſia nos habere. quod vſqueadeò verum, ac certum eſt, vt niſi Eccleſia ſacros libros à prophanis diſcreuiſſet, atque eorum auctoritatem diuinam eſſe declaraſſet, nullos omnino libros Canonicos haberemus. hoc eſt quod nos affirmamus, quod etiam teſtatus eſt Auguſtinus citato loco. neq; enim vlla alia ratione adducti, credimus Euangelium Matthæi, ver. g. ſcripturam ſacram eſſe, non Euangelium Nicodemi, aut Bartholomæi, niſi quòd ita dixerit Eccleſia: cui fidem habemus ſummam. niſi enim Eccleſia diceret, quod aduerſarij etiam hoc loco aiunt, hos eſſe ſacros libros, poſſet aliquis ſine culpa ſua ſuſpicari ſcriptos eſſe ab aliquo impoſtore, aut homine incertæ fidei: hoc, vbi conſtitit Eccleſiæ teſtimonio, ſacri libri diuinam habent auctoritatem, ac ſunt ſupra ipſam Eccleſiam: nam docēt Eccleſiam eſſe, & quæ eius vis ſit. ſed prætermiſſis de hac re plurimis, quæ perſequuti ſumus, cum aduerſus Montanum diſputaremus, hanc

Contra Epiſto. fundamenti.

Catho-

Catholicam aſſertionem ſtatuimus.

Catholica fides illā ſacram ſcripturam agnoſcit, quæ continet noui & veteris inſtrumenti libros, neque modo illos (quod aduerſarij aſſerunt) de quorum auctoritate nuſquam in Eccleſia dubitatum eſt, ſed quos ab ſpirituſancto editos agnoſcit, ac veneratur Eccleſia. par autem eſt omnium ſacrorum librorum auctoritas, ſiue illi ab initio cogniti fuerint, ſiue deinde, ætate procedente, illos acceperimus. eſt enim diuina: qua nulla cogitari poſſit maior.

Illud ſacrilegè admodum, atque ſtultiſſimè dicunt.

In hoc genere, non tantum Eccleſiæ credimus, ſed & Mahumeto, & Turcis, & Iudæis, de nouo Teſtamento.

Lubet exclamare: ò vocem indignam hominibus, qui Chriſtiani dici volunt: ò Barbaram, inhumanam, & impijſſimo Turca dignam. parem faciunt hæretici Eccleſiæ Catholicæ auctoritatem, Mahumeti ſententiæ, etiam ad aſſerendum, & conuincendum Canonicos libros eſſe diuinos. quid obſecro, luci cum tenebris? quid Chriſto, cum Belial? quæ deniq; pars fidelis cum infideli? quaſi verò, aut Turca, aut Mahumetus, aut Iudæus, non potius infringere ſacrarum ſcripturarum auctoritatem laboret, quàm vt eiſdem, vel minimam conferre velit, aut valeat?

et argumentum eſt ingentis earum obſcuritatis: alioqui, ego non video quo pacto vtriſque contendentibus ſeruire poſſint.

Cæterum quòd hæretici ſcripturas citare ſoleant atque eiſdem aduerſus Catholicos agere, teſtantur planè, tum veterum, tum etiam recentiorum ſcripta, plena ſanctarum litterarum locis perperam explanatis: & in peiorem raptis partem. ſed quoniam res aliquo modo per ſe obſcura non eſt, ac de eadem, cum aduerſus Montanum diſputaremus, non nihil diximus, prætermiſſis locis, in quibus ſe aduerſarij hac ratione gerunt, Tertullianum loquentem audiamus, is etenim de perſcriptionibus hæreticorum diſputans, ſic ait. Hæretici & Catholici ęquè ſcripturis utũtur.

Hæretici de ſcripturis agebant, de ſcripturis ſuadebant, ſcripturas obtendebant, & hac ſua audacia ſtatim quoſdam mouebant: in ipſo verò congreſſu, firmos quidem fatigabant, infirmos capiebant: medios dimittebant cũ ſcrupulo.

De ſcripturis probare ſtudebant Iudæi, Chriſtum Ieſum, neque Prophetam eſſe. ſcrutare, aiebant, & vide, quia Propheta de Galilea non ſurgit. de ſcripturis morte dignum eſſe perſuadere conabantur: nos, inquiunt, legem habemus, et ſecundum legem noſtram debet mori, quia filium Dei ſe fecit. Ioan. cap. 7. Ioan. 19.

Neque mirum videri debet, ſi ſerui Dominum

num moribus reddant, ſi diſcipuli imitentur præ ceptorem. Diabolus aduerſus Ieſum ſcripturis in eremo contendebat, dicens, ſi filius Dei es, mitte te deorſum. ſcriptum eſt enim, Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis, ne vſquam offendas ad lapidem pedem tuum. nihil igitur mirũ eſt ſi hæretici ſcripturas quoque obtendant, ſcripturas producant, et ſcri pturis aduerſus Catholicos agant.

Matth. c 4.

Verum eſt etiam illud quod hæretici nobis obijciunt ex ſacris litteris hæreſes natas eſſe: atque occaſionem cœpiſſe: quod vel Patriarcha Lu theri verbis conuincam, qui vt ſcribit Oſſius Cardinalis lib. 1. *contra Brentium, teſtatur ſcri pturam Canonicam, illud eſſe nomen conſequutã vt liber hæreticorum appelletur. rationem reddit, quoniam ex ea originem ducunt hæreſes omnes. quandoquidem ſcripturæ teſtimonio, omnes hæretici, vt ille ait, præſidio vtuntur. illo tamen ſenſu hæc verba vſurpamus, vt culpam omnem non in ipſam ſcripturam ſacram, ſed in eos po tius qui ſcripturam prauè interpretantur, et ab Eccleſiæ ſenſu recedunt, reijciamus.*

Culpa non eſt in ipſã ſacram ſcri pturam reiicienda.

Hylarius lib. 2. *de trinitate aduerſus id genus hominum agens, de intelligentia, inquit, hæreſis eſt, non de ſcriptura: ſenſus, non ſermo fit crimen.*

Cyrillus Epiſt. 28. *omnes, inquit, hæretici de ſcri-*

ſcriptura diuinitus inſpirata colligunt erroris oc caſionem, ea quæ à ſancto ſpiritu rectè dicta ſunt, ſua malitia corrumpentes: & ſuper capita ſua flammam inextinguibilem excitantes. quæ verba legimus recitata, actione 6. Synodi 7. generalis: & actione 1. Synodi Chalcedonenſis, cui eſt ea Epiſtola inſerta.

In libro rurſum ad Conſtantium Hylarius, ſcripturæ non in legendo ſunt, inquit, ſed in intelligẽdo, nõ in præuaricatione ſunt, ſed in charitate.

Nemo etenim noſtrûm hæreticos damnat, quòd ſcripturis utantur, aut ſcripturas citent, ſed potius quòd præter ſcripturas, recipiendum eſſe putant nihil: quòd prauam interpretationem ſequantur: quòd ſenſum Eccleſiæ, atque conſenſum conculcent, penes quam ſolam lux eſt, atque intelligentia ſcripturarum: quod vel Caluino teſte conuincam: is etenim Commentarijs in Epiſtolam ad Hebræos, peculiariter notandum eſt, inquit, quòd non eſt extra Eccleſiam ſana ſcripturarum intelligentiæ lux. ipſe etiam Martinus Lutherus, in Eccleſia ſola, quam Papatum appellat, adeſſe dixit, verum ſenſum, atque interpretationem ſanctarum ſcripturarum. nam quemadmodum ſi illæ rectè intelligantur maximum momentum habent, ad veritatem docendam, atque hæreſes confutandas, ita quoque ſi perperam, ad perdendam veritatem, atque hæ-

Quid in hæreticis damnemus.

Vera interpretatio ſcripturarũ in ſola eſt Eccleſia.

nam vnde venena, inde remedia prodire ſolent. vt qui ſunt ab ſcorpijs icti, ab eiſdem remedium poſtulant. & ijs quos inficit vipera amuleta præbet. quanuis autem quæ his perperam explanatis hæreſes oriuntur, gladio ſpiritus iugulari queant, quod eſt verbum Dei, profectò ad eam rem, cætera quæ commemorauimus, plurimum adferunt adiumẽti, firmiſſimiq́ præſidij.

Ex his, quæ diximus hactenus, monſtratum eſſe arbitror, ab Eccleſia Chriſtiana, in Concilio Tridentino, dum Chriſtiana ſtabilitur fides, & morum conſtituitur diſciplina, eam formam ſeruatam eſſe, quæ perpetuis temporibus in perſimili negotio obſeruari ſolita eſt, aut quæ omnium maximè, in id genus quæſtionibus explicandis, teneri poſſit, ac debeat, quicquid hæretici latrent.

DISPVTATIO SEPTIMA.

VTRVM VERA ET LEGITIMA procedendi ratio in Conc. Tridentino ſeruata ſit.

VT PERSVADEANT *Synodum Tridentinam Chriſtianam non eſſe, duobus potiſſimum Proteſtantes principijs nituntur, quod admonui ſuperius. vnum eſt, quòd non ſeruetur in ea norma quæ à Chriſto perſcripta eſt, atque obſeruata perpetuò in Eccleſiæ generalibus atque œcumenicis Synodis. alterum eſt, quòd huius normæ praxis, hoc eſt legitimus proceſſus prorſus negligatur. priorem quidem incuſationis neruum ſatis ſuperq́ue videmur hactenus infrexiſſe. aggrediamur iã alterum. in hac autem quæſtione explicanda, quoniam hæretici plus ſolitò inani earundem rerum repetitione, atque inculcatione oblectantur, ſine modo mendacia accumulant, conuitia iactant, maledicta congerunt, & denique impoſturis & ſycophantijs ſtrenuam admodum nauant operam, eſt animus quanta maxima*

ma

ma poſſim breuitate eorum argumenta & rationes confutare. ſed illud neceſſe eſt initio huius diſputationis ſumamus, quod, velint, nolint, aduerſarij nobis concedant, neceſſe eſt. non oportere omnino, vt minutatim, atque ſcrupuloſè ea his temporibus procedendi ratio retineatur in Synodis, quæ eſt in vetuſtis olim obſeruata, atque retenta. nam quæ ad rei ſubſtantiam, & naturam minimè pertinent, ſed accidentia rei potius dicuntur, nihil vetat, ſi pro rerum, temporum, locorum, & perſonarum varient ratione; ipſa etiam conſentiente naturà, atque interdum poſtulante. quæ verò ad veritatem inueſtigandam, & conſtituendam ſunt neceſſaria, niſi accuratè ſeruentur, erui veritas in lucem nequaquã poteſt. verum aduerſarij reprehendendi libidine arrepti, & tranſuerſi acti, quæ nam rei intranea ſint, quæ extra rem poſita, non vident: atque ideò nos incuſant quaſi neceſſariam formam prætermiſerimus: quod nobis quidem, ſingula percurrendo, indicandum eſt.

Sed quoniam bifariam forma negligi poteſt: dum inquàm Synodus cogitur. atque etiam poſt quàm ea coacta iam eſt, vtroque nomine patres Tridentinos hæretici reprehendunt more ſuo, hoc eſt ſatis ineptè ac ſine vllo iudicio.

Primum reprehendunt Pontificem, quoniam præter morem & antiquam conſuetudi-

nem congregandarum Synodorum priuſquàm in vnum patres conuenirent, non admonuit per ſuas litteras, Patriarchas, Archiepiſcopos, & Epiſcopos omnes, vt in Synodis prouincialibus prius, de toto negotio, de quo in Concilio generali agendum erat, conſultarent: & electos ex omni Eccleſia viros, Tridentum deſtinarent.

Cōfutatur. *In hac autem ſententia duo inſunt: vnum certum, incertum alterum, ne dicam planè falſum. illud certum, & conſtitutum eſt, anteaquàm Concilium teneatur à Pontifice Max. præſules omnes euocari, atque admoneri debere, quibus de rebus in Conc. generali ſit agendum, vt interim de remedijs cogitent: libros euoluant, Theologos conſulant, denique omnia quæ neceſſaria ad eam rem duxerint, inſtruant. atque id ſanè præſtiterunt multò ante Pontifices, quàm Tridenti Concilium cogeretur. hoc, ſi nos taceamus, bullæ à Pontificibus editæ teſtabuntur. hoc unū eſt, quod Auguſt. ſcribit aduerſus Donatiſtas, his verbis,*

Quo modo potuit res iſta tot altercantium nebulis inuoluta, ad plenarij Concilij luculentam illuſtrationem, confirmationemq́ deduci, niſi, prius diutius per orbis terrarum regiones, multa hinc atque hinc diſputationibus, & collationibus pertractata, conſtaret?

Neq; dubium eſſe poſſit quin ea ratio ab Epi-

ſcopis noſtris ſeruata ſit. tametſi hac diſputatione & collatione opus ſanè non erat, cum multò antè de hæreſibus, quæ his temporibus vexant Eccleſiam, diſputationes, & conſultationes ſint habitæ, & plurima volumina ſcripta, à uiris doctiſſimis optimisq́;.

Illud eſt incertum, atque, vt ego exiſtimo, planè falſum; concilia prius haberi prouincialia conſueuiſſe, in quibus de eiſdem rebus agendo deliberaretur, quàm generale Concil. teneatur. neque huius rei illuſtre aliquod nobis aduerſarij ſuppeditare poſſunt exemplum: aut teſtem producere fide dignum, cuius ſententia ſe tueantur. imò uerò ſi veteres hiſtorias conſulamus, eaſdēq́; uelimus diligenter euoluere, planè comperiemus, peractis generalibus, œcumenicisq́; Concilijs prouincialia teneri conſueuiſſe, in quibus acta magnarum Synodorum publicarentur, atque modus iniretur eadem mandandi executioni: & eſt hoc magnopere cum ratione coniunctum. ſed licet concedamus aliquando ita contigiſſe, cũ nullo id ſcripturæ ſacræ teſtimonio, nulla lege ab Eccleſia lata, nulla in perſimili negotio à patribus ſeruata perpetuò conſuetudine, factum ſit, nulla cauſa, aut ratione Tridentini patres hoc nomine carpuntur.

Prouincialia Cõcilia, non ſolent antecedere generalia.

Secũdo obijciũt, in hac Synodo, poſtquã ea ſemel coacta eſt, nõ eſt antiqua norma procedēdi, et familiaris

12. Obiectio.

miliaris legitimis, œcumenicisq́; Concilijs ſerua ta: quare iure optimo patres Tridentini, eorũ Synodus, actaq́; omnia, reprehendi debent. quã ſententiam vt perſuadeant, multa in unum congerunt ineptiſſima argumenta: ridiculasq́; rationes. ſed quoniam ſentio, uniuerſas, quibus aduerſum nos, hoc loco, hæretici diſſerunt, rõnes, compendio infringi, atq; labefactari funditus poſſe, ſi eam formã, quæ modo in tractãdis his negotijs, à ſynodo ſeruatur, explicuerimus, placet in primis huius rei guſtũ aliquẽ lectori præbere. cætera deinde ipſa diſputatio, ſuo tẽpore, in aciẽ producet.

Soluitur.

Veritatem inquirendi, quæ forma in Concilio Tridentino ſeruetur.

Igitur poſtquam à Pontifice Maximo, de conſilio Imperatoris Cõcilium indictum eſt, ubi admoniti Reges Chriſtiani, res publicæ, atque Principes ſunt: & præſules uocati omnes, in eum locum conuenerunt, in quo Synodus tenenda eſt, reliqui omnes patres cũ Legatis Pontificijs deliberant, quibus de rebus, & quo tempore, agendum ſit. perſcribitur omnium conſenſu dies, deſignantur quæſtiones ordine diſcutiendæ, examinandaq́; negotia. quæſtionum excutiendarum, explicandarumq́; publicè, prouincia committitur, atque cura, omnium primum doctoribus Theologis demandatur: quorum ingens copia Tridenti eſt (de hac enim Synodo loquor, quam

uideo

uideo ab aduerſarijs noſtris traduci.) ij verò (vt confuſio procul abſit) ratione habita antiquioris, ad doctoralem lauream, promotionis, è ſuggeſto, quæſtionem propoſitam exercent. et quoniam res nobis cum hæreticis eſt, initio, quæ ſit hæreſis exponunt: producunt rationes quibus hæretici nituntur, quas ex ipſorum libris, ceu ex proprijs fontibus, accuratiſſimè hauſerunt: habita prius eoſdē euoluendi copia ab ampliſſimis Pontificis Maximi Legatis: has, quanta maxima perſpicuitate poſſunt, publicè memorant, atque excutiunt. id, vbi præſtiterunt, aſſertionem Catholicam ſtatuunt, quam in primis, ſi ſuppetat, ſanctarum ſcripturarum corroborant teſtimonio: deinde ratione per ratiocinationem collecta, atq; ex ſacris ipſis libris deducta, quod genus argumentandi, vbi priore deſtituimur, ſolet, ac debet valere plurimum. hinc, ad traditiones, & publicum Eccleſiæ conſenſum contendunt: inde ad Pontificum definitiones, Conciliorum decreta ſanctorumq́; patrum teſtimonia. vbi verò, hac parte, ſatis ſibi atque alijs feciſſe videntur, properant ad rationes aduerſariorum, quas ſedulò explorant, & quatenus mendaces, falſæ aut hæreticæ ſunt, palam docent. idem quoquè cæteri præſtāt doctores: qui, cum ſint plurimi, & magna ex parte doctiſſimi, vſqueadeò quæſtionem propoſitam obuiam, planam atq; expoſitam red

dunt, vt ab omnibus, quãtumuis rudes ac plumbei ſint, niſi communi ſenſu planè careant, percipi ſine negotio, atque intelligi queat. his diſputationibus Theologorum, quæ publicè quidẽ obeuntur, Legati Pontificij, præſules omnes, Oratores Cæſaris, cæterorumq́ Principum Chriſtianorum intereſſe ſolent: ad eaſdem doctores omnes, omnes ſacerdotes, addo etiam, laici quotquot volunt, admittuntur: & ſinuntur præſentes adeſſe. nemo etenim prohibetur intrare eum locum, in quo huiuſmodi diſputationes haberi ſolent, tametſi perpetuò adſint ianitores: & cuſtodes loci, ueluti exploratores eorum, qui Synodum ingrediuntur: ne quidpiam accidat perturbatè, aut ſine ordine, & ratione.

Peractis ijs Theologorum diſputationibus, ex omni natione atque gente ab uniuerſa Synodo, magno quodam iudicio adhibito, aliquot Epiſcopi deſignãtur, quos deputatos appellant: quorum intereſt, de his negotijs Canones conficere, de quibus ſunt à Theologis habitæ diſceptationes. qui, poſtquàm de communi cõſenſu Canones confecerunt, ſingulis illi patribus exhibentur, atque vbi per tempus, eiſdem integrum fuit, condita à delectis decreta inſpicere, ac de illis accuratè, & adamuſſim iudicare, ad quod præter priuatam eruditionem, & quorundam inſignem doctrinã, commodius, & breuius præſtandum, à Theologis,

giſ,qui quæſtiones iam diſcuſſerant,adiuuari plurimum potuerunt. coeunt in vnum iterum patres omnes. ſed ad hos conuentus,nullis alijs aditus patet,quàm Epiſcopis,Abbatibus,generalibus ordinum miniſtris, Epiſcoporum Vicarijs, iure atque antiqua conſuetudine. taceo Oratores Principum, qui nullis publicis conuentibus excluduntur. cæterum hoc tempore ſanctiſſimi patres,doctoribus omnibus liberũ ingreſſum patefecerunt: quò plures rei benè & prudenter à ſe geſtæ ſpectatores,& teſtes habere poſſent. Exorſi igitur à Cardinalibus,qui Legati non ſunt, (nam Legati non ſolent dicere de rebus propoſitis in his conuentibus ſententiam)per Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & Abbates, ad generales miniſtros ordinum procedunt. in dicendo verò, quod etiam in ſedendo ſeruatur, ratio ſemper haberi ſolet antiquioris ad Epiſcopatum, promotionis, de eiſdem quæſtionibus, quanta maxima volunt, libertate præſules omnes ſententiam ferunt. adeſt in medio Theatri, non procul à Chriſti vexillo, Secretarius Synodi,vir inſigni dexteritate,fide,atque innocentia præditus.excipit is ſuffragia, & ſententias patrum: ac,ne ſit vllus fraudibus locus,ubi patres ſententiam dixerunt ſuam,exhibent illam ſcriptam Secretario: vt numerus calculorum iniri ſine dolo malo,atque decerni poſſit.& quibus ar

gumentis ſinguli nitantur, conſtare queat.

Poſtquam patres omnes de rebus propoſitis, & conditis decretis dixerunt ſententiam ſuam, initio delecti præſules ad Canones conficiendos, viri quidem omni exceptione maiores, præſente Secretario, ſententiarum rationem ineunt: conferunt ſuffragia: calculos numerant: ac iuxta maiorem numerum patrum, eos Canones, qui ab omnibus ſunt excuſſi, corrigunt, atque emendant. qua re peracta iterum patres oẽs in vnum locum coguntur, vt explicent Synodo, quid de caſtigatis canonibus ſentiant: quos aliquot antè dies, quàm in vnum venirent, Secretarius ſingulis patribus explorandos exhibuerat. dicũt rurſum patres de eiſdem, & tandiu dicunt, donec tandem concordes animos atque ſententias gerant. quod vſqueadeò uerũ eſt, vt uiderimus quinquies, atq; etiam pluries, patres de eiſdem quæſtionibus deliberaturos in unum conueniſſe. ſemper etenim additur aliquid, detrahitur ue, prout uidetur patribus expedire.

Rebus omnibus compoſitis iam & paratis ad vltimò ferendam ſententiam de propoſitis negotiis, pridie eius diei cogũtur in vnum locum patres, vbi à Legatis admonẽtur, quid proximè ſequenti die agendum ſit, & recitantur cuncta, dicunturq́; tandem de eiſdem, à patribus ſententiæ. atq; interim toto iam acto tempore, Legati

gati, ac præſidentes vniuerſam Synodum hortantur, vt ieiunijs & orationibus vacent. confitentur peccata ſua, diuinum officium frequenter celebrant. atq; id à pleriſq; viris optimis ac ſanctiſſimis tanta intentione animi fit, vt ego non dubitem, quin ſpiritus ille cœleſtis in eo negotio patribus adfuturus ſit, tametſi id minimè pollicitus eſſet, cum in nomine Chriſti proceres Eccleſiæ in vnum locum conuenirent, de negotijs religionis acturi. totus enim hic internus, atque externus habitus, apparatuſq; ſpiritusſancti præſentia digniſſimus mihi videtur.

Tandem cum eſt poſtremò decernendum, tunc primum de ſpiritusſancto officium celebratur: quod fit etiam ex more, ſolemniq; patrum cõſuetudine ſingulis diebus, ubi diſputationes obire volunt. eò abſoluto, à primo præſidente Concilij alta voce recitatur præclara et ſanctiſſima oratio, qua patrocinium cœleſtis ſpiritus ſolicitatur: quæ ſolet etiam ſingulis diebus initio tractationis publicè dici. hanc, ut animos aduerſariorum miſerè torqueamus, lubet ad verbum referre. ea ſic habet.

Adſumus domine ſanctè ſpiritus: adſumus quidem peccati immanitate detenti: et in nomine tuo ſpecialiter congregati. veni ad nos: & eſto nobiſcum: & dignare illabi cordibus noſtris. doce nos quid agamus, quo gradiamur, oſtende oratio, quæ initio dici à primo præſidente Cõc. ſolet.

quid

quid efficere debeamus vt te auxiliante, tibi complacere in omnibus valeamus. eſto ſalus, & effector iudiciorum noſtrorum, qui ſolus cum Deo patre, & filio nomen poſſides glorioſum. non patiaris perturbatores eſſe iuſtitiæ, qui ſummam diligis æquitatem. non in ſiniſtrum nos ignorantia trahat, non fauor inflectat, non acceptio munerum, vel perſonæ corrumpat, ſed iunge nos efficaciter tibi, ſolius tuæ gratiæ dono, vt ſimus in te vnum, & in nullo aberremus à vero, quatenus in nomine tuo collecti, ſic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis iuſtitiam, vt hic à te in nullo diſſentiat ſententia noſtra, & in futuro, pro benè geſtis conſequamur premia ſempiterna: amen.

Solutis his precibus, ex pergula vnus ex patribus orationem habet, rebus, quæ tractantur, accommodatam, conuenientemq́; . leguntur excuſſa accuratiſſimè, & longo tempore, atque ſtudio confecta decreta: ad quæ, de more, patres reſpondent, placet, aut, non placet. nam etiam, eo tempore liberum cuique eſt, aut mutare propriam, aut alienæ repugnare ſententiæ. quanquam cum eſt ad eum locum poſtremò peruentum pauciſſimi ſanè vſquam reperiuntur, qui non conueniant cum patribus reliquis. & eſt illud proculdubio mirabile, quod nos non ſemel inſpeximus, animaduertimusq́; diligenter & accu-

accuratè qui paulò ante in contraria erant opinione, cum ferendum vltimò iudicium eſt, ita repentè fuiſſe immutatos, vt abiecta prorſus hæreſi ſua, libenter in aliorum ſententiam pedibus, atque manibus deſcenderint: vt qui præſentes aderant, & rem geri cernebant, verè illud Dauidicum vſurpare poſſent, hæc mutatio dextere excelſi eſt. hæc in ſumma illa eſt forma procedendi quam in Concilio Tridentino patres obſeruant: in qua, ego non video, quid (vel momus carpere poſſit) cum in ea omnia magna quadam ratione gerantur, maiori conſilio, multò maxima diligentia, atque ſtudio. ſed audiamus iam ipſos aduerſarios noſtros, veterem formam obijcientes: atque increpantes grauiter, quam vſurpamus in hoc ſacro Concilio Tridentino. Audiamus itaque qualem praxim in hac ſacra Synodo ſeruari dicant aduerſarij, prorſus conſtiterit, eoſdem, toto cœlo aberrare. Primum inquiunt, omnia quæ ſunt agenda Tridenti, prius Romæ à Pontifice perſcribuntur, et à quibuſdam alijs idoneis architectis, atque eadem illa ad Synodum mittuntur, vt à patribus qui præſentes adſunt confirmentur. Obiectio.

Ego verò negare non poſſum, neque ſi poſſem, vellem, decreta fidei, quæ in Synodo condenda ſunt, communicari multò antè cum Pontifice Romano, Chriſti Vicario in terris: ſed hoc quidem Soluitur.

dem tanquàm crimen nobis obijci non debet. tùm, quia ratione poſtulante fit: nam cum Pontifex per ſe, ideſt, abſque Synodo, de hæreſibus iudicare queat, quod fecit hactenus ſæpenumero, atque id multis decretorum capitibus eſt definitum, etſi adeſſet ipſe præſens eius iudicium, et ſententia, de quouis negotio, iure optimo, requireretur, cur non etiam abſentis ratio habeatur? aut cur eundem conſulere non debeamus? atque ex eo, quid probet, aut improbet, intelligere laboremus? antiquis, priſcisq́ temporibus, quod eſt à me, ſubiectis exemplis, in Apologia aduerſus Montanum aliqua ex parte monſtratum, Pontifices Romani, cum extra vrbem Synodus tenebatur, celebrare Romæ Concilium conſueuerunt, vt inde, quæ agenda eſſent ad Synodum tranſmitterent: cur modo non conſuletur Pontifex? cur eius cognita atque perſpecta ſententia non ſummo loco à nobis habeatur? neque ſine exemplo veterum Synodorum fit, vt etiam ipſa Concilia, in re de qua agitur, Pontificis ſententiam requirant: quod à me paucis monſtrandum eſt.

Conc. Pontificis Max. de rebus propoſitis iudiciũ requirebant, antiquitus.

Concilium Carthaginienſe petijt ab Innocentio Primo, vt quæſtionem de libero arbitrio explicatam mitteret, quod ex 25. eius Epiſtola liquido conſtat.

Concilium primum Conſtantinopolitanum petijt

tiȷt à Damaſo Papa, vt Orientales hæreticos damnaret, vnde in Epiſt. eius ſic ſcriptum legimus, cur igitur à me quæritis rurſus damnationem Timothei, qui, & hic, iudicio Apoſtolicæ ſedis præſente quoque Petro Alexandrinæ ciuitatis Epiſcopo, cum Apollinari ſuo doctore, damnatus eſt. neque modo hoc petiȷt Concilium (vt apparet) ſed et ipſe Pōtifex, cum ad ſe pertinere arbitraretur, anteàquā id peteretur, præſtitit.

Concilium Mileuitanum cui Auguſt. interfuit, Innocentium Pontificem Max. de eadem quæſtione ſolicitauit, atque conſuluit. quod docemur ſanè tùm Epiſtola Conciliȷ ad Pontificem, tùm etiam Pontificis reſcripto ad Conc. ſic enim habet Epiſt. 26.

Diligenter & congruè Apoſtolici conſulitis honoris arcana (honoris inquàm illius, quem, præter illa quæ ſunt extrinſecus, ſolicitudo manet omnium Eccleſiarum) ſuper anxiȷs rebus quæ ſit tenenda ſententia. antiquæ ſcilicet regulæ formam ſequuti, quam toto ſemper ab orbe mecum noſtis ſeruatam. verum hæc, inquit, miſſa facio. non enim credo, hæc, veſtram latere prudentiam, quia id etiam actione firmaſtis: ſcientes, quòd per omnes prouincias de Apoſtolico fonte petentibus reſponſa, ſemper emanant: præſertim quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres, & coepiſcopos noſtros, non niſi

ad

ad Petrum, ideſt ſui nominis & honoris auctorem referre debere: ſicut nunc fecit veſtra dilectio, quòd per totum mundum poſſit Eccleſiis omnibus in commune prodeſſe.

Damaſus in Epiſt. 4. hanc ſententiam confirmat, dicens, cuncta, quæ poſſunt aliquam dubitationem admittere, ad nos, quaſi ad caput, vt ſemper fuit conſuetudo, referre non deſinatis. cuncta, inquit.

In tertio Concilio generali, Epheſino videlicet, Neſtorius damnatus eſt de ſententia Pontificis Romani: ſic enim Conc. ſcribit Neſtorio,

Si hoc religio tua facere diſtulerit (ideſt niſi intra certum temporis ſpacium reſipiſcas) iuxta dilationem litteris præfinitam ſanctiſſimi, ac Reuerendiſſimi conſacerdotis noſtri Romanæ præſulis Eccleſiæ, Cœleſtini, ſcias te, nullam ſortem habere nobiſcum, neque locum, cum Dei ſacerdotibus, aut Epiſcopis obtinere.

Rurſum de ea re in hunc modum loquitur Concilium. quod eſt apud Nicephorum cap. 34. lib. 14.

Et quoniam impiè eum, & ſentire, & docere deprehendimus, neceſſitate nobis, à Canonibus, & ſanctiſſimi patris, collegæq; noſtri, Romanæ Eccleſiæ Epiſcopi, Epiſtola impoſita, diu, multumq; lacrymantes, ad hanc peruenimus ſententiam. vnde planè conſtat, Epiſtolam

Pon-

Pontificis neceſſitatem Concilio impoſuiſſe, damnandi Neſtorium.

In Concilio generali Chalcedonenſi, definitio de duabus in Chriſto naturis, facta eſt, per Epiſtolã Leonis Põtificis Romani, vt eſt in 2. actione eius Synodi. ea.n. perlecta patres clamauerunt,

Hæc patrum fides: hæc Apoſtolorum fides: omnes ita credimus, Anathema, qui ita non credit: Petrus per Leonem loquutus eſt.

Et eſt hoc ſanè longe mirabilius quam quod nobis hæretici dant probro: Synodus præterea ad Pulcheriam Auguſtam ſcribens, quod tertia indicat actio, ſic ait,

Chriſto intelligentiam proſperè dirigente, qui oſtendit in Leone mirabilem veritatem, qui ſicut ſapiente Petro, ita & iſto vtitur aſſertore.

Valentinianus item, & Martianus Impp. quod docet eorum Epiſt. quæ Act. 3. inſerta eſt, hoc modo inquiunt,

Venerabilis Synodus, dum fidem diligenter inquirit, auctoritate beatiſſimi Leonis, æternæ vrbis Romæ, religionis fundamenta conſtituit ſanctæ ciuitati, & Flauiano palmam mortis tribuit glorioſæ.

Idem ſcribit ſancta Synodus ad Leonem. eius tamen verba conſultò prætermitto, quoniam in eàdem tertia actione continentur. admonuiſſe ſatis ſit, quod eſt in ea Synodo actum, non tàm ſibi

bi Synodum tribuere, quàm Leoni Pontifici: à quo per litteras inſtructum Conc. eſt de quæſtione fidei: & lis omnis, controuerſiaq́; dirempta.

Hæc præterea, cuius intulimus mentionẽ, Leonis Epiſtola per orbem delata à Catholicis hominibus, magna cum veneratione ſuſcepta eſt: Galliæ ſiquidem Epiſcopi, ad Leonem ſcribunt, eius ſe aſſertioni, fideiq́; ſubſcribere, commẽdant Leonem, ſedemq́; Romanam. ſed inter cætera hæc verba reperiuntur.

Quod nos antè oculos habentes (definitionem videlicet factam à Leone) non deſinimus Deo, ac Domino noſtro gratias agere, & pariter ſupplicare, gratulantes quòd tantæ ſanctitatis, tantæ fidei, tantæq́; doctrinæ Apoſtolicæ ſedi, vnde religionis noſtræ, propitio Chriſto, fons & origo manauerit, Antiſtitem dederit. quibus litteris reſpondit Leo, Epiſt. quinquageſima.

Quanti verò olim in his rebus tractandis Pontificis Max. ſententia habita ſit, illud indicat maximè, quòd in prima actione Concilij Chalcedonẽſis, cum clamaret Synodus vt Theodoretus eijceretur, iudices dixerunt.

Theodoretus Reuerendus Epiſcopus proprium recipiens locum à ſanctiſſimo Epiſcopo vrbis Romæ in locum accuſatoris ingreſſus eſt, vnde patiamini ea quæ ſunt incepta finiri. & quamuis adhuc Concilium reclamaret, Theodoretus

doretus tamen Pontificis fultus auctoritate in Concilio locum tenuit. & cum in octaua Actione, acta iam cauſa Theodoreti, conſtitiſſet, eum fuiſſe à Pontifice reſtitutum, ſic habetur.

Omnes Reuerendiſſimi Epiſcopi clamauerunt, Theodoretus dignus eſt ſede. Archiepiſcopo Leoni multos annos. poſt Deum Leo iudicauit. Actione 4. Conc. Chalc. verſione noua, legimus in hunc modum, ſurrexerunt aliqui Epiſcopi Ægyptiæ regionis pro tota illa prouincia, & ſuam confeſſionem in ſcriptis dederunt. ſecundum fidem à ſanctis Concilijs expoſitam fatebantur ſe credere: Epiſtolæ autem Leonis nolebant ſubſcribere, & ideo magna eſt orta concertatio, & tumultus in Synodo, vt compellerent illos Leonis Papæ Epiſtolæ ſubſcribere, aut regularem damnationem, vt excõmunicati ſuſciperent.

Amplius adde, quòd cum in eodem Concilio cauſa Dioſcori Epiſcopi Alexandrini ageretur; Conc. his verbis, Legatis loquutum eſt.

Petimus veſtram ſanctitatem, qui habes, magis autem qui habetis locum ſanctiſſimi Papæ Leonis promulgare in eum, & regulis inſitam contra eum proferre ſententiam. addit ſancta Synodus, omnis enim, & tota vniuerſalis Synodus concors efficitur ſententiæ veſtræ ſanctitatis.

Audite obſecro, quanta cum reuerentia al-

loquatur ſanctum Concilium Pontificis Legatos: profitentur enim patres ſe eorum ſententiæ ſubſcripturos: quid facerent, ſi Pontifex adeſſet? quo illum honore proſequerentur? damnauerunt Legati Dioſcorum, certum eſt: at in eorum ſententia hæc inſunt verba, quæ ſunt illa quidem alta mente reponēda, quòd his doceamur, Pontificem Maximum, quaſi miniſterio Concilij vti.

Vnde ſanctiſſimus, & ter beatiſſimus Archiepiſcopus, magnæ ac ſenioris vrbis Romæ, Leo, per nos, & per præſentem ſanctam Synodum, tanquam per miniſtros, vnà cum ter beatiſſimo, & omni laude digno beato Petro Apoſtolo, qui eſt petra, et crepido Catholicæ Eccleſiæ, & ille qui eſt rectæ fidei fundamentum, nudauit eum tàm Epiſcopatus dignitate, quàm ab omni ſacerdotali alienauit miniſterio.

Hæc eadem ſententia Magni Baſilij teſtimonio cōprobatur, qui, vt eſt in Epiſt. 5. ad Athanaſium, hortatur, vt res dubia, de qua in Synodo agebatur, ad Pontificem referretur: cum inquit,

Viſum eſt autem conſentaneum mihi, vt ſcribatur Epiſcopo Romæ, vt quæ hic geruntur, conſideret: detq; conſilium. & quoniam difficile eſt, vt Synodico decreto aliqui mittantur, ipſe ſua auctoritate in iſta cauſa vſus, non ſolum viros eligat, ad ferendas quidem itineris moleſtias idoneos, verum iuxta ad hoc quoque accommodos,

vt manſuetudine, & facilitate ingenij, eos, qui di ſtorti & obliqui apud nos ſunt, corrigant.

Ab his exemplis ſacroſancta Tridentina Synodus non abhorrens impeditam illam, & difficultatis plenam quæſtionem, vtrum laicis permittendus eſſet ab Eccleſia calicis vſus, ad ſanctiſſimum Pontificem Pium IIII. *tanquam ad Eccleſiæ caput, atque id genus iudiciorum Principem, cenſuit eſſe referendam: qui pro ſua pietate, prudentia, et doctrina, quod optimum eſſet factu, conſtitueret. ſimul verò ſancta Synodus dum id facit eorum hominum ſententiam damnat, atque refellit, qui Synodum œcumenicam volũt, Pontifice Maximo eſſe auctoritate ſuperiorem.*

Nulla igitur cauſa eſt, cur aduerſarij noſtri Synodum Tridentinam reprehendere poſſint, quæ veterem morem, hac parte, ſequuta eſt. ſi qua verò vſquã Synodus, hæc Tridentina maximè à Pontifice, facultate prædita eſt, ingenuè liberèq́ʒ quæuis negotia tractandi, ipſo etiam inconſulto. neque ſemel, cum ad Pontificem ea Legati detuliſſent, quod vt facerent, veterè conſuetudine, teneri ſe arbitrabantur, ægrè tuliſſe Pontificem certò ſcimus. ſed hæretici contumelijs inferendis, et conuitijs iactandis plurimum aſſueti, occaſionem maledicendi, vndecunque arripiunt: & quæ laudare maxime debuerunt, ea maximè in culpam, atque vitium trahunt.

His, quæ diximus iam, minimè contenti aduerſarij, multa alia inculcant, quibus efficere uolunt, longè diuerſam formam procedendi in Synodo Tridentina ſeruari, quàm ea ſit, quæ in uetuſtis Synodis olim retenta eſt. atq; ita huius ſanctæ Synodi auctoritatem imminui. & eleuari plurimum exiſtimant. hæc nos paucis refellemus: ne quidpiam, quod ad rem pertinere aliquo pacto videri queat, à nobis eſſe prætermiſſũ, quiſpiam putet.

Obiectio. *Primum obijciunt, olim decreta non pendebant ab aliquo, ſed omnia in commune excutiebantur, ac de communi patrum conſenſu fiebãt: nunc vero omnia ab vno Pontifice pendent: qui pro arbitrio ſuo, ea moderatur.*

Cõfutatur. *Sed quoniam proximè à nobis monſtratum eſt, ab antiquis Synodis ſententiam rogari ſemper conſueuiſſe, & in hac Synodo, plurimam in patribus libertatem dicendi ſententias, & condendi leges exiſtere, non eſt cur verba, reſpondendo huic calumniæ, prodigamus.*

Obiectio. *Secundo, inquiunt, olim patres ſanctiſſimis iuramentis obſtricti, promittebant, ſumma ſe, diligentia, veritatem inueſtigaturos, & curaturos publicum bonum: nunc contra fit.*

Cõfutatur. *Hoc quoque falſum eſt. ſi quidẽ nullum nobis teſtẽ aduerſarij, fide dignũ citare poſſint, qui ferat, patres, cum in vnum cogerentur, de rebus*

ſidei acturi, iuramentis adſtringi nouis conſueuiſſe. noſtri verò Epiſcopi, cum primum creantur, quod longa oratione monſtraui ſuperius, ſolemni iuramento conſtringuntur aduerſus hæreſes omnes: atque earum auctores, patronosq́; . ac licet antiquis temporibus non niſi iurati patres, de rebus fidei decernerent, cum ſemel ſinguli iuramentum præſtiterint, ſuperuacaneum eſſet, ſecundò ab eis, iuramentum exigere.

Tertio, olim inquiunt, præſidentes nihil habebant iuris, auctoritatis, aut actionum: ſed cuſtodes pacis duntaxat erant: ne qua ſeditio exoriretur: nunc præſidentes Legati, omnia pro ſuo arbitrio diſponunt. **Obiectio.**

Mentiuntur proculdubio. in antiquis enim Synodis, quod docui diſputatione ſecunda, Legati Pontificij præſidebant: & quodam modò, ad eorum nutum, omnia gubernabãtur. etenim niſi Legati iure, atque auctoritate pollerent, non diceretur in Concilio Chalced. quod meminimus paulò ſuperius, Leo Pontifex cum beato Petro, per Legatos ſuos, Synodumq́;, Dioſcorum damnauit. vt iam ſumma facultas ferendi de rebus fidei ſententiam, penes Pontificem Max. qui Concilio per Legatos præſidet, eſſe videatur. **Soluitur.**

Neque rurſum act. 3. eiuſdem Concilij dixiſſent præſidentes, noſtram paruitatem huic ſancto Concilio pro ſe fecit præſidere: ſummus in-

quàm Pontifex Leo. & cum muneris iniuncti ſibi, quatenus præſidentes eſſent, exponerent, minimè illam ſententiam protuliſſent, ideoq; neceſſarium eſt, hæc quæ in medium proferuntur, per noſtram interlocutionem diſceptari.

Et niſi ius atque auctoritatem haberent, quonam pacto act. prima Conc. Chalced. præſidentes prohibuerunt, ne Dioſcorus Synodum ingrederetur? ſic. n. legimus,

Paſchaſinus Reuerendiſſimus Epiſcopus, & Vicarius ſedis Apoſtolicæ, cũ in medio unà cum collegis ſuis ſtetiſſet, dixit, beatiſſimi, atq; Apoſtolici Papæ vrbis Romæ, quæ eſt caput omnium Eccleſiarum, præcepta habemus præ manibus, quibus præcipere dignatus eſt, vt Dioſcorus Alexandrinorum Archiepiſcopus non ſedeat in Concilio: ſed audiendus intromittatur. ſubiungit, quod nos ſeruare neceſſe eſt.

Vltima etiam actione eiuſdem Concilij tanti eſt habita ſententia, unius Lucentij, qui Synodo præſidebat, vt ille vnus ſatis fuerit, ad reſcindendum Canonem ab vniuerſa Synodo confectum, quia patribus repugnauit: quod his verbis conſtat,

Lucentius Epiſcopus ſedis Apoſtolicæ Vicarius, dixit, ſedes Apoſtolica nobis præſentibus humiliari nõ debet, & ideo quæcunq; in præiudiciũ Canonũ, vel regularum geſta ſunt nobis abſentibus

tibus,ſublimitatem veſtram petimus, circumduci iubeatis: alias cõtradictio noſtra his geſtis inhæreat:ut nouerimus,quid Apoſtolico viro vniuerſalis Eccleſiæ Papæ, deferre debeamus; vt ipſe,aut de ſuæ ſedis iniuria,aut de canonum euerſione poſſit ferre ſententiam.

Sedare verò tumultus, & actiones dirigere, olim (quod docui) ad Imperatorem pertinebat. Legatorum igitur aliud atq; excellentius officiũ in Synodo eſt: alioqui ocioſi ſpectatores ſederent in theatro:quod abſurdum eſt.præſertim cum dicantur in medio ſedere,act.1. Conc. Chalced.& primi loqui: eiuſdem Conc. act.8. illis verbis.

Miſſi Apoſtolici ſemper in Synodis primi loqui ſoliti ſunt.

Has eaſdem omnino partes,vſurpant Legati in Concilio Tridentino,& fortaſſe quidem,neque tam plenè, neque tam liberè quàm olim.

Olim,inquiunt,Epiſcopi per ſe ipſos cognoſcere tenebantur omnes controuerſias agitandas,et definiendas in Synodo: nunc contra fit: nam etiam libros hæreticorum, in quibus rationes contrariæ continentur, attingere prohibentur. Obiectio.

Fateor libenter in antiquis Synodis,hanc conſuetudinem, laudabilem in primis,obſeruari ſolitam eſſe,ſed nunc quoque id accuratiſſimè præſtãt patres,quod docui ſuperius,tàm exactè.ſ.vt diligenter libros omnes hæreticorum euoluerint: Soluitur.

rationes inſpexerint, excuſſerint, atque contulerint: multò fortaſſe impẽſius, accuratiusq́ue, quàm aduerſarij cuperent. tametſi non parum faſtidij, atque moleſtiæ in ea re lectori ſubeundum ſit, cum ſæpenumero in eaſdẽ orationes incidamus: nullusq́ue verſus conuitijs, impoſturis, atque calumnijs vacet: his etenim, quod prudenter vir quidam doctiſſimus animaduertit, omnes ſuos libros, velut allijs, infarciunt. ab his incipiunt: per hæc contendunt: in hæc deſinunt. quanquàm ſine Pontificis, aut Legatorum facultate, quod dixi ſuperius, nemini integrum eſt, huiuſmodi peſtilẽtes libros euoluere, aut attingere quoquo modo.

Scripta hæreticorum qualia ſint.

Obiectio. Olim, inquiunt, omnia publicè agebantur, proponebantur, diſputabantur, definiebantur: nũc publicè nihil agitur, ſed in angulis, omnia.

Soluitur. Errant omnino hæretici dum ita putant. nuſquàm etenim, vt docui ſuperius, magis publicè omnia in Concilio acta ſunt, quàm Tridenti hoc tempore. nam diſputationes, definitionesq́ue omniũ negotiorum & cauſarum, ſpectantibus omnibus fiunt. & quoniam hæc ſententia hæreticorum, publica voce omnium redarguitur, non eſt, cur illam argumentis confutemus. mirari tamen ſatis non poſſum, vnde tanta impudentia, perfricatio frontis, aut potius mentis emotio orta ſit, vt etiam in rebus, meridiana ipſa luce, clarioribus tenebras velint offundere. ſtipites, &

& truncos omnes putant, dum mendacia vſqueadeò plana, pro veris & certis haberi poſſe, ſibi perſuadent.

Olim, aiunt, actores, & rei ſuas cauſas egerunt, & defenderunt ſententias arbitrio ſuo, nunc pro libidine Legatorum Papæ deliguntur perſonati Hiſtriones qui perſonam Lutheranorum, vt iſti exiſtimant, ſubſtineant. Obiectio.

Si vobis ita videtur ô aduerſarij, non adamuſſim, & ſecundum normam veritatis, ſed leuiter potius & perfunctoriè, cauſam veſtram à Catholicis hominibus tractari, & agi, cur non deſcenditis in Synodum? cur rem veſtram non procuratis? præſertim admoniti, rogati, atque etiam ſolicitati firmiſſima publica fide. priſcis temporibus hæretici, cum cauſæ ſuæ aliquo modo fiderent, in certamina publica deſcendere, & media ſe in agmina Catholicorum dare, minimè verebantur: vos verò cum nihil præſtare ſimile velitis, haud dubiè factis teſtamini iniquam eſſe admodum cauſam veſtram: & quam tueri nulla ratione valeatis. ſatis benè vobiſcū, & cum veſtra cauſa actum putare debetis, ſi aqui rerum exiſtimatores eſſe vultis, quòd vobis ſacra Synodus patronos defenſoresq́; decreuerit, viros doctos, atque pios. ij ſi vobis parum probantur, deſcendite in certamen. Soluitur.

Illud verò non poſſum patienter tolerare: non

nos

vos pudet in Martini Lutheri dogmata iurare, profiteri, & proteſtari, nuſquam ab eius doctrina eſſe diſceſſuros, & vt in ſumma dicam, Lutheranos eſſe, quod initio huius proteſtationis aſſeruiſtis, & ægre fertis, Lutheranos vocari? aut igitur inſtituta Lutheri deſerite, aut ſubſtinete appellationem hanc, quam depellere aliter nuſquam poſſitis.

Congregatio. *Iam ad nomina transferunt orationem, cùm rebus ipſis parum ſe iuuari intelligant: atque aiunt, olim ſolemnes congreſſus in Synodo, actiones appellabantur, nunc vocantur Seſſiones. ſed ignorant etiam vocem: nam ab antiquis Synodis, illi congreſſus, actiones vocabantur, in quibus diſputationes haberi ſolitæ ſunt: quæ nũc vulgò congregationes nominantur: quod ipſi etiam aduerſarij nobis, paulò inferius largiũtur,*

Seſsio. *dum actiones, et diſputationes confundunt. Seſſiones autem vocamus conuentus illos, cum patres vltimò dicunt ſententias ſuas, cum decernuntur iudicia, & decreta conduntur. nam cùm eò ventum eſt, omnia diſcuſſa iam ſunt, & ſolum verbum placet, aut non placet, exigitur. nullus etenim hic locus eſt amplius diſputationibus, aut longis rationibus. & quoniam ille Conſeſſus, audiendo maximè occupatur, meritò eum, & maximè accommodatè Seſſionem appellauerunt.*

Obiectio. *Poſtremò, inquiunt, olim etiam in primitiua*

ua Eccleſia: ita Synodi publicæ erant, vt ipſæ quoque actiones, ac diſputationes, & ſingulorum Epiſcoporum ſententiæ darentur in lucem: nunc verò ſolum Canones inuulgantur.

Sed perperam inquiunt aduerſarij in primitiua Eccleſia, eam quoque fuiſſe conſuetudinem, nam definitiones Apoſtolorum legimus, in eadem Synodo factas, cuius ſit mentio Act. 15. *cap. diſputationes verò non legimus. neque poſſint aduerſarij quempiam ex antiquis, fide dignum ſcriptorem monſtrare, qui ita ſerat. ſimpliciter enim ſic habetur, viſum eſt Spirituiſancto, & nobis, vt abſtineatis à ſanguine, etc. alterius etiam Concilij Apoſtolorum, plurimos Canones nouimus, actiones autem, ſeu diſputationes, nuſquam nouimus. idem quoque de pleriſque alijs ampliſſimis Synodis exiſtimare licet. deinde, tametſi id in omnibus Concilijs obſeruatum cerneremus, nulla ſanè lex, aut ratio eſt, quæ nos id facere hoc tempore Tridenti compellat: imo verò, dum hoc exigimus, Concilij auctoritatem eleuare quodam modo videmur: iam enim firmitas illa, & decretorum certitudo, quæ Spirituiſancto Synodorum moderatori iure tribuenda eſt, ad rationes & argumenta, tranſferri videtur, & non parum multis occaſionem errandi præberemus, dum argumentorum momenta plus iuſto curioſi exquirunt, excutiuntq́;.* Solvitur. 1 2

illud

illud verò ſatis ſuperq́; putare debemus, ſi Canoni, teſtimonium ſacræ ſcripturæ, aut traditio, aut Eccleſiæ, patrum ue conſenſus, aut tandem firma ratio aliqua inſeratur: quod hactenus ſemper præſtitit ſancta Synodus Tridentina. iniquè autem, meo iudicio, aduerſarij facere videntur, cum ita exiſtimant: & longè minorem decretis Synodi, cui Spiritusſanctus præſidet, & quam moderatur proculdubio, quàm humanis legibus fidem habent, dum rationes efflagitant illas, quibus patres adducti ſunt, vt Canones conderent, quas non requirunt ab his, aut poſcunt vllo modo, qui leges ciuiles condiderunt.

Adde, quòd ſi ſancta Synodus aliquo pacto neceſſarium, aut ſaltem rationi conſentaneum putaret, vnà cum ipſis Canonibus actiones publicare, nullo id negotio facere poſſet. quoniam non modò ſingulorum dicta. & ſententias ſcrupulosè notarius Synodi excipit, ſed accipit etiam ab his, qui publicè dixerunt, ſententias, manu ſcriptas: ita vt verè poſſit dicere, hæc eſt Andreæ Cueſtæ Legionenſis Epiſcopi ſententia: illa, Martini Pereſii Segobienſis. hæc etiam Gaſparis Cardilli Villalpandei, Epiſcopi Abulenſis, Vicarij, ac cæterorum ſimiliter. quapropter de hac re, minimè oportet, quempiam eſſe ſolicitum: modo intelligamus ad inueſtigandam, & conſtituendam veritatem, ſtrenuam à patribus

tribus operam eſſe nauatam. quod, niſi qui communi ſenſu caret, aut in media luce caligat, inficiari nemo poſſit, cum rationę.

Ergo cum vetus ratio procedendi, quantum fieri poteſt, in hac ſancta Synodo ſeruata ſit, cum retenta optima forma inquirendæ ueritatis, cum in proceſſu Synodi nihil, quod non magnopere deceat, prætermiſſum, proculdubio Tridentina Synodus, dici, atque haberi Chriſtiana maximè debet, & qui contra exiſtimant, grauiſſimè, optimo iure, tanquam capitales hoſtes Chriſti, reprehendendi, & caſtigandi ſunt.

DISPVTATIO OCTAVA.

VTRVM POSSIT ALIQVO modo Synodus Tridentina experientia redargui.

NVLLVM *lapidem non mouent aduerſarij, vt ſcorpium inueniant, qui Synodum Tridentinam mordere, atque inficere poſſit. cæteris igitur, quæ confutata ſunt, fruſtra tentatis, eò tandem uires animi referunt, & conſilia omnia*

ſua deſtinant, vt rerum experientia geſtarum, Concilij auctoritatem, dignitatemq́; labefactent. nos verò in refellendis, & profligandis argumentis, quibus hæretici hac parte agunt, non eſt cur multum temporis, aut operæ perdamus: nam præterquam quòd, more cæterorum, meræ, & puræ Sycophantiæ ſunt, aperta conuitia, abominabileſq́; calumniæ, & impoſturæ hominum mente perditorum, illa eadem ab hijs, centies alias in eadem proteſtatione, ſunt commemorata. ſed hæretici, vt noceant, omnia ſibi licere arbitrantur, & perſuaſum habent. percurram tamen & leuiter expendā rationes quibus vtuntur in hanc ſententiam, ne aliqua ex parte muneri meo defuiſſe uideri poſſim. ingrediuntur igitur cauſam aduerſarij noſtri in hunc modum.

1 Obiectio. *Primum, inquiunt, illo argumento Synodus redarguitur, quòd non ſit obſeruatum decretum, in comitijs Germanicis æditum de Concilio intra Germaniam celebrando.*

Soluitur. *Sed nos abundè huic ueteri querellæ, aut potius fraudi, atque dolo, ſuperius ſatisfecimus, vt ſuperuacaneum ſit, vel verbum vnum de re eadem iterum dicere.*

2 Obiectio. *Secundo, aiunt, cum primum eſt Concilium indictum, bellum atrox contra Lutheranos eſt excitatum, cum nullum de hæreſi iudicium anteceſſiſſet.* Soluitur. *huic etiam obiectioni exactiſſimè reſponſum*

ſum eſſe arbitror. vt enim monſtraui, non eſt in hæreticos eo tempore à Carolo V. Imperatore Chriſtianiſſimo bellum ſumptum, quòd hæretici eſſent, quãquam hoc etiam nomine, ſuo iure, id potuit facere: ſed potius quòd rebelles eſſent Imperij, quòd datam Imperatori fidem fregiſſent, quòd curſum Concilij, quod uidebantur magna contentione petere, vbi illud oblatum eſt, impedire ſunt conati, denique quòd eodem tempore infames libellos ſparſiſſent, aduerſus Pontificem, Epiſcopos, Concilium, atque Reges.

Tertio obijciunt, quo tempore propter tumultus bellicos, & arma diſcurrentia huc, atque illuc, non erat integrum Epiſcopis ad Concilium accedere, decreta quadã in Synodo facta fuiſſe. 3 Obiectio.

Sed nos id minimè negamus: neque propterea minoris eas leges pretij eſſe putamus, ſi quæ conditæ, lataq; ſunt, quàm ſi vniuerſus orbis Chriſtianus, illas tuliſſet. quoniam Concilium œcumenicum, non tàm Epiſcoporum numerus facit, quàm alia pleraq; quæ oſtendimus ineſſe in hac ſacroſancta Synodo Tridentina. et qui impediti armis, aut morbo, aut quauis alia legitima cauſa ad Concilium non accedunt, iure optimo excuſantur. Soluitur.

Vrgent, 4. non fuiſſe liberam uſquam Synodum Tridentinam, exemplo, cuiuſdam Epiſcopi, quem illi nominant, qui propter vnam, vt inquiunt, vocem, prolatam paulò liberius, 4 Obiectio.

berius, Romam adire iuſſus eſt, vt apud Vicarium Chriſti culpam deprecaretur.

Soluitur. *Eſt ſanè quàm veriſſimum, hunc, quem nobis ſignificant hæretici Epiſcopum, increpatum à patribus fuiſſe: & admiſſum crimen coram Pontifice depuliſſe: ſed quantum ego à viris bonis, qui ea tempeſtate Tridenti aderant, accepi, non fuit in eo Epiſcopo tàm leuis culpa, vt purgatione non indigeret. ignorantia enim ductus, malitiosè etenim dicere non poſſum, cum iubear in meliorem partem interpretari dubiè facta, aut dicta proximi, traditionibus auctoritatem detrahebat, & de impij iuſtificatione, non ſatis ſentiebat piè. ille verò cum accuſatus cauſam ageret ſuam, reſipuit facile, ac ſe opinione, atque ſententia deceptum eſſe, ingenuè confeſſus eſt: ne vos quempiam exiſtimetis, malè in Concilio tractatum, quòd paulò fuiſſet liberius loquutus.*

Epiſcopus quidã qua cauſa ſit reprehenſus.

Vidi ego non parum multos, qui non modo in priuatis ſermonibus, ſed etiam in publico patrum conſeſſu & pro ſuggeſto, pro ſui animi libidine, in Pontificem & Romanam curiam, ſunt debacchati: cæterum cum à fidei dogmatibus non diſceſſiſſent, eorum Zelum, quo comedi ſe ferebant, Legati Pontificij, ſanctaq; Synodus non iniquo animo tulerunt.

Inſtant adhuc, Synodum Tridentinam in

duas

duas olim partes, diſciſſam eſſe, atque alteram, Bononiam translatam, repugnante, & contradicente altera.

Verum id eſt: ſed iuſtis de cauſis translatam eſſe oſtendi ſuperius: & neceſſarium fuit, vt Epiſcopi, Maximo Pontifici Paſtori ſuo, obſequerentur. & potuit illa pars qua Bononiam contendit, iuſſu Pontificis leges ferre, ſi quas de exortis controuerſiis, neceſſarias exiſtimaret: tametſi nullas tulit.

Perſeuerant adhuc in eadem ſententia aduerſarij, atq; vt deprimãt auctoritatem Synodi, ſi poſſint, illud argumentum plurimum vrgent, quòd patres Tridentini, nefaria flagitia, & impura facinora perpetrarint: atque vt rem exaggerent amplius, duas apertiſſimas, et maximas calumnias nobis obtrudunt: acerbumq́; interitum narrant duorum Epiſcoporum. 6 Obiectio.

Ego verò Deum teſtor, Opt. Max. in cuius conſpectu ſto, & cui ſum exactiſſimam vitæ rationem redditurus, omni ſtudio, & diligentia perueſtigaſſe, verum ne an falſum ſit, quod de obitu Epiſcoporum hæretici narrant, neq; potuiſſe quidpiam uel leuiſſima aſſequi cõiectura. cum autem, quod de illis ſupplicium ſumptum eſſe ferunt, inſolitum atque publicum fuiſſe dicant, non potuit, me, eius rumor, etiam ſi ſurdus eſſem, latere: qui ferè cum primum Synodus teneri cœ- Soluitur. Apertiſſimum hæreticorũ mendacium.

pit, Tridentum veni, neq; hinc vſpiam toto hoc tempore, integrum abſui, diem. quem enim latere potuiſſet, ſi id vſquam accidit, transfixum venabulo alterum fuiſſe Epiſcopum, alterum verò inſtructo laqueo ad feneſtrã, feræ inſtar, captum, atque ſuſpenſum, ſi manè eum de feneſtra dependentem, omnis populus inſpexit? ſic. n. rem factam narrant aduerſarij. quis angulus, etiam remotiſſimus reperiretur, qui iſto rumore plenus non eſſet? aut quod theatrum, in quo non hæc lugubris Tragœdia perſonaret? ſed hæretici homines, omnium, quos terra ſubſtinet nequiſſimi, quas non fabulas confingent, & memorabunt, vt nos traducant?

Fruſtrà verò queruntur aduerſarij, non potuiſſe ſe à patribus obtinere vſquam, ullum tolerabilem ſaluum conductum. res etenim ipſa, ſi homines tacerent, loqueretur, & clamaret. firmiſſima enim publica fide hæreticis cautum eſt, quæ excuſſa publicè circumfertur: de qua ego diſſerui longius, tum in Apologia contra Montanum, tum etiam paulò ſuperius, aduerſus hanc eandem proteſtationem.

De Sleydano ſentẽtia — *Citant in ſuam ſententiam Sleydani hiſtoriam, et teſtem eum omnium ſuorum mendaciorum faciunt. neque vident, iurati hoſtis, & ſexquihæretici ſpurciſſimi, qualis Sleydanus eſt teſtimonio, neminem virum bonum, aut opprimi,*

aut

aut grauari poſſe: cuius hiſtoria quanta fides habenda ſit, qui noſſe velit, hiſtoriam euoluat de rebus Eccleſiæ quam proximis his annis inuulgauit Roberus Pontanus, non tàm eloquentiæ floſculis quàm veritate conſpicuam: facilè nouerit: quo Sleydanus loco, haberi iure debeat: quem tantopere nobis hæretici obijciunt; cum nihil aliud ſcribendo præſtiterit, quàm quòd hæreticus, hæretici Dorpij, Germanicam hiſtoriam latinitate donarit, & comprobarit nugas. hic eſt enim ille, cuius ex Rufo ſuperius mentionem fecimus, qui aiebat, omni arte, nobiſcum eſſe agendum, cum accuſaretur, quòd nugas plurimas hiſtoriæ inſeruiſſet. de huius nugis, et apertis calumnijs à Latomo hiſtoria conſcripta eſt, cuius eſt titulus de vndecim millibus mendaciorum Sleydani. huius præterea hiſtoriam, huiusq́; mores, in hiſtoria Eccleſiaſtica Fontanus Gallus Gallicè ſuis coloribus adamuſſim depinxit: quæ nuper Italico ſermone donata eſt.

Perſtant, et obijciunt nobis, Germanos Theologos, non ſolum non fuiſſe permiſſos in Concilio dicere, ſed exploſos potius cum dedecore, maleq́; tractatos: atq; vt fidem faciant, Vergerium teſtem producunt.

Sed nos hoc crimen ſuperius diluimus: Vergerio autem Hippolytum oppono, virum bonum atque doctum: qui hanc, quæ nobis inuritur ma-

culam, exactiſſimè abſterſit. oppono ſanctiſſimos multos patres, qui eo tempore aderant Tridenti: ÿ ſiquidem omnes nihil ſimile eueniſſe narrant.

Poſtremò obijciunt, cum dogmata fidei à Theologis diſcutiuntur, eos in varias ſententias abirę.

Accidit hoc aliquando, propter rei difficultatem, de qua agitur. pro ingenio hominum, atq; naturà: maximè, cum de certitudine gratiæ diſputaretur: de qua re, inter duos illos Theologos, quos memoratis, grauis contentio incidit. quam illi fortaſſe, non tam longè promouiſſent, niſi ſpiritu ambitionis, & contentionis agitarentur: atque vterque alterum ſuperandi libidine eſſet concitatus. interim tamen, vt eſt in prouerbio, quod reges delirant, plectuntur Achiui. & priuati culpa in Synodum reijcitur.

DISPVTATIO NONA.

VTRVM SPIRITVS SANCTVS Concilijs præſideat congregatis legitimè.

TANDEM *nobis peruentum eſt ad extremum fabulæ actũ,hoc eſt,poſtremam partem proteſtationis, in qua nõ minus, quàm in reliquis omnibus ſibi ſimiles ſunt hæretici: qui,cum patrem, ac filium,diuinas duas in Trinitate perſonas hactenus irriſerint,temperare ſibi nõ poſſunt,quin etiam Spirituiſancto, eiuſdem cum patre atque filio ſubſtantiæ, ſint iniurij, atque eidem inſolenter cõuicientur. aiunt itaq; œcumenicis Concilijs legitimè coactis, quale Tridentinum eſt,Spiritũ ſanctum, non intereſſe omnino. ad eã uerò ſententiam conuincendam,nullis prorſus argumentis utuntur, quæ uel ſpeciem aliquam ueritatis præſeferant. quinimo, cum rationibus deſtituantur,ad ſua arma,ideſt conuitia,contumelias, & maledicta confugiunt: quorum ſunt admodum locupletes.duntaxat obſcenam quandam,et tur*

pem fabulam narrant, quam ego neque leuiter attingam, ne dum confutare ſtudeo, aliquo eam pretio habere videar. docebo autem auditores, citatis teſtibus, & in theatrum orbis terrarum productis, Concilijs œcumenicis, iure coactis, quale proculdubio Tridentinum eſt, Dei Spiritum intereſſe, moderantem cogitatio s patrum. qui neque errare, neque decipi queat: & quem ſi ſequamur, minimè vſquam labi poſſimus. quamrem eò compẽdioſius præſtare debeo, quòd de eadem plura dixerim, cum aduerſus Montanum diſputarem.

Spiritus ſanctus præſidet œcumenicis Conc. legitime coactis.

Hoc primum omnium perſuadet locus ille Matth. 18. *ſi duo ex uobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcunq; petierint, fiet eis, à patre meo, qui in cœlis eſt: vbicunq; enim duo, vel tres cõgregati fuerint in nomine meo, ibi ſum*

1 *in medio eorum. id ſi promiſſum eſt duobus, aut tribus congregatis in nomine Chriſti, quid futurum ſperamus, cum vniuerſa Eccleſia, legitimè, quod eſt, in eius nomine, fuerit congregata? hu-*

2 *ius ſententiæ praxis in Concilio Apoſtolorum expreſſa eſt, quod eſt Hieroſolymis celebratum: ubi, in hunc modum ſancta illa Synodus ſententiam protulit.*

Viſum eſt Spirituiſancto, & nobis.

3 *Ad teſtimonium ſcripturæ, atq; exemplum, accedit ratio: quæ hoc modo concluditur, Pontifex*

tifex Maximus, cum fidei dogmata explicat, errare non poteſt, iuxta illum Chriſti ſermonem ad Petrum, & ſucceſſores eius, oraui pro te, ne deficiat fides tua. tu confirma fratres tuos. quia illi aſſiſtit Spiritusſanctus: ergo etiam Cõcilio, quod repræſentat vniuerſalem Eccleſiam.

Deinde, Eccleſia habet Spiritumſanctum gubernantem, quem ei promiſit Chriſtus verbis illis, Paracletus autem Spiritusſanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia. non enim hæc uerba ad Apoſtolos tantum dicta ſunt: neq; Spiritusſancti miſſio (quod beatus Bernardus ait) propter ſolos Apoſtolos facta eſt: alioqui non dixiſſet ipſa veritas, ego vobiſcum ſum, vſque ad ſæculi conſũmationem. neq; enim Apoſtoli perpetuò manſuri erant. quare ad Eccleſiam verba pertinent, à qua Chriſtus, eius ſponſus, nuſquam diſcedet: at Concilium, vniuerſalem Eccleſiam repræſentat, vt conſtat, ergo generali Concilio, cõgregato legitimè, haud dubiè aſſiſtit Deus, de omnibus inſtruens, quæ ad ſalutem ſunt neceſſaria. 4

Audite quid de hac re ſentiat, atque ſcribat, Damaſus Papa doctiſſimus atque ſanctiſſimus vir ad Aurelium Auguſt. 5

Violatores Canonum voluntarij grauiter à ſanctis patribus iudicantur: & ab Spirituſancto cuius inſtinctu, ac dono dictati ſunt, da-

mnantur. & paulo infirius,

Blaſphemare in Spiritumſanctum non incongruè videntur, qui contra eius ſacros Canones aliquid proteruè agunt.

Ac niſi Spiritusſanctus ſacroſanctis Synodis interſit, quo nam, quæſo, pacto verum erit, quòd omnium conſenſu receptum eſt, dictum à Gregorio Magno, & habetur in decretis diſt. 15. cap. ſicut ſancti Euangelij. quattuor Eccleſiæ generalia Concilia, quæ eo tempore tantum celebrata erant, inſtar eſſe quattuor Euangeliorum.

Concilium Chalced. vnum ex his quattuor ſic habet.

Non dubium, Spiritumſanctum patribus in Nicea congregatis præſediſſe: ſicut manifeſtè præſedit.

Imo verò ſi aduerſarij ſe ipſos audire velint, facile hoc nobis dabunt. nam cum ſententiam Cuſani de præſidente Concilij vehementer probent, & Cuſanus, vt aduerſarij citant, eo loco Concilij præſidentem faciat Spiritumſanctum, ſine nota leuitatis negare non poſſunt, cœleſtem ſpiritum id genus Concilijs intereſſe.

Huc ſpectans magnus ille Conſtantinus Imperator, abſoluta Nicena Synodo, leges in ea latas, perinde ſe, inquit, ſuſcipere; venerariq́; ac ſi diuino fuiſſent ore editæ, ac promulgatæ.

Cap.

Cap. 15. Conc. Matiſconenſis 2. Synodorum decreta, facta eſſe dicuntur Spirituſancto dictante: his verbis,

Qui verò horum, quæ Spirituſancto dictante ſancita ſunt, tranſgreſſor fuerit, ab Eccleſia, quandiu Epiſcopus illius voluerit, ſuſpendatur.

Plura in hanc ſententiam dicere animus non eſt, ne lectori faſtidio ſim: pauca hæc ſatis eſſe poſſunt, pertinaci animo non contendenti. Veritati aſſerendæ in lucem operam in his diſputationibus dedimus, & ſanè ſi, quæ hactenus commemorata ſunt, probè nouerimus, haud dubiè comperiemus, nullam omnino rationem fingi poſſe, cur Synodus Tridentina ſacroſancta non ſit. eſt enim à Pio IIII. Pontifice Maximo indicta: cui, à Deo Opt. Max. cogendi & celebrandi Synodum facultas ſuppetit, de conſenſu Ferdinandi Imperatoris religioſiſſimi, optimiq́ꝫ, atque etiam Regum, & Principum cæterorum, Pontifex per Legatos ſuos Concilio præeſt, in loco admodum conuenienti tenetur; in quo, quiſque liberrimè ſententiam profert, & forma antiquis Synodis familiaris, ac neceſſaria ſeruata eſt, tum quod ad rationes attinet, quibus inquirenda, & proferenda in lucem veritas eſt, tum etiam quod attinet ad normam procedendi.

Reſtat vt vos, ò Germani, qui huius proteſtationis eſtis auctores, errorem veſtrum agnoſcatis,

tis, & cognito errore reſipiſcatis iam tandem, atque hæreſi procul abiecta, ad Romanam Eccleſiam, chariſſimam Chriſtianorum matrẽ, reuertamini: quæ vos apertis brachijs expectat, vt venientes excipiat, amplectatur, oſcula figat, vitulum ſaginatum occidat, choreas ducat, feſtumq́; diem tripudijs celebret, quondam à vobis admiſſi ſceleris oblita. ne, pluris, obſecro vos, per immortalem Deum, qui vos ſua morte in vitam aſſeruit, facere velitis, diſſipatis bonis paternis, & vniuerſa re familiari dilapidata, extra paternam domum, procul à conſpectu fratrum, porcos paſcere, ſiliquis veſci, aut potius perpetua inedia cæleſtis doctrinæ vexati, premi quàm domi veſtræ, ſimul cum dulciſſimis parentibus, chariſq́; propinquis, bonorum omni genere affluere. agnoſcite vnde excideritis: quem doctrinæ veſtræ auctorem habueritis: hominem, vt cætera taceam, qui Diabolo magiſtro, vſum ſe, dicere non erubeſcit, ſed magnopere potius gloriatur. qui, vt corpori ſeruiret, & carnis oblectamenta perſequeretur, omnes, Eccleſiaſticæ diſciplinæ & fidei Catholicæ neruos, doctrina atque exemplo ſuo, pro virili portione infrexit. euoluite, quæſo vos, ab his initijs, quonam pacto veſtra doctrina progreſſa ſit, quibus tumultibus creuerit, quibus adoleuerit flagitijs. neque enim fœlicem vllo modo exitum habere poſſunt,

quæ ex malis principijs orta ſunt. Cõtemplamini veteres hæreticos, quorum veſtigijs plurimum nitimini, uix eorum vel tenuè aliquod indicium ſuperfuiſſe intelligetis. improbi gloria, velut fœnum quod hodie floret, et cras in Clibanum mittitur. vltor iniuriæ, illatæ fidei, Deus eſt, in cuius molares incidere, horrendum eſt: qui tametſi differre vindictam videatur, non tardat, & ſi tardet aliqua ratione, ipſam tarditatem ſupplicij grauitate compenſat. ne vos, aut inanis gloriæ, aut ambitionis vento abripi ſinatis, quæ firma diu cõſiſtere nequit: ſed fugit velut umbra. neque aliorum ſcelerata vita, tantum ualeat apud uos, vt eius indignatione, ſummo ueſtro malo, Chriſti & eius Eeclesiæ, effici hoſtes velitis. charitas clamat, cuius uos temerè uiolatores exiſtitis. ne, dum ſcoparum officio defungimini, quibus, ſordida loca expurgari ſolent, in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, atq; angelis eius, quales uos eſtis, pœnas luituri, detrudamini. Chriſtus ſeruator hominum, eam uobis mentem inſpiret, quam nos, quod Chriſtianos, & bonos uiros decet, uobis optamus.

DE ECCLESIAE TRADITIONIBVS LIBELLVS.

EODEM AVCTORE, aduerſus eoſdem Proteſtantes.

Præfatio.

ADVERSARII *noſtri, hæretici, non his temporibus modo, ſed etiam antiquis, quod Arrianorum exemplo manifeſtum eſt, quò commodius ſuis erroribus, atque impijs dogmatibus patrocinarentur, neque facilè à Catholicis refelli poſſent, ſolis ſacris litteris, auctoritatem in cauſa fidei, tribuendam eſſe: cenſuerunt Apoſtolicis traditionibus exploſis, contemptis ſacroſanctis Synodorum decretis, Pontificum legibus, atque inſtitutis, pro nihilo habitis, patrum ſententijs ſanctorum procul reiectis. quod, hoc potiſſimum conſilio, ab his hominibus eſt factum, cum enim ſacra ſcriptura difficilis, obſcura, atque impedita ſit maximè, unde fit, vt, eà æquè Catholici, atque hæretici vtantur, niſi nobis*

Cur traditiones reiiciant hæretici.

bis

bis ea, quæ memoraui, præſidia ſuppetant, haud facilè, vt putant, refelli poterunt. his etenim ſanctarum litterarum interpretatio plurimum cōſtat. hinc effectum eſt etiam, vt nihil tàm mordicus teneãt aduerſarij, nihil tàm accuratè tueantur, nihil denique tàm inculcent hominibus frequenter, quàm ſcripturam ſacram dilucidam & apertam eſſe: eàdemq́ue, non in genere ſolum atque uniuersè, ſed in ſpecie ac per partes, ſigillatim, minutatimq́ue omnes noſtræ ſalutis rationes, atque humanæ uitæ momenta expreſſa contineri. vt iam ſuperuacaneum ſit aliunde præſidium quærere ad eas controuerſias dirimendas, quæ uel de fide exoriri, uel de moribus ſuſcipi ſolent. quamobrem nullus hoc tempore hæreticorum reperitur, tam nullius litteraturæ, tàm rudis atque ignarus ueri, tàm denique triobolaris, & plumbeus, qui non oportunè, atque importunè, ſacras litteras iactet, ſine externis adiumentis ad Chriſtianè uiuendum eſſe ſatis. traditiones ergo Apoſtolorum, & diſciplinam Eccleſiæ, homines irreligioſi, atque impuri, naſo, quod dicitur, ſuſpendunt adunco: quod uel ipſa proteſtatione docemur, cuius bona pars in huiuſmodi traditionibus reijciendis, inſumitur. quemadmodum igitur aduerſarij, ex re ſua facere uidentur, dum aduerſus traditiones Eccleſiæ mendacia accumulant, atque illis quo iure de-

trahat

trahat quaque iniuria, ita quoque nos faciemus, vt opinor, rectè, ſi traditiones id genus aſſeramus, & ab iniuria hæreticorum, pro uirili noſtra portione uindicemus. hoc commodè, iudicio meo, præſtare poſſimus, ſi ex multis, paucos aliquot teſtes in medium produxerimus, qui traditiones iſtas, maximi faciendas eſſe; arbitrantur. ea enim ratione vtilitati multorum conſulemus, dum uiros bonos, & doctos, ac iudicio antiquitatis probatos, capite cenſibus hominibus, improbis et flagitioſis, ſanctarum ſcripturarum prorſus ignaris, ad quas, cæterarum artium ac diſciplinarum principijs accedunt deſtituti; denique qui heri aut nudius tertius orti ſunt, opponamus, & lectorem faſtidio euoluendi de hac re aliorum ſcripta, leuabimus, qui licet multa & doctiſſima omnia nobis tradiderunt, non congeſſerunt ea in vnum locum, ſed ſparſa potius reliquerunt: exordiemur verò ab ipſa ſcriptura ſacra.

CONVINCVNTVR TRADITIONES teſtimonio ſanctarum ſcripturarum. Cap. I.

CVM multis ex locis argumenta depromere poſſimus, quibus traditionum Eccleſiaſticarum fidem faciamus, rationi conſentaneum

taneum ducimus, earum vſum in Republica Chriſtiana neceſſarium eſſe, primum omnium ex ſacris litteris mõſtrare. prius tamen, quàm hanc rem ingredior, nonnulla mihi ſumenda ſunt. unum eſt quid traditionum nomine ſignificemus, alterum, quot genera earum ſint, & de quo nobis ſermo fiat.

Nomine igitur traditionum ea præcepta comprahenduntur, quæ non ſcripto, ſed viua voce tradita, et veluti per manus à maioribus ad nos tranſmiſſa, atque Eccleſiæ cõmendata, retinẽtur.

Traditionum Eccleſiaſticarum tria genera tradit Auguſt. inuenitur alicubi, inquit, conſuetudo, quæ ſacræ ſcripturæ contraria eſt. quod vbi accidit, planè conſtat, non iſto more viuendum eſſe, ſed ſcripturæ obtemperandum. dominus enim, non inquit, ego ſum conſuetudo, ſed ego ſum veritas. ſunt & aliæ, inquit, traditiones, ſcripturis, & Catholicæ fidei minimè contrariæ. hæ, triplici genere continentur: quaſdam, tota per orbem frequentat Eccleſia. atque hæc, inquit, ſimiliter vt illa, quæ ſacræ ſcripturæ perſcribit auctoritas, obſeruanda ſunt. nam quod eſt eiuſmodi, quin ita faciendum ſit diſputare, inſolentiſſimæ inſaniæ eſt. exemplum adhibet, dicens, ſicuti quòd domini paſſio, & reſurrectio, & aſcenſio in cœlum, & aduentus Spiritusſancti de cœlo, anniuerſaria ſolemnitate celebren-

Lib. 3. de baptiſmo contra Donatiſtas.

Cap. 1. & 5. epiſt. 118. ad Ianuarium.

lebrentur, & ſi quid tale occurrerit: quod obſeruatur ab vniuerſa, quocunque ſe diffundit Eccleſia. huiuſmodi etiam ſunt, vt idem alio loco teſtatur, obſecrationum ſacerdotalium ſacramenta, quæ ab Apoſtolis tradita in toto mundo, atque in omni Catholica Eccleſia vniformiter celebrantur. vt legem credendi, lex ſtatuat ſupplicandi.

Aliæ ſunt, quas non tota ſeruat Eccleſia, ſed per loca terrarum, regionumq́; ad ædificationem fidei, & morum, ſecundum ſingularum Eccleſiarum ſpeciales conditiones introducta, atque receptæ variantur: totum hoc genus rerum, inquit Aug. liberas habet obſeruationes: neque diſciplina vlla eſt opus, graui, prudentiq́; Chriſtiano, quàm vt eo modo agat, quo agere viderit Eccleſiam, ad quamcunque fortè deuenerit. hanc doctrinam dicit ſe à beato Ambroſio accepiſſe: & de ea ſententia etiam atque etiam cogitantem, ita ſecum affectum ſemper fuiſſe, tanquam eam cœleſti oraculo acceperit.

Cap. 2. eiuſdem epiſt.

Præter hæc, ait, reperiuntur in Eccleſia etiã alia, quæ, neque ſanctorum ſcripturarum auctoritatibus continentur, neque in Concilijs Epiſcoporum ſtatuta inueniuntur, neque conſuetudine vniuerſæ Eccleſiæ roborata ſunt, neque item notis, & rationabilibus cauſis exigentibus ita ſunt inſtituta, ſed diuerſorum locorum, diuerſis

moribus variantur, & ſine fructu ſunt: neque aliò, quàm vt grauent populum videntur pertinere: de quibus ſolis dicit Chriſtus, in vanum me colunt docentes mandata & traditiones hominum. hæc reſecanda eſſe cenſet: prudenter tamen, nam ipſa mutatio conſuetudinis, licet adiuuet vtilitate, nouitate perturbat. Mutationis quanta ſit uis.

Hinc poſſit aduerſarius agnoſcere, de quo genere traditionum diſſeramus, cum eas dicimus neceſſariò ſeruandas eſſe, & præterea quo loco cætera habendæ ſint. exordiamur ergo ab ſcriptura.

Omnia quæcunque dixerint vobis (præpoſiti inquàm) ſeruate, & facite, ſecundum autem opera eorum, nolite facere. Matth. 23. cap.

Non te prætereat narratio ſeniorũ, ipſi enim didicerunt à patribus ſuis, quoniam ab ipſis diſces intellectum. Prou. 22. ca.

Conſerua fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ. legem matris traditiones atque Eccleſiæ legẽ appellat ſcriptura. addit, Prou. cap. 6

Liga eam in corde tuo iugiter, & circunda gutturi tuo, cum ambulaueris, gradiantur tecum, cum dormieris, cuſtodiant te, & euigilans loquere cum eis, quia mandatũ, patris, inquam, lucerna eſt: et lex, matris videlicet, lux, et via vitæ increpatio diſciplinæ.

Quemadmodũ verò nihil prodeſt lucernam

habere, ſi non luceat, ita quoque non prodeſt habere præcepta Dei, hoc eſt diuinam ſcripturam, ſi non accedat à lege matris Eccleſiæ, lux, ueri intellectus ſcripturarum.

Ca. 11. prioris epiſt. *Beatus Paulus Corinthijs ſcribens, cætera, inquit, cum venero diſponam. diſſeruerat de ratione ſumendi Euchariſtiam, de qua re nonnulla dederat præcepta, & concludit verbis citatis orationem. hic ego rogo hoſtes traditionum & Eccleſiaſticæ diſciplinæ, quà nam parte epiſtolarum Pauli ea contineantur, quæ dicit, ſe diſpoſiturum cum venerit? nemo autem poſſit Paulum Apoſtolum mendacij arguere. quare ſermone ac viua voce ea diſpoſuit. hæc, cum ab illo tradita ſint, vt obſeruentur, magna profectò vis traditionum eſt, vel Paulo iudice, hoc loco. & iterum in eodem cap. laudo uos fratres, quòd per omnia mei memores eſtis, & ſicut tradidi uobis, præcepta mea tenetis: atqui non tradidit Paulus Corinthijs, vt conſtat, omnia ſcripta, quæ ſeruare illi debuerunt.*

2. Cap. 2. *Apertius confirmat hanc ſententiam ad Theſſalonicenſes ſcribens, his verbis, itaque fratres ſtate, & tenete traditiones, quas didiciſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolam noſtram. ſunt igitur aliqua in Eccleſia præcepta, quæ non ſcripto, ſed traditione tantum conſiſtent, & quæ neceſſario obſeruare debeamus, dicente Paulo, tenete*

nete

nete traditiones: hoc eſt inſtituta uitæ, quæ tradita vobis ſunt à me viua voce, cum Euangelium prædicarem. credibile eſt enim multa Paulum Theſſalonicenſibus ſeruanda tradidiſſe, quæ in epiſtolas relata non ſint.

Iterum in eadem epiſtola, denunciamus, inquit, vobis fratres in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti, vt ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundum traditionem, quam acceperunt à nobis. Cap.3.

Ad Timotheum ſcribens, ſic ait, tu verò permane in his quæ didiciſti, & credita ſunt tibi. illa enim ex vi verbi ipſius, credita nobis dicuntur, quæ viua uoce ſunt tradita. nam quæ ſcribuntur, non nobis, ſed chartæ potius commendantur. Ca.3. ep.2.

Rurſum ad eũdem: ò Timothee depoſitum cuſtodi, deuitans prophanas vocum nouitates. quod, id obſecro, depoſitum eſt, præter doctrinam eam, quam, cum adeſſet præſens, inſtillarat eius menti Paulus? Ca.6.1.epi.

Iterum agens cum Timotheo, tu uero, inquit, fili mi, quæ audiſti à me per multos teſtes, hæc commenda fidelibus hominibus. quibus Pauli uerbis proculdubio docemur, qua ratione traditiones communicētur. Paulus etenim Timotheum docet: Timotheus autem alios homines fideles, vt ij deinde ea præcepta transfundant in poſteros. Ca.2 epi.2.

hos ſi quidem fideles Paulus uocat.

Ad calcem 2. epiſt. *Beatus etiam Ioannes plura, inquit, habens uobis ſcribere (& agit proculdubio de his quæ, ſeruari oporteret) nolo per chartam & atramentum, ſpero enim me futurum apud uos, & os, ad os loqui. ubi nunc iſti Ioannis ſermones reperiuntur? nuſquam ſanè, quod ſciam, niſi traditione contineantur.*

Cap. 16. *In actis quoque Apoſtolorum narrans Lucas Pauli prædicationem, inquit, cum pertranſirent ciuitates tradebant eis cuſtodire dogmata, quæ erant decreta ab Apoſtolis, & ſenioribus, qui erant Hieroſolymis.*

Beatus etiam Petrus cap. 3. epiſ. 3. uim harum traditionum tradit, cum hæreticos, earum contemptores his uerbis reprehendit, uenient in nouiſſimis temporibus in deceptione illuſores, iuxta proprias conſcientias ambulantes. quaſi dicat, contemptores eorum quæ ſunt tradita.

Ca. 1. epiſt. *Beatus etiam Iacobus harum traditionum mentionem facit, & ad earum obſeruationem hortatur, dicens, ſuſcipite inſitum uerbum, cuius ea, inquit, uis eſt, vt poſſit ſaluare animas ueſtras.*

Cap. 15. *Iterum in Actis, perambulabat Paulus Syriam, & Ciliciam confirmans Eccleſias, præcipiens cuſtodire præcepta Apoſtolorū, et ſeniorū. hæc teſtimonia, cum ſint in ſacris litteris expreſ-*

ſa,

ſa, neceſſario aduerſarij fateri debent, traditionum magnam eſſe uim, aut ipſas ſacras litteras quibus continentur ſuperiores ſententiæ, obſcuras, atque impeditas eſſe magnopere. quod cum illi nulla iuſta ratione, & cauſa poſſint dicere, uidemus enim, hæc teſtimonia luce meridiana clariora, haud dubiè in alteram partem orationis illis eſt incidendum.

CONVINCVNTVR TRADITIONES rationibus ex ſacris libris deductis. Cap. II.

RATIONIBVS iam eandem rem tractemus oportet: quæ ſæpenumero pluris haberi, quàm teſtimonia ſolēt. hæc.n.improbi deprauāt in ſuam ipſorum perniciem. Chriſtus non reliquit nobis in ſacris litteris omnia, quæ neceſſario agere, atque ſeruare debemus, ergo præter ſacram ſcripturam, aliqua alia re nobis eſt opus: ergo eam etiam rem nobis reliquit Chriſtus. hoc argumentum duplici, vt conſtat, ſyllogiſmo explicatur. vnus eſt, in ſacris libris non reliquit nobis Chriſtus omnia quæ neceſſario ſeruāda ſunt, ergo aliquo alio eſt opus. nota eſt conſequentia, antecedens probant illa uerba Ioan. cum uenerit ſpiritus ueritatis, docebit uos omnem ueritatem, non omnem quidem ueritatem ſimpliciter,

1. Ratio.

Cap. 16.

& quæ ſciri poſſet. nam non omne quod ſciri poterat, docuit ſuos: neque id facere expediebat: ſed omnem ueritatem ſcitu neceſſariam ad ſalutem, quæ ſacris libris non contineretur. quæ enim in illis erat, docuerat iam Chriſtus diſcipulos ſuos, cum ſimul uerſarentur: et cum illis aperuit ſenſum ſcripturarum, quod narrat Matthæus.

In ſacris litteris fons noſtræ ſalutis.

Eſt illud ſanè uerum, in Canonicis libris fontem exiſtere, & fundamẽtum omniũ eorum quæ ſunt homini ad ſalutem neceſſaria, atque in eis, in genere omnia uitæ noſtræ momenta contineri: quod alibi explicatius dixi. inde etenim omnia deduci poſſunt, præſidio aliquo externo. ergo hoc nobis etiam Chriſtus ſimul cum ſacris libris reliquit. alioqui, neque rectè, neque omnino Eccleſiæ ſuæ prouidiſſet, conſuluiſſetq́. inſuper ſine culpa ſua interdum homines damnarẽtur, atque æternis ſupplicijs addicerentur. tunc maximè, cum non ſeruarent, aut fugerent, quæ neceſſaria ad ſalutem ſunt, & ſacris non ſunt litteris comprahenſa. id uerò quod præter ſacras litteras neceſſarium eſt, ego non uideo, quid aliud ſit, præter traditiones, quare eas uoluit Chriſtus adeſſe in Eccleſia. imo uerò reliquit, ac firmauit auctoritate diuina.

2. Ratio.

Negari non poteſt, quin difficilis & obſcura ſit ſcriptura ſacra, quod de Pauli epiſtolis beatus

tus Petrus teſtatur, cum ait, in quibus ſunt quædam difficilia intellectu. ſubiungit, quæ indocti, & inſtabiles deprauant, ſicut cæteras diſciplinas, ad ſuam ipſorum perditionem. teſtantur Catholici interpretes ſcripturarum, qui non rarò quidem inter ſe, de ſenſu loci cuiuſpiam diſcrepant: & diuerſam habent ſententiam. teſtantur quoq; hæretici, qui de præcipuis etiam ſalutis noſtræ capitibus, non diuerſas modò, ſed diſparatas, atque pugnantes omnino tot numerant opiniones, quot ſunt, qui de ea re auctores ſcripſerunt. vt de iuſtificatione impij, & euchariſtia. quãobrem interprete opus eſt aliquo, alioqui perpetuò in tenebris, cũ difficultate luctãtes, uerſaremur. non poteſt autem quiuis interpretis munere defungi, neque unus aliquis priuatus homo: nam cum is, quicunque ſit, facilè decipi poſſit, facilè etiam cæteros deciperet: neque firmum aliquid aut ſtabilè haberemus. publico igitur interprete opus eſt: cui omnes habeant fidem. & qui dum id præſtat, errare non poſſit. atqui id genus nihil eſt aliud præter traditiones Apoſtolicas, Concilia œcumenica legitimè coacta, Pontificum decreta, & conſenſus Eccleſiæ, qui in ſcriptis ſanctorum patrum reperitur: ergo his omnibus firmam præſtare fidem oportet, ſi uolumus germanam intelligentiam aſſequi ſanctarum ſcripturarum. Cap. 3.

Non diſcrepant ab hac opinione, hæreticorum
Ca 5. lib. 1. *nonnulli: nam Bullingerus de Concilijs diſſerens, Chriſtianam, inquit, inſtitutionem nos habere à ſacris ſcripturis: interpretationem verò à patribus, atq; doctoribus. idem ſcribit Martinus Lu*
3. Ratio. *therus, quod alibi oſtendimus. In gubernatione ciuili conſuetudo habet vim legis, nemo negat, & habetur. ff. de leg. 1. diurna: & l. imo. cur igitur non habebit uim eandem in Eccleſia?*
1. Cor. 11. *præſertim cũ conſuetudine vtatur Apoſt. aduerſus contentioſos: ſiquis vult, ait, contentioſus eſſe, nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei. quem locum exponens Hieron. ſic inquit, Apoſtolus, cum præcepiſſet, mulierem orare velato capite, præuenit obiectionem, qua quiſpiam ei dixiſſet, vbi ſcriptum eſt hoc? per hoc*
4. Ratio. *quòd allegat conſuetudinem. Chriſtus non ſolũ dedit Apoſtolis, atque Epiſcopis, qui in eorum locum ſucceſſerunt, poteſtatem plãtandi Eccleſiam per prædicationem, ſed etiam regendi, at in hac facultate ineſt, leges facere, quibus commodè viuatur, iuxta illud Act. 10. attendite vobis et vniuerſo gregi, in quo poſuit vos Spirituſſanctus, regere Eccleſiam Dei, ergo leges Eccleſiæ & conſuetudines vſu receptæ vim habent obligandi maximam.*

5. Ratio. *Omnia quæ ſacris litteris continentur vera eſſe firmiſſimè credimus, hoc, neque hæretici inficiantur:*

ficiantur: atqui non aliunde habent, vt illis firmiter credamus, quàm ex traditione Eccleſiæ: ſummè igitur neceſſaria eſt Eccleſiæ traditio. ego cum Lutheranis, qui Eccleſiæ ſanctionibus, atque ſtatutis auctoritatem adimere conantur, in hunc modũ contendo, & quæro in primis quibus armis velint agere contra Eccleſiam, vt eius decreta ſubuertant? dicent ſat ſcio, Canonicis ſcripturis: nam ad omnia, his hominibus ſcilicet, expreſſum Dei verbum facilè ſuppetit. tunc ego rogo, vnde credant Euangelia, ſacram, & Canonicam eſſe ſcripturam? non poterunt aliud dicere, quàm ex Eccleſiæ traditione, quòd inquàm ita ſint ab Eccleſia edocti, atque inſtructi. Euangelio enim Marci, ver. g. credimus, quia diuina ſcriptura eſt, cui per ſe ipſam, ſummam fidem habere, neceſſe eſt. at ſcimus Euangelium Marci, ſacram eſſe ſcripturam, non Bartholomæi, quoniam ipſa Eccleſia Marci nobis tradidit Euangelium, cætera reiecit. hoc eſt enim quod Auguſtinus ſcribit, Euangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ auctoritas compelleret. ergo traditionis Eccleſiaſticæ, maxima auctoritas eſt, & maximus vſus. In epiſt. fundamenti.

6. Ratio. *Euangelij ſumma eſt auctoritas: ſed Eccleſiæ traditio ab ipſa ſacra ſcriptura Euangelium vocatur, ergo traditionis maxima vis, atque auctoritas eſt. ſumptionem probo. beatus Paulus*

Eccleſiæ traditio, Euangeliũ uocatur. *ad Galatas ſcribens Petrum, inquit, non rectè ambulare ad veritatem Euangelij, quoniam cũ his qui erãt ex circumciſione volebat in cibis legalia ſeruare, quaſi ſuo exemplo gentibus innueret, ſimul cum Euangelio, legalia ſeruanda*

Act.cap.15. *eſſe. nihil autem ſimile in Euangelio decretum reperitur: ſed duntaxat ſacrum Concilium, ipſa inquam Eccleſia definierat, non obligari gentes ad legalium obſeruationem. ipſa igitur Eccleſiæ determinatio, atque traditio Euangelium eſt, & firmam atque perpetuam habet auctoritatem, contra hæreticorum ſententiam.*

7. Ratio. *Quæ habemus ab vniuerſali Eccleſia tradita, habemus ab Spirituſancto, qui eam moderatur, atque gubernat: ſed traditiones Apoſtolicas, decreta Conciliorum & Pontificum, conſenſum etiam patrum, ab vniuerſali habemus Eccleſia, ergo ab Spirituſancto. ſummo igitur loco, hæc omnia oportet habeamus. rectè.n. aiebat*

15. diſt. ca. ſicut ſancti Euangelii. *Gregorius Magnus, quemadmodum firmiter teneo, quattuor Euangelia, ita quoque firmiter recipio quattuor Concilia generalia: quæ ætate ſua celebrata erant in Eccleſia. Hinc ad Conc. tranſeamus atque horum teſtimonio fidem quoque faciamus: quæ non poteſt quidem non admodum firma eſſe, maximiq; momenti.*

CONVINCVNTVR TRADITIOnes teſtimonio ſacrorum Conciliorum. Cap. III.

IN *oratione Martiani Imperatoris ſic legimus, vt ſanctam Synodum ad antiquam perfectionem referre properemus, laborem vobis arbitrati ſumus imponere, vt omni errore caliginis deterſo, ſecundum quòd ipſa diuinitas hominibus ſe fieri manifeſtam voluit, vt patrum demonſtrauit doctrina, ſic fides noſtra, quæ pura, & ſancta conſiſtit, in omnium ingrediens animas propriæ veritatis effulgeat luce.* Initio Côc. Chalced.

Iterum, veram fidem, Catholicamq; exponere, ſecundum patrum doctrinam concordantibus animis veſtris, veſtra properet reuerentia. Eodem loco ad Synodum.

In Septima Synodo generali ſic patres loquuntur, fatemur vnanimiter nos, Eccleſiaſticas conſtitutiones, ſiue ſcripto, ſiue conſuetudine valentes, & decretas, retinere velle. Actione 7.

In ſexta Synodo generali, decretum initio eſt, vt ea teneretur fides, quæ per Apoſtolos, & ſacra Concilia tradita eſt. Cap. 1.

Conſtantinus Imperator quibus armis contra hæreticos in Concilio vtendum ſit, docet his verbis: Euangelici ſunt libri, & Apoſtolorum, antiquorumq; ſanctiones, qui nos erudiunt, quid de ſacra lege ſapiamus. In epiſt. ad Alexandrũ Epiſcopum Alexandrinum.

Paſcha-

1. Act. *Paſchaſinus Vicarius Pontificis in Conc. Chalced. dixit, nos contra præcepta beatiſſimi, & Apoſtolici Papæ, gubernatoris ſedis Apoſtolicæ venire non poſſumus, neque contra Eccleſiaſticas regulas, vel patrum inſtituta.*

Iterum, ſi quis extra Eccleſiam priuatim populos congregans, contemnat Eccleſiaſticas ſanctiones, & aliter ea quæ ſunt Eccleſiæ voluerit vſurpare, anathema ſit.

Initio. *In Concilio Niceno ſic legimus, decem & ſeptem tunc fuiſſe dicuntur, quibus Arrij magis fides placeret, defertur ad Conſtantinum ſacerdotum Concilij ſententia: ille, tanquam à Deo prolatam veneratur, cui ſi quis tentaſſet obniti, velut contra diuina ſtatuta venientem, in exilium ſe proteſtatur acturum. Magnus igitur Imperator Eccleſiæ traditiones, diuina ſtatuta vocat.*

Can. 1. & 25. q. 1. à ſanctis patribus. *Iterum Concil. Chalced. à ſanctis patribus, in vnaquaque Synodo, vſque nunc prolatas regulas tenere ſtatuimus.*

Act. 12. *Rurſum etiam in ſexta Synodo generali ſic ſtatutum eſſe comperimus, dixit ſancta Synodus omnino neceſſe eſt, non ſolùm ſecundum ſenſum ſequi ſanctorum patrum dogmata, ſed & eiſdē vocibus vti cum illis, nihilq́; penitus innouare.*

Can. 1. *In Concilio 1. Conſtantinopolitano, primum omnium illud decretum conditum eſt, cuſtodiendam eſſe fidem 318. patrum, qui apud Niceam*

Bithynia

Bithyniæ conuenerunt, ad anathematizandam omnem hæreſim, præſertim Eunomianorum, Arrianorum, Macedonianorum, Photinianorum, & Apollinianorum.

Siſinnius Nectario tale dedit conſilium, ut diſputatiuas fugeret intentiones, & teſtimonium ex traditione veterum adhiberet, vt præſules hæreſeon interrogaret Imperator, an ſermonem vellent facere de antiquis Eccleſiæ doctoribus, qui antè diſceſſionem floruiſſent, an certò, illos, velut alienos à Chriſtianiſmo reſpuerent. Lib. 9. Tr. Hiſt. cap. 19.

Oportet nos Eccleſiaſticas traditiones, ſiue ſcripto, ſiue conſuetudine in Eccleſia retentas vnanimiter, & inuiolabiliter obſeruare. 2. Synodus Nicena.

In octaua Synodo generali, multa de traditionum obſeruatione continentur, illud tamen ad calcem, tenere traditiones quas accepimus, ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolam ſanctorum, qui ante nos fuerunt, Paulus apertè nos monet. Can. 1.

CONVINCVNTVR TRADITIONES teſtimonio ſummorum Pontificum. Cap. IIII.

OPORTET ab eo intelligentiam diſcere ſcripturarum, qui eam à maioribus ſecundum ſibi traditam veritatem ſeruauit, & ipſe poſſit, ea quæ rectè accepit competenter aſſerere. Clemēs Papa epiſt. 4.

De

Idem. *De his ipſis traditionibus multos libros conficit Clemens, quos de ordinationibus, aut conſtitutionibus Eccleſiaſticis inſcribit, in quibus, quæ ab Apoſtolo Petro acceperat, alijs fideliter tradit ſeruanda.*

Anacletus in epiſt. *Iuſtum eſt omnes in vniuerſo Romanorum orbe doctores legis, ea quæ legis ſunt rectè capere, & operari, & non regulas naſcentis Eccleſiæ confundere: aut fidem, aut doctrinam Apoſtolorum varijs maculare doctrinis, neque fratres infeſtare.*

Euſebius Papa in epiſt. *Prima ſalus eſt rectæ fidei regulas cuſtodire, & ab inſtitutis patrum, nullatenus deuiare.*

Gregorius, lib. 2. epiſt. 49. & 3. lib. epiſt. 33. *Cum Greg. audiret quoſdam temerè aſſerentes aliquo modo eleuatam fuiſſe auctoritatem Concilij Chalced. in eo Conc. quod ſub Iuſtiniano Imperatore habitum eſt, anathemate percuſſit, quicunque auſus ſit, immutare aliquid eius fidei, quæ in eo pronunciata eſt: aut corrigere ſenſum.*

Damaſus in epiſ. ad Epiſcopum Carthag. *Violatores Canonum voluntarij, inquit Damaſus, grauiter à ſanctis patribus iudicantur, & ab Spirituſancto, cuius ſpiritu ac dono dictati ſunt, damnantur. quoniam blaſphemare in Spiritumſanctum non incongruè videntur, qui contra eiuſdem ſacros Canones, non neceſſitate compulſi, ſed libenter, vt præmiſſum eſt, aliquid, aut proteruè agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſponte conſentiunt.*

Paſ-

Paſchalis etiam ſic ait, malum eſt ab Eccleſiæ vnitate, & à ſedis Apoſtolicæ obedientia reſilire, & contra Canonum ſtatuta prorumpere. In epiſt. ad Archiep. Panorm.

Leo præterea Magnus, dubitandum non eſt, quicquid in Eccleſia in conſuetudinem eſt deuotionis retentum de traditione Apoſtolica, et de ſancti Spiritus prodire doctrina. Serm. 2. de ieiuniis Pẽtecoſtes.

Leo IIII. ſicut habetur in cap. de libellis 20. diſt. idem prorſus de traditionum obſeruatione docet.

Hormiſda ſcribens omnibus Epiſcopis per diuerſas prouincias, & habetur in c. ſi ille. 50 diſt.

Bonifacius Papa, & habetur in cap. nonnulli. 16. q. 1.

Leo Papa, & habetur in cap. requiritis. 1. q. 7.

Nicolaus Papa ſcribens Ignatio, & habetur, cap. ridiculum. 12. q. 7.

Pius II. quod conſtat ex bulla retractationum ab eodem edita.

CONVINCVNTVR TRADITIONES teſtimonio veterum ſanctorum patrum. Cap. V.

IVSTE *ac legitimè poſſit quiſque cum hæreticis agere, iſta ratione: vos quidẽ non modò exiſtimatis, ſed & aſſeritis, nullã eſſe Eccleſiaſticarum*

rum traditionum vim, nullum vſum: atque ideò quàm longiſſimè proiciendas eas eſſe. nos contrà contendimus, plurimum illas prodeſſe, plurimi pretij, & momenti eſſe maximi: atque ob id eſſe retinendas. qui nam iſtam, obſecro, litem component, & contentionem, diriment? quoniam verò ex nouitijs ſcriptoribus, nullus deligi poſſe videtur, à cuius ſententia, non alterutra pars contendentium, atq; pugnantium reſiliat, prouocetq́; agite, deſignemus veteres ſcriptores, et eorum arbitrio, iudicioq́; quæſtionem ſubijciamus, quos nemo iure queat dicere, aut pretio, aut precibus, eſſe ſolicitatos, atque corruptos. et quos nemo ignorat, ab odio, inimicitia, ira, & miſericordia vacuos eſſe omnino: quales, hiſtoricus ille Romanus eos eſſe inquit oportere, qui de rebus dubijs, atque aſperis conſultant. teſtes deinde conferamus, & qui plures, vetuſtiores, ſaniores, ſanctiores, ſapientioresq́; citarit, atque in medium produxerit, viciſſe cauſam exiſtimemus. ego mihi curam ſuſcipio nominandi ſanctiſſ. Patres, qui plurimum auctoritatis traditionibus detulerunt, aduerſarij in contrariam partem, ſi velint, teſtes citabunt, aut continuò ſe victos eſſe fateantur, neceſſe eſt.

Cap. 1 lib. de Eccleſiaſtica Hierarchia. *Dionyſius Areopagita Pauli diſcipulus in primis ita inquit: eloquia diuina duplicis generis ſunt: nimirum, quædam in ſanctis ac Theologicis*

logicis libris nobis commendata, alia præterea quæ ex animo in animum (medio intercurrente verbo, corporali quidem, ſed quod carnis ſenſum pœnitus excedat) ſine litteris transfuſa ſunt. ſubiungit, ſi quidem primi illi noſtri ſacerdotales duces, Apoſtolos intelligit, ſumma illa & ſuperſubſtantialia, partim ſcriptis, partim non ſcriptis inſtitutionibus, nobis tradiderunt.

Ireneus: quid enim, & ſi de modica aliqua quæſtione diſceptatio eſſet, nonne oportebat in antiquiſſimas recurrere Eccleſias? in quibus Apoſtoli conuerſati ſunt: & ab eis de præſenti quæſtione ſumere quod certum, & re ipſa liquidiſſimum eſt? quid autem, ſi neque Apoſtoli ſcripturas reliquiſſent nobis? nonne oprtebat ſequi ordinem traditionis, quam tradiderunt ijs, quibus committebant Eccleſias? cui ordinationi aſſentiunt multi gentis barbarorum, eorum qui in Chriſtum credunt: ſine charactere, vel atramento ſcriptam habentes per ſpiritum in cordibus ſalutem, & veterum traditionem diligenter cuſtodientes. Lib. 3. contra hæreſes.

Tertullianus de hac re aduerſus hæreſes omnes, librum proprium ſcripſit, quem de perſcriptionibus hæreticorum appellat: atque ob eam rem nihil inde citare uolo, pari enim ratione integrum librum citare debui. De perſcriptionibus hæreticorũ.

Quod de Tertulliano dico, ſentio etiam dicendum de Vincẽtio Lyrinenſi, qui librum fecit aduerſus

cet, qui vel modicam ſaltem Eccleſiaſtici iuris experientiam habuerit. ſi enim aggrederemur ait, conſuetudines, nullis ſcriptis proditas, velut non magnam vim habentes, reijcere, imprudentes, etiam ipſis principalibus Euãgelij partibus, iniuriam inferremus: imo prorſus ipſam Euangelij prædicationem ad nudum nomen contraheremus. probat hoc exemplo plurimarum doctrinarum, & obſeruationum neceſſariarum in Eccleſia Chriſti, quæ ſola traditione, & Apoſtolica inſtitutione, iam inde, ad nos vſque peruenerunt, cum earum in ſacris litteris, nihil vſpiam reperiatur expreſſum diſertis verbis: atq; inter plurima iſtius ſacræ rei exempla, indicat & ipſam ſacræ fidei noſtræ principalem Confeſſionẽ, qua credimus in patrem, filium, et Spiritum ſanctum Apoſtolica potius traditione, quàm nuda & aperta ſcripturæ littera nos habere. aſſerit præterea Chriſtianum, & ſua ſententia planè Apoſtolicum, conſtanter & integrè perſeuerare debere, in iſtiuſmodi Catholica, tametſi non ſcripta, traditione, ab Apoſtolorum tempore, ſucceſſione, quaſi per manus, accepta: & vſu ſimul cum tempore progrediente, per longam conſuetudinẽ Eccleſiis tradita. cenſetq́ hanc potiſſimum rationem ſufficere ad confutandos hæreticos, qui eo tempore perſonam Spiritusſancti conabantur, ab vnitate ſanctiſſimæ Trinitatis blaſphemè proſcindere. atque ita affirmat, velle ſe huiuſmodi

iuſmodi traditiones, quaſi paternam quandam hæreditatem conſeruare, perſeuerareq́; in doctrina accepta ab Epiſcopo ſuo, viro, qui longo tempore, in miniſterio Dei vitam tranſegit, per quē baptizatus ſit, & ad Eccleſiam admotus. neq; agendum cum eis arbitratur, qui huiuſmodi vniuerſalem traditionem à ſanctis patribus vſurpatam, tàm longa conſuetudine confirmatam, et in Eccleſiis vſitatam, reſpuunt, violantq́;.

In expoſitione, locorū ad Tim. xi. & 2. Theſſal. 2. *Beatus Chryſoſtomus, hinc patet, inquit, explicans duos citatos locos, quòd non omnia per epiſtolam, ſed quædam etiam ſine litteris Apoſtoli tradiderunt, quod alibi ſæpe meminit Apoſtolus. ſubiūgit, eadem verò fide digna ſunt, tàm iſta, quàm illa. itaq; traditionem Eccleſiæ fide dignam putamus: traditio eſt, nihil quæras amplius.*

Cap. 1 & 5. epiſt. 118. *In eandem ſententiam luculenter & copiosè admodum, multis locis Aug. diſſerit. nobis, præter id, quod citauimus ſuperius, illud ſit ſatis quod ad Ianuarium ſcribit, aiens, quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodiuntur, quæ quidem toto terrarum orbe ſeruantur, datur ſtatim intelligi, vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenarijs Concilijs, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas, commendata, aut ſtatuta retineri.*

Ambroſius. *In his, hoc eſt traditionibus, nulla eſt diſciplina melior graui, & prudenti Chriſtiano, quàm vt eo modo agat, quo agere viderit Eccleſiam ad quam-*

quamcunq; ſorte deuenerit.

Beatus Cyrillus, nullo modo patimur à quibuſdam cõcuti diffinitam fidem, ſiue fidei ſymbolum à ſanctis patribus noſtris, qui apud Niceam conuenerunt. neque permittitur, aut nobis, aut alijs mutare aliquod verbum ex his, quæ ibidem continentur, memores eius, qui dixit, ne transferas terminos æternos quos conſtituerunt patres tui. In epiſt. ad Ioan. Antiochenum.

Euſebius, laudare oportet, & abſque inuidia amplecti, ſi quid rectè ſcriptum, & traditum à maioribus eſt. Cap. 22. lib. 7. hiſt. Eccl.

Idẽ, Gregorium Nazanzenum, & Baſilium commendat, quòd tredecim annos ſolis ſacris libris incubuerint, quorum intelligẽtiam ex maiorum ſcriptis, & auctoritate ſint aſſequuti, quos Apoſtolica ſucceſſione, intelligendi regulas ſuſcepiſſe conſtaret. Hieronymus, traditiones Eccleſiaſticæ obſeruandæ ſunt, vt à maioribus ſunt traditæ: vnaquæq; prouincia ſenſu ſuo abundet, & præcepta maiorum leges Apoſtolicas arbitretur. Ca. 9 lib. 11 / ad Luciniũ.

Hylarius: grauis auctoritas eſt ueterum. De Synodis

Gregorius Niſſenus, ad hoc datus eſt ſermo Dei, tum ſcriptus, tum nõ ſcriptus, vt er, tãquam aculeo quodam armati, & inſtructi, viciſſim inter nos, ad laborem orationes, & ſementis bonorum operum, in ſpem vitæ æternæ faciendæ incitaremur. Cõment. in Eccl.

Theodoretus, explanãs illa verba Pauli, nã

lippus, quid Thomas, quid Iacobus, vel alius quiſquã ex diſcipulis domini, quidq́; Ariſtion, & ſenior Ioannes dixerint. cogitabam, me, non tantum vtilitatis ex libris, quantum ex viua, & permanente voce delaturum.

Beatus etiam Ignatius, auctore eodem Euſebio, cũ raperetur Romam ad beſtias, quà tranſibat, ciuitates adhortationibus corroborabat. im primisq́; admonebat, vt hæreſes recens exortas maximopere cauerent: & Apoſtolorum traditionibus indiuulsè adhærerent. quas refert illum ſcriptas reliquiſſe. Ignatius. Cap. 35. lib. 3. hiſt. Eccl.

Ægeſyppus, et Clemens Alexandrinus, eodem Euſebio auctore, perreptarunt vniuerſum penè orbem, vt inuiſerent Eccleſias, & quid eis relictum addiſcerent, & docerent. de hac re, extant multi Canones in decretis cap. Eccleſiaſticarum. cap. in his, cap. Catholica, diſt. xi. Lib. 4. c. 24.

Diuus Thomas, voco inquit, diuinam legem, quæ in Canone ſacræ ſcripturæ, et in decretis ſanctorum patrum, & Concilijs continetur. Cap. 5. Opuſcul. 73.

Plures patres citare poſſem, ſed quoniã hæc eſt Eccleſiæ vox, ſuperuacaneũ duco, eos memorare.

CONVINCVNTVR TRADITIOnes teſtimonio Neotericorum patrum. Cap. VI.

POSSEMVS *quidem antiquitatis teſtimo-*

nio eſſe contenti, ſed quoniam intelligo Neotericos, eo maximè nomine ab hæreticis traduci, quòd non per omnia rectè de traditionibus ſentiant, atque ſcribant, conſultò, horum nonnullos in præſentia lubet memorare, qui poſſint hæreticis hac parte facere ſatis. ſolum autem auctores indicabo, et libros ſubijciã, in quibus hanc ipſam de vi Eccleſiaſticarum traditionum ſententiam nobis explicatam reliquerũt. nam ſcrupuloſè verba referre, immenſi, ac penè infiniti laboris eſt.

Illud tamen initio diſſimulare animus non eſt, nullum ex Catholicis Theologis reperiri, qui pluris faciendas eſſe traditiones affirmet, quàm ſacram ſcripturam, ſed, quòd eius tenebris depellendis & profligandis plurimum conferant.

Nullus Catholicorum ait, traditiones uim habere cõtra ſacras litteras.

Nullus ſimiliter ex noſtris reperitur, qui traditiones ferat, contra ipſam ſcripturam ſacram habere vim: quod etiam nobis aduerſarij malitioſè obijciunt: Principem ſiquidem locum, omnium conſenſu, ſacræ litteræ ſunt adeptæ. ſed quoniam ſunt quædam, quæ ſola traditione conſtant, dicuntur à quibuſdam traditiones præter ſcripturam ſacram eſſe: & interdum etiam ſupra ſcripturam, quia quæ non intelligeremus fortaſſe ſi ſolas ſacras litteras haberemus, cõſequimur præſidio traditionum: neque dum ita nouitij ſcriptores loquuntur ab antiquitate diſcrepant vllo modò: quin imo eandem prorſus fidem de hac re,

ean-

eandemq́, doctrinam amplectuntur: ut ſciãt ad uerſarij, Eccleſiam, noſtram eſſe, non ſuam. ſed producamus iam in medium Neotericorum hominum ſententiam, aut potius auctores ipſos, ac teſtes huius cauſæ proferamus, & indicemus loca, in quibus illi nobiſcum ſentiunt & ab hæreticis diſcrepant bis Diapaſon.

Probat in primis traditiones Eccleſiæ, quas oratione longa perſequitur Oſſius Cardinalis Varmienſis, vir innocẽtia vitæ atq; litteris inſignis: de qua re librum integrum confecit, qui quartus eorum eſt, quos edidit aduerſus Brentij prolegomena. rurſum lib. edito de expreſſo verbo Dei, atque etiam in Catechiſmo Chriſtiano.

Petrus Soto vir religioſus, & doctus in reſponſione ad confeſſionem Brentij oblatam duci Uuitembergenſi.

Petrus Caniſius ex ſocietate Ieſu, vir optimus, & litteris præſtantiſſimus, qui tum ſcribendo, tum concionando, & publicè docendo, de Republica Germana, imo verò de Chriſtiana, optime meritus eſt, in libro qui inſcribitur ſumma doctrinæ Chriſtianæ.

Ioannes Driodonius in illis libris, quos diligenter admodum de dogmatibus Eccleſiæ cõfecit.

Martinus Perezius Ayala Epiſcopus Segobienſis vir plurimæ lectionis in libris, quos eruditiſſimos, & doctrina varia refertiſſimos nobis dedit, de traditionibus diuinis & Eccleſiaſticis.

Ioan-

Frater Ioan. à Dauentria in exegeſi Euangelicæ ueritatis,et mendaciorum quæ ſunt in Confeſſione Lutherana Cæſareæ maieſtati in comitijs Auguſtanis exhibita,& in eiuſdem Apologia.

Petrus Ziletius vir optimus et doctiſſimus de hac re ſex libros conſcripſit,quos inſcribit,de mobilibus Eccleſiæ præceptionibus.

Hippolytus Canonicus Lateranenſis, vbi vulgari lingua Vergerij hæretici ſcriptis reſpondet.

Enchiridion Chriſtianæ inſtitutionis æditum in Conc. Colonienſi, cap. de conſtitutionibus Eccleſiaſticis: item in explicatione ſymboli.

Concilium Senonenſe.

Thomas Elyſius in lib. qui ab eo inſcribitur, piorum clypeus.

Felicianus Ninguarda in aſſertione fidei Catholicæ aduerſus articulos vtriuſque Confeſſionis fidei Annæ Burgenſis.

Conradus Klingius in locis communibus Theologicis.

Alphonſus Caſtro, in lib. de hæreſibus.

Innumeri ẽt alij,quos uel recẽſere lõgum eſſet.

CONVINCVNTVR TRADITIONES teſtimonio hæreticorum. Cap. VII.

ILLVD *non leuem, aduerſus Proteſtantes, orationi noſtræ fidem Conciliare poſſit, quòd non pauci ex aduerſarijs traditiones hoc tempore*

re probarint. magna etenim veritatis vis eſt, cui hoſtes etiam iurati interdum repugnare non poſſunt. referã ergo quorundam eorũ ſententias.

Cap.14. ep. ad Rom. *Melancthon, non probo inquit, petulantiam eorum, qui ſine probabili cauſa vbiq; violant (ritus ſcilicet, & traditiones) ſeu ſtudio nouitatis, ſeu quadam contumacia. in his enim non ſolum pietas, ſed etiam humanitas iure deſiderari poſſit. quid eſt, ait, inhumanius quàm aſpernari publicos mores, præſertim ſi uideantur diſciplinæ cauſa inſtituti?*

Iterum ibidem.

Sæpe iam uidemus eos, qui cum ueteribus ritibus belligerantur, tamen naturà uinci, ut aut ueteres mores reſtituant, aut nouas ordinationes faciant, quarum nonnullæ ſatis agreſtes, ac Barbaricæ ſunt.

Epiſt.61.ad Eraſmũ Riterium. *Oecolampadius, optarim quidem ſi Eccleſiis omnibus integrum foret, cæremoniis eiſdem cunctos uti.*

Non eſt piarum mentium maiorum placitis temerè reluctari, ait hæreticus Capito.

Iterum, nouare, & conuellere benè inſtitutas res valde execrandum.

Iterum, poſt ueram fidei doctrinam, quæ honeſta ſunt, & quæ ſine contumelia Dei publicè comprobantur, ſtudio amplectimur.

In cap. 15. Matth. *Bucerus, nihil eſt damnandum, quod ulla ratione bonum eſſe queat: iterum, quicquid homo*

ſtatue-

ſtatuerit, quod, quomodocunque ad uſum proximorum faciat: eòq; ex præcepto dilectionis deriuatum ſit, ut ſunt leges ciuiles, ſtatuta œconomica, cæremoniolæ, ac ritus, quibus ad uerbũ Dei commodius docendum, & audiendum, tum prædicandum, denique ad cœnam, atque baptiſmum Chriſtiani utuntur: ac quicquid omnino ad uitam iſtam commodius degendam, momentum aliquod habuerit, id nequaquam traditio humana, ſed diuina, licet per homines adminiſtrata, æſtimanda eſt. Brentius, non loquimur, inquit, nunc, (damnauerat autem aliquot traditiones) de ea traditione, quam nobis ſacra ſcriptura, et quæ in ea continentur, à maioribus per manus tradita ſunt: hæc enim inquit, certa eſt, neceſſaria eſt, atque omnibus modis amplectenda. Differens contra Petrum Soto.

Monhemus in eadem ſententia eſt, ueterem de baptiſmo paruulorũ conſuetudinem, probans. Fol.94.

Auctores Auguſtanæ Confeſſionis artic. 15.

Hac de re in hoc conuentu ſæpe teſtificati ſumus, nos ſumma uoluntate cupere conſeruare politiam Eccleſiaſticam, & gradus in Eccleſia factos, etiam humana auctoritate. ſcimus enim bono, & utili conſilio à patribus Eccleſiaſticam diſciplinam, hoc modo, ut ueteres Canones deſcribunt, conſtitutam eſſe.

Iterum eodem articulo.

De ritibus Eccleſiaſticis docent, quòd ritus illi ſeruandi ſint, qui ſine peccato ſeruari poſſunt:

&

conſequendam maximum eſſe momentum palam oſtendimus, ob eam, arbitror, cauſam hæretici contemnunt, & pedibus conculcant, vt interim alias rationes prætermittam, ne, ſuperbia inflati, & inani quadam gloria tumidi, ulli Epiſcoporum. imprimis uerò Romano Pontifici parere, aut obſequi cogantur, qui à Chriſto edocti, & magiſterio cœleſtis ſpiritus eruditi, multa orthodoxis hominibus ſeruanda tradiderunt. Principes etenim haberi hæretici in terris uolunt. neque aliunde hæreſes ortæ ſunt, ſchiſmata nata, referente beato Cypriano lib. 1. epiſt. quàm, quòd ſacerdoti Dei non obtemperatur: neque vnus in Eccleſia ad tempus ſacerdos, et ad tēpus iudex, uice Chriſti cogitatur. cui, ſi ſecundum magiſteria diuina obtemperaret fraternitas uniuerſa, nemo aduerſus collegium quidpiam moueret: nemo poſt diuinum iudicium, poſt populi ſuffragium, poſt Epiſcoporum conſenſum, iudicem ſe, non Epiſcopi, ſed Dei faceret: nemo diſſidio unitatis, Chriſti Eccleſiam ſcinderet: nemo ſibi placens ac tumens, ſeorſum foris nouam hæreſim conderet. quòd ſi Eccleſiæ legibus, & inſtitutis maiorum nouatores acquieſcerent, haud dubiè, pacem illam in Eccleſia cerneremus, quam nobis tantopere Chriſtus cōmendat, tanquàm neceſſariam illam quidem ad æternam uitam comparandam: quæ, illa re maximè cōſtat, ſi Prælatis Eccleſiæ obtemperemus. qui vos audit, me

audit,

audit, et qui vos ſpernit, me ſpernit, Chriſtus per Lucam ait, & per Paul. ad Rom. qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, et damnationem ſibi acquirit: nulla verò ratione magis quiſpiam poteſtati poſſit reſiſtere, quàm ſi non modò legem ab ea latam violare conetur, ſed perinde ac ſi infrugifera, & ſuperuacanea ſit, contemnendã, alios eſſe doceat, quòd hæretici faciunt, dũ traditionũ curã habendam eſſe negant, obediẽdum eſt

Ad Rom. cap. 13.

.n. maioribus ait Paulus, nõ ſolum propter timorem, pœnæ, inquam decretæ his qui legẽ tranſgrediuntur, qua improbi ſolent à peccando deterreri, ſed etiam propter conſcientiam, ne uidelicet illam maculemus. quare ſi metu liberi eſſe uultis, ò aduerſarij, & conſcientiam ueſtram flagitijs uacuam habere, redite unde digreſſi eſtis, Pontificem Romanum, uniuerſalis Eccleſiæ paſtorem, atque doctorem agnoſcite, eius leges & maiorum inſtituta, uetuſtasq; Eccleſiæ traditiones eo loco dignas putate, quo ſacræ litteræ, Concilia & patres, dignas arbitrantur. quarum obſeruatio haud dubiè plurimum momenti adferrè poſſit ad benè atque beatè uiuendum. alioqui uerò dubium non eſt, quin æternos cruciatus atque ſupplicia ſcitis ſubituri.

Hæc, quæ dixi, omnia, meq; ipſum ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ iudicio ſubmitto, quam Deus Optimus Max. ab aduerſarijs ſuis liberam, atque exemptam reddat. Amen.

F I N I S.